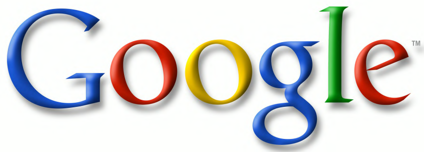
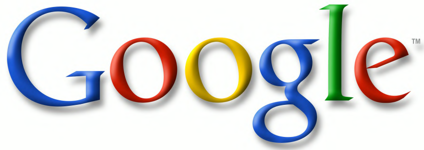

Viktor Rydberg

SKRIFTER

AF

VIKTOR RYDBERG

II

VI

DEN SISTE ATHENAREN

ANDRA BOKEN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

GÖTEBORG.
GÖTEBORGS HANDELSTIDNINGS AKTIEBOLAGS TRYCKERI
1898.

DEN SISTE ATHENAREN

AF

VIKTOR RYDBERG

SJETTE UPPLAGAN

ANDRA BOKEN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

FÖRSTA KAPITLET.

Ett år därefter.

— Alexander, sade Karmides till sin unge kammarslaf, — jag reser bort och torde icke återkomma så snart. När, vet jag icke själf. Om därför juden Baruk infinner sig i morgon för att föra dig bort, så bryt detta bref och visa honom det.

Alexander såg förundrad ut, ty hans herre hade under dagens lopp icke nämnt ett ord om någon resa, ej heller voro förberedelser för en sådan träffade. Men än mer än han undrade förskräcktes han af den oförmodade utsikten, att Baruk skulle komma och föra honom bort. Hvad betydde detta? Hade hans herre, som hitintills visat sig så god mot Alexander och nöjd med hans tjänster, nu plötsligt ledsnat vid honom och sålt honom till Baruk, den rike köpmannen, som med sina fartyg utförde slafvar till alla delar af jorden, ja äfven till barbarerna, där, såsom man trodde, deras öde var att slaktas på blodtörstige gudars altaren?

— Du ser ledsen ut, min gosse. Var icke rädd, du! Gif mig en bägare vin och gå sedan att sofva!

— Herre, frågade Alexander med försagd röst, — har du sålt mig till Baruk?

— Huru kan du komma på ett sådant infall? Nå, för att lugna dig, må du då veta, att brefvet, jag räckte dig, är ditt frihetsbref. Du är fri, min gosse, fri som fågeln under himmelen. Du är icke slaf längre. Förstår du mig?

Alexanders ansikte ljusnade.

— Fri? O, hvad säger du? Skulle detta vara mitt frihetsbref? utbrast han, i det han vände och synade brefvet. — Är det möjligt?

— Det är visst.

Alexander fattade Karmides' hand och kysste den.

— Det är bra, sade Karmides och drog sin hand tillbaka. — Men du glömmer bägaren. Skynda dig!

— Fri! upprepade slafgossen med förtjusning. — Men hvarmed har jag förtjänt denna godhet? O, min herre, huru skall jag vedergälla dig . . .

— Bägaren! Skynda dig! ropade Karmides.

Alexander hade svårt att hämma utbrottet af sin tacksamhetskänsla. Men på en förnyad vink af Karmides ilade han ut för att återvända med den fyllda bägaren i hand.

Karmides tömde den.

Alexander frågade tvekande:

— Får jag icke följa dig på din resa?

— Nej, det är onödigt. Jag behöfver dig icke.

— Hvart ämnar du?

— Ingen nyfikenhet! Gå din väg!

— Men fastän jag är fri, tillåter du mig väl att stanna i ditt hus och vara dig nära? vågade Alexan-

der tillägga, i det hans tillgifvenhet speglades i hans ansikte.

— Lämna mig i ro för dina frågor! . . . Dock, fortfor Karmides, sedan han varseblifvit Alexanders sorgsna utseende, — stanna, jag vill säga dig något. Omständigheterna bjuda, att vi måste skiljas, min vän. I morgon är Baruk ägare till detta landthus. Jag reser i natt från Athen, och det kan hända, att du icke mer får återse din forne herre. Det var fördenskull jag gaf dig friheten. Det är nu din egen sak, huru du skall nyttja din frihet för att slå dig fram igenom världen. Följ din natur och fatta lyckan, när du kan, i lockarne! Se där mitt råd, lätt att gifva, men svårare till sin senare del att följa. Men däri består just lefnadskonsten, Alexander. Jag har märkt, att du är vetgirig, att du hänger öfver mina böcker, att det finns en grammatiker i dig, om än icke en filosof. Gå i morgon till Krysanteus' hus. Begär att få tala med hans dotter Hermione. Säg henne, att du varit Karmides' kammarslaf, säg henne, att du varit icke alldeles likgiltig för hans hjärta, men att du nu saknar både boja och bröd. Du kan skrifva. Bed Hermione utverka dig en plats bland hennes faders bok-afskrifvare. Ditt ansikte är hos sådana människor som Krysanteus och Hermione ett anbefallningsbref; de skola fägna sig åt din önskan. Krysanteus skall förelägga dig något verk, som, medan du afskrifver det, kan inviga dig i hans vetenskap, ifall du tänker, medan du skrifver. Han skall ordna det så, att du kan bilda din själ genom samma arbete, hvarmed du förtjänar ditt bröd. Och märker han, att du begagnat dig af detta tillfälle, så skall han från afskrifvare göra

dig till sin lärjunge, föra dig ut till Akademia och gifva dig rum bland patricier och söner af romerske senatorer. Därmed är ju din lycka gjord, Alexander. Du varder, hvad kejsar Julianus är, en lärjunge af Krysanteus. Du blir knäkamrat med kejsaren, min gosse, och du varder filosof, full af moln och idéer, af dimmor och begrepp. Nu har jag icke mer att säga dig, om icke det, att du frambär min mantel och tänder lampan i bokrummet. Fy, inga tårar, Alexander! Du är ful, när du gråter. Gå din väg!

En stund efter att Alexander hade aflägsnat sig, gick Karmides till det lilla bokrummet invid sängkammaren. Hans ansikte var blekt och bar stämpeln af dyster beslutsamhet. Sedan han funnit den rulle, efter hvilken han sökt, flyttade han lampan till en soffa, lade sig och öppnade boken, men glömde att läsa och försjönk i sina egna tankar.

— Dock, jag måste skrifva till henne . . . endast några rader . . . för att rättfärdiga mig . . . befria mig från hvarje ytterligare tanke på henne.

Han steg upp igen, lämnade boken och satte sig att skrifva:

»Karmides hälsar Rakel för sista gången. Jag tog det steg, hvartill min plikt manade mig, och hvaraf vi båda hoppades fastare knutna de band, som förenat oss. Du vet nu utan tvifvel, att jag gjorde det förgäfves. När jag i dag hos din fader anhöll om din hand, förstummades han af harm och förvåning. »Du, hedningen, du den lättsinnige, liderlige, utarmade Karmides!» Det var hans svar. Jag behöfde ingen utläggning af det; jag behöfde endast se den blick, hvarmed han

ledsagade det. Tyvärr, min Rakel, har din fader rätt. Oss emellan är en skiljemur, som ej kan öfverstigas. Må ödet städse vara dig vänligt! Hvad mig vidkommer, har jag varit vis nog att göra mig utledsen på samma gång som utarmad. Hvad bekymrar det mig, om jag icke har ett guldmynt att köpa ett nöje för, då jag ej ens vill hafva alla världens nöjen till skänks? Lifvet är mig en utpressad orange, hvars skal jag kastar bort. Jag går till ett land, där man lika litet besväras af glädje som af smärta, lika litet af fruktan som af förhoppningar, förmodligen icke heller af tankar. Men kan man tänka där och minnas det förflutna, så torde det hända, att jag någon gång vill blanda det gudomliga lugnet, som njutes där, med en tanke på dig.»

— Godt, tänkte Karmides, nu är den saken affärdad. — Hvad har jag kunnat göra mer för den arma flickan, än jag gjort? Har jag icke, för att lyckliggöra henne med en säll villfarelse, hycklat för henne en lidelse, som längesedan slocknat? Det var en olycklig stund, då jag förvirrades af hennes mörka ögon. Hon har gjort mig mer bryderi än alla andra kvinnor tillsammans. Hennes ömhet, hennes svartsjuka, hennes fruktan för framtiden, hennes olyckliga känslighet, som iklädt sig tusen former för att plåga mig, allt detta har jag burit med tålamod utan like.

Hon älskar mig! I denna stund gör det mig godt att hvila vid den tanken. Äfven Alexanders tårar behagade mig. Jag är då verkligen älskad af två människor! Min bortgång skall således förorsaka smärta hos två varelser! En tröst för människonaturen!

Att försvinna ur världen och efterlämna ett tomt

intet af känslor, det är en afskyvärd tanke. Det tomma intet framför mig och bakom mig, och mellan dessa svalg en ohygglig dödsryckning! Nej, nej, åtminstone något bakom mig!

Jag hoppades en tid att med Rakel vinna en vacker andel af hennes faders rikedomar. Hvad hade då skett? Jag hade rest till Bajæ, för att med hafssältan återställa mina lifsandar. Jag hade åter börjat njuta — en liten tid och mer af vana än af ungdomslust — hade därefter hemfallit åt läkaren och besvurit honom odödliggöra en usel tillvaro.

Epikuros' lära är den sämsta, som en människohjärna frambragt. Jag afskyr denna fega lära att njuta måttligt för att njuta länge. De söka nöjet, men gå att uppblanda det med en stadigvarande fruktan för öfverdriftens följder — och därför finna de icke hvad de söka. De blanda gudarnes vin med människonaturens uslaste drägg, som är feghet. En sådan blandning var mig vämjelig. Jag sökte njutningen oblandad och gick min bana utan att se till höger eller vänster.

Andra akten af lifvet är härlig. Den första är intetsägande, den tredje tråkig, den fjärde neslig. Jag har alltid afskytt ålderdomen. Författarens välvilja yppar sig, på bekostnad af hans snille, däri att femte och sista akten kan inskjutas i stycket hvarhelst man behagar. —

Dessa betraktelser återförde Karmides' tankar till boken, som han öppnat. Det var en afhandling om döden. På sådana verk var den helleniska bokvärlden rik. Tröstegrunder mot döden utgjorde för filosoferne af vissa skolor en viktig afdelning af deras sedelära,

SKRIFTER

AF

VIKTOR RYDBERG

II

VI

DEN SISTE ATHENAREN

ANDRA BOKEN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

afsky måste öfvervinnas, så vida icke själens klarhet skall grumlas af de alldagligaste händelser. Fördenskull öfverensstämde författaren med alla helleniske filosofer däri, att en människa, som älskar sitt lugn, bör så tidigt som möjligt vänja sig vid dödstanken och undersöka, hvad döden egentligen är. Han påminde om Epikuros, som under en plågsam sjukdom och nära sin upplösning skref till en vän, att hans själs glädje motväger kroppens plågor, och att hans sista dag äfven är hans lyckligaste. Mången hämtar i tron på själens odödlighet och fröjder i ett kommande lif ett mod, som icke låter nedslå sig. Författaren ansåg dock ovärdigt för den vise att hämta styrka från något, som möjligen är en villa. Man bör finna styrka i sig själf. Är det icke, frågade han, tillräckligt tröstande att hafva lefvat och i sin lefnad hafva uträttat något nyttigt, och att med denna återblick på det förflutna förmäla den lyckliggörande föreställningen att förenas med jorden, som alstrar och närer allt godt och skönt, att genom sin lekamens upplösning ännu efter döden varda nyttig för de likar, som man i lifstiden älskat?

Författaren uppräknade och skildrade en mängd fall, som kunna göra människan, i trots af hennes inrotade afsky för döden, likgiltig mot honom, ja, fiendtlig mot sitt eget lif. Bland dessa uteglömde han icke de vällustingar, som tömt fröjdernas bägare till dräggen. Många af dem hade af fruktan för döden rusat i hans armar och föredragit förintelsen framför förintelsetanken.

Denna skildring var gjord med en styrka, som kunde komma håren att resa sig på läsarens hufvud och förflytta honom bland de skildrades antal.

Författaren uppehöll sig länge vid föreställningen om

förintelsen. Hans iakttagelser öfverensstämde med Plutarkos' åsikt däri, att rädslan för döden hos de flesta människor uppstår icke så mycket genom tanken på de plågor, som ledsaga dödskampen, ej heller genom Tartarens eller helvetets skräckbilder, som just genom tanken på *förintelsen.* »Må mina händer och fötter förlamas, må bölder hölja min kropp, må mina kval komma tänderna att hacka och gnissla; blott *lifvet* återstår mig, är jag nöjd, om ock jag hängde naglad vid korset», säger Mæcenas. Och många människor tänka som han. Människoanden, liksom hela naturen, fasar för det tomma. Han kan förlika sig med, ja, till och med eftersträfva ett tillstånd af oföränderlighet, oafbrutet lugn, otillgänglighet för sorg och glädje, hopp och fruktan; men ett sådant tillstånd är ännu icke förintelse. Det kläder sig i skepnaden af en ljuf, drömlös sömn, som i sitt djup äger möjligheten af återuppvaknande och under den domnade ytan gömmer en känsla af behaglig hvila. Men där hvarje möjlighet till förändring är borta tillika med det, som skulle vara mäktigt af förändring, där icke ens ett *tillstånd* gifves, där fantasien neddyker i en gränslös tomhet, fåfängt famlande i evigt mörker efter några atomer, hvarmed hon kunde forma sig en bild af det ofattliga, — där gapar förintelsen.

Karmides kastade boken ifrån sig och steg upp. Hans själslif hade under den förflutna tiden varit som en mekanism, drifven af yttre tryck; han var förslappad, ödelagd, hopplös, — det var allt hvad han kände om sig själf, och han ville icke lefva, emedan den framtid, som väntade honom, vore tom på allt utom försakelser. Att nedsjunka till samhällsdräggen, sedan han lyst i yppiga

kretsar och varit en stjärna bland den njutningslystne ungdomen, att kringsmyga i en trasig mantel, ett mål för löje eller medlidande af dem, på hvilka han bortslösat sin rikedom, att följd af föraktet vandra en förtidig bräcklighet, en neslig ålderdom till möte, detta hade målat sig med hemska färger för hans inbillning. Han kunde undgå detta öde genom frivillig död. Den hade han länge motsett som slutet på sin bana. Frivillig död ingick i hans filosofi, och han hade icke funnit någon svårighet att försona sig med tanken därpå. Självmordet hade tvärtom förekommit honom som ett lämpligt slutuppträde i lifvets lustspel, höjande verkan af det hela. Att slockna midt i styrkan af sin glans, att lämna världen, medan han ännu bländade henne och syntes henne afundsvärd och lycklig, att ungdomlig, vacker, frisk och föremål för kvinnors ömhet slita sig ur nöjets famn och ila i grafvens, det vore ju den enda död, som kunde anstå en Karmides!

Vidare hade Karmides icke tänkt öfver döden. Han emotsåg den som en nödvändighet och ville begagna till och med denna nödvändighet på ett sätt, som smickrade hans högmod. Dock, när hans timliga välfärd hotade som en lutande byggnad att sammanstörta öfver honom, hade han från dag till dag uppskjutit sitt beslut. Nu var dock den siste dagen inne. Öfverlefde han äfven den, så hade han äfven öfverlefvat sig själf, och döden, fördröjd med några timmar, skulle varda lika neslig, som om den väntade honom efter en lång bana af förakt och elände.

Han hade fördenskull i en kall och lugn sinnesstämning beslutit, att den nu stundande natten skulle varda den sista.

Men i detta ögonblick, när han kastade boken ifrån sig, kände han hvad han hitintills icke känt — tvekan. Människonaturens fasa för förintelsen, så kraftigt och psykologiskt sant skildrad i den okände författarens arbete, hade gripit äfven honom.

Han gick några slag öfver golfvet, fåfängt kämpande mot en rysning, som genomilade hans lemmar. Därefter lemnade han rummet, kastade manteln öfver sig och skyndade ut.

Svarta och förvirrade hvälfde tankarne i hans hjärna. Han var icke i stånd att råda öfver och ordna dem för att med lugn öfverväga sin ställning och med förståndsgrunder kämpa mot självbevarelsedriftens ansträngningar.

I detta tillstånd vandrade han framåt, utan att se, hvart han gick. Först i grannskapet af staden fick han öga för sin omgifning. Han såg Dubbelporten och hörde från gatan Kerameikos sorlet af de talrika lustvandrande, som njöto den svala stjärnsmyckade nattens klarhet.

Han stannade, ty i denna sinnesstämning fördrog han icke att se eller ses. Bakom honom låg begrafningsplatsen. Han vände om och gick dit.

I porten hejdades han af två mötande män. Som han gick förbi, lade den ene af dem sin hand på hans arm och uttalade hans namn.

Obehagligt öfverraskad, stannade Karmides, mönstrade mannen och igenkände Petros, homoiusianernas biskop.

— Clemens, sade denne till ynglingen, som följde honom, — gå före mig till staden. Jag skall snart vara efter dig hemma.

Biskopen och föreläsaren kommo från pelarfältet, sedan de till Simon helgonet burit hans aftonmåltid.

Simon hade efter sin uppväckelse ånyo bestigit pelaren och lefde nu sitt sedvanliga lif, om möjligt än mer beskådad och beundrad än förr.

— Hvad kan du hafva att säga mig? frågade Karmides.

— Mycket, svarade Petros, — om du har tid att höra mig.

— Det är hvad jag icke har . . .

— Man kan säga mycket på få minuter. Hvart ämnar du dig? Jag kan följa och under vägen meddela, hvad jag vill säga.

— Vill du icke uppskjuta samtalet till en annan gång?

— Det kunde då vara för sent . . .

— Däri har du rätt. Nåväl, det är mig likgiltigt hvart vi gå.

— Låt oss då välja första bästa ställe, där vi ostördt kunna samtala. Vi hafva ett sådant här i grannskapet.

De satte sig på en bänk, som skuggades af cypresser.

— Hvad har du att säga? frågade Karmides.

— Något, som torde förefalla dig underligt och vågadt, svarade Petros. — Vi känna hvarandra så föga, och likväl får du höra, att jag vill inblanda mig i förhållanden, som synas röra mig alls icke och dig helt nära . . .

— Det är godt. Låt endast höra hvad det är.

— Min vän, jag har flera nätter drömt om dig, sist förliden natt, och då så lifligt, att jag i dag känt en oemotståndlig önskan att samtala med dig. Jag skulle uppsökt dig, ifall jag icke mött dig här. Hvad tror du i allmänhet om drömmar?

— Petros, jag har i afton ingen lust att filosofera.

I korthet sagdt: hos mig äro de ingifvelser från magen, hos dig förmodligen från himmelen. Hvad drömde du?

— Jag har tre nätter efter hvarandra sett dig stå vid randen af en afgrund, och jag frälste dig från att falla däruti.

— Och det var detta du ville förtälja mig?

— Nej, jag vill äfven säga dig, att jag tror på vissa slags drömmar. Det finns drömmar, som själfve bära ett oemotståndligt vittnesbörd om sin sanning. Jag är i denna stund öfvertygad, att Försynen utsett mig till sitt redskap att rädda dig från ofärd.

Karmides vardt uppmärksam. Petros fortfor:

— Jag har frågat mig själf: hvilken är den olycka, som hotar Karmides? Och huru skall jag kunna hjälpa honom? Det är ju så mycket, som skiljer oss åt, som nekar mig hans förtroende. Våra banor hafva hitintills aldrig sammanträffat, min åskådning af lifvet är en helt annan än hans, vår världserfarenhet så himmelsvidt olika. Han skulle icke förstå mig, om jag talade till honom ur djupet af mitt hjärta; han skulle kanske icke ens vilja höra mig. Då jag frågade, hvilken den olycka kan vara, af hvilken Karmides hotas, så fann jag intet annat svar än detta: hans olycka är det, som han själf betraktar som sin lycka, och du skall förgäfves kunna ändra en åsikt, hvilken så att säga är grundad i hans blod, hans ungdom, de gåfvor och företräden, hvarmed naturen utrustat honom, och som inbjuda honom till nöjen, njutningar, sinnesrus. Du förmår här intet; endast tiden kan uträtta något. Den dag skall väl en gång komma, då han med vedervilja stöter njutningens bägare tillbaka, om äfven räckt af den skönaste hand. Han skall då själf-

mant sansa sig. *Du* kan ännu ingenting uträtta... Men drömmen återkom. Du var redo att kasta dig i bråddjupet; du gick ej med lykta ögon till dess rand; du gick med öppna, du såg det, ditt ansikte var mörkt och dystert, som det är nu, och likväl, när jag fattade dig i armen, stannade du villigt, och jag kunde utan svårighet föra dig ur farans grannskap. Sådan var min sista dröm.

— Jag, som tror på drömmar, fortfor Petros, — emedan våra heliga böcker gifva mig skäl därtill, och emedan mångfaldiga rön gifva stöd åt denna tro — jag kände mig af detta öfvertygad såväl därom, att faran, som hotar dig, står omedelbart för dörren och att du själf känner hennes tillvaro, som äfven därom, att jag verkligen kan rädda dig, och att du villigt skall skänka mig det förtroende, som för detta ändamål är nödvändigt. Har jag misstagit mig?

— Förmodligen.

— Jag tror det icke. Du är i denna stund olycklig, Karmides...

— Bah!

— Och du tränger till en hjälpare. Tiden är redan inne, då njutningens bägare äcklar dig...

— Däri har du rätt...

— Nåväl, se där en början till det förtroende jag önskar vinna. Jag behöfver knappt veta mer, ty därmed har du sagt, att du står på en vändpunkt af ditt lif, att du vill börja en annan bana, värdigare de härliga gåfvor, hvarmed Försynen utrustat dig, och som, rätt använda, böra bereda dig en framtid af lycka och ära...

— Du kommer mig att le...

— Du tviflar på en sådan framtid och känner likväl vedervilja för det lif du fört allt hitintills. Men detta är ju förtviflan?

— Än sedan?

— Du, som har ungdomens dårskaper bakom dig och det bästa af lifvet framför dig! Är din hälsa förstörd? Din unga natur skall återvinna henne. Är din förmögenhet förstörd? Du skall förvärfva en ny. Eller har din förtviflan en djupare rot? Karmides, det gifves en osviklig läkedom för själen, liksom det gifves en sjukdom, som förer till den verkliga hälsan, till det sanna lifvet. O, vore ditt onda af detta slag! Jag skulle taga din hand och föra dig till läkaren. Kanske är det ock så — och jag skulle lyckönska mig därtill — fastän du själf icke riktat blicken inåt, i din egen barm. Kanske grumlas din självpröfning af tankar på jordiska ting, af fruktan för din timliga välfärd. Denna fruktan skall förjagas. Förr hör du mig icke, och jag undrar ej däröfver, ty att predika för en drunknande är en galenskap. Man drager honom först ur djupet och predikar sedan. Således, är din egendom förslösad, rädes du fordringsägare, fattigdom och förödmjukelse, så gif mig ditt förtroende. Jag skall möjligen kunna hjälpa dig.

— Du?

— Jag.

— Om du nu gissat rätt, skulle du kunna afvända ett slag, som väntar mig med nästa uppgående sol?

— Det är icke omöjligt.

— Jag vet, att du är en utomordentlig man, en Apollonios af Tyana bland de kristne, att du uppväckt en död och gjort andra underting. Jag vore därför nästan

frestad tro på möjligheten af din förmåga äfven i detta fall . . .

— Ah, jämför icke hvad som ej bör jämföras! Hållom oss till ämnet! Antag, att Baruk är din fordringsägare, att du behöfver anstånd . . .

— Petros, hur vet du detta?

— Bah, jag vet mer, mycket mer. Antag, sade jag, — att du behöfver anstånd af honom. Du kan då lugn gå hem att sofva. Jag lofvar, att Baruk skall hafva tålamod.

— Petros, är detta ditt allvar? Kan du hålla hvad du lofvar?

— Jag kan lofva och hålla mer. Det beror af dig själf och det förtroende du visar mig.

— Men hvad är din afsikt med allt detta? Hvilka äro dina bevekelsegrunder? . . . Dock, jag lämnar dessa frågor å sido. De må vara hvilka som helst. Mitt läge är förtvifladt, jag bekänner det . . . och räddar du mig så, som jag vill räddas . . .

— Så att allt sker i tysthet, så att din stolthet icke såras . . .

— Säg högmod eller stolthet . . . orden göra ingenting till saken . . . då lägger jag mitt öde i dina händer, och du må göra med mig hvad du vill . . . ehuru jag omöjligen inser, i hvilken mån jag skulle kunna visa dig min tacksamhet med återtjänster.

— Jag kräfver inga sådana . . . endast ditt förtroende. Med detta förtroende skall jag nå det öfriga, och hvad jag vill nå, är din lycka. Till att börja med: vill du besöka mig i morgon efter skymningen, då jag återvändt från mitt arbete? Du har måhända sett mig släpa

sten till Afroditos tempel. Det är nu mitt dagliga göromål, och jag delar med glädje mina förtryckte trosbröders mödor. Då Israel var mäktigt, störtade vi afgudarnes altaren; vi måste nu återuppbygga dem, men, som vi hoppas, för att en gång nedrifva samma våra händers verk. Du har nu att besöka mig icke i biskopliga palatset, som är förvandladt till ett fattighus, utan i en koja på Skambonide. Hvem helst du spörjer skall kunna visa dig till min anspråkslösa bostad. Vi skola då i morgon vidare öfverlägga.

Andra Kapitlet.

Petros och Baruk.

En befallning hade utgått från kejsar Julianus, att de kristne på egen bekostnad skulle återuppbygga de tempel, som de under föregående kejsare hade nedrifvit för den gamla lärans bekännare.

I Athen bar detta påbud stränga följder, ty icke allenast Petros, utan äfven hans företrädare på biskopsstolen hade varit ifrige nedbrytare af de gamla gudars altaren, därutinnan understödde af den kejserliga makten, som dels stadfäst sådant våld, dels låtit det vara ostraffadt.

I och med Konstantius' död hade äfven de rika bäckar sinat, som från statens skattkammare strömmat i de rättrogne biskoparnes kassakistor.

I Athen voro kristianerna visserligen talrike, men den stora mängden af dem tillhörde här den fattigaste befolkningen, och de voro för öfrigt söndrade i två läger, af hvilka det under Konstantius förtryckta var det större. Det senare partiet hade genom sin biskop — ty äfven det ägde nu rätt att hafva en biskop — hos Krysanteus och prokonsuln af Akaja klagat öfver att det måste

plikta för våldsamheter, till hvilka det var oskyldigt. Athanasianerna hade icke nedrifvit några tempel; hvarför skulle de då drabbas af följderna utaf gärningar, som icke de, utan deras motståndare homoiusianerna hade föröfvat?

Man hade funnit deras klagomål rättsgilla och befriat dem från deltagande i tempelbyggandet. Hela bördan hade sålunda fallit på homoiusianerna, som dessutom glesnat genom talrika affall.

Den stränghet, hvarmed Krysanteus öfvervakade och påskyndade arbetet, gjorde bördan dubbelt tryckande.

Under denna tid af lidanden och svårigheter för den homoiusianska menigheten hade Petros visat sig värdig den plats, till hvilken församlingen upphöjt honom. Han hade utan att knota utrymt det förra biskopliga palatset, som var en byggnad tillhörig staden Athen, och inflyttat med Clemens i ett litet hus på Skambonide. Han deltog outtröttligt i arbetena, ordnade dagsverksskyldigheten mellan sin församlings medlemmar och var städse färdig att med sin egen person träda i stället för dem, som af sjukdom eller andra omständigheter hindrades fullgöra sitt åliggande. Man såg honom nu dagligen i hopen af arbetande män, kvinnor och barn släpa sten till Afrodites tempel. Hans underordnade prästerskap lifvades af hans föredöme och följde det.

Morgonen efter sitt samtal med Karmides besökte Petros Baruk.

Den gamle israeliten hade under de senaste dagarne gjort storartade förberedelser för en resa till Jerusalem. Allt ifrån kejsar Hadrianus' tid hade judarne varit förbjudne att vistas i denna sin forna hufvudstad. Själfva

dess vördnadsvärda namn var utplånadt och ersatt af ett romerskt. Nu var allt förändradt. Kejsar Julianus hade icke allenast upphäft detta förbud, utan lik en annan Cyrus uppmanat judarne återvända till sitt gamla fädernesland. Han hade beslutit att på det heliga berget Moriah uppbygga ett tempel, som skulle varda den nya medelpunkten för Jehovahs dyrkare, i prakt täflande med Salomos och Herodes den stores.

En allmän hänförelse hade fattat judarne. Templets återuppbyggande och det på nytt födda Israels förening kring dess heliga murar hade under deras förtryck och smälek aldrig upphört att vara deras hopp. Nu syntes det nära sitt förverkligande. Till de stora summor, som Julianus af statsmedel anslagit åt företaget, kommo de frivilliga bidrag, som judarne lämnade. De rike afstodo en del af sina rikedomar, de fattige lämnade sin skärf. Från Gallien, Britannien, Medelhafvets öar och Afrika strömmade judarne till Palestina, de fleste icke för att bosätta sig där, men alla för att själfve få lägga hand vid företaget. Hänförelsen var icke minst i Athen. Bref från Jerusalem till synagogan i Athen förmälde, att grundvalarne redan börjat resa sig, att gubbar, kvinnor och barn deltogo i arbetet, som förrättades under hymner och jubel, att månge rike, som täflade med de fattigaste i outtröttlighet, nyttjade spadar och häfstänger af silfver och icke ansågo purpur- och silfvermantlar för goda att i dem bortbära gruset.

Det var ibland de kristne en allmän öfvertygelse, att Jerusalems tempel aldrig mer skulle resa sig, emedan förstörelsedomen för evigt var afkunnad öfver den mosaiske lagen. Måhända var innersta bevekelsegrunden hos

Julianus, då han så nitiskt omfattade tanken att åter uppbygga samma tempel, ingen annan än den att komma en slik öfvertygelse på skam och med sin kejserliga allmakt nedslå de profetior, på hvilka kristianerna stödde sin tro. Judarne, som länge varit behandlade med öfvermod och förakt, hämtade äfven ur denna synpunkt ett skäl att uppbjuda alla krafter till det stora företagets snara förverkligande.

Den gamle Baruk ansåg sig icke hafva gjort tillfyllest, då han lämnade en stor penningsumma som tillskott till tempelbyggnaden. Han ville, äfven han, lekamligen lägga hand därvid; han ville åtminstone hafva framburit en sten till de andra, och han prisade sina fäders Gud för lyckan att hafva upplefvat den tid, som ändtligen skulle se Israels hopp uppfylldt. Nu utrustade han två skepp, som skulle föra honom och en mängd af hans trosfränder, rabbi Jonas inräknad, till det heliga landet. Då han samtalade med rabbi Jonas, uppbyggde honom denne icke längre med Platon och Filon; deras ord och tankar hvälfde sig kring templet, resan och den ljusa utsikten för Israels framtid.

Under många år hade Baruk användt en del af sin lediga tid till den fromma sysselsättningen att afskrifva lagens heliga böcker. Hvilken omsorg han hade nedlagt på hvarje bokstaf! Huru sirliga de måste vara och huru fullkomligt liknande bokstäfverna i den äldre handskrift, som låg framför honom! Det kunde ju finnas — och enligt hvad rabbi Jonas försäkrade fanns det verkligen — en hemlig mening i den godtyckliga afvikelse från den vanliga formen eller i den ovanliga storlek, som vissa af dessa otaliga bokstäfver ägde. Fördenskull var det af

vikt, att hvarje afskrift fullkomligt liknade sin urskrift. Det var således ett mödosamt arbete, men dess mer förtjänstfullt, när det ändtligen var fullbordadt. Och fullbordadt var det nu till icke ringa glädje för den fromme köpmannen. De voro färdige, samtlige rullarne, och lindade kring gyllne stafvar, hvilkas ändar pryddes med juvelknappar af ofantligt värde. Han hade ursprungligen bestämt dem för synagogan i Athen; men nu hade en äregirigare tanke uppstigit i hans själ. Han ville skänka dem till det nya templet, och han fruktade blott, att deras afskrifvares ringa anseende bland de skriftlärde skulle göra honom ovärdig en sådan ära.

Det var emellertid ingalunda Baruks afsikt att en längre tid stanna i Jerusalem, än mindre att bosätta sig där. Han ville endast återse Davids stad, göra sin bön på Moriah, bevittna verksamheten vid tempelbyggandet och frambära sin sten till detta, och därefter återvända med en handfull mull af dess heliga jord, hvarpå hans hufvud skulle hvila, när han gått till sina fäder. Hans maka, den ålderstigna Ester, var för sjuklig att äfventyra en resa öfver hafvet; hon och Rakel skulle därför stanna hemma och afbida hans återkomst, då han för dem ville förtälja allt hvad han sett och rönt, så noggrant, som om de skådat det med egna ögon.

Baruk hade ålagt Ester att under hans frånvaro noga vaka öfver Rakels uppförande, hvilket vore så mycket mer af nöden, som äfven rabbi Jonas, hennes trolofvade, skulle följa tåget.

Midt under dessa förberedelser hade Baruk blifvit öfverraskad af Karmides' frieri till hans dotter. Den gamle mannen, som kände sin gäldenärs gränslösa lätt-

sinne, ville i början uppfatta anbudet som ett närgånget gyckel och tillbakavisade det som sådant med mycken värdighet; men när Karmides, för att gifva kraft åt sina ord, antydde, att böjelsen var ömsesidig, att Rakel älskade honom, vardt gubben ej endast vred, utan häpen och förskräckt.

Han behöfde några ögonblick för att samla sig.

Men sedan det skett, affärdade han ynglingens frieri i ordalag af skenbart lugn, men fulla af det djupaste förakt, öfvergick därefter till penningfrågan och förklarade, att som han till sin förestående resa hade af nöden de summor han lånat Karmides, så ämnade han omedelbart indrifva de förfallna lånen och i nödfall begagna hela den makt, hvilken som fordringsägare tillkom honom öfver hans gäldenär.

Karmides, som icke ville lämna slagfältet öfvervunnen, svarade härpå med en antydan, som kom blodet i Baruks ådror att isas och i nästa ögonblick, när Karmides redan aflägsnat sig, att sjuda som lava.

Baruk afvaktade under plågande oro ett tillfälle att mellan fyra ögon förhöra sin dotter om hennes förhållande till den unge hedningen. Han ville icke med en för tidig upptäckt af någonting ännu outredt förorsaka den gamla Ester sorg och åstadkomma uppseende i huset.

När ändtligen detta tillfälle yppat sig, föll den bäfvande flickan till sin faders fötter och bekände, att hon älskade Karmides. Baruk kväfde sin förskräckelse vid denna upptäckt och sökte varsamt utleta, på hvad sätt bekantskapen mellan henne och den lättsinnige ynglingen uppstått, och huru långt den hitintills utvecklat sig. Han bemödade sig att vinna Rakels förtroende och gjorde

våldsamma ansträngningar för att synas lugn, men Rakel hörde, hur hans röst darrade — hon hade icke mod att bekänna allt.

Hon hade ofta sett Karmides och äfven växlat några ord med honom, när han infann sig i huset för att söka Baruk. Likaledes hade hon ofta mött honom, då hon gick till synagogan. Hon medgaf, att hon då besvarat hans blickar och hälsningar, ja, hon hade flere gånger samtalat med honom från altanen af huset. Karmides hade vackra månskensaftnar infunnit sig under denna, medförande en cittra, spelande på henne och talande på ett sätt, som intog Rakels hjärta. Han hade ändtligen förklarat, att han älskade henne och att han icke kunde lefva utan hennes kärlek. Då hade Rakel tröstat honom därmed, att äfven hon älskade honom.

Detta var allt hvad Rakel vågade tillstå. Hon gjorde det stammande, rodnande af blygsel, allt som oftast döljande sitt ansikte i händerna, rädd att möta sin faders ögon. Själf hade hon icke klart begrepp om det förskräckliga i det, som hon förteg, men hennes jungfruliga känsla vägrade att låta ett ord därom komma öfver hennes läppar, och hon anade, att en upptäckt skulle krossa hennes faders hjärta.

En sten föll ifrån Baruks bröst. Han upplyfte sin dotter, bad henne lugna sig och förklarade, att han skulle glömma hennes felsteg, om hon hädanefter toge sig noggsamt till vara och komme i håg, hvad hon vore skyldig sig själf, sina föräldrar, sin trolofvade, sina fäders tro och sitt namns ära. Dessa plikter vore heliga; bröte hon dem, så skulle hon föra sin faders grå hår med sorg i grafven. Han bad henne väpna sig med tanken

härpå; då skulle hon lätteligen öfvervinna böjelsen för en yngling, som icke blott var hedning, utan äfven en stor slösare, en lastbar, fördärfvad och samvetslös människa.

Baruk hoppades, att dessa skäl skulle verka, och tröstade för öfrigt på sin faderliga myndighet. Rakel hade varit nära att falla i en afgrund, men lyckligtvis var hennes ära, så tänkte den gamle, ännu ofläckad. Således ännu ingenting förloradt. Förföraren hade dårat henne med sitt vackra utseende, sina skenfagra ord, men Rakels böjelse för honom kunde ännu icke hafva djupa rötter. Den skulle snart försvinna, sedan hon insett, att en oöfverstiglig skiljemur stod mellan henne och honom.

Emellertid hotade upptäckten af detta förhållande att störa Baruks resplaner och blandade sig obehagligt med hans hänförelse för Jerusalem och tempelbyggnaden. Skulle han våga resa och lämna Rakel ensam under den sjukliga Esters vård?

Det var under dessa funderingar, morgonen efter Karmides' besök, han öfverraskades af att se Petros, den kristianske biskopen, träda öfver tröskeln. Baruk hade vid flere tillfällen stått inför dennes domstol och med ytterlig ödmjukhet i ord och åthäfvor talat för sin rätt emot krånglige kristianske gäldenärer, som i hopp om ett gynnsammare utslag vädjat från den världsliga domstolen till sin själaherde. Petros hade vid dessa tillfällen iakttagit en rättvisa, för hvilken Baruk kände sig dess mer tacksam, som hon vid de kristne biskoparnes domstol icke hörde till regeln, när fordringsägaren var jude.

Nu var ödmjukheten borta både i ord och åthäfvor, och Baruk stod höflig, men rak, inför den kristne prästen, hvars domsrätt var upphäfd, hvars makt var bruten.

Biskopen önskade ett hemligt samtal. Mäklaren beviljade det. Petros började tala om Karmides. Baruk visste, att Petros hyste deltagande för dennes person och penningärenden; hvarför, det kände han icke och hade aldrig brytt sig med att grubbla däröfver.

— Jag vet, sade Petros, — att du står redo att vidtaga stränga åtgärder för att indrifva dina fordringar af den lättsinnige ynglingen...

— Alldeles.

— Jag undrar icke häröfver. Det är din rätt, och de fleste skulle i din ställning göra detsamma. Medgifvas måste äfven, att Karmides är den, som minst af alla förtjänar undseende, ifall undseende öfver hufvud står i en fordringsägares ordbok.

— Det står icke i min åtminstone, genmälde Baruk. — Ordet barmhärtighet står där väl, men jag behandlar aldrig penningsaker som barmhärtighetsverk och aldrig barmhärtighetsverk som penningsaker.

— Riktigt. Jag inser, att köpmännen måste skilja emellan så olika ting. Också var det icke min mening att taga din barmhärtighet i anspråk för Karmides' räkning. Han skulle dessutom vara för högmodig att emottaga den, fastän stränghet, tillämpad af dig i detta ögonblick, måste tillintetgöra hela hans framtid.

— Det är illa det, men nu ämnar jag verkligen vara sträng, så sträng som möjligt.

— Jag ser saken från samma förståndiga sida som

du, fortfor Petros, — men skillnaden är, att jag just i denna samma sak ser något längre än du.

— Hvad menar du?

— Jag menar, att om du fullföljer ditt uppsåt mot Karmides, så återfår du på långt när icke allt hvad du lånat honom . . .

— Bah, det vet jag, inföll Baruk med en axelryckning; — den vissheten har förorsakat mig en sömnlös natt, men nu skall jag finna mig i mitt öde.

— Och du sätter honom ur stånd att för framtiden godtgöra dig.

— Du kommer mig att le. När skulle han någonsin varda i stånd därtill? Du talar om hans framtid som om något stort och lysande. Jag vill icke ge en slant för den. Må hvar och en be den Allsmäktige bevara sig för en sådan framtid! Man tarfvar icke spådomsanden för att se, hvarthän den lutar.

— Men om du misstager dig? Om Karmides en dag är den rikaste man i Athen?

— Han skulle då ärfva· menar du? Jag har skaffat mig noggrann underrättelse om hans släkt och hans utsikter åt det hållet. Tyvärr, de äro, icke heller de, värda så mycket som en slant. Han har ärft en gång för alla. Ödet vill icke ösa mer guldstoft i det sållet.

— Här är icke fråga om arf, utan om giftermål.

— Om giftermål? inföll Baruk öfverraskad. — Om giftermål och rik hemgift? Är det så du menar?

— Just så.

— Hm, det skulle då förmodligen vara med *mina* penningar i hemgift han ville gälda sina skulder till mig, tänkte Baruk. — Min biskop, tillade han högt och i be-

tänksam ton, — hvem skulle då den rika arftagerskan vara, till hvilken Karmides friar?

— Han friar, så vidt jag vet, ännu icke till någon.

— Då vet jag mer än du, tänkte Baruk. — Men, sade han högt, — jag förstår dig icke. Karmides, säger du, friar icke till någon, och likväl förespeglar du mig ett rikt giftermål, som han skall ingå.

Han kommer inom år och dag att gifta sig med den rikaste mannens dotter i Athen.

— Den rikaste mannens dotter i Athen? upprepade Baruk förvånad. — Du måste då mena Krysanteus och hans dotter Hermione?

Ja.

— Huru vet du det?

Jag kan endast upprepa hvad jag sade.

Det måtte då vara genom spådomskonsten du kommit till denna blick in i framtiden, sade Baruk allvarligt, ty han var öfvertygad, att den kristne biskopen, som kunnat uppväcka en död människa, stod i förtroligaste förbindelse med onda demoniska makter. Baruk delade sina landsmäns vidskepelse, som vid denna tid var om möjligt större än vidskepelsen bland kristianer och hedningar.

Emellertid, fortfor Baruk, — bär din förutsägelse alla tecken af osannolikhet. Jag vet, att Karmides och Hermione varit trolofvade, men hans lättsinniga lefnadssätt har gjort deras förbindelse om intet. Ryktet har länge ordat om att Krysanteus förbjudit honom sitt hus, och därtill kommer hvad jag nyligen hört sägas, att Krysanteus vill hafva honom utvisad från Athen, emedan han förleder ungdomen med dåliga föredömen.

— Allt detta uppväges af den enda visshet, att Hermione älskar honom.

— Är det verkligen så? Nog vet jag bäst, att unga kvinnor låta dåra sig af en vacker yta, men jag trodde dock, att Hermione utgjorde ett undantag från sitt kön . . .

— Du skall påminna dig, att Hermione och Karmides uppvuxit tillsammans, att de voro bestämda för hvarandra från de första ungdomsåren. Du bör vidare ihågkomma, att Hermione, sedan trolofningen upphäfdes, tillbakavisat alla friareanbud. Antyder ej det, att hon älskar honom ännu, ehuru han visat sig ovärdig hennes kärlek? Och om detta ej kan öfvertyga dig, så vill jag i förtroende säga, att ännu helt nyligen har hennes mun icke förnekat hennes hjärtas böjelse.

— Du säger något! Det tyckes vid närmare påseende verkligen troligt. Men hennes fader skall aldrig samtycka . . .

— Hennes fader skall samtycka till allt hvad hon önskar. Den största svårigheten ligger hos Karmides själf. Allt kommer att bero af hans uppförande, ty först genom ett förbättradt lefnadssätt kan han hoppas återvinna Hermiones aktning.

— Riktigt. Men här stöta vi ju på en omöjlighet!

— Nej, ingen omöjlighet, men en skenbar svårighet. Du känner ynglingarnes art. De måste rasa ut. Ju dåraktigare de lefvat, dess grundligare är ofta deras förändring till stadga.

— Sådant händer visserligen. Men . . . Karmides stadgad! Det förefaller mig omöjligt.

— Jag känner Karmides bättre än du. Jag ansvarar, att en sådan förändring skall ske, såvida icke du

omöjliggör det. Hans ödes trådar ligga i bådas våra händer. Han har vandrat vägen till fördärfvets afgrund och står nu vid dess rand. Hvad han hitintills icke velat se, gapar nu vid hans fötter, och han ser det. Om han icke redan återvändt, så är orsaken hos dig, ty du står bakom honom, en envåldsherre öfver ögonblicket, och det är du, som skall nedstörta honom eller lämna honom återvägen öppen. Krossar du hans högmod, så är han förlorad. Alla ana, att han är utfattig, men ingen vet det, ty han har intill denna dag förstått att dölja sitt läge under ett lefnadssätt, som måste locka till den tro, att Indiens rikedomar stå honom till buds. Under allt detta är han uppfylld af ångest och färdig till hvilket förtvifladt företag som helst. Störtar du honom, kan du icke beräkna följderna; lämnar du honom vägen fri, så skall han ila till en framtid, hvars famn står honom öppen och tillbjuder honom lugn och med lugnet allt, som han kan eftersträfva. Om han i besittning af en ny rikedom skall återfalla i sitt förra lefnadssätt, det är något, som vidkommer ingendera af oss båda. Det är nog för mig, att Hermione varder hans maka . . . det är mitt mål . . . och för dig bör det vara nog, att han till sista obolen gäldar dig sin skuld. Det är du själf, som skall sätta honom i stånd därtill. Lämna honom i ro, och han skall om ett halft år härefter för andra gången vara trolofvad med den rike Krysanteus' dotter, om ett år härefter vara hennes make och arfvinge till hela hans förmögenhet.

Baruk hade uppmärksamt lyssnat till Petros' föreställningar. Ehuru den gamle mäklaren allt sedan gårdagens uppträde med Karmides och upptäckten af förhållandet till Rakel kände för honom ett häftigt uppspi-

radt hat, så att han vore färdig lyckönska sig till Karmides' oförmåga att betala, emedan detta gåfve honom tillfälle utkräfva hämnd; så förnam han likväl nu en böjelse att se saken ur annan synpunkt. Han hade att välja: å ena sidan förlora en betydlig summa penningar på en slösaktig son af de föraktlige Gojim, att bära harmen af en misslyckad beräkning; å den andra att återfå hela hufvudstolen med de fastställda räntorna — trettio till fyrtiofem för hundra! Det låg för honom en stor retelse i att genom klokhet, förutseende och tålamod återställa en som ohjälpligt förlorad ansedd sak och förvandla den väntade svåra förlusten till en lysande vinst, och det så mycket mer, som det alltid varit hans stolthet att förelysa de yngre köpmännen bland sina landsmän med en omtanke, ett förutseende och en förmåga att nyttja omständigheterna, som hitintills alltid gjort lyckan till hans ledsagare. Hans yngre yrkesbröder menade redan, att han skulle förlora på Karmides; han skulle nu sannolikt kunna visa dem, att han hade sett längre än de — att han äfven i afseende på Karmides vetat, hvad han gjorde, när de trodde honom handla som allra blindast och oförsiktigast.

Men Baruk hade ett annat, för ögonblicket än vältaligare skäl att gifva sitt samtycke till Petros' begäran. Han trodde Karmides vara i stånd till hvilket förtvifladt företag som helst. Hans fruktan för sin dotters trygghet var ju så stark, att han, då biskopen steg öfver hans tröskel just frågade sig, om han skulle töras lämna Athen och anträda den efterlängtade resan till Jerusalem eller icke. Vore det nu sant hvad Petros berättat honom — och något skäl att tvifla hade han icke — så var en

utväg funnen, och hjälpen hade kommit i rätta ögonblicket liksom från himmelen. Karmides skulle utan tvifvel upphöra att lägga sina krokar för Rakel, så snart han fått en vink om den vida större lycka, som väntade honom och vore lättare att vinna på annat håll. Baruks lilla oskyldiga lamm skulle stå skyddadt för den glupske vargens anslag, medan denne, iklädd skepnaden af en ruelsefull och botfärdig syndare, ginge att gripa ett annat rof. Detta var ju alldeles förträffligt.

Och om Rakels böjelse verkligen vore djupare än blott ett flyktigt tycke, så skulle hon öfvervinna den, om icke förr, när hennes luftslott ramlat, när hon funnit, att Karmides' kärleksförklaringar vore idel munväder, och att han genast efter sitt frieri till henne riktade sina planer på Hermione. Hennes ögon skulle åtminstone öppnas, när underrättelsen nådde hennes öra, att samme Karmides, som hon älskade, var trolofvad med Hermione.

På grund af dessa skäl dröjde det icke länge, innan Baruk fattat sitt beslut. Han lofvade Petros att åtminstone under ett halft års förlopp icke oroa Karmides. Ja, han antydde, att han icke vore obenägen att försträcka Karmides ett och annat lån, så snart det börjat visa sig säkra tecken till en sådan sakernas gång som Petros förespeglat. —

Aftonen af samma dag, på hvilken biskopen besökt mäklaren, satt han åter efter ändadt dagsverke i sin koja på Skambonide, en kammare, hvars bohag var af torftigt slag och upplystes af en vanlig krukmakarlampa. Det enda i hans omgifning, som påminde om det förra biskopliga palatset, voro böckerna och Kristusbilden, men äfven denne var nu afhänd sina ädelstenar. Biskopen

delade sin anspråkslösa bostad med sin fosterson, den unge Clemens. De hade nyss förtärt sin tarfliga aftonmåltid, som tillredts dem af deras värdinna, en from änka af den homoiusianska bekännelsen. Petros, hvilande på en soffa invid lampan, öppnade sin Tertullianus. Clemens, färdig att gå ut, iklädde sig sin kåpa.

— Hälsa min son Eufemios, sade Petros — och låten icke förleda er att syssla för länge i natt med afskriften af den helige Johannes' uppenbarelse. Du har arbetat i dag på det hedniska templet och måste vara trött, min Clemens.

— Jag är icke mycket trött, men jag är uppfylld af bitterhet, min fader. Det är förskräckligt, att vi kristianer skola uppföra tempel åt hedniske afgudar. Vi bygga ju hus åt de onda makterna, åt djäflarne!

— Kejsaren vill det, Clemens. Vi måste.

— Nej, man måste mer lyda Gud än människor. Vi borde neka att göra det och hellre låta kejsaren döda oss.

— Min son, vi underkasta oss, emedan våra förmän vilja det, och vi kunna göra det, emedan vi äro öfvertygade om seger. De byggnader vi uppföra varda icke tempel åt afgudarne, utan kyrkor.

— Ah, däri har du rätt, sade Clemens med ljusnande anletsdrag. — Om vi endast fasthålla det hoppet, kunna vi arbeta under välsignelser i stället för förbannelser. Det är sant; denna byggnad skall en gång, när vi fått en kristen kejsare, varda kyrka. Och detta kan ju hända snart nog, om det är sant, hvad Eufemios sagt mig, att många af de våra omgifva affällingen Julianus och endast afvakta ett gynnsamt tillfälle att förskaffa honom till afgrunden.

— Har Eufemios sagt det?

— Ja.

— Sådana ord äro mycket ovisa. Jag skall varna Eufemios för att tala så. Du får icke lyssna till slika ord och än mindre upprepa dem.

— Men vore det då orätt att döda en affälling, som förföljer oss och vill utrota församlingen från jorden?

— Clemens, jag har märkt, att du på senare tider ofta framkastar frågor, med hvilka du aldrig borde sysselsätta dina tankar. Akta dig, ty har man en gång börjat fråga, så stannar man sällan, förrän man ifrågasätter det heligaste.

— Bevare mig Gud för detta!

— Bevare dig Gud för lösa, kringirrande tankar! Du har dina plikter att tänka på och de böcker, som jag sätter i din hand. De svara på alla spörsmål, som äro nödiga och tillåtna. Bevaka din själ och gå icke därutöfver! Har du under de senare dagarne sett Teodoros?

— Ja, nästan dagligen, fader. Han tyckes uppsöka mig och följa mina steg.

— Nåväl?

— Jag undviker honom.

— Du får icke lyssna till hvad han säger.

— Jag har sagt honom det.

— Du gjorde orätt äfven däri, ty jag har förbjudit dig att svara med ett enda ord.

— Förlåt mig, fader. Jag sade honom endast, att jag hvarken vill eller får lyssna till honom, och jag bad honom hädanefter lämna mig i fred.

— I Teodoros ser du ett bevis, min son, hvartill högmodet och frågvisheten leda. Han missaktade mina

råd, litade på sitt förnuft och läste de heliga skrifterna icke med ödmjuk ande, icke med vördnad för kyrkans fäders meningar och mötenas af Gud ingifna tolkning, utan i tröstan på sin egen vishet. Och följden var hans själs fördärf. Hans villfarelser äro värre än självfva athanasianernas. Han förnekar mötenas rätt att gifva regeln för skrifternas ordaförstånd, han förnekar kyrkans och det af Kristus instiktade prästaståndet, han ordar, liksom flere kättare före honom, om de kristnes allmänna prästerskap, och under allt detta smickrar han hedningarna, emedan de äro mäktige, han umgås med filosofer och besöker dagligen Krysanteus' hus.

— Jag har glömt omtala, fader, hvad som i dag hände mig under arbetet, sade Clemens. — Krysanteus infann sig, såsom han plägar göra . . .

— Ja, han njuter af att se våra mödor, sade Petros. — Må vi unna honom denna korta fröjd!

— Han infann sig, den förhatlige, och han följdes i dag af sin dotter. Men hvad hon dock ser god, mild och allvarlig ut, min fader!

— Du betraktade henne således noga?

— Nej, svarade Clemens rodnande. — Du har ålagt mig att vända blicken bort från unga kvinnor, och jag gjorde det äfven nu . . .

— Nåväl?

— Men hon kom själf till mig och talade till mig . . .

En skymt af oro for öfver Petros' ansikte vid dessa ord. Han lade bort rullen och reste sig upp.

— Du stod således i hennes grannskap? inföll han.

— Nej, det ställe, jag hade under arbetet, var tämligen långt från gatan, men hon gick emellan våra bröder

fram till mig, och hon lade sin hand på min axel, när jag vände mig bort.

— Ah, du har då åter brutit mot mina befallningar! Har jag icke sagt dig, Clemens, att du skall hafva ditt ansikte höljdt af kåpan, när du är ute?

— Fader, jag var sysselsatt med arbetet!

— Det är sant. Jag glömde det.

— Solen stod högt på himmelen, ty det var vid middagstiden, och vi försmäktade alla under trälandet i den svåra hettan. Jag bar endast min korta arbetskiton, när detta hände, och likväl badade jag i svett, ty jag hade ansträngt mig mycket för att föregå bröderna med lydnad för arbetsföreståndaren...

— Det var rätt, min Clemens. Men hvad ville dig Hermione? Hvad sade hon dig?

— Hon frågade mig, hvad jag heter, — huru gammal jag är...

— Ah!

— Hvar jag är född och hvilka mina föräldrar äro...

— Och du? Hvad svarade du?

— Jag svarade, att jag heter Clemens, att biskop Petros är min fader, och när hon kallade mig *gosse,* upplyste jag henne, att jag är *präst.*

— Vidare!

— Hon log åt denna rättelse, men jag sade henne allvarligt, att hon borde omvända sig och tänka på sin själs välfärd. Därefter vände jag mig bort och gick ifrån henne.

— Var detta allt?

— Ja.

— Lofvad vare Gud! tänkte Petros. — Detta bör

lära mig att hädanefter vara omtänksammare. Jag skall icke vidare tillåta, att Clemens deltager i arbetet. — Min son, sade han högt, — du stannar hos Eufemios i natt. Men uppehåll dig icke alltför länge med afskrifningen, ty du skall sofva och hämta krafter...

Clemens önskade biskopen en god natt och aflägsnade sig.

Medan han vandrade nedför Skambonide, gick han förbi en kvinna, som, då hon såg honom, vände om och tilltalade honom med tveksam röst:

— Jag ser af din kåpa, att du är kristen präst. Tillhör du den homoiusianska bekännelsen? Förlåt mig, att jag uppehåller dig med denna fråga!

Clemens stannade. Han såg framför sig en ung flicka af vackert utseende, klädd som slafvinna i ett förmöget hus.

— Jag igenkänner dig nu, sade flickan, som syntes mycket bekymrad. — Du är föreläsaren Clemens. Huru lyckligt, att jag mötte dig! Min afsikt var att söka biskopen, men jag har tveksamt vandrat denna gata flere gånger och alltid vändt om vid hans dörr. Jag dristade ej gå in, men icke heller har jag vågat gå hem, förrän jag fått tala med honom eller dig. Huru väl, att jag träffade dig!

— Hvad vill du mig?

— O, jag är mycket olycklig, klagade den unga slafvinnan. — Jag har en sträng husmoder, och jag råkade i afton, medan hon var frånvarande, att sönderslå hennes dyrbaraste toalettask. Hon plägar straffa mig hårdt för den minsta förseelse... och på detta konstverk satte hon så stort värde. Jag tordes icke afvakta hennes hem-

komst, utan skyndade bort... och törs nu icke återvända, utan att du följer med mig hem och utverkar mig hennes förlåtelse. O, vägra icke detta, frommaste broder! Min härskarinna är så sträng, ja, hon är grym, när hon är vredgad; men annars är hon god och gudfruktig och nitisk i den rätta läran... och om du, som är präst, följde mig hem, så skulle hon nog på din bön förlåta mig.

Flickan fattade hans hand. Clemens drog den förskräckt tillbaka; han hade ännu aldrig varit en kvinna så nära. Men han kände medömkan med den stackars slafvinnan och ansåg för sin plikt att villfara hennes bön.

— Är din härskarinnas bostad aflägsen? frågade han.

— Nej, gode broder.

— Jag följer dig.

— Jag blir dig evigt tacksam.

Flickan förde Clemens tvärs öfver gatan Kerameikos och in i en gränd, där hon stannade utanför bakporten till prokonsulns palats.

Porten ledde till fruntimmersgården. De inträdde, utan att någon portvakt visade sig. Slafvinnan bad Clemens vänta på gården och försvann genom en dörr i portiken. Hon återkom och förde Clemens genom en korridor, i hvars ände var en dörr, på hvilken hon pekade hviskande: — här! Stig in! Min härskarinna är hemma.

Clemens öppnade dörren och såg sig i en guldglänsande, af vällukter uppfylld budoar. På en soffa därinne hvilade en kvinna, klädd i en lätt dräkt af spetsar. Skenbart öfverraskad af besöket, reste hon sig upp och åsåg honom med förvånade blickar.

Clemens igenkände Annæus Domitius' maka, den sköna Eusebia, och det mod, hvarmed hans ärende väpnat honom, efterträddes af förvirring. Han stod blyg och försagd inför denna sköna kvinna, som med största undran i sin ton frågade honom:

— Är det du, unge föreläsare? Hvad för dig hit vid denne sene timme?

Tredje Kapitlet.

Teodoros.

Krysanteus ägde i grannskapet af hamnstaden Piræos en landtgård, där Hermione ofta tillbragte sommarens vackra dagar.

Hufvudbyggnaden låg på en kulle; utsikten öppnade sig åt ena sidan öfver hafvet och den lifliga hamnen, åt den andra öfver en bördig, af vingårdar och olivdungar omgifven däld. Kullens sydliga sluttning nedsteg i afsatser, prydda af trädgårdskonsten och skuggade af åldriga träd.

I en löfsal på en af dessa afsatser satt en afton Hermione. Hennes vänner Ismene och Berenike hade nyss lämnat henne. Hon hade därefter gått hit, där hon gärna njöt ensamhetens stunder, emedan denna plats varit älskad af Elpenike, hennes moder, och påminde Hermione om barndomslekarne med fosterbrodern, om de ljufvaste dagarne af hennes första och enda kärlek. Hon hade medtagit ett verk af Platon — hans Fädon, — men minnenas makt och aftonens fridfulla skönhet fängslade flickans tankar och sinnen, så att hon glömde att öppna boken.

Hafvet glänste i den sjunkande solens prakt. Två fartyg sågos lämna hamnen och med utbredda segel styra mot synranden. Det var de båda Jerusalemsfararne, som Baruk utrustat. Larmet af den lifliga verksamheten i Piræos blandade sig, mildradt genom afståndet, med fågelsången i trädens kronor och tonerna af en flöjt, som uppstego från dalen på andra sidan kullen.

Då solens skifva närmade sig synranden, stördes Hermiones ensamhet genom ankomsten af en man, som var klädd i kåpa, sådan som de kristne prästerna brukade. Den förtrolighet, hvarmed han närmade sig Krysanteus' dotter och satte sig helt nära henne, visade, att han icke var en främling på stället.

— Teodoros, sade hon. — Välkommen.

— Jag anade, att jag skulle finna dig här, sade den unge prästen, — och styrde fördenskull hit, innan jag ville söka dig däruppe i byggnaden. Den vackra aftonen och hågen att tvista med dig hafva lockat mig ut från staden. Jag kan hälsa dig från din fader. Jag såg honom på Pnyx, där folket är samladt för att verkställa det nya valet till arkont. Det står i denna stund en het drabbning däruppe, och måhända afgöres just i detta ögonblick segern.

— Tviflar du då, att min fader skulle varda återvald? frågade Hermione.

— Han har en mäktig hjälp i kejsarens gunst. Det är fördenskull sannolikt, att Krysanteus segrar.

— Hvad säger du? Skulle han hafva kejsarens gunst af nöden till seger? Jag vet, att min fader på den senare tiden förvärfvat många fiender bland Athenarne; men den stora mängden måste väl dock vara honom tillgifven.

— Jag vill gärna tro det, men är likväl oviss därom.

— Men en sådan otacksamhet vore omöjlig, utbrast Hermione. — Han uppoffrar ju allt för dem. Om du blott visste, hvilka bekymmer han uthärdar för deras skull, huru varmt han önskar deras välgång, huru han lefver endast för den höga sak, som Julianus och tidens ädlaste män vilja förverkliga, o, då skulle de icke kunna annat än älska honom. Har du märkt, Teodoros, att min faders hår börjat gråna? Det är icke af ålder, du, utan af omsorger och rastlösa tankar. Min arme, älskade fader!

— Ja, om detta förtjänar hat, hvad är det då, som förtjänar tacksamhet och kärlek? sade Teodoros. — Men du får icke tyda mina ord till det värsta, Hermione. Med sin kännedom om tiden och människolynnet måste Krysanteus från början hafva förutsett det motstånd han nu röner. Förtjusningstiden kunde icke vara långvarig. Det går an att måla idealer och ställa dem för människornas ögon; alla skola hänföras, ty alla igenkänna mer eller mindre klart urbilden af sin egen mänsklighet; men att söka förverkliga dem, Hermione, att med kraftig och skonslös hand gripa in i verkligheten för att omskapa den till något sannare och skönare, det framkallar alla tröghetens, vanans och ondskans makter till förtviſladt motstånd. Det uppstår då en strid, som icke ändar, förrän idealets kämpe har segrat eller dukat under. Det sista är det vanliga, Hermione, ja, det ligger i tingens natur och Guds världsordning, att så skall vara. Ty idealets kämpe är, äfven han, en människa, full af fel och misstag, och med det sanna, hvarför han kämpar, blanda sig villfarelser, som göra motståndet rättsgillt.

Hvad om Julianus och Krysanteus i mycket hafva orätt? Om de skulle vilja återföra en tid, som är död och *bör* vara det, en tid, som genom afståndet hägrar för deras ögon med en glans, som han i själfva verket aldrig ägde? Hvad om deras sträfvanden skulle motverka i stället för främja människosläktets sanna väl?

— Det låter icke tänka sig, sade Hermione, — ty förnuftet och sanningen hafva i alla tider till sitt inre väsen varit desamma och skola alltid förblifva det.

— Visserligen. Ingen tid har varit förnuftlös och osann. Men du, liksom jag, är öfvertygad om en Guds uppenbarelse i världens gång och människosläktets öden. Hvari skulle då denna uppenbarelse bestå, om ej däri, att hans härlighet och fullkomlighet under olika skiftningar allt klarare framstode för de varelser, som äro skapade till hans afbilder? I viljen återkalla en förfluten tid. Det är fruktlöst, Hermione. I viljen återupplifva tron och vördnaden för de gamle gudarne. Det är omöjligt, att detta företag skall lyckas. Det är förtvifladt, ty det bär en osanning inom sig. Ack, därutinnan ligger er svaghet. Hvarför skolen I inblanda denna fallna gudavärld i er kamp för sedernas bättring, för tankens rätt och den borgerliga friheten? Hvad har Zeus, den otrogne äkta mannen, att göra med sedligheten eller förnuftet, han den afundsamme, som fängslade Prometeus vid klippan, emedan denne med eldens gåfva vardt människosläktets välgörare? Hvad hafva de förgudade tyrannerna, som I gifvit säte i Olympen, hvad hafva de att göra med frihetsandan och människovärdet? Desse brottslige, lastbare gudar, förtjäna de sina rökoffer och altaren? Äro de gudar, till hvilka man kan sätta sitt hopp i lifvet och

i döden? Det är sant: I viljen aftvå dessa vanställande fläckar från deras anleten. I fördömen som hädare de skalder, som förtalat dem. Men sedan I utplånat dessa drag, hvad återstår dem då af deras egendomlighet? Intet. De varda blotta opersonliga krafter, utströmmade från den ende evige Guden.

— Så anse vi dem äfven, invände Hermione. — Våra filosofer säga, att dyrkandet af flere gudar uppstått genom människornas svaghet, som fördelat fullkomlighetens egenskaper på många.

— Men hvarför förneken I då den Gud, som låtit sig uppenbaras för edra filosofers slutledningar? Emedan han är ofattlig för mängden, skolen I svara. Ja, han är i sanning ofattlig, om han, såsom månge af edra filosofer förmenat, endast är den outgrundliga, på alla egenskaper tomma enheten i tingen, ett väsen, som ej bryr sig om människornas öden; men är han en god, allvis och kärleksrik försyn, så är han icke blott fattlig för den enfaldigaste, utan just den, efter hvilken de okunnigaste hjärtan i alla tider längtat.

— I, upplyste hedningar, fortfor Teodoros, — ären stolte aristokrater; I talen om en tro för de utvalde andarne, de vise och tankekraftige; om en annan för den stora hopen. I viljen hafva kärnen för er och kasta skalet till mängden. Mot denna uppfattning har samma hop själf förklarat sig, och denna motförklaring är kristendomen. I villen icke omstörta altarne, I villen icke rubba de enfaldiges tro, icke skingra deras villor, som, efter hvad I trodden, gjorde dem lyckliga. Ibland er funnos äfven sådane, som för statens, för ordningens skull ville befästa den gamla vidskepelsen, förutan hvil-

ken de förmenade, att allt skulle sammanfalla i grus. Som om en lögn vore det starka band, som sammanhölle världen! Då förkunnades ur folkets lägsta kretsar, ur fiskarhyddor och verkstäder, samma ofattliga sanningar, som I haden lagt hand på för egen räkning. Detta öfverraskade tvifvelsutan de vise. Det var en omhvälfning och så demokratisk, Hermione, så frihetssyftande hon kunde vara. Hon förkunnade en gud för alla, en vishet för alla. Hon förkunnade, att den höge och låge, imperatorn och slafven, äro bröder, barn af samme fader, delaktige i samma arfvedel. Bort med Romaren, Hellenen och barbaren! Vi äro *alla människor*. Bort med herren och slafven! Vi äro alla skapade till frihet, till den sanna friheten, som vinnes i segerrik kamp, med Guds hjälp, mot våra tyranniska onda böjelser! Bort med den högsta och svåröfverstigligaste af alla skiljemurar mellan människor — skiljemuren mellan rättfärdige och förtappade! Ingen är mer så rättfärdig inför Gud, att han icke är en syndare; ingen så fallen, att han ej kan upprättas! Bort med själfbelåtenheten liksom med förtviflan! Den själfbelåtnes högmod skall ödmjukas, och den ödmjukes förtröstan höjas, ty i himmelen är större glädje öfver en botfärdig syndare än öfver alla rättfärdige inom hafvets gördel! Detta, Hermione, är kristendomens lära, de sanningar, som förkunnades af Jesus af Nazareth. Säg mig, finner du ingen skillnad mellan honom och undergöraren Apollonios? Han uppväckte döde, Apollonios, och förrättade underverk, som liknade Jesu; men hvad voro dessa mot Nazarenens största underverk, som är hans lefnad och lära? Hafva edra Cæsarer, som I upphöjt till gudar, större rätt till detta namn

än Nazarenen? I förskräckens öfver våra ord, då vi säga, att Gud var i Kristus och försonade världen, och likväl har ert eget förnuft uppenbarat er nödvändigheten af Guds mandomsanammelse, och edra myter, bland hvilka många hafva rätt att kallas profetior, antyda det, förebåda det. Talas ej i edra mysterier om en gud, Dionysos Zagreus, den högste gudens älsklingsson, som nedsteg till jorden, kämpade med de onda makterna, led en smärtsam jordisk död och genom denna död, hvarifrån han uppstod, vardt människosläktets förlossare? Hvem är denne Dionysos Zagreus, om icke en dröm, som edra fäder drömt om den kommande Kristus? De skaror, som vallfärdade till Eleusis, tror du, att de fördes endast af trängtan efter högre kunskap i gudomliga ting! Nej, de visste väl, att invigningen icke förvandlade någon till djupsinnig filosof. De hastade dit i öfvertygelsen att finna räddning för sina själar. Också har i våra dagar, sedan Julianus åter öppnat mysteriernas tempel, mången nyinvigd förvånats att höra där i mörker och löndom förkunnas samma läror, som kristendomen predikat i klara dagen, men enklare och renare, och mången har ifrån Eleusis återvändt med längtan att utbyta den drömde Dionysos mot den verklige. Prometeus sjunger, fastnaglad vid klippan, om de gamle gudarnes fall och en högre världsordning. Edra myter uttala klart och tydligt på mångfaldiga ställen sin egen otillräcklighet och, liksom judarnes heliga böcker, förebåda den kommande Messias. De nyplatonske filosoferna lära ju äfven från filosofiens ståndpunkt Guds människovardande. Äfven de tala om *ordet*, genom hvilket allt är skapadt; äfven de tala om tro, hopp och kärlek som fromhetens grundval. Men

när de för öfrigt lära, att Guds tankar äro ting och verkligheter, är det ej då en oriktig slutsats, att de uppfatta Guds mandomsanammelse endast som en filosofisk tanke, icke som en verklighet, lekamliggjord i en människa? Ack, en filosofisk tanke är icke tillräcklig att återgifva den förtviflade själen lugn och salighet.

Tänk dig, Hermione, en mördare, som med fasa vaknar ur sin vredes rus och ser det blodiga offret vid sina fötter. Han har utfört ett odåd, som ej kan godtgöras. Hans ånger, hans förtviflan, hans hufvud, om än frivilligt lagdt under lagens svärd, återgifva icke den slagne hans lif. Tänk dig, hvad som är än rysligare, en själamördare, en förförare, som, insatt till vårdare af ett välartadt och lofvande barn, fördärfvar dess natur, utvecklar dess onda anlag, nedstörtar det i sinnlighetens dy och slutligen ser sin skyddsling omkomma däri. Tänk dig honom väckt till inseende af sin gärnings ryslighet. Då följer en ånger, som ingen filosofisk tanke kan afvända från förtviflan och evigt fördärf. Tarfvas ej för dem den fulla vissheten om en personlig förlossare, som äfven för deras skull, för att äfven deras synder skola förlåtas, burit Guds vrede och lagens förbannelse? Det steg, Hermione, som leder från din tro till min, är således steget från tanken till den lefvande verkligheten, från den slöjade sanningen till den afslöjade och uppenbarade.

Samtalet fortfor länge i denna riktning. Det var icke första gången Teodoros talade med Hermione om kristendomen. Han hade länge gripit hvarje tillfälle, som yppade sig därtill, och sådana tillbjödo sig många, ty Teodoros var, ehuru kristian och präst, en nästan daglig

gäst i Krysanteus' hus. Det hade emellan dem båda uppstått en vänskap, som, grundad på ömsesidig aktning, icke stördes af olika trosmeningar. Dessa hade icke hindrat Teodoros att bjuda sin hjälp åt Krysanteus, när han i enlighet med kejsarens afsikter började inrätta fattighus och sjukhus i Athen och öfrige städer i Akaja. Teodoros syntes icke fråga efter sina trosfränders omdöme i detta afseende; han vardt ärkehedningens ifrigaste medhjälpare i allt hvad han ansåg godt och nyttigt, och bar med lugn de tillvitelser för kätteri och affall, som kristianerna allmänt gjorde honom. Han besökte de nyinrättade skolorna och tvekade ej att infinna sig i filosofernas föreläsningssalar, där han dock för mången var en besvärlig gäst, ty han inskränkte sig icke till att höra, utan uppsteg själf i sin ordning på talarestolen till försvar för den kristna läran, förvånande de bildade åhörarne med åsynen af en kristen präst som lugnt lyssnade till motståndarnes tankar och varmt, men fridsamt, utvecklade sina egna. Äfven till Akademia gick han ofta för att offentligt tvista med Krysanteus och hans lärjungar. Vardt han där den ena dagen besegrad — ty här fann han sina mästare i dialektiken — så återvände han den andra dagen med nya bevisningsgrunder; han bidrog alltid att lifva samtalet och tankebytet; han saknades slutligen, när han uteblef, och de unge akademikerna började betrakta honom såsom en medlem af deras krets, en kristen platoniker.

Verkade han med allt detta ingen omvändelse, så aftvang han likväl aktning för kristendomen och utströdde kanhända många frön, som först i framtiden skulle uppspira.

I Akademias trädgårdar, liksom i sina enskilda samtal med Hermione, bemödade han sig, tvärtemot kristianernas föreställningssätt, att visa, det den gamla och den nya läran icke stode som fiender emot hvarandra, icke som ett djäfvulens och mörkrets rike emot Guds och ljusets, utan som en senare utveckling till en föregående, som mannaåldern till ynglingaåldern, som en profetia till sin uppfyllelse. Han gaf den gamla bildningen all hennes ära och medgaf så mycket hellre förnuftets rätt, som, enligt hans åsikt, Guds enhet och försoningens nödvändighet kommit till uppenbarelse äfven i detta. Men bredvid förnuftets filosofi talade han äfven om den religiösa känslans, och gaf henne företrädesrätten och emellan olika meningar den afgörande rösten, emedan hon stöder sig på den oförvillade driften, som träffar sanningen hastigare och säkrare än all slutledningskonst.

Han bad de unge filosoferna läsa kristendomens heliga urkunder, och de skulle finna, att medan dessa skrifter med klarhet uttala de grundsanningar, på hvilka allena mänskligheten kan bygga ett tempel, värdigt Herren, så lämna de dock i alla andra afseenden det friaste svängrum för tankens verksamhet och sporra honom till letande i de gudomliga tingen, i stället för att binda och fjättra honom.

Detsamma föreställde han i afton Hermione, och han framtog under sin mantel en bokrulle och lade den i hennes hand. Det var Johannes' Evangelium. Han aftvang Hermione med enträgna böner det löfte att icke fördomsfullt lägga denna bok åsido, utan läsa och pröfva henne. De skulle därefter vidare samtala om innehållet.

Då Hermione invände, att man af frukten måste

döma trädet, samt att den senaste tidens rön på ett förskräckligt sätt visat; att kristendomens målsmän sträfvade att utbreda den mest oerhörda andliga och världsliga träldom, och att de kristnes inbördes förhållande, långt ifrån att framställa en tafla af kärlek och fördragsamhet, varit ett, som öfverginge vilddjurens i hat, grymhet och blodtörst; då svarade Teodoros, att dessa sorgliga företeelser härflöte ur en helt annan källa än kristendomen, att hierarki, kyrkomöten och dogmofelbarhet hade med kristendomen ingenting gemensamt, utan tvärtom vore hans största och farligaste fiender. Förvillelsen hade uppkommit, emedan man ville tillämpa filosofiens stränga begreppsbestämningar på tron. Men ur de blodiga och förskräckliga striderna, som alstrats härigenom skulle en gång insikten af denna förvillelse dess klarare framträda. Teodoros kallade partikampen med dess olyckor för kristendomens födselsmärtor; han bad Hermione endast läsa urkunderna, och hon skulle då inse, att Jesu lära ej är roten till de kristnes fel och världens olyckor, utan roten till glädje och salighet i de enskildes hjärtan.

När Hermione förebrådde de kristne deras förakt för människans skönhetsdrift och det raseri, hvarmed de förstörde konstens verk, svarade Teodoros, att då skönhetsdriften är af skaparen inplantad i människorna, så måste den en gång komma till verksamhet äfven hos kristianerna. Förtäljer ej, sade han, Thukydides, att Athenarne vid en mäktig fiendes annalkande kullstörtade sina pelare och minnesvårdar för att använda dem till skansar? De gjorde det, utan att någon fördenskull har förebrått dem barbari. Kristianerna kunna icke hata konsten, utan endast de tillfälliga former, hvari hon ännu uppen-

barar sig för deras blickar. — Hermione, fortfor Teodoros och pekade på den nedgående solen, som purpurfärgade haf och himmel, — naturen, midt i hvilken vi lefva, är ju en återglans af Guds skönhet. Hvart vi vända våra blickar, omgifvas vi af skönhet. Människan är sänkt i ett haf af skönhet, och hon måste blunda, om hon ej vill öfverväldigas. Tror du då, att skönheten är något förgängligt, att spegeln, som själen håller mot naturen, kan någonsin släppas och krossas som en vanlig spegel? Nej, spegeln är själen själf, skönhetsdriften är oförgänglig, och förstördes än allt hvad konsten hitintills frambragt, skall ur förstörelsen ett nytt och högre framgå.

Då Teodoros slutade sitt samtal med Hermione, var skymningen inne. Emedan det var ovisst, vid hvilken tid Krysanteus skulle återvända från staden, kunde han icke afvakta dennes ankomst; han önskade Hermione en god natt och gaf sig på väg till Piræos, otålig att få höra utgången af arkontvalet.

Underrättelsen om folkförsamlingens beslut hade redan hunnit sprida sig i hamnstaden.

— Medborgare, sade Teodoros till den förste han mötte på gatan. — Du har förmodligen öfvervarit folkförsamlingen?

— Ja.

— Hvem är den nye arkonten?

— Krysanteus är återvald, svarade mannen harmset.

— Ah, det var en utgång, som jag knappt förmodat.

— Ej heller jag.

— På hvem röstade du, min vän?

— På Krysanteus,

— Och likväl tillhör du det andra lägret, såvida jag icke misstager mig.

— Du misstager dig. Jag räknar mig till hans anhängare, ehuru jag har mycket att anmärka emot honom. Han uppför sig som envåldsherre öfver det fria folket i Athen. Han tynger oss med pålagor, oerhörda intill denna tid. Vi medborgare skola underhålla alla sjuke och fattige i staden. Vi skola underhålla skolor ej blott för våra egna barn, utan ock för våra slafvars. Har man någonsin hört slikt? Det är en himmelsskriande orättvisa, Teodoros, och jag undrar, att vi icke, hellre än att tåla sådant, flytta ut i någon ödemark.

— Och i trots af dessa klagomål öfver Krysanteus gaf du honom i dag din röst, säger du.

— Ja, han fick nästan alla de närvarandes röster; men icke vill jag säga, att valet fördenskull är lagligt.

— Hvad menar du?

— Då vi skulle skrida till hemlig omröstning, uppsteg Karmides . . .

— Karmides, var han närvarande? inföll Teodoros förundrad.

— Ja, för första gången, och förmodligen endast för att roa sig och tillställa oreda. Nog af, han steg upp, talade till folket och föreslog öppen omröstning i stället för hemlig.

— Nåväl?

— Krysanteus' lilla anhang ropade ja. De andre tego. Man tog naturligtvis tystnaden för samtycke. Den öppna omröstningen började. Du kan nu lätt föreställa dig utgången.

— Nej. Hvarför skulle icke den öppna omröstningen hafva samma påföljd som en hemlig?

Borgaren log medlidsamt åt denna enfaldiga fråga.

— Du begriper väl, sade han, att ingen just vill öppet bryta med Krysanteus, som är rik och mäktig och har kejsaren bakom sig. Med hemlig omröstning skulle Krysanteus ej haft hundra bland tusen för sig; nu hade han icke tio bland tusen mot sig. Sådan är världen, min vän.

— Väl, prisen er lycklige, att hvad som skett har skett! Krysanteus är eder ädlaste och bäste medborgare. Den bildstod, som man för ett år sedan reste åt honom, bär inskriften »Åt Athens förste medborgare». Om han redan då förtjänte detta namn, så förtjänar han det nu tusenfaldt.

— Bah! Smicker! sade mannen med en axelryckning, hvarefter han hälsade Teodoros och fortsatte sin väg.

Vid pass en timme sedan Teodoros lämnat landtgården, anlände Krysanteus dit från staden. Hermione hörde med glädje, att valet på lysande sätt utfallit till hans förmån. Teodoros' farhågor hade således icke sannat sig! Athenarne hade icke visat sig otacksamme. Men på Krysanteus' panna låg dock en skymt af dysterhet och smärta. Han anade, att valets utgång berott af det förslag, som Karmides framställde. Han hade på senare tider rönt många bevis på medborgarnes likgiltighet, hade ofta mött åtminstone tröghetens motstånd; han började märka, att han stod så godt som ensam och att hans

verk icke hade fast grundval i folkets tänkesätt. Men han ville icke förtvifla om sitt mål. Han hoppades på det unga släkte, som var kalladt att uppväxa under de samhällsformer Julianus skapat, under inflytelsen af den ande, som utströmmade från honom. Och liksom i förkänsla af att Julianus' bana ej skulle varda lång, ockrade Krysanteus med minuterna och arbetade med feberaktig otålighet. Det var fördenskull han icke ville lämna makten ur sina händer; han kunde som enskild medborgare verka mycket, men icke detsamma som nu.

Först när han satt bredvid sin älskade Hermione, försvann det dystra molnet från hans panna, medan hon spelade på sin cittra och sjöng ett stycke, som varit Elponikes älsklingssång. Vid aftonmåltiden infann sig Okos, den unge slafven, portvaktarens son, med ett nyss anländt bref. Det var från Ammianus Marcellinus, som nu följde Julianus i kriget mot perserna. Krysanteus uppläste och Hermione lyssnade med strålande ögon till den skildring, som Ammianus lämnade öfver Julianus' bragder. De täflade med Alexanders, om icke öfverträffade dem. Den romerska krigsärans mest lysande dagar hade återvändt: kejsarens föredöme hade förvandlat hvarje romersk krigare till hjälte. Perserna hade förlorat drabbning efter drabbning. De hade kallat floderna till sin hjälp, genombrutit dammarne och låtit vattnet öfversvämma det vidsträckta slättland, hvarpå legionerna framtågade. Men äfven detta hinder öfvervanns af soldaternas ihärdighet, som lifvades af anförarens ande. Han tågade till fots i spetsen för hären, uppmuntrade de modfällde och deltog med egen hand i arbetena. Vattenmassorna voro återförda inom sina bräddar och hela

skogar nedhuggna till lagning af de utskurne vägarne. Hären nalkades den persiske hufvudstaden. Perisabor, den andra i ordningen af Persiens städer, väl befäst och värnadt af talrikt manskap, var stormadt och intaget. Efter Perisabor hade ordningen kommit till Maogamalka, Persiens starkaste fästning, belägen endast två mil från hufvudstaden. Staden försvarades, skref Ammianus, af sexton torn, djupa löpgrafvar och dubbla murar, och hade i alla tider ansetts ointaglig. Men Julianus lät gräfva en mina under murarne, och medan belägringstornen framrullades och kastmaskinerna slungade sina stenblock, hade en utvald skara genom den underjordiska gången inträngt i staden, hvars besättning sträckte vapen eller grep till flykten. Nu stod romerska hären i hufvudstadens omedelbara grannskap.

Den glädje, hvarmed Ammianus' bref uppfyllde Krysanteus och hans dotter, blandades med oro och farhågor, när han skildrade den oförvägenhet hvarmed Julianus blottställde sin egen person. Han tycktes äfven i detta afseende hafva tagit Alexander till sin förebild. Vid Perisabor hade Julianus ledt stormningen mot den ene af fästningsportarne; då soldaterna arbetade på att spränga den, hade fienderna från murens tinnar riktat ett regn af kastspjut och stenar emot den purpurklädde anföraren. Vid Maogamalka hade två perser framrusat från ett bakhåll för att nedgöra honom. Julianus afvände med sin sköld deras förtviflade hugg, dödade med egen hand den ene fienden och tvang den andre fly, innan de romerske soldater, som arbetade i grannskapet, hunnit ila till undsättning. Ammianus anförde flere liknande drag och klagade, att knappt någon dag förflöt, då ej

kejsaren blottställde sig för faror, ur hvilka han liksom endast genom underverk räddades.

Då Hermione gick till sin sofkammare, där hennes kammarflicka Alkmene väntade för att biträda henne vid afklädseln, sken den uppgående månen emellan slingerväxterna utanför det öppnade fönstret så lockande in i det lilla rummet, och nattvinden medförde så ljufva vällukter, att Hermione, lyssnande till Alkmenes skildring af nattens skönhet, gaf vika för sin lust att tillbringa än en stund i det fria, innan hon ginge till hvila. Alkmene band kappan öfver sin härskarinnas skuldror och gjorde sig i ordning att ledsaga henne; men Hermione sade, att hon ville vara ensam. Följd af kammarflickans ögon, styrde hon kosan till sitt ensliga älsklingsställe.

FJÄRDE KAPITLET.

Mötet.

Då Hermione var ensam, sjönk hon på knä och bad, med blicken riktad mot den stjärnströdda himmelen, att den vishet och allmakt, som skapat de otaliga himmelska ljusen och leder dem i sina banor, måtte hägna undan krigets faror Julianus och förläna honom en lång, lyckosam och välsignelserik lefnad som rikets kejsare och fader.

Nattens lugna skönhet, det tindrande himlahvalfvet, det stilla, vidsträckta hafvet, de för lätta sommarfläktar susande lundarne ingåfvo den bedjande flickan känslan af det högsta väsendets närvaro omkring henne och i hennes egen själ.

Kunde i denna natur, så uppfylld af skönhet, så härligt skipad af sin store byggmästare, kunde i henne finnas ett rum för blinda, regellösa makter, gjorde sig ej samma kärlek och förutseende vishet gällande äfven i människosläktets lif och öden? De sälla känslor, som med bönen genomströmmade Hermione, upplöste denna fråga i en lyckliggörande och lugnande öfvertygelse. Vårt

släktes öden ledas af Gud; det sanna och goda skall segra öfver osanning och ondska; — den högsta lott, hvartill en dödlig kan koras, är ett rum bland stridsmännen för den goda saken; hans strid är aldrig gagnlös, han vinner, äfven när han dukar under, och han segrar äfven genom sin död.

Det var Julianus' bild, kring hvilken Hermione samlade dessa tankar. Men bilden vek, utan att hon visste huru, för en annan, som plötsligt stod för hennes andes öga. Det var en skön man, i hvars anlete strålade en öfverjordisk mildhet och renhet, hvars ögon, fästa i Hermiones själ, syntes i sin blick hafva samlat och förmänskligat det högsta väsendets ofattliga kärlek. Han bar, lik Apollon, en krans om sin panna, men kransen var icke vriden af lager, utan af törne, och bloddroppar sipprade på hans hvita änne. Han framräckte sina händer — äfven de blödde ur djupa sår, men han log och sade: se, äfven jag har segrat genom min död.

Huru uppsteg denna bild i hennes fantasi? Hermione igenkände Nazarenen, om hvilken Teodoros talat med så innerlig hänförelse, och för hvilken han redan förmått ingifva henne ej blott den vördnad hon måste känna för en stor teurg, en af himmelen älskad människa, utan äfven en högre känsla, i hvars värma hon anade och fruktade en gryende kärlek.

Hon fruktade den, ty det kristna namnet var henne förhatligt. Hon hade från barndomen lärt och genom sin egen kännedom af världen nödgats förknippa med detsamma föreställningarna om det fula, låga, grymma och dumma. De två kejsare, som hitintills burit det kristna namnet, hade varit lömske, menedige män, som rasat

mot sin egen släkt, liksom mot sina undersåtar. De kristne prästerna predikade emot förnuft och frihet; det kristna lifvet förekom henne som en svängning mellan vild hängifvenhet åt vällust och laster och en lika otyglad hängifvelse åt köttets dödande genom afskyvärdt självplågeri. I båda fallen framstod det fula i hela sin vederstygglighet, parande sig hos den stora hopen med kärlek till. smuts och lumpor. Läran om naturens förfall var henne en lögn, då hon såg naturens skönhet; föreställningen om ett i grunden fördärfvadt människoväsen förekom henne lika ovärdig som farlig, och Hermione betraktade som en frukt af denna lära de grufliga missljud, den brist på självbehärskning, det åt ytterligheter hemfallna, åt fanatism och alla slags lidelser öfverlämnade lif, hvarpå den kristna kyrkan framvisade så talrika prof — skärande motsatser till de lugna, harmoniska bilder af förädlad mänsklighet, som den helleniske filosofien hade danat, och för hvilka Julianus var ett så härligt mönster.

Men den Kristus, om hvilken Teodoros predikade för Hermione, var ju en helt annan än den ande, som uttalade sig i kristianernas lif, åskådningssätt och inbördes strider. Han var ju det skönaste och fullkomligaste väsen i människoskepnad. Hans lära var ju den enklaste och likväl den mest upphöjda, som en människas läppar uttalat. Hans gudamänsklighet förekom ju äfven Hermione som en förnuftsnödvändighet, och det budskap han förkunnat, det kall han med sin död fullbordat, som det högsta bevis på gudomlig vishet och kärlek.

Hvad skulle hon då tro, hvad skulle hon då göra? Umgänget med Teodoros hade sått tvekan i hennes själ. Hon kände det djupt i detta ögonblick, sedan bönens

hänförelse försvunnit. Hon lutade pannan i sin hand och tänkte på sin fader, på hans gråsprängda lockar, på den strid, där han kämpade i första ledet. Skulle Krysanteus' dotter kunna svika honom? Denna fråga förskräckte henne. Skulle hon då undfly umgänget med Teodoros? Nej, detta innebure ett erkännande, att hon vore den svagare, det vore ju ett brott mot sanningen, som bjuder att lyssna till hvarje skäl och behjärta dem, som icke kunna vederläggas. Men hon beslöt att nästa gång vara bättre rustad till försvar. Dess klarare skulle då sanningen framträda ur de motsatta meningarnas strid. Hermione skulle åhöra sin faders föreläsningar och väpna sig med alla de skäl, som den snillrike kejsaren nedlagt i sin nyligen fullbordade skrift emot den kristna läran. Dessa skäl ville hon då införlifva i sin egen tankebyggnad. De skulle återgifva denna byggnad jämvikt och sätta Hermione i stånd att utan fruktan lyssna till den kristne ynglingen, för hvilken hon kände en varm, systerlig tillgifvenhet.

Dessa tankar efterträddes af andra. Hermione var aldrig ensam, utan att minnena inställde sig af brodern och af älskaren, som hon båda förlorat, men som hon båda hoppades återfinna i ett annat lif.

Huru öfverraskad, ja bestört hon vardt i första ögonblicket, då hon bland kristianerna, som arbetade på Afrodites tempel, upptäckte en yngling, hvars anletsdrag så liknade Elpenikes, hennes moders, och den bild, som hennes inbillningskraft hade skapat af Filippos! Först sedan hon närmare betraktat den unge prästen, försvann i någon mån denna likhet och på samma gång en villa, hänförande och tillika smärtsam. Hon kunde dock icke

glömma den unge föreläsaren, och om ej hennes senaste samtal med Teodoros tagit den riktning det fick, så hade hon redan nu af honom utletat den unge Clemens' lefnadsomständigheter.

Krysanteus hade meddelat henne, att Karmides deltog i folkförsamlingen och röstade för honom. Detta öfverraskade Hermione. Hvad skulle det betyda? Hon visste, att Karmides och hans lättsinnige vänner smädade Krysanteus' sträfvanden, liksom de hånade allt, som låg utanför gränsen af deras eget vilda, njutningslystna lif. Vore det möjligt, att Karmides förändrats? Ack, sedan denna förmodan inställt sig, ville hon icke öfvergifva den, huru osannolik den var.

Ljuden af annalkande steg nådde Hermione och störde hennes betraktelser då de voro på väg att öfvergå i vemodigt svärmeri. Hon trodde, att det var Alkmene, och steg upp, för att möta henne.

Men i samma stund visade sig framför ingången till löfsalen en manlig skepnad, höljd i en mörk mantel. Månskenet föll på hans bleka, men vackra ansikte. Hermione igenkände Karmides.

Hon förvirrades vid denna oväntade uppenbarelse af föremålet för sina tankar. Äfven Karmides syntes öfverraskad. Det uppstod en kort tystnad, som bröts, då Karmides i en ton, som klingade allvarligt och vördnadsfullt, sade:

— Hermione, var icke förskräckt. En tillfällighet har fört mig hit, och jag anade ej ett sådant möte vid denna sena timme. Jag skulle annars hafva hållit mig fjärran från denna nejd. Men då ödet nu så fogat, att jag råkat dig . . . törs jag då nalkas dig? Vågar jag bedja dig stanna och höra några ord från Karmides' läppar?

Det låg ej blott i Karmides' ton utan äfven i hans drag ett uttryck, som Hermione trodde för alltid försvunnet därifrån, och som påminde henne om den forne Karmides. Hälsans rosor hade vissnat på hans kinder, och hans blick var dyster, men i trots häraf liknade han i denna stund sig själf, sådan han var, då Krysanteus ännu kallade honom sin älskade lärjunge. Han syntes densamme, men uppstigen från en långvarig sjukdom.

Hermione besegrade sin förvirring och sade:

— Jag vill höra dig, Karmides.

Och då efter dessa ord ånyo en tystnad uppstod, hvarunder Karmides syntes tveka, hvad han skulle göra eller säga, tillade Hermione, i det hon satte sig och anvisade honom en plats i sitt grannskap: — Din ankomst öfverraskade mig i första ögonblicket, ty jag väntade dig icke, och det är nu så längesedan vi sågo hvarandra. Den vackra natten har lockat mig att tillbringa timmen, fastän långt framskriden, i det fria. Och samma vackra natt har lockat dig att styra kosan till ett ställe, där du ser hafvet lyst af månen, och där du kan påminna dig så många barndomshändelser. Är det icke så?

— Jag vet icke, om natten är vacker eller ej, sade Karmides, i det han satte sig midt emot Hermione och kastade manteln tillbaka. — Jag har intet öga för naturen. Jag ser, att månen skiner, jag finner natten tyst och nejden lugn, det är allt. Men barndomsminnena . . , du nämnde dem. Det var måhända de, som förde mig hit. Jag vet det icke själf, men jag vet, att dessa minnen ha börjat plåga mig . . . Låt mig tala fritt om mig själf, Hermione! Dölj din motvilja och hör hvad jag säger! Jag skall sedan lämna dig och undvika ditt grannskap.

Jag vill fråga dig: hafva de rätt att plåga mig, minnena af min barndom, af din faders godhet och din egen kärlek? Har jag förfelat min bestämmelse och förslösat min lycka? Har jag varit otacksam emot din fader? Har jag förorsakat dig själf smärta? Du finner hvad det är, som jag frågar mig själf. Hör nu äfven de inkast jag gör emot sådana frågor. Din fader uppfostrade mig till att älska vishet och skönhet. Han ingaf mig trängtan till bådadera. Jag ville vara vis, jag ville begripa Gud och världen och mig själf, jag ville inrätta min vandel efter hans eget mönster, och jag var lycklig i min inbillning att kunna göra det. Men jag rönte omsider, att jag icke är skapad till dykare i filosofiens bottenlösa haf; ligger sanningen där förborgad, så skulle hon åtminstone icke kunna upphämtas af mig. Det var en upptäckt, som afkylde min ifver och nedstämde mitt hopp. Jag skulle blifvit en ömklig platonsk filosof, men jag ville vara något helt och fullständigt. Krysanteus lärde mig älska det sköna. Tyvärr var det endast med dina drag, Hermione, jag kunde tänka mig något skönt. Jag älskade dig och yppade det i en olycklig stund. Din genkärlek gjorde mig lycklig för en kort tid... som är den enda sälla tiden i min lefnad. Men det dröjde icke länge, innan jag insåg, att vi ej äro skapade för hvarandra. Jag insåg mer och mer, att du är mig öfverlägsen ej endast på hjärtats, utan äfven på tankens vägnar. Min kärlek blandade sig med beundran, min beundran med förödmjukelse. Jag är egenkär och högmodig; men vore jag intetdera, vore jag den ödmjukaste bland människovarelser, skulle jag likväl icke vilja äga till maka en kvinna, som öfverträffade mig i allt, och i hvars ögon

jag ägde intet, som kunde förläna mig ett företräde framför henne eller aftvinga henne aktning. Känslan af din öfverlägsenhet gjorde mig olycklig, Hermione, utan att afkyla min kärlek. Hvad jag då ännu ägde och som förlänade mig värde i mina egna ögon, var det sedliga ideal, som din faders läror för mig uppenbarat, och hågen att i min egen lefnad förverkliga det. Detta ideal står ännu för min blick, men hågen att förverkliga det försvann, när jag insåg, att det för mig var oupphinneligt och äfven här min kraft otillräcklig. Om jag ännu i gosseåren älskade det för dess egen skull, så hyllade jag det som varmblodig yngling endast för din skull, Hermione, för att vara utan fläck och tadel inför dig. Men sedan viljan en gång dukat under i striden mot lockelserna, hvad återstod mig då? Att tillfredsställa min ärelystnad genom att spela en roll i statslifvet? Ack, Hermione, därtill fordrades, att ett statslif i våra dagar skulle finnas. Att själf vara härskare skulle kanske behagat mig, men att vara en härskares verktyg, därtill kände jag ingen böjelse. Men det öppnade sig för mig en annan bana, rosenströdd och lätt att gå. På henne kunde jag nå en viss fullkomlighet och öfverglänsa mina likar. Därom vardt jag snart nog öfvertygad genom en närmare kännedom om världen. Jag har nu vandrat denna bana till sitt mål. Hon ändar i en ödemark. Ett oändligt afstånd skiljer oss ifrån hvarandra, Hermione. Den smärta jag förorsakat dig bör längesedan vara läkt. Du kan därför öfverväga med lugn hvad jag nu för dig framlagt ur mitt inre lif. Du finner, att jag försöker rättfärdiga mig och lägga en del af min börda på ödets skuldror. Har jag orätt däri, så måste din dom falla mycket sträng. Men

huru ditt förstånd än dömer, så vädjar jag till ditt hjärta, Hermione, ty af ditt hjärta hoppas din fosterbroder förlåtelse och glömska.

Hermione svarade:

— Behöfver du min förlåtelse, så skiljas vi icke af ett oändligt afstånd. Jag gifver dig henne gärna.

— Du säger detta i så kall ton, Hermione, sade Karmides. — Din förlåtelse kyler mitt hjärta i stället för att värma det.

— Hvad önskar du mer än förlåtelse och glömska?

— Nej, inföll Karmides lifligt, — jag borde önska ingenting eller allt. Jag borde fordra, att du älskade mig i trots af allt hvad jag gjort för att släcka din kärlek, att du afsade dig din själs öfverlägsenhet och vorde den svaga kvinnan, som icke kunde skilja sitt hjärta äfven från den ovärdigaste, när hon en gång lärt älska honom. Sådana kvinnor gifvas, Hermione, men icke för mig. Hvar skall jag finna henne, som vill fatta min hand och följa mig, hvart jag går, till lycka eller fördärf, till höghet eller elände, till salighet eller eviga plågor?

Karmides' ord buro vittnesbörd om en strid, som sönderslet hans inre. Hans anlete sade Hermione detsamma. Hon betraktade det och uppfylldes af vemodiga känslor. Dessa bleka drag voro outplånligt fästa i hennes själ. Han var olycklig, han ångrade sig, och han skulle vända om på sin väg, om en hjälpande hand räcktes honom af den han älskade. Och i kampen mellan sin stolthet och förtviflan hade han uttalat en fordran, som var trotsig, men förrådde, att i djupet af hans väsen hvilade ännu hans första kärlek.

Hermione kände sig djupt upprörd. Skulle hon stöta

honom tillbaka? Hon hade då handlat efter ingifvelsen af kvinnlig stolthet, som här om någonsin haft rätt, men hon hade förnekat sitt hjärta, som kände kärlek, ömhet, medlidande och glädje öfver möjligheten, att Karmides' ånger och själsstrid vore vägen till hans upprättelse.

Hon svarade honom:

— Bed gudarne om en sådan maka, Karmides.

— Jag vill icke bedja om det omöjliga, sade Karmides. — De kunna icke skänka mig henne.

— Gör dig endast värdig deras gåfva, och hon skall icke uteblifva. Gud ser, att du är olycklig, Karmides, och han, som är världens hjärta, skall gifva dig hvad ditt eget hjärta äskar.

— Tror du det, Hermione? sade Karmides. — Tror du, att upprättelse och hopp ännu gifvas för mig?

Han dolde ansiktet i sina händer. Med hvilka beräkningar han än infunnit sig — i denna stund var han uppriktig och följde de öfverväldigande känslor, som uppsprungit ur hans bättre natur. Det var i själfva verket medvetandet af underlägsenhet och ovärdighet, som hade aflägsnat honom från Hermione, sedan han första gången dukat under för njutningslystnaden och sitt blods förförelser. Han hade därefter döfvat sin ungdomskärlek i vilda orgier, men aldrig besegrat den. Kärleken uppträdde med ny styrka, sedan Petros med en vink, att Hermione ännu icke förgätit honom, undanrödt försöken af hans högmod att inför sig själf förneka tillvaron af en obesvarad och hopplös böjelse. Och nu hade kärleken uppflammat i full låga i Hermiones grannskap, vid åsynen af hennes sköna, milda och lugna anletsdrag.

Karmides kände en len hand, som fattade hans och förde den ifrån hans panna.

Han såg upp. Hermione stod framför honom, och hennes ögon skimrade af en fuktig glans.

Karmides blickade djupt in i dessa ögon. Han ville öfvertyga sig, att hvad han såg icke var synvilla. Då hon sakta drog sin hand tillbaka, skyndade han att fasthålla den.

— Karmides, sade hon, — prisade vare gudarne! Jag har återfunnit dig.

— Hermione!

Karmides' ögon skymdes af en tår, men det ljufva leende, som låg öfver flickans anlete, återstrålades af hans eget. Det rådde en tystnad, som ingen ville störa. De betraktade hvarandra och kände i detta ögonblick endast den långa, smärtsamma skilsmässan, den sälla, oväntade återföreningen.

— Min älskade broder, sade Hermione slutligen, — du skall nu glömma dina sorger och vara lycklig.

— Ack, mina sorger! Säg: mina förvillelser, Hermione!

— Och du skall med glad tillit bedja gudarne om den maka, som ditt hjärta önskar, som afsäger sig allt för att följa dig i lycka och olycka, till höghet eller ringhet. Jag vill äfven bedja gudarne om denna gåfva, den bästa af alla, åt min återfunne Karmides.

— O, gör det, Hermione. Dig skola gudarne höra.

— Jag vill omtala för min fader detta möte . . .

— Ack, din fader hatar mig, och han har skäl därtill . . .

— Nej, jag skall visa, att han icke hatar dig. Jag vill omtala för honom vårt möte, och det skall icke dröja

länge, innan han uppsöker dig och återför dig till det bo, från hvilket du flög bort.

— När får jag återse dig?

— Snart och hädanefter ofta, Karmides.

— Kanske i morgon?

— Jag vet det icke. Jag vill tala med min fader. Vi skola nästa gång mötas öppet för hans ansikte . . .

— Det torde dröja länge, Hermione, men nu behöfver jag ditt grannskap. Och om din fader vägrar, hvad skall då ske? Äro vi då ånyo skilda? Det kan ju hända, att han bannlyser mig ifrån din närhet, att han icke ens vill höra talas om Karmides.

— Han skall icke göra det.

— Men *om,* upprepade Karmides . . . — huru skall jag då åter få tillfälle att se dig? Jag har så mycket att säga dig . . . och det är mig svårt att lämna dig, då jag är osäker, om ej det är för alltid.

Den oro, som yppade sig i dessa ord, och tonen, hvarmed de uttalades, smekte Hermiones öra.

— Vi skola i hvarje händelse återse hvarandra, sade hon. — Detta ställe är min älsklingsplats och timmen vid solnedgången är min älsklingstimme. Du vet således, hvar du har att söka mig . . . Se, Karmides, hvad månen stigit högt på himmelen, medan vi talat med hvarandra! Alkmene, som väntar mig, måste vara mycket sömnig. Kanske är hon nu på väg att uppsöka mig. God natt, Karmides! Märk denna afton med en hvit sten och dröm i natt dina barndomsdrömmar!

Karmides tryckte Hermiones hand till sitt bröst. De bytte ännu en vältalig, men obeskriflig blick. Han släppte långsamt hennes hand, vände sig om och gick. Hermione

såg honom försvinna mellan trädens skuggor. Hon lämnade löfsalen och riktade sina steg till villan, medan hennes barm vidgades af sälla känslor och hennes öga glädjedrucket och tacksamt höjde sig till stjärnhvalfvet öfver det omätliga tempel, hvari försoningen med hennes älskade nu var firad.

Alkmene väntade troget i sofkammaren sin härskarinna. Den unga kammarflickan syntes halfslumra bredvid lampan med armbågen stödd mot nattduksbordet, när Hermione inträdde. Men när hon uppslog sina ögon, betraktade hon förstulet forskande sin härskarinnas anletsdrag och hade icke svårt att upptäcka deras strålande uttryck.

— Han har således lyckats, tänkte hon. — Det var ju det jag sade biskopen.

Under afklädningen samtalade Hermione glädtigare och förtroligare än vanligt med kammarflickan.

— Men säg mig, Alkmene, sade hon, — hvarför låter du den gode Okos gå och sucka förgäfves? Tror du icke, att jag upptäckt det? Du är icke så kallsinnig för honom, som du låtsar, Alkmene.

— Hvad du talar, min härskarinna! sade flickan rodnande, i det hon löste diademet från Hermiones lockar.

— Okos är en god yngling, Alkmene. Min fader och jag värdera honom mycket.

— Jag tror, att Okos endast gycklar med mig, genmälde kammarflickan. — Icke skall man tro hvart ord en sådan säger. Då vore man ofta narrad.

— Ack, du enfaldiga! Ser du då icke, att du pinar honom med din låtsade kallsinnighet? Fy att hyckla så? Men du är på långt när icke så enfaldig som du låtsar.

Eller vill du, att jag skall säga Okos, att Alkmene väl är road af hans ömhet, men icke kan besvara den?

— Nej, vid allt i världen, min härskarinna! Detta får du icke säga honom.

Hermione talade om den vackre arrendegården nere i dalen, som Krysanteus utsett åt Okos och hans fader Medes, den gamle portvaktaren, som nu efter så mångårig frivillig tjänstgöring borde finna det trefligt att öppna och stänga en egen dörr och sola sig på egen tröskel.

Alkmene åter talade om sin härskarinnas vackra lockar, som det vore en glädje att ordna, och om hennes skönhet, som i afton var mer bländande än vanligt.

Hermione lyssnade denna gång med tålamod, ja synbart behag till hennes ord.

— Jag tänker på Eusebia, sade Alkmene, — och undrar öfver hennes blindhet. Hon vill vara skönare än du, Hermione, och hon är afundsjuk på dig, det vet jag.

— Huru vet du det?

— Jag talar ofta med hennes första kammarslafvinna. Eusebia vill alltid veta, huru du var klädd, när du senast visade dig på Kerameikos. Och när man sagt henne det, så utropar hon: huru smaklösa dessa Athenskor äro! Och likväl efterapar hon din hårklädsel och hvarje veck på din kiton. Det förargar henne, att hon icke kunnat införa de romerska klädseltyckena i Athen. Ack, jag måste skratta, när jag tänker på de första dagarne hon tillbragte i vår stad. Hon ville förvåna Athenarne, det är visst och sant. Och nog väckte hon uppseende, där hon kom i sin vidunderliga blommiga sidenkiton, stödjande sig på två slafvinnor och föregådd af en slaf, som anmälde; här är en ojämn sten i din väg . . . här går

gatan uppför . . . här går gatan nedför . . . liksom hon själf hade varit blind och icke kunnat se ett steg framför sig.

— Jag minnes allt det där, Alkmene.

— Det var idel högmod af henne, min härskarinna.

— Nej, så var det icke, Alkmene. Eusebia är van vid de romerska sederna. Damerna bruka så i Rom.

— Men det är ju fult och löjligt.

— Det nekar jag icke. Endast vanan kan försona med sådana bruk.

— Men var det icke högmod, när Ismene hälsade henne på gatan, och Eusebia icke själf besvarade denna hälsning, utan lät sin slafvinna göra det?

— Äfven det bruket är öfligt i Rom.

— Ismene fann det så löjligt, att hon icke kunde låta bli att vända sig till Berenike och skratta . . . ty Ismene har mycket lätt för att skratta, som du vet. Men Eusebia såg det och kunde sedan aldrig tåla Ismene.

— Jag har hört sägas det.

— Men vet du, hvarför Eusebia lade bort sina blommiga kläder? Jo, då skolgossarne sågo henne på gatan, pekade de på henne och ropade till hvarandra: ser du, våren är redan kommen.

— De athenske skolgossarne brås i elakhet på sina fäder . . . Väl, Alkmene, jag behöfver dig icke mer. Gå nu till hvila, min sömniga flicka.

— Jag önskar dig ljufva drömmar, min härskarinna.

— Jag önskar dig detsamma.

Alkmene aflägsnade sig. Hermione var snart därefter förflyttad till de glade drömmarnes rike.

Femte Kapitlet.

Skeptikern.

— Hvad slags filosof jag är? Var det så du frågade, gamle hedervärde portvakt? Jag bekänner mig till den djupsinnigaste af alla skolor. Jag är tviflare... I behöfven icke veta mer. Och som jag tviflar, att den här bägaren vin är tillräcklig att släcka min törst, tviflar jag äfven, att du, min käre Okos ... Okos var det ju du hette?... skulle hafva någonting emot att genast fylla den, då jag nu åter tömmer den. Skål, mina vänner!... Krysanteus' vin är godt. Se där den tomme bägaren, Okos. Ila, unge Ganymedes, att brädda honom ånyo. Det är icke hvar dag, som I fån äran att se en filosof som förtrolig medlem af er för öfrigt aktningsvärda krets. Fågelsteken är god, min käre kock, men jag tviflar, att du kan tillaga en trana så bra som kocken hos min vän och lärjunge antikvarien. Låt icke såra dig af min anmärkning, aktningsvärde kock. Jag påstår det icke med bestämdhet, ty öfverhufvud låter ingenting med bestämdhet säga sig. Jag endast tviflar, förstår du.

Den, som talade så, var ättlingen af Ifikrates, samme

unge man, som en gång infann sig hos Petros som nådesökande, men då, vid det oförmodade mötet med Krysanteus, hastigt påminde sig, att han gått vilse och egentligen ärnade sig till sin vän, antikvarien, biskopens granne.

Den unge mannen, känd under namnet Kimon, bar nu en grof mantel med filosofiskt snitt och hade under ett års tid försakat rakstugan, så att han, som naturen förlänat med god skäggväxt, numera pryddes af ett vördnadsbjudande skägg. Dessa tecken antyda, att han tagit sitt parti och utbytt funderingarna på katekumenskapet och dopet mot funderingarna i vetenskapernas vetenskap. Han hade nu afgjordt slagit sig på filosofien och, som vi höra, på den skeptiska.

Naturen och vänskapen hade gemensamt understödt den gode Kimons framsteg i filosofien — naturen, hvilken, som nämndt, begåfvat honom med stark skäggväxt, och vänskapen, som i antikvariens person förlänat honom den grofve, men hele manteln. Man må dock icke misstänka, att det endast var skägget och manteln, som gjorde Kimon till tänkare. Han var äfven hemma i logiken; det var just i ett ögonblick af lutter förvåning öfver Kimons färdighet att göra de mest utomordentliga hornslut och krokodilslut, som antikvarien hänfördes till sin frikostighet. Manteln och skägget voro endast de yttre kännetecknen, som han anlagt för att vinna den aktning, hvarpå hans personlighet gjorde anspråk.

Kimon var emellertid blygsam nog eller också afundsjuk nog om sin visdom, för att icke uppträda i de offentliga lärosalarne. Han umgicks ej heller med sina bröder inom vetenskapen, antingen för det att han ringaktade dem, eller för att de icke ville erkänna honom. Men

om lärosalarne saknade hans ljus, infann han sig dess flitigare i matsalarne hos hederlige, förmögne handtverkare, som höllo någorlunda godt bord och brukade drägliga viner. Hos sådane värdar ställde han ingalunda sitt ljus under skäppan. Han förvånade dem med djupsinnigt tal och klyftiga syllogismer; och voro de otillgänglige för logiken, så aftvang han dem vördnad genom att tala om sin lysande börd och förtroliga vänskap med kejsar Julianus. Kejsaren, försäkrade han, var i allmänhet vän af filosofer, men företrädesvis af filosofen Kimon. Kejsaren hade bjudit Kimon ett palats i Konstantinopel och hundra tusen guldmynt, men Kimon hade afslagit gåfvan, emedan han älskade fattigdomen af grundsats och icke ville lämna sina gode vänner i Athen.

Kimons umgänge var dock ej helt och hållet inskränkt till den krets i samhället, som utgjordes af välmående handtverkare. Höjd öfver alla fördomar nedlät han sig å ena sidan, då han nämligen var mycket hungrig, ända till slafvarne, företrädesvis kockarne i förmögna hus; å andra sidan var det icke sällsynt, att han sågs som gäst hos de unge epikuréerna, ja till och med hos prokonsuln Annæus Domitius, vid dennes förtroliga symposier, när ingen bättre snyltgäst fanns att tillgå, på hvilken sällskapet kunde uttömma sin lust för gyckel och upptåg.

Vid sådana tillfällen visade Kimon prof på en sann filosofs själsstyrka. Det skämt, hvarför han då var föremål, rubbade aldrig hans lugn, än mindre hans hunger och törst.

Kimon älskade icke blott vandrandet i de folkvimlande portikerna och pelargångarne i staden, utan äfven

utflykter i den fria naturen. I dag hade han, med hamnstaden till utgångspunkt, företagit en lustfärd i grannskapet af Krysanteus' förtjusande villa, då han öfverraskades af ett regnväder, som gaf honom anledning att söka skydd under dess tak. Han skulle dock sannolikt föredragit att uthärda ovädret under öppen himmel, om han ej vetat, att både Krysanteus och Hermione voro frånvarande. De hade begifvit sig till staden, där Krysanteus skulle hålla ett offentligt föredrag öfver religionen. Han och hans lärjungar hade nämligen öfverenskommit att i den gamla lärans utöfning införa samma bruk, som gjort och ännu gjorde den kristna läran så viktiga tjänster: offentliga religionstal.

Kimon fann hos villans husfolk det vänliga emottagande, hvaruppå han räknat. Filosofmanteln gjorde sin vederbörliga verkan på den gamle Medes och de andre tjänarne. Kimon frågade efter Krysanteus, och man upplyste honom om hvad han redan visste, att Krysanteus var i staden. Hans önskan att finna hägn mot ovädret, och hans antydan, att en fotvandrande filosof kunde tarfva något att förfriska sig med, funno villiga öron. Man skyndade att duka ett bord under en af pelargångarne, och den förtrolighet, hvarmed gästen behandlade sin omgifning, hans språksamhet och det goda lynne, som han ådagalade, sedan han åtskilliga gånger tömt och låtit ifylla bägaren, hade samlat flere af slafvarne och slafvinnorna omkring honom.

Det var nu tämligen långt lidet emot aftonen. Himmelen var öfverdragen af moln, som jagades af blåsten från hafvet, och regnet fortfor att falla i strida strömmar.

— Det finnes således, frågade gamle Medes vetgirigt, — filosofer, som kalla sig tviflare?

— Ja visst. De äro de djupsinnigaste af alla filosofer, svarade Kimon, tuggande på en bit fågel.

— Då måtte min herre Krysanteus tillhöra den skolan, sade gubben, — eftersom de äro de klokaste.

— Nej, upplyste Kimon, — din herre är visserligen mycket vis, mycket djupsinnig, hunnen mycket långt i vetenskapen, men till vår skola hör han icke.

— Såå. Men hvarpå tviflen I då egentligen?

— Vi tvifla på allt, min gubbe, till och med därpå, att vi tvifla.

— Vid Zeus, det var besynnerligt, anmärkte Medes.

— Min vän, det låter besynnerligt för dina ofilosofiska öron, sade Kimon, blickande efter Okos, som dröjde med bägaren, — men i själfva verket är det mycket naturligt, och den enda ståndpunkt, som är värdig den sanne vise. Jag vill försöka att göra det där begripligt för dig, ehuru jag för detta ändamål måste uppoffra grundligheten för tydligheten. Begriper du till exempel, att du icke skulle se, om du icke hade ögon?

— Ja, svarade Medes, — det begriper jag nog, jag som är litet skumögd på ålderdomen.

— Och att du icke skulle kunna höra, om du icke hade öron?

— Ja, det förstår jag äfven.

— Och att du icke kunde lukta, smaka och genom beröring känna, ifall du icke hade näsa, gom och känsliga lemmar?

— Äfven det begriper jag. Jag känner nog, att jag har lemmar, jag som har gikt i vänstra benet.

— Nåväl, då bör du äfven inse, att det är de fem sinnena — synen, hörseln, smaken, lukten och känseln

— som uteslutande gifva oss kunskap om att det finnes en värld omkring oss?

— Hm, ja.

— Men om sinnena ofta gäcka oss, böra vi icke då tvifla på deras vittnesbörd?

— Hvad menar du?

— Händer det icke ofta, att man ser orätt?

— Jo. När man är skumögd, som jag, så . . .

— Vore du klarögd som örnen, skulle det likväl hända dig, min gubbe. Ögonen ljuga oupphörligt. De komma oss att tro, att det gifves en rymd. De inbilla oss, att det gifves hvila och rörelse och olika hastigheter. Äfven det är lögn. Ty om vi rådfråga förnuftets slutledningar, så komma vi till den öfvertygelse, att själfve Akilleus, så snabbfotad han var, aldrig skulle upphunnit en långsamt krypande sköldpadda, sedan hon en gång fått ett litet försprång.

— Hm, det var högst underligt, anmärkte Medes. — Skämtar du icke nu med vår okunnighet, min filosof?

— Nej, vid Zeus och Pallas Athena! Jag skämtar icke, försäkrade Kimon, i det han började angripa en pastej. — Förnuftet motsäger hvad sinnena vittna. Påstode jag nu för min del, att sinnena äro lögnaktiga, så kan en annan med samma rätt påstå, att det tvärtom är förnuftets slutledningar, som äro falska . . .

— Ja, vet du, det vill jag hellre tro, förklarade Medes. — Ty om jag och min son Okos sprunge kapp, så är jag fullt öfvertygad, att Okos skulle springa förbi mig. Och att jag ibland hvilar och ibland rör mig, det är säkert, min filosof.

— Afbryt mig icke, sade Kimon. — Jag vill göra

den här saken tydligare för dig. Du måste dock medge, att man ofta ser galet, hör galet o. s. v.?

— Ja, det vill jag medgifva.

— Sinnena gifva således åtminstone osäkra vittnesbörd, om ock de stundom vittna sant?

— Javäl.

— Då du nu medgifver, att sinnena äro opålitliga, och du likaledes å andra sidan påstår, att förnuftets slutledningar äro än opålitligare, så vill jag då fråga dig, hvad det är, som är pålitligt?

— Hm, det vet jag icke.

— Nåväl, då måste du ändå medgifva, att vi måste tvifla på allt, eftersom de opålitliga sinnena och det opålitliga förnuftet äro våra enda kunskapskällor.

— Men icke kan jag tvifla, att jag har gikt i vänstra benet? invände Medes. — Det känner jag, vid Zeus, emot alla väderskiften. Fråga Okos, om icke min gikt i dag förutsade, att det skulle regna.

— Hvad är gikten, min vän? frågade Kimon.

— Hvad gikten är? Det är någonting, som sticker i mitt vänstra ben, så att jag ibland är färdig att jämra mig som ett barn.

— Hvad är det då, som sticker?

— Hvad det är, som sticker, det vet jag icke.

— Nåväl, bör man icke tvifla på hvad man icke vet, då man, enligt hvad jag nyss bevisade, måste tvifla på hvad man tror sig veta?

— Hm, min filosof... men gikten är kvar i alla fall, om jag tviflar eller ej.

— Du sade, att din gikt håller sig i vänstra benet. Icke så?

— Jo visst. Kan du måhända gifva mig ett läkemedel emot den?

— Det bästa af alla läkemedel, min vän, ty jag vill lära dig att tvifla på giktens tillvaro. Hvaraf vet du, att du har ben, min vän?

— Ha, ha, ha! Förlåt, min filosof! Men nu måste jag skratta åt dig. Huru skulle jag kunna gå, om icke jag hade ben!

— Jag antydde nyss, att all rörelse är skenbar. Dina bens tillvara bevisas således ingalunda däraf, att du inbillar dig gå. Men, invänder du, jag ser ju mina ben, och jag känner mina ben. Härtill svarar jag med en förnyad påminnelse därom, att synen och känseln, liksom de öfriga sinnena, gifva opålitliga vittnesbörd. För öfrigt ser du icke, att benen äro *dina;* du ser endast ett par ben, som tyckas vara öfverallt, där du själf inbillar dig vara; du känner icke, att benen äro *dina*, utan känseln låter dig blott röna, att det finnes ett par ben, de må nu vara dina eller icke dina. Således skall du först bevisa, att det i verkligheten gifves ett visst par ben, som du kallar dina, och för det andra, att dessa ben verkligen äro dina. För den förra frågan äger du inga andra vittnesbörd än de opålitliga sinnena; men äfven om vi i detta fall godkänna dem, så äger du i den senare frågan intet annat vittnesbörd än en inrotad och möjligen alldeles falsk inbillnings. Men godkänna vi äfven detta vittnesbörd, så återstår att bevisa tillvaron af ett höger och ett vänster — ty det var i vänstra benet du sade dig hafva gikten. Du skall gifva mig en definition på begreppet höger och en annan på begreppet vänster. Kan du detta, så återstår ännu att bevisa, att dessa begrepp

hafva någon grund i verkligheten. Men detta låter sig icke göra, lika litet som det låter bevisa sig, att det gifves en mångfald i tingen. Den djupsinnige Parmenides lärde, att allt är ett och detta ena är evigt och oförgängligt, oföränderligt och gränslöst. Till denna åsikt kom han genom tänkandet; men som äfven tänkandet är osäkert, så är det väl möjligt, att det gifves en mångfald, och från denna synpunkt kan man väl antaga, att det finnes höger och vänster, att du har ben, Medes, att dessa ben äro två, det ena ett högerben, det andra ett vänsterben; men det är och förblifver endast ett antagande, en osäker och tvifvelaktig mening, som du gör bäst uti att alldeles lämna åsido, enär denna oförnuftiga, på intet grundade mening endast omakar och plågar dig med en inbillad känsla af ett något eller ett intet, som du kallar gikten. Skål, min vän!

Den djupsinnige Kimon tömde bägaren, som Okos ställt framför honom, och företog därefter ett nytt angrepp på kvarlefvorna af den välsmakliga pastejen.

— Hm, det där går öfver min fattning, mumlade Medes. — Det var en underlig filosofi. Men, sade han högt, — om du tviflar, att jag har gikt i benen, så tviflar du väl äfven, att du i denna stund spisar pastej, och det kan vara dig likgiltigt, om jag borttager honom midt för din näsa.

Gamle Medes ryckte fatet med pastejen till sig och var icke litet stolt öfver detta slags motbevis, när han såg, huru öfverraskad Kimon vardt häröfver och hvilka snåla ögon han skickade efter fatet.

— Min vän, sade Kimon efter ett ögonblicks tystnad, — jag tviflar visserligen, att jag åt pastej, innan du på sätt som skett störde mig därutinnan; men det är

en stor skillnad emellan att tvifla och förneka. Jag förnekar det ingalunda. Och om det för öfrigt var en inbillning, så var det dock en angenäm inbillning, af hvilken jag med största nöje låter gäcka mig. Jag ber dig fördenskull, Medes, besinna, om du handlar rätt och passande, då du afhänder en vän till din herre en ljuflig villfarelse, hvarpå han som gäst i Krysanteus' hus äger heliga anspråk.

Detta skäl bevekte Medes att åter ställa pastejen framför den skeptiske Kimon, som skyndade med förnyad ifver att fördjupa sig i sin angenäma villfarelse.

Nu tog äfven Okos till ordet för att understödja sin fader Medes.

— Min bäste filosof, sade han: — antag, att jag ränner hufvudet i väggen, så att jag känner, att skallen vill spricka. Vore det också en inbillning, det?

— Visserligen, svarade Kimon; — du ränner ett inbilladt hufvud emot ett inbilladt något, som du kallar vägg, och förnimmer genom denna inbillning en smärtsam känsla, som i sin ordning ej heller är annat än inbillning.

— Vid Dionysos, det vore högst besynnerligt, om det skulle vara så, som du säger. Men om jag stöter hufvudet så hårdt i väggen, att jag dör?

— Gör icke det, sade Kimon, — ty då gör du illa mot dig själf. Med allt hvad jag här sagt dig, min Okos, har jag endast velat visa, att man måste tvifla på allt, men förneka intet. Det är möjligt, fastän osäkert, att du verkligen äger ett hufvud, och att det finnes något, som kan kallas vägg, och att du kan företaga en rörelse, hvarmed du krossar det ena mot det andra. Allt det där är möjligt, och då inträder ett tillstånd, som kallas

döden, hvilket om inbilladt eller verkligt, dock afskys af hvarje förståndig människa.

Medes, om tyckte, att filosofen nu började tala begripligt, frågade, om äfven Kimon afskydde döden.

— Ja, min gubbe, det må icke förvåna dig. Allt lefvande skyr förintelsen.

— Förintelsen? Hvad talar du om förintelse? Icke förintas man genom döden? genmälde Medes och fäste sina skumma ögon med ett uttryck af fruktan på den vise Kimons läppar.

— Om vi lämna den filosofiska ståndpunkten och ställa oss på den vanliga, som låter antaga, att det gifves något, som kallas lif, så måste jag säga dig, min vän, att döden enligt mitt och de fleste vises förmenande icke är annat än en fullständig förintelse.

Kimon hade nu slutat sin måltid och utsträckte sig bekvämt på sin soffa, i kretsen af de till samtalet lyssnande slafvarne.

Desse, som i början skrattat och funnit sig roade af hans åsikter, började nu, då samtalet fick en allvarsammare vändning och ingick på en fråga, som rörde dem alla, att samla sig närmare omkring honom för att uppmärksamt åhöra, hvad hans vishet månde uppenbara dem.

Regnet fortfor att falla, och skymningen hade tilltagit. En af slafvarne tände en lampa och ställde henne i skygd af en pelare under portiken, där gruppen var samlad.

— Mina vänner, sade Kimon, — själen liknar den där lampan, hvars låga fläktar för draget. Släckes hon ej i förtid af vinden, så slocknar hon en gång af sig själf,

då hennes olja är förtärd. Du, gamle Medes, tillade Kimon, — synes icke ha mycken olja kvar i din lampa.

Denna anmärkning berörde Medes obehagligt. Gubben var ännu långt ifrån lefnadsmätt.

— Åh, svarade han, — du har icke mätt mitt oljemått. Och hvad min ålder vidkommer, så är jag ännu icke sjuttio år. Jag kan få se många ynglingar rusa i grafven före mig.

— Det vissa är, att du i grafven åtminstone glömmer din gikt, sade Kimon.

— Tack skall du ha. Men jag behåller hellre min gikt och lefver.

— Jag trodde, att man vid dina år skulle vara utledsen vid att lefva.

— Bah, ju mer man får, dess mer vill man ha; och ju mindre man har kvar, dess kärare är det lilla man äger. Det borde du veta, som är filosof.

— Du torde ha rätt, Medes. Men säg mig, hvarför är du rädd att dö? Fruktar du den trehöfdade hunden?

— Bah, den ene portvakten får väl vara höflig mot den andre. Kerberos är jag icke rädd för.

— Eller fruktar du färden öfver den stygiska älfven? Man säger, att gamle Karons båt nu lära vara läck och murken.

— Åh, skuggorna, som han öfverskeppar, besväras ej af fetma. Båten kan vara god nog för sådan last, och sedan man dött här uppe, lär man icke drunkna där nere.

— Bra sagdt, anmärkte Kimon. — Men du, Okos, hvad säger du om döden och underjorden?

— Jag? Jag är ung och behöfver icke tänka på sådant. För öfrigt lär det nog vara ohyggligt där nere i underjorden. Jag längtar icke dit,

— Jag undrar icke däröfver. Hvad måste icke förestå slafven, när den lott, som i underjorden väntar hjältar och halfgudar, är så ömklig? Påminnen I er, hvad Akilleus' skugga sade till Odysseus?

— Nej, hvad sade hon?

— Homeros återgifver det på följande sätt:

»Ädle Odysseus, nämn ej ett ord till tröst för min bortgång!
Hellre som dagsverkskarl på åkern ville jag träla
Hos en behöfvande man, som själf knappt äger sin bärgning,
Än att behärska som drott de dödes förbleknade skaror.» —

— Tänken er nu, fortfor Kimon, — ett sådant tillstånd oföränderligt och evigt, icke mildradt af skiftét emellan sömn och vaka, och I måsten medgifva, att odödligheten är ingenting att fika efter. Bättre är då att emotse förintelse.

— Förintelse? Nej, jag vill hellre vara skuggan af en slaf i underjorden än förintas, sade Medes. — Hu, det är ohyggligt att tänka på förintelsen . . .

— Ja, helst i kväll, då det är mörkt och ruskigt, tillade en af åhörarne.

— För öfrigt, sade Medes, — har jag mer än en gång talat med min herre om döden. Han säger icke, att människan förintas, och han skildrar icke underjorden som gruflig. Fromma och redliga själar, säger han, komma till ett ställe, skönare än jorden för att njuta ett lyckligare lif än detta. Du må ursäkta, min filosof, att jag tror min herre mer än dig.

Kimon smålog medlidsamt och skakade på hufvudet.

— Han säger det för att trösta dig, min gubbe, och mildra din fruktan för döden. Krysanteus är en ädel man, och jag kan omöjligt tillskrifva honom annat än ädla be-

vekelsegrunder. Helt annat är förhållandet med många af hans likar och med de statskloke, som också vilja upprätthålla tron på skuggvärlden, emedan hon är en mäktig tygel på den okunniga massan. Men tror du, att Krysanteus själf är viss om hvad han säger i detta afseende? Visst icke, min vän. Dödens port öppnar sig inåt och vrider sig lätt på sina gångjärn för de inträdande; men utåt öppnar han sig icke, och någon skugga har ännu aldrig återkommit från Hades till jorden. Af en sådan har Krysanteus således icke hämtat den förmodan, hvarmed han velat lugna dig. Af filosofien har han väl det icke heller, ty, som du hör, det gifves många filosofer, som druckit bottenvattnet ur vishetens brunn, men hysa tvifvel på odödligheten. Däremot gifves det gamla sagor, hopspunna i forntiden, som förtälja oss om ett Hades och om själarnas tillstånd där, om Kerberos och Karon, om Lete, hvarur man dricker glömska, om de tre domarne, som med stränghet nagelfara de aflidnes lefnad på jorden, och annat mer, som måste förekomma hvarje förståndig människa löjligt. Platon talar väl äfven åtskilligt om de dödas boningar, af hvilka en skall vara mycket härlig; men hon lär icke upplåtas åt sådane som dig, Medes, utan endast åt oss filosofer, som gjort oss henne värdige genom en lefnad, ägnad åt letandet i tingens hemligheter. Men allt det där är endast gissningar, osannolika förmodanden. Någon visshet gifves icke.

— Ingen visshet, säger du?

— Alls ingen, hederlige Medes.

— Ingenstädes någon visshet?

— Ingenstädes.

— Jag skall tala med Hermione, sade Medes. — Hon torde likväl någonstädes hafva funnit en visshet.

— Bah, gå då lika gärna till kristianerna, sade Kimon.

— Till kristianerna? Hvarför till dem?

— Emedan de äro de ende, som äro fullkomligt visse om sanningen af det allra orimligaste.

— Kunna de äfven gifva oss visshet om odödlighet och ett annat lif? frågade Medes, som icke uppfattade Kimons ironi.

— Det är för dem en småsak.

— I sanning, tänkte Medes för sig själf, — det kunde dock vara skäl att höra hvad de ha att säga . . . ty förintas, det vill jag icke.

Den gamle slafven ryste inom sig och stirrade först på de jagande skyarna, sedan på den bakom pelaren flämtande lampan.

Kimon, som fann, att hans ord gjorde intryck, fortsatte med nöje det började samtalet, så mycket mer som regnet ännu afhöll honom från att bryta upp och återvända till staden.

Han började nu tala om gudarne, hvilkas tillvaro han till sina åhörares förskräckelse nekade. Världen, upplyste han, har tillkommit ur ett ursprungligt kaos genom atomernas tillfälliga föreningar. De ingingo naturligtvis otaligt många sådana, innan slumpen fogade, att en så skön och ändamålsenlig byggnad kom till stånd. Han hämtade en jämförelse från tärningsspelet för att förtydliga detta, och sade:

— Om jag i en viss ordning uppskrifver tjugo tärningkast och därefter tager tärningen i hand, för att kasta den så länge, tills samma kast i samma ordning

utan afbrott af andra i verkligheten förekommit, så skulle jag därtill förmodligen tarfva längre tid än tio släkten kunna lefva. Den världsbildande slumpen, som spelade tärning med atomerna, har haft en gränslös tid för att lösa en än svårare uppgift, men då man betänker, att hans spel fortgått genom svarta evigheter, så må man icke undra, att äfven denna sammanställning af tärningkast, som kallas världen, ändtligen skulle infinna sig. Förstån I mig, vänner? Tron I, att gudar styra molnen, som drifva där uppe på himmelen, att de hafva tyglar på vinden, som nu blåser från hafvet, och kunna, när de vilja, hämma hans fart? Tron I, att det kräfves gudar, för att dimman skall uppstiga ur jorden och hafvet och samla sig till moln och åter nedfalla som regn? Naturen följer sina egna blinda lagar, gudarne äro alldeles onödige, och jag... är törstig och fryser. Det är kallt i afton. Okos, din herres vin är godt och värmande. Bringa mig än en bägare för att styrka mig till vandringen. Jag måste återvända till staden, oaktadt det fördömda regnet, som faller Olympen och människor till trots.

Sedan Kimon fått hvad han åstundade, svepte han sig i sin mantel, tackade för den visade gästvänligheten och gick, sedan han lofvat att vid tillfälle återkomma och då ytterligare inviga dem i sin filosofis hemligheter.

Hos flertalet af dem, som åhört honom, och framför allt hos gamle Medes kvarlämnade han en dyster, af oro genomträngd sinnesstämning.

Det hade hitintills aldrig fallit Medes in att tvifla på gudars tillvaro och själens ödödlighet. Han älskade lifvet, men hade icke ryst för tanken på döden, som skulle föra honom till ett bättre land, där han finge återse sin bort-

gångna maka och sina käraste vänner. Han hade på sin höjd hyst små betänkligheter för den trekäftade Kerberos, den trumpne Karon och den stränge domaren Radamantos, betänkligheter, som kommo honom att önska den nödvändiga resan så långt som möjligt uppskjuten. Skulle nu alltsammans vara dikt? Skulle han aldrig återse de hädangångne, som han älskade? Skulle det hvitnade skägget vara — icke tecken till mognaden för ett kommande lif — utan förebudet till en fullständig förintelse, ett slocknande som lampans, sedan oljan är förtärd? Denne tanke ingaf Medes ångest.

Hade solen skinit på himmelen och naturen visat ett gladt anlete, medan Kimon talade, skulle hans ord måhända icke gjort det intryck som nu, då de understöddes af skymningen, molnens mörka skridande skaror och regnets vemodiga sorl. Medes längtade efter Hermiones hemkomst, ty han ville meddela henne sina bekymmer och hoppades med visshet, att hon, filosofens dotter, skulle skingra dem med några ord af sin vishet. Han längtade att komma i grannskapet af hennes lugna väsen, under inflytelsen ej endast af hennes ord, utan ock af hennes ögon, som ensamma för sig föreföllo Medes som bevis på odödligheten.

Han verkställde samma afton sitt beslut. Hermione var färdig att gå till hvila, när den gamle portvakten knackade på dörren till hennes sofkammare och frågade, om han finge stiga in, emedan han hade något viktigt att spörja henne, hvilket han ej kunde uppskjuta till morgondagen.

Hermione lät honom komma. Den gamle slafven tog förtroligt plats bredvid sin härskarinna och fattade hennes

hand. Han hade gungat Hermione på sina knän, då hon var liten, och var van att af henne behandlas ej blott med vänlighet, utan med den vördnad, hvarpå ett silfver-hvitt skägg, trohet och redlig vandel ha anspråk.

— Min goda härskarinna, sade Medes, — jag prisar gudarne, att jag nu får tala med dig. Jag skulle annars fått en sömnlös natt.

— Hvad är det då, som oroar dig, min gamle vän? frågade Hermione.

— Jag har i afton börjat grubbla, sade Medes, — och det på ting, som jag icke fattar.

— Nåväl? sade Hermione.

— Ack, min härskarinna, det är en helt allvarlig sak. Jag vill veta, om det finnes gudar och om själen dör med kroppen, eller om hon fortlefver efter döden.

— Huru? Tviflar du därpå?

— Visserligen icke. Jag har aldrig tviflat därpå... förrän nu i afton...

— Och hvarför i afton?

Medes omtalade det besök, som Kimon aflagt i villan, och det samtal han haft med denne.

Medes tillade, att han sedan det samtalet känt sig orolig i sin själ, och hans ärende nu var att söka lugn hos Hermione.

Han var öfvertygad, att Hermione, som inhämtat så mycket af sin faders visdom, nog skulle vara i stånd att förjaga de tvifvel, Kimon ingifvit honom.

— Oroa dig icke, Medes, sade Hermione. — Låt mig höra Kimons skäl, och jag lofvar dig att vederlägga dem.

— Hans skäl? Ja, vet du, min härskarinna, om

han hade några sådana, så har jag nu alldeles förgätit dem. Men han pekade på lampan och sade, att såsom hon slocknar, så slocknar också själen. Och hvad gudarne vidkommer, förnekade han dem och sade, att världen tillkommit genom ett lyckadt tärningkast. Kan du vederlägga sådana påståenden?

— Det har ingen svårighet, Medes, om du nu vill hålla din uppmärksamhet spänd för att fatta, hvad jag säger...

— Onödigt, min goda Hermione. Så snart du säger, att du kan vederlägga Kimon, så tror jag dina ord mer än min egen uppfattning. Själen slocknar således icke som lampan, utan fortlefver äfven efter kroppens död... det är ju så?

— Ja, svarade Hermione, och hon sökte nu på så klart och tydligt sätt som möjligt framställa de bevis, som Platon lämnat för själens odödlighet.

Hon gjorde detta, i det hon för Medes omtalade och efter hans fattningsgåfva förenklade innehållet af Platons bok om den döende Sokrates. Den gamle slafven lyssnade med ansträngd uppmärksamhet. Han förstod väl icke mycket af själfva de teoretiska bevisen, men dess lifligare och djupare fattade han bilden af Sokrates själf. Han såg filosofen timmen före hans död i fängelset, omgifven af sanningssökande unge vänner, som kommit för att höra och uppfylla sin älskade lärares sista önskningar och omgifva honom i hans dödsstund; men hvilkas klagan och tårar hämmas genom hans egen lugna, lyckliga stämning och gifva rum för en aningsfull känsla af en närvarande högre värld, en obeskriflig blandning af fröjd och smärta, en till döden bedröfvad segerviss och

segerglad hänförelse. Det är under inflytelsen af denna sinnesstämning, medan fångvaktaren rifver giftet, hvarmed dödsbägaren skall tillredas, som Sokrates inleder samtalet med sina vänner om själens odödlighet, ber dem framställa sina inkast och tvifvelsmål och upptager dem till genmäle. Och när samtalet är ändadt, går han lugnt att bada, hör sig för om hvad han bör göra för att underlätta giftets verkningar, tager farväl af hustru, barn och vänner, inkallar fångvaktaren, som gråtande räcker honom bägaren, och han tömmer den utan motvilja, sedan han bedt till gudarne om en lycklig färd till den andra världen. Han förebrår mildt sina vänner de tårar de nu icke längre kunna återhålla, och ber, innan hans ögon brista, sin lärjunge Kriton offra å hans vägnar åt hälsans gud det offer, som tillfrisknade sjuklingar hade att ägna honom.

Hermione tillade:

— Du finner, Medes, att Sokrates löste sin uppgift ej blott genom förståndsskärpa och forskning, utan äfven genom sin lefnad och död. Med mogen vishet förenade han en innerlig fromhet; han var redan i denna värld genom sin rena sedliga vilja och sin till sanningen riktade vandel en medborgare i den högre och delaktig af odödligheten. Om du icke lugnas af de bevis, som nu äro anförda, så tänk på Sokrates själf, och denne tanke skall ur din själ förjaga hvarje oroande tvifvel. Rädsla för döden höfves icke ett så vördnadsbjudande silfverskägg som ditt, min gamle vän.

— Däri har du rätt, min härskarinna, sade Medes, i det han aftorkade de tårar, som skildringen af Sokrates' död hade framkallat i hans ögon. — Jag tackar dig, Hermione. Du har nu återgifvit mig lugn. Den där Kimon

måtte icke vara filosof, utan en skramla och pratmakare. Nu begriper jag icke, att jag ett ögonblick kunde förvirras af hans ord, så enfaldig jag annars är. Det är besynnerligt, att du, unga flicka, som jag gungat på mina knän, skall vara visare än den här gubben med det långa skägget.

Från Hermione gick Medes till sin son Okos, som redan låg i sin bästa sömn; men gubben skakade honom så länge, tills han vaknat, och detta för att meddela honom, att Kimon var en skramla och en pratmakare, och att Hermione vederlagt allt hvad Kimon hade sagt.

— Det är väl det, min far. Men jag är ung och behöfver icke tänka på sådant, svarade Okos och vände sig på andra sidan för att somna igen.

Medes njöt under natten en ostörd sömn, utan att vidare oroas af grubbel. Äfven den följande dagen var han lugn och tänkte icke på Kimon. Men efter någon tid återvände minnet af samtalet med denne, och Medes började åter fråga sig, om han ej möjligen hade rätt. De bevis, som Hermione anfört, begrep han väl icke; men han ansåg det möjligt, att de icke voro tillfyllestgörande; mänskliga förståndet är ju svagt och låter lätt förleda sig att antaga det önskvärda som verkligt. Själfve Sokrates kunde ju vara offer för en villa. Medes hade glömt att fråga Hermione, om filosoferna, vidkommande odödligheten, ägde fullständig visshet eller endast kommit till ett mått af sannolikhet. Medes kände inom sig, att han icke kunde nöja sig därmed, utan måste hafva just den fullständiga vissheten, en visshet, så ovedersäglig, som om en gud uppenbarat sig och gifvit honom den.

En vacker dag vände han sig till sin herre med

det spörsmål, om själens odödlighet är viss eller endast sannolik.

— Min vän, svarade Krysanteus, — är ej sannolikheten nog för dig, så förvandla henne till visshet genom tro. En förnuftig tro är gudarne behaglig; det är ett vågstycke att vinna henne, men att våga i denna sak är en manlig gärning.

— Men hvarför, frågade Medes, — gifva oss ej gudarne full visshet om det, som är nödvändigt för vår lycka?

— Svara du på en annan fråga, sade Krysanteus. — Hvad synes dig om en tjänare, som fullgör sin skyldighet endast af fruktan för straff eller hopp om belöning?

— Så göra nog de flesta tjänare, min herre.

— Hvarför det?

— Emedan de icke älska sina herrar.

— Om de älskade dem, skulle de då fullgöra sin plikt af kärlek, i stället för af fruktan?

— Visserligen.

— Är ej Gud en herre, som människorna, hans tjänare, kunna älska?

— Jo visst.

— Nåväl, han har då äfven rätt att kräfva, att vi lyda honom af kärlek, men ej af fruktan eller hopp om belöning. För en jordisk herre kan det vara nog, när tjänaren gör sitt arbete, han må göra det med hvilket hjärtelag som helst. Världens herre däremot varder hvarken rik eller fattig genom människornas dagsverken. Det arbete, som gäller inför honom, är hjärtats rening och själens förädling. Men detta främjas icke, utan hämmas

genom beräkningar på ett kommande lif. Vi måste lefva som om vi vore förgängliga väsen, görande det goda för dess egen skull. Mannen, som tviflar på odödligheten, men fullgör det goda, emedan han fått insikt om dess gudomlighet, är behagligare för gudarne, än den som tror på odödligheten och drifves till samma handlingar af hopp eller fruktan.

Krysanteus' ord behagade icke Medes. Han hade hoppats vinna den fullkomliga vissheten genom sin herre.

— Det är således likväl möjligt, att jag slocknar som lampan, när jag en gång dör.

Denne tanke föresväfvade Medes oupphörligt. Han påminde sig hvad Kimon sagt om kristianerna. För dem skulle det ju vara en småsak att gifva fullkomlig visshet om själens odödlighet. Medes började tänka på att söka ett hemligt samtal med Teodoros eller någon annan i sin läras mysterier invigd kristian, helst biskop Petros, som ju uppväckt Simon pelarmannen från de döde. Medes afhölls från detta steg endast af tanken på sin herre, som det utan tvifvel skulle misshaga. Men slutligen kunde Medes icke längre bära sin oro. Han beslöt att vid första lägliga tillfälle uppsöka Petros.

Detta tillfälle bjöd sig snart igenom Alkmene, som knappt upptäckt orsaken till den gamle portvaktens grubbel, förrän hon, som from, fast hemlig kristinna, varsamt begagnade sig häraf för att vinna en anhängare åt kristendomen.

Det dröjde icke heller länge, innan Medes hade kväft sina betänkligheter. Han följde en afton Alkmene till biskop Petros, ej för att varda kristen, men för att vinna den där fullkomliga vissheten, efter hvilken han längtade.

Men Medes öfvertygades här, att vissheten och kristendomen vore oskiljaktigt enade. Tron på den korsfäste var villkoret för odödligheten. »Hvilken som tror på mig, han skall lefva, om han än död blefve.»

Petros var vältalig och eldad af nit att fullborda den gamle slafvens omvändelse. Så obetydlig än denne proselyt kunde synas, att vinna honom vore dock att tillkämpa sig en seger öfver Krysanteus, att under kyrkans träldomstillstånd förödmjuka den öfvermodige fienden, införa kristendomen i hans eget hus och därmed gifva ett handgripligt bevis på lärans oemotståndliga, lik en naturmakt verkande kraft.

Medes själf behöfde blott en gång höra Petros för att längta att höra honom oftare. Så snart tillfälle kom, förnyade han sitt besök hos den kristne biskopen. De läror, i hvilka han invigdes, voro så höga och gripande och likväl så klara, att han tyckte sig förstå alltsammans.

Och hvad odödligheten vidkommer, så var det ju Gud själf som talat dessa ord: »hvilken som tror på mig, han skall lefva, om han än död blefve». Hvad vore filosofernas bevis och det mänskliga tänkandets omogna frukter emot en sådan utsago?

Den gamle Medes kristnades och hans namn infördes i katekumenernas bok.

Biskopen uppmanade honom att tills vidare följa Alkmenes föredöme och dölja sin tro. Han försökte det, men förmådde det i längden icke, ty denna tro uppfyllde nu hela hans själ och utgjorde hans lycka. Han förmådde ej heller hyckla inför sin älskade herre — lika litet som underkasta sig de husliga bruk, som stodo i

förbindelse med den gamla läran. Medes yppade en dag för sin herre, att han öfvergått till kristendomen.

Krysanteus öfverraskades smärtsamt af denna upptäckt. Företeelsen var likväl ingalunda enstaka. Han hade under dessa dagar bevittnat, att många af de i Eleusinska mysterierna invigde hade, i stället för att stärkas i sin tro, omfattat kristendomen. De talrika affall från denna lära, hvilka åtföljt Julianus' tronbestigning, syntes endast hafva rensat henne från en mängd ogräs, och de ersattes genom ett tillopp af nye, varme och uppriktige proselyter. Sedan hennes yttre makt var bruten, syntes hennes inre hafva mångfaldigats.

Den unge Okos följde snart sin fader och vann härmed Alkmenes hand. Krysanteus skänkte det nya paret den förut omtalade gården i dalen under villan. De flyttade dit tillika med den gamle portvaktaren. Filosofens hus var sålunda rensadt från den inträngde fienden. Men skilsmässan var smärtsam å ömse sidor. Medes trifdes icke på sin egen tröskel. Han gick nästan dagligen till villan och satte sig på sin forna plats, som nu var intagen af en annan portvaktare. Den gamle trotjänarens ögon voro ofta tårade, när Krysanteus visade sig och med en kall hälsning gick förbi honom. Ack, han har fråndragit mig sitt hjärta, tänkte gubben. Hermione var dock mot Medes densamma som alltid. Men striden emellan den nyförvärfvade lyckan och den bittra skilsmässan var för tung för den åldrige. Vid pass två månader efter flyttningen var han icke mer bland de lefvandes antal.

De religionsföredrag, som Krysanteus och hans vänner, i likhet med de kristne prästerna, börjat hålla, fingo talrike åhörare, icke minst inom den klass, för hvilken

de särskildt voro ämnade: den fattigare och okunnigare. Här lämnade han åsido alla spekulativa forskningar och framställde den praktiska sidan af sin lära som ett färdigt och fulländadt religionssystem. Han förkunnade en enda allsmäktig Gud, hvars enhet bryter sig, som solljuset i regnbågen, till den mångfald af gudamakter, åt hvilka fäderne uppbyggt altaren och tempel. Han talade om religionen som människans sträfvan till Gud och till utbildande af sin egen högre natur, som äfven han, i likhet med alla bildade hedningar, fattade som Guds beläte *). Detta förverkligas genom sanning, skönhet och frihet. Religionen är icke blott människosjälens självförsänkning i Gud, utan ock en sträfvan att i den yttre världen utföra Guds afsikter. För den fromma människan är därför hela lifvet en religionsöfning, som i sig innefattar filosofien, konsten, arbetet och statslifvet.

Han talade äfven om människosläktets affall och nödvändigheten af en försoning. Men denna försoning har icke, som de kristne säga, inträffat i en viss tidpunkt, utan börjat tillika med den förste syndarens allvarliga ånger och fullbordats genom den hos släktet klarnade bilden af idealmänniskan.

Krysanteus' föredrag upptogos med stort bifall af hans egne vänner och lärjungar. Men den stora mängden af de bildade hedningarne nedsatte dem af hätskhet mot hans person, och emedan tonen nu en gång för alla var emot Krysanteus.

Men den folkklass, för hvilken hans religionstal hufvudsakligen voro afsedda, förblef kall och oemottaglig.

*) Så kallar Ovidius människan »en bild af allting styrande gudar», en varelse född af »gudomlig säd».

De förstodo honom icke. Deras religiösa behof, om de hade något sådant, tillfredsställdes ej. De öfriga tillbakastöttes af den sedliga stränghet, som han kräfde. Hans mödor buro frukter, motsatta dem han hoppats. I fall han ett ögonblick sväfvat i okunnighet härom, så fanns Teodoros vid hans sida, och denne var för sanningens skull obarmhärtig nog att taga fjällen från hans ögon.

När därtill kom det oupphörligt växande missnöjet och motståndet, som Krysanteus från sina medborgare rönte vid försöken att genomdrifva sina förbättringsplaner, så var hans ställning midt under den gamla världsåskådningens skenbara öfvervikt ingalunda lycklig. Han dolde sitt vemod och kväfde sin misströstan under en rastlös verksamhet, men det var med inre bäfvan han emottog hvarje bref från krigsskådeplatsen, ty han var uppfylld af fruktan för Julianus' af faror omringade, af fiendtliga svärd och legda dolkar hotade lif. Och på detta hängde likväl allt!

Han anade ännu icke, huru hans dotter, Hermione, huru äfven hon, hans stolthet, glädje och enda förtroliga vän, utstod inre strider för att icke bortföras af denna osynliga makt, till kamp mot hvilken han hade ägnat sitt lifs verksamhet. Det var hon, som i de mörka ögonblicken jagade molnen från hans panna och göt olja på hans hopp. Skulle äfven hon en dag öfvergifva honom?

Han anade icke, att Filippos lefde, att Filippos var kristen präst, uppfostrad i och genomträngd af de grundsatser, som filosofen föraktade: den blinda trons och den blinda lydnadens, och att denne son, hvars minne han nästan afgudade, bar afsky för sin okände fader.

Han anade lika litet, att Karmides, för hvilken han

nu åter öppnat sin faderliga famn, och hvars ändrade lefnadssätt beredt honom den enda oblandade glädje han på länge känt — att Karmides var döpt och genom denna handling med oupplösliga band förenad med kristna kyrkan.

En numera obetydlig man, som om dagen släpade sten till Afrodites tempel och om aftonen hvilade i en usel koja på Skambonide, samlade så småningom hans ödes trådar i sin hand.

Detta anade han minst af allt.

Sjette Kapitlet.

Karmides och Rakel.

En afton emot skymningen satt Karmides, samtalande med prokonsuln Annæus Domitius, i aulan till sitt hus.

— Och nu till slut, sade prokonsuln, — några ord om våra gemensamma vänner. Jag har förlorat flere af dessa älskvärda och glada uppenbarelser ur sikte, sedan jag lämnade Athen och återvände till mitt Korintos. Således, min vän, huru mår ... hvem skall jag gifva främsta rummet? ...

— Olympiodoros?

— Bah, Olympiodoros! Låt oss icke tala om honom. Han är oförbätterlig ...

— Ja, han fortsätter att dikta dåliga epigrammer ...

— Och fortsätter med sitt dåliga lefnadssätt, sade Annæus Domitius; — jag vet det. Jag träffade honom ännu i dag. Han är, som jag säger, oförbätterlig. Tänk blott, han har nu hopskrifvit en ny nidvisa mot den stackars Zeus. Hvilken gudlöshet! han uppläste henne för mig. Jag kunde icke annat än ogilla henne och varna

författaren. Därefter inbjöd han mig till en vaktelfäktning. Jag föll i snaran, ty köttet är svagt, min Karmides. Jag fann, tyvärr för sent, att vaktelfäktningen endast var förspelet till en ungkarlstillställning af det där slaget, som du vet, att jag afskyr. Jag gick från denna tillställning hit. Jag behöfver icke säga dig, huru det tillgick, ej heller hvilka som utgjorde sällskapets kärna ... Olympiodoros, Palladios, Atenagoras och de där öfrige outtröttlige veteranerna, nöjets argyraspider, kring hvilka jag till min förtviflan såg, att ett yngre släkte af hoppfulle eller hopplöse epikuréer bildat sig. Man klagade, att du, liksom jag har svikit vårt gamla fälttecken; men man var rättvis nog att medgifva de talande skälen för ett sådant förräderi. Trefaldt lycklige Karmides, som en dag skall hemföra den rika Hermione som brud! Men på tal om brudar, min vän, kan du gissa hvar Praxinoa uppehåller sig?

— Nej, jag har aldrig brytt min hjärna med att efterleta det.

— Som du vet, utvisades hon genom Krysanteus från Athen. Huru förvånad vardt jag icke, när jag för några dagar sedan, vid ett besök i Afrodites ryktbara tempel i vårt Korintos, upptäckte henne bland prästinnorna där! Hon är ännu retande ... naturligtvis icke för mig, som är en trogen äkta man och fått blicken öppen för det oförgängliga ... men jag tillåter mig här döma föremålet från dess egen ståndpunkt. Och på tal om våra minnen ... hvar hafva vi den stackars Myro? Äfven hon synes försvunnen från skådeplatsen. De arma flickornas lif är som dagsländans. Men hvart taga de vägen?

— Är det om Myro du talar? sade Karmides med ett uttryck af tankspriddhet. — Förlåt mig... mina tankar, jag vet icke af hvilken anledning, irrade till den gamla fabeln om vargen, som omvände sig och vardt ärlig, sedan han förlorat tänderna. Myro har gått sina medsystrars af ödet utstakade bana, men något hastigare än de. En sjukdom röfvade hennes behag. Olympiodoros, som företrädesvis var hennes vän, upplyste henne en dag, att hon var ful och ingaf honom leda. Hon gick då, hvart, det vet jag icke. Hon finnes icke mer på de sollysta höjderna. Måhända dväljes hon någonstädes i det mörka djupet. Låt oss icke tala mer därom. Hur befinner sig din sköna maka Eusebia?

— Ypperligt, så länge jag tillåter henne vistas här i Athen. Hon är tyvärr ohjälpligt fången i kristianernas villfarelser och skulle dö, om hon icke en gång i veckan finge höra den skurken Petros' straffpredikningar. Jag har icke velat hindra henne att efter behag tillfredsställa sin nyck. Det är min plikt att göra allt för hennes lycka.

— Du gör klokt däri. Den fromma Eusebia kan varda en mäktig förespråkerska för affällingen Annæus, om ödet skulle foga, att en kristen kejsare...

— Tyst, min vän! Inga högförrädiska, förskräckliga förutsättningar!

— Och på hennes förböner torde det vara möjligt, att prefekturen öfver Egypten, som Julianus lofvat dig, icke ginge dig ur händerna...

— Ditt politiska djupsinne är stort, men strö ej så visa ord för vindarne! Låt oss tala om annat! Ser du, min vän, att jag har magrat? —

— Nej, vid Zeus, det är mig omöjligt att upptäcka.

— Eller kanske rättare, jag har icke vidare utvecklat mina former. Jag arbetar som en slaf emot mitt eget kött. Och kan du gissa af hvilken orsak? För att bibehålla den rörlighet, som fordras för en krigare. Julianus' lagrar väcka min afund. De unna mig ingen nattro. Jag måste, äfven jag, vinna lagerkransar och murkronor.

— Gånge ditt hopp i uppfyllelse! Må du varda lyckligare än Augustus och dygdigare än Trajanus! När ämnar du dig till lägret?

— Ack, vid Herakles, det torde ännu dröja ett år. Kriget mot perserna behagar mig icke. Jag föredrager de frankiske och allemanniske barbarerna, och hoppas till gudarne, att de ånyo skola börja röra sig. Medan jag lefver mina dagar i det fredliga Akaja, hotar Pylades, min skyddsling, att växa mig öfver hufvudet. Han är nu illustris och clarissimus, liksom jag, och anför en afdelning af kejsarens rytteri. En vacker dag skall denne uppkomling se sin välgörare öfver axlarna, så vida jag icke skjuter i höjden lika fort, som han själf. Det är tid att börja växa, fortfor prokonsuln och förde handen öfver sin kala hjässa. — Man skördar ingen ära i fredens värf. Man förbises och glömmes, när man ägnar sig åt en så simpel sak som provinsen Akajas förkofran och utveckling. Själfve gudarne, för hvilka jag uppoffrat så mycket...

— Du menar din katekumeniska öfvertygelse...

— Javäl.

— Och dina teologiska studier...

— Alldeles...

— Och hvad som är än mer: hekatomber af de

fetaste slaktoxar... du har näst kejsaren och Krysanteus varit den frikostigaste offraren i romerska riket...

— Alldeles, alldeles, och likväl förgäta mig desse otacksamme gudar! De hafva utverkat mig ett handbref från kejsaren, visserligen mycket smickrande för min fåfänga... men... nog af, jag vill ha krig och skörda lagrar.

— Du har rätt. Du behöfver kriget. Freden kastar inga kejsarmantlar på vägen. Hvad är prefekturen öfver Egypten mot imperatorns purpur? Det är legionerna, som i våra dagar utgöra både senaten och folket.

— Hvad menar du?

— Du är rik, min Annæus...

— Åh, icke öfver höfvan...

— Och frikostig...

— Du smickrar mig.

— Nej, vid Zeus, jag menar, att du är frikostig, där frikostigheten understödjer dina afsikter. Rikedom och frikostighet äro egenskaper, som alltid vinna soldatens hjärta och nu hafva dess större utsikt att göra det, som Julianus ingalunda bortskämt sina härar med öfverdrifna skänker. Låt oss fortgå i uppräknandet af dina bättre egenskaper. Du har ett vinnande sätt att vara, en egen förmåga att göra dig omtyckt af hopen...

— Godt. Än vidare?

— Du är dygdig med de dygdige, fräck med de fräcke, patricisk bland patricier och plebejisk bland plebejer...

— Karmides, du öfverdrifver mina förtjänster, sade prokonsuln blygsamt.

— Nej, nej, jag öfverdrifver icke. Du är homousian

och homoiusian efter omständigheterna, du erkänner många gudar, en enda gud eller ingen, allt eftersom förhållandena bjuda . . .

— Karmides, du strör rosor för mina fötter . . .

— Du är skarpsinnig, förutseende, förslagen, världserfaren, listig, verksam, outtröttlig, lugn och kallblodig . . .

— Håll, jag dignar under bördan af så många egenskaper, min vän. Öka dem icke, jag besvärjer dig! Lägg icke sten på börda, Karmides!

— Jag tror till och med, att du är tapper och har fältherreförmåga. Eller hvad säger du själf?

— Häri öfverensstämmer min öfvertygelse med din.

— Nå, hvad fattas dig då, min Annæus, för att en gång vara ägare öfver din Karmides' och alla öfrige romerske medborgares hufvuden?

— Hvad menar du?

— Att du, en patricier och Senecas ättelägg, med gammalt romerskt blod i dina ådror, bör kunna vinna samma lycka, som kommit söner af illyriske bönder och arabiske röfvare till del.

— Karmides, du talar i gåtor. Jag fattar icke ett ord af hvad du säger.

— Jag förutser möjligheten, att diademet skall pryda dina lockar.

— Mina lockar? Elake vän! Mina lockar äro offrade på statens och en gagnlös teologis altaren. Mitt hufvud är kalt som Julius Cæsars.

— Gör då som han! Diademet är eftersträfvansvärdt, om ej för annat, så emedan det döljer en skallig hjässa.

— Jag börjar förstå dig och måste varna dig. Ditt

tungomål närmar sig högförrädarens. Julianus, min vän, är yngre än jag. Låt oss icke spela okloke och narraktige inför hvarandra!

— Perserna äro gode skyttar och kristianerna vane giftblandare. Det kringlöper spådomar, som icke lofva kejsaren lång lefnad.

— Styr din tunga! Gudarne hägne kejsarens lif! Om du fortfar med detta gudlösa tal, måste jag bryta upp och försaka den enkla måltid, hvarpå jag gjorde räkning för att i afton njuta ditt sällskap. Skymningen är inne, och jag återvänder först i morgon till Korintos. Jag har dessutom till dig ett särskildt ärende, som jag icke får förgäta. Du känner min svaghet för Eusebia. Eusebia har bland andra nycker äfven den att vilja omgifva sig med vackra ansikten. Hon har sett din unge Alexander och uppmanat mig att köpa honom. Hvad är ditt pris.

— Jag säljer honom icke.

— Bah, du säger det endast för att göra mig ifrigare. Vid bordet torde dock ditt hjärta uppmjukas. Vi skola till dess uppskjuta underhandlingen om saken. Du har förmodligen afsagt dig spelets nöjen?

— Ja.

— Jag kunde vänta detta af Krysanteus' blifvande svärson och Hermiones trolofvade. Vi skulle under andra förhållanden rafflat om slafven. Märkvärdiga öde! Hvad vi båda äro förvandlade! Vi äro nu stadgade och sedliga människor. Mig själf tillräknar jag detta ingalunda som förtjänst, ty jag är fyratio år och därutöfver . . . min mognadstid är inne. Jag anmärker det blott som ett förvånande bevis på två enskilda människors förmåga att om-

skapa världen och ingjuta en bättre anda. Sådan kejsaren, sådant hans folk. Och hvilken trogen väktare kejsaren äger i Krysanteus! Han sätter oss i skola och vakar med riset i handen öfver vårt uppförande. Den ädle Krysanteus, jag kan icke nog rosa honom. Tanken på honom har alldeles kväft min sinnliga natur. Jag studerar nu min Platon på fristunderna mellan ämbetsgöromålen och våndas mycket för att varda delaktig af den gudomliga extasen. Du kan gärna framkasta en antydan härom till Krysanteus, när du nästa gång träffar honom. Jag vill, att han skall känna sin prokonsul af Akaja i botten. Huru är det? Brefväxlar Krysanteus lika flitigt, i trots af vapenbrak och härtåg, med kejsaren?

— Ja, min vän.

— Dess bättre.

Medan samtalet fortgick i denna ton, anmälde Alexander, att bordet var färdigt. Detta företedde en så rörande enkelhet, att prokonsuln misstänkte, att Karmides ville skämta med den stränghet i lefnadssätt, som hans vän nu hycklade. Annæus Domitius höll emellertid god min, förrättade med from uppsyn den öfliga libationen åt vinguden, talade om nyttan att i tid vänja sig vid fältlifvets omak och beslöt inom sig att inbjuda Karmides till Korinth för att där uppvakta honom med en supé af samma asketiska slag.

Efter måltidens slut lämnade Annæus Domitius Karmides och gick som en ordentlig äkta man till sin Eusebia för att supera för andra gången i sällskap med henne.

När prokonsuln hade aflägsnat sig, iklädde sig Karmides manteln och lämnade sitt hus.

Kvällhimmelen var stjärnklar, utom i väster, där en svart molnslöja hängde öfver synranden.

Karmides vandrade ett stycke nedåt Piræiska gatan och därefter genom ett af de i »Långa Murarne» anbragta porthvalfven till ett ensligt, af bäcken Ilissos vattnadt och af åldriga träd skuggadt fält.

— Jag kommer något sent till mötesplatsen, tänkte han, — men jag tviflar icke, att jag ännu skall finna henne på det öfverenskomna stället. Det artar sig till regn. Dess bättre. Det skall förkorta mötet. O I gudar, gifven detta en lycklig utgång för både mig och henne!

Med denna bön styrde han kosan till en grupp pilar, som växte vid bäckens rand. Här stannade han och såg sig omkring.

— Skulle hon hafva aflägsnat sig? tänkte han, då han ingenting såg, och allt var tyst omkring honom. — Sårades hon af mitt dröjsmål eller förskräcktes hon för mörkret och ensligheten? Dess bättre! Men nej, jag får icke låta behaga mig, att det nödvändiga uppskjutes, hur oangenämt det än må vara. Är hon nu borta, så måste jag i morgon söka ett annat tillfälle till förklaring. Hvad som skall ske, bör ske snart. Hon underhåller en oupphörlig oro i min själ. Detta tillstånd måste brytas.

Karmides ropade med dämpad röst Rakels namn.

I nästa ögonblick hörde han ett prasslande i sitt grannskap och upptäckte en skepnad i skuggan af pilträden.

Det var Rakel.

Karmides kände, då han fattade flickans hand, att hon darrade.

— Har du väntat mig länge? frågade han.

— Jag vet icke, svarade Rakel, — men det är väl, att det är du. Jag satt i mina tankar, då jag såg din gestalt. Jag tyckte i mörkret, att det var min fader.

— Du fryser, Rakel, sade Karmides. — Jag känner, att du darrar. Låt mig svepa min mantel kring dig.

— Nej, nattvindens köld är behaglig. Den kommer icke ifrån ett kallt och otroget hjärta. För öfrigt, hvad bryr du dig om att jag är sjuk, att jag snart skall dö?

— Rakel, huru kan du fråga mig så?

— Det är du . . . du Karmides . . . som ger mig döden. Äro mina ord då hårda och orättvisa?

— Rakel, du är upprörd och betänker icke hvad du säger. Samla dina tankar och låt oss tala med lugn! Vi mötas nu för sista gången. Låt oss då nyttja tillfället för att skiljas som sig bör: lugnade, tröstade, stärkta i en ömsesidig, varm och varaktig vänskap. Sätt dig här vid min sida! Låt oss tala om de lyckliga stunder vi skänkt hvarandra och om den hårda nödvändighet, som bjuder oss skiljas. Förmår du icke detta, och synes dig denna nödvändighet ännu som en grym makt, så lägg ditt hufvud till min barm som till en broders, klaga för sista gången öfver ett öde, som är oundvikligt, och lyssna till din förstvalde vän, som vill intala dig mod och styrka. Hvarför drager du din hand tillbaka, min Rakel? Vill du därmed uttala en anklagelse mot Karmides, så är det du, som gör dig skyldig till hårdhet och orättvisa. Är jag brottslig, så är det endast min kärlek, som gjort mig därtill. Säg mig, Rakel, är det jag, som uppbyggt den oöfverstigliga skiljemuren mellan dig och mig? Ack, jag anade icke hans tillvaro. Jag skulle annars aldrig yppat min låga, aldrig sökt vinna din genkärlek. Skall du an-

klaga någon, så måste det vara din fader; han föraktade och försköt mig som en främling för hans folk. Då jag begärde din hand tillbakavisade han mig på skymfligt och upprörande sätt. Jag är svag nog att harmas ännu, när jag ihågkommer detta ögonblick. Han kunde i mindre hårda och hånande ordalag uttalat domen öfver vår kärlek. Men i grunden hade han likväl rätt, ty det gifves ärfda tänkesätt och plägseder, som äro heliga och som man måste vörda. Du, Rakel, som är ett barn af Israel och en from mans dotter, borde veta det.

— Jag vet, sade Rakel. — Jag vet, att vi måste skiljas. Den ton, hvari du talar, öfvertygar mig bäst därom.

— Må vi då försona oss med vårt öde och finna vår tröst i ett troget uppfyllande af nödvändiga plikter. Det var om dessa jag ville, att vi skulle talat med hvarandra. Du är dotter af ett folk, som är spridt kring världen och hvars enda styrka ligger i dess trohet mot ärfda stadgar och kärlek till det gemensamma namnet. Du har föräldrar, hvilkas hopp du är och hvilkas sällhet du bör bereda genom lydnad och ömhet. Och om de kraf de ställa på din lydnad äro hårda, så lyd likväl! Din gud skall belöna dig och skänka dig en ny och högre lycka för den, som du offrar på den barnsliga undergifvenhetens altar.

— Jag tror detsamma, men jag har ingenting mer att offra och ingen lycka mer att begära.

— Säg icke så, Rakel!

— Låt oss icke tala mer därom, fortfor Rakel. — Jag har dock ännu något, hvarom jag kan bedja mina fäders gud, och det är om döden. Jag har gifvit dig

allt, Karmides, utom detta usla lif. Det är allt hvad jag äger kvar. Tag äfven det, om det kan vara dig till någon glädje. För mig är det nu endast en börda. Då jag gick hit, så ägde jag ännu en förhoppning. Jag var svag nog att i vissa ögonblick inbilla mig, att det kalla sätt, hvarpå du besvarade mina bref, var hyckladt; att du ville plåga mig för att se min svartsjuka, att du var grym emot mig, emedan du älskade mig. Jag ville understundom icke tro hvad alla sade mig, att du älskar Krysanteus' dotter och går att trolofva dig med henne. Jag påminde mig, att du hade lofvat mig evig kärlek, och ville icke låta öfvertyga mig, att jag skulle svikas af honom, som jag en gång gaf mitt hjärta, emedan han var olycklig och behöfde det. Jag afvaktade tillfällen att närmare betrakta denna Hermione, om hvilken man talade så mycket, och som jag kände mig böjd att hata. Ja, hon är skön och värd att älskas af dig, Karmides; men jag sade mig till tröst, att mina ögon äro mer strålande än hennes, och att mina lockar och icke hennes äga den färg, som du föredrager. Hon syntes mig så kall och marmorartad, och jag visste, att du älskade en värma och hängifvenhet, sådan som min. Det var då endast hennes vishet, jag fruktade; men när jag påminde mig, hvad du sagt, att du älskar min enfald, emedan du själf var vis, så lugnade jag mig äfven då . . . åtminstone för ögonblicket, ty jag har varit grufligt plågad under denna tid af tvifvel, svartsjuka och bedröfvelse. Jag har tillbragt mina nätter med gråtande och dagen med väntande. Jag har setat där uppe på altanen med ögonen riktade på kullen, bakom hvilken jag så mången gång i forna dagar såg dig framträda och vinka mig . . . Men hvarför

talar jag nu om detta? Jag inser nu, liksom du, nödvändigheten att vi skiljas. Du älskar Hermione och icke mig. Det tjänar då till intet att tala om mina sorger eller öfverhopa dig med förebråelser. Och eftersom vi nu mötas för sista gången, så återlämnar jag den ring du gaf mig, Karmides. Se där!

Rakel lade ringen i hans hand och tystnade, ty tårarne, som hon icke längre kunde bekämpa, hotade att kväfva hennes röst.

— Rakel, sade Karmides, — dina fäders gud må skåda i mitt hjärta och döma det! Har jag handlat orätt emot dig, så må han straffa mig, såsom den hämnande rättvisan fordrar! Och om jag synes hård emot dig, så må han utransaka, om icke mina handlingar ledas af mina önskningar för din lycka. Hvad skulle jag göra, sedan din fader visat mig tillbaka och utplånat hvarje hopp om ditt ägande? Huru borde jag handla, sedan jag börjat inse, att heliga plikter mot ditt folk, din tro och dina föräldrar ålägga dig att ur din själ aflägsna hvarje tanke på Karmides? Rakel, du skall glömma mig och åter vara lycklig. En tid skall komma, då din faders och ditt eget val bestämmer åt dig en make, som är värdig att äga ditt hjärta. Vi skola då måhända återse hvarandra och påminna oss det förflutna endast som en dröm, blandad af bitterhet och ljufhet . . .

— Det är nog, nog, inföll Rakel. — Tala icke så! Du är en usel tröstare, och dina ord, i stället för att lugna mig, bringa min själ i uppror. Jag kunde säga dig något, som skulle isa ditt blod, men när jag icke längre äger ditt hjärta, försmår jag ditt medlidande och vill icke tala till ditt samvete.

Karmides bleknade vid dessa ord, hvilkas betydelse han anade. Men han vågade icke framställa någon fråga, hvars besvarande kunde sannat hans aning. Han teg och lät Rakel fortfara:

— Låt oss därför skiljas. Vi hafva intet mer att säga hvarandra. Farväl, Karmides! Vårt sista möte är slutadt.

— Gif mig din hand och låt mig föra dig härifrån, sade Karmides, då Rakel förblef där hon satt.

— Nej, Karmides, lämna mig! Jag vill vara ensam med mina tankar, innan jag återvänder till mitt hem.

Hon vände sig bort och lade slöjan öfver sitt ansikte.

— Det börjar regna, sade Karmides. — Natten är mulen och kylig. Jag får icke lämna dig här. Låt mig ledsaga dig åtminstone till Piræiska gatan.

Rakel svarade honom icke.

— Skola vi skiljas på detta sätt? sade Karmides i bedjande ton. — Vår skilsmässa är nödvändig, men hvarför göra henne till ett dystert och nedtryckande minne? Säg dock till afsked ett ord af försoning!

— Må Gud miskunda sig öfver oss båda!

— Tack, min Rakel. Jag uppfattar dessa ord som ett tecken af ditt hjärtas återvändande frid och styrka... Men att lämna dig här, ensam under en dyster natt! Vill du icke följa mig? Har du ej i grannskapet en tjänarinna, som väntar för att ledsaga dig hem?

— Gå du, Karmides, till din hvila och sof lugnt, eller till Hermione och jollra med henne! Jag vill vara här, och återstår mig än en önskan, så är det att få vara

ensam med mig själf, för att samla mina tankar, ty jag går härifrån till offeraltaret.

— Hvad menar du? Skall du icke återvända till din moders hus?

— Joväl, så ofta dess dörr vill öppna sig för hennes dotter. Det skall komma nätter, mörkare än denna, när tröskeln skall säga: drag tillbaka din fot, och dörren skall säga: jag känner dig icke.

— Rakel, sade Karmides, i det han lutade sig ned och fattade hennes hand. — Mitt sista innerliga farväl! Min önskan om ett lyckligt återseende, då såren äro läkta och våra gemensamma minnen luttrats från sin bitterhet!

— Må Gud bevara dig för ett återseende! Det skulle grumla din lycka, sade Rakel med rösten af en sierska.

Karmides svepte manteln omkring sig och lämnade sitt offer. Hon satt orörlig vid bäckens strand i grannskapet af pilgruppen, så länge Karmides ännu kunde skönja henne genom nattens mörker. Regnet föll nu i strida strömmar, och vinden suckade i den gamle förfallne muren, som skilde den öde platsen från Piræiska gatan.

Då hon var ensam, gaf hon luft åt den djupa förtviflan, som, tillbakahållen under samtalet med Karmides, hade gifvit henne en skenbar styrka och hämmat hennes tårar. Hon vred sina händer, kallade sig en öfvergifven änka, kastade sig till jorden, ryckte slöjan från sitt hufvud och strödde sand i sitt hår.

Mellan dessa utbrott vankade hon fram och åter vid bäckens strand med krampaktigt sammanknutna händer och de upplösta lockarne fallande som ett sorgedok öfver det bleka, afmagrade ansiktet, tills hon stannade och tryckte händerna mot sin barm. Hon kände under sitt hjärta en

rörelse, hvars betydelse hon anade. Hon hade under de sistförflutna dagarne mer än en gång rönt samma känsla.

Hennes krafter sveko. Hon skyndade att sätta sig på den våta marken och luta sig emot en af de gamla pilarna, innan medvetandet öfvergaf henne.

Sjunde Kapitlet.

Clemens och Eusebia.

Vi lämnade Clemens i en äfventyrlig belägenhet hos den sköna Eusebia. Han hade kommit, dels för att utverka hennes förlåtelse åt den arma slafvinnan, som sönderslagit den dyrbara toalettasken, dels för att hålla en straffpredikan öfver den grymhet, hon, Eusebia, understundom utöfvade mot sina tjänarinnor, en grymhet i högsta mån ovärdig en from och kristlig husmoder.

Men åsynen af den sköna kvinnan och hennes fråga, hvad han ville här vid denne sene timme, bragte, med den undran, som däri låg uttryckt, Clemens helt och hållet ur fattningen. Han började förstå, att han af sitt nit och sin godhjärtenhet låtit förleda sig till ett mycket opassande steg. Han stannade vid dörren, blyg och förlägen och framstammade slutligen en osammanhängande ursäkt.

Eusebia var ädelmodig nog att själf bryta denna förlägenhet. Hon intog åter sin bekväma plats i den purpurklädda soffan och bad sin fromme vördnadsvärde broder lämna dörren och säga sitt ärende, som utan tvifvel vore

viktigt, eftersom det icke låtit sig uppskjuta till morgondagen.

Därefter och utan att afvakta någon förklaring af Clemens började hon fråga efter biskopens hälsa, rosade högligen hans senaste predikan och utgöt sig i bitter klagan öfver den trogna församlingens nuvarande betryck.

Under tiden återvann Clemens sin fattning, och när Eusebias tal föll på det sistnämnda ämnet, som var hans eget älsklingstema och det ständiga föremålet för hans tankar, fick han mod och lust att deltaga i samtalet och instämde hjärtligt såväl i den fromma Eusebias bittra klagan öfver det närvarande som i hennes otvetydigt uttalade hopp om ett snart skifte i världens tillstånd. Han kunde nu detta, utan att bländas af det lilla guldskimrande gemakets prakt eller förvirras af Eusebias strålande ögon, som sköto blixtar ömsom af harm eller glädje, och ledsagades af ett växlande tonfall i hennes välklingande röst allt efter samtalets gång och naturen af det ämne, som vardt dess föremål.

Först sedan detta samspråk varat tämligen länge, tycktes Eusebia minnas, att Clemens kommit i något särskildt ärende, och hon frågade nu i glädtig ton, hvad som föranledt det sena besöket af en så ung, men vördnadsvärd man.

Clemens omtalade nu sitt möte med den unga slafvinnan och hennes fruktan att återvända hem med anledning af den sönderslagna asken, och han bad Eusebia förlåta henne det fel, hvartill hon af oaktsamhet och icke af ondt uppsåt gjort sig skyldig.

Den andra delen af sitt ärende, nämligen det att straffa Eusebia för hennes hårdhet mot slafvinnorna,

beslöt Clemens att alldeles utelämna, ty under sitt samtal med prokonsulns maka hade han börjat öfvertyga sig, att denna grymhet endast vore förtal, ty den vore ju omöjlig hos en så from, skön och välvillig kvinna.

Clemens hade således funnit, att Eusebia, utom fromhetens och välviljans oskattbara egenskaper, äfven ägde skönhetens.

Men huru öfverraskad vardt han ej öfver den förvandling, som Eusebias väsen tycktes undergå, så snart han nämnde den stackars slafvinnan och den sönderslagna asken!

Vreden målade sig så tydligt i samma anletsdrag, där Clemens nyss läst fromhet och välvilja. Hon tycktes knappt hafva tålamod nog att höra honom till punkt, och när han talat ut, steg hon upp och stampade med den lilla foten i golfvet.

Hon frågade den unge föreläsaren i häftig ton, huru han kunde våga att taga en vårdslös och uppstudsig slafvinna i försvar mot hennes egen husmoder, samt förklarade, att hennes fel skulle på det strängaste straffas, henne själf till skräck och det öfriga husfolket till varnagel.

När den första öfverraskningen var öfverstånden, lät Clemens icke afväpna sig af Eusebias vrede. Det förundrade och smärtade honom, att en kvinna, så känd för sin fromhet och kärlek till det gudomliga ordet, kunde lämna herraväldet öfver sin själ åt en otyglad vrede, då saken gällde, icke teologiska spörsmål och den rena läran, utan en obetydlig toalettsak.

Han uttryckte i milda, men öppna ordalag sin förvåning häröfver och föreställde Eusebia, att om det vore en naturlig och förlåtlig svaghet att i det första ögon-

blicket gifva vreden rum, så vore det likväl ovärdigt en kristen att framhärda i ett beslut, som föreskrifvits af kärlekens och fördragsamhetens hufvudfiende.

Men Eusebia syntes icke hågad lyssna till dessa föreställningar. Hon riktade nu sin harm äfven mot Clemens. Hon påminde honom om sin höga rang i samhället och hans egen anspråkslösa ställning; hon ville icke emottaga förmaningar af en oerfaren gosse; hon skulle klaga för biskop Petros öfver hans opassande uppförande, så vida icke Clemens genast ville erkänna sitt fel och bedja henne om förlåtelse.

Under detta utbrott af sin vrede visste dock Eusebia hålla sig inom en gräns, där harmen ännu låter para sig med behag och förföriskt väsen. Hon liknade i Clemens' ögon icke en furie, utan en stolt och bjudande kejsarinna.

Clemens, hvars bleka kinder öfverdrogos af stark rodnad, bemannade sig i medvetandet att äga rätten på sin sida. Han svarade, att ifall biskopen underättades om detta uppträde tillika med dess orsak, så skulle det smärta honom mycket, icke för Clemens' skull, utan för Eusebias egen, emedan de goda tankar han hyste om hennes fromma och kristliga vandel därigenom skulle lida afbräck.

Clemens föreställde henne, att ingen samhällsställning kan höja människan öfver det gudomliga ordet, och att ordets helighet ingalunda minskas genom ungdomen hos den, som förkunnar det.

Han frågade henne, om det vore sant, att hon, under sådana utbrott af vrede, som han nu bevittnat, gjorde sig skyldig till grymhet emot sina slafvinnor.

Och då Eusebia icke svarade på denna fråga med

annat än ett trotsigt leende, kastade den unge föreläsaren alla betänkligheter öfver bord och började en väldig straffpredikan, som ingalunda saknade vältalighet, emedan orden ingåfvos honom af ett brinnande nit att både näpsa och förbättra Eusebia.

Eusebia syntes i början göra våld på sig för att icke afbryta honom. Det trotsiga leendet satt länge kvar på hennes läppar. Men småningom var det försvunnet och hade lämnat rum för allvar och uppmärksamhet. Hennes ögon voro oafvändt riktade på den unge föreläsaren, hvars djärfhet och hänförelse gjorde honom vackrare i hennes ögon. Det var något nytt och retande att emottaga förmaningar af en oerfaren gosse.

Det är möjligt, ehuru ovisst, att hennes deltagande för straffpredikanten slutligen gaf vika för själfva straffpredikningens styrka. Clemens hade, utan att veta det, tillägnat sig mycket af Petros' kraftiga vältalighet; men när hans billiga förtrytelse ändtligen urladdat sig, öfvergick bestraffningen i milda föreställningar, så varma, känsliga och bevekande, att de icke kunde annat än göra intryck på Eusebia, hvars fromhet var ett fikande efter känslorus, och som i ångern, botgöringen och upprättelsen hade upptäckt vällustiga efterkänningar af synden, ljufvare än själfva syndandet.

När Clemens' röst vardt osäker och allt mer darrande af den rörelse, som han förnam i sitt hjärta, så meddelade denna ton sin dallring åt samma känslosträng i Eusebias; och vare sig att hon känt sig väckt af hans förmaningar eller icke, verkade ensamt medkänslans makt och sinnenas lust därhän, att tårar framträngde under

hennes ögonfransar, som nu slöjade de nyss så djärft blickande ögonen.

Hastigt steg hon upp, kastade sig till Clemens' fötter, fattade hans hand och förde den till de tårdränkta ögonen.

Därefter följde med bruten röst en bekännelse, att hon hade varit en grym härskarinna, en stor synderska. Hon bad Clemens förlåta sitt högmodiga uppförande och lofvade högtidligt bot och bättring.

Clemens rördes af denna plötsliga ödmjukhet, och äfven hans ögon tårades, på samma gång som han kände innerlig glädje öfver denna väckelse, hvars medel han varit.

Eusebia reste sig upp, men Clemens' hand, som hon fattat, höll hon ännu emellan sina, då hon återvände till soffan och öfverväldigad af sinnesrörelse nedsjönk där.

— Min syster, sade Clemens, — jag vill bedja, att denna din väckelse måtte bära varaktiga frukter och skapa en sinnesförändring, som öfvervinner ditt häftiga lynnes frestelser.

— Gör det, älskade broder, hviskade Eusebia.

Hon lutade snyftande sitt riklockiga hufvud helt nära intill hans barm och tryckte, i öfvermåttet af sin rörelse, hans hand till sitt hjärta.

Clemens kände, huru Eusebias bröst höjde och sänkte sig för stormen därinom.

Hans ömhet och deltagande förmäldes med en känsla, som han ej förstod. Också lät han utan motstånd sin hand kvarhållas, och då Eusebia ånyo hviskade: — Älskade broder! ljöd det som den ljufvaste musik i hans öra.

När Eusebia hunnit dämpa sin känsla, förmådde hon honom med lindrigt våld att taga plats i soffan vid sin sida.

Hon ville bikta för sin broder, för honom upptäcka all den hårdhet och orättvisa, hvartill hon gjort sig skyldig mot sina tjänare och tjänarinnor för att genom en uppriktig ånger vinna hans försäkran om förlåtelse.

Och sedan Clemens åhört hennes bekännelse och tillförsäkrat henne syndaförlåtelsen, hade hon än en bön till den unge föreläsaren.

Denna bön framställde hon djupt rodnande och med synbar förlägenhet.

Hon önskade, att detta möte, detta uppträde skulle förblifva en hemlighet för biskopen. Han var ju i allmänhet så sträng, och hon ville för ingenting i världen, att de goda tankar han hyste om henne skulle minskas därigenom, att han finge kunskap om hennes häftiga lynne och hårdhet mot slafvinnorna.

Hon hade många gånger biktat för biskopen och bekänt för honom alla andra synder och svagheter, men icke denna. Uraktlåtenheten, det försäkrade hon, hade dock ingen annan grund än hennes svaga förstånd, som hitintills icke kunnat inse, att hårdhet emot människor, födda till slafveri och af Försynen utsedda att lyda andra, kunde innebära något orätt och straffvärdt.

Eusebia tillade ödmjukt, att denna brist på urskillning, denna oförmåga att uppfatta visade, huru väl hon behöfde en vän och rådgifvare vid sin sida, och hon besvor Clemens, för hvilken hon nu lagt sitt hjärta i dagen, att icke öfvergifva henne, utan vara denne hennes trogne vän.

Clemens kunde möjligen ursäktat sig med sin ungdom, som gjorde honom mindre lämplig för ett sådant kall; men han hade nyss vunnit en seger, som ingaf honom förtroende till kraften af sina ord, han kände dessutom ett så

innerligt deltagande för Eusebia och ville nu icke lämna henne utan ledning vind för våg, sedan han en gång riktat hennes led emot en god hamn.

Han samtyckte blygsamt till hennes önskan.

— Ack, kom då snart och ofta, min älskade broder, fortfor Eusebia. — Jag har så mycket att säga dig och så många sorger att yppa, som nu kännas dubbelt tyngre, emedan jag måste sluta dem inom mig själf. Betrakta mig som din syster — som om vi hade ej endast samme himmelske, utan äfven samme jordiske fader. Du skall vara min förtrogne och höra hvarje svaghet, hvarje syndig tanke, som uppstår i min själ. Det är en sådan öm och förtrogen biktfader jag efterlängtat och funnit i dig. Ack, kom ofta och snart till din syster, älskade Clemens!

Huru länge Eusebia hade afvaktat detta ögonblick, då hon öppet och utan förlägenhet kunde uttala dessa ord: älskade Clemens!

Hon hade ofta upprepat dem i hemlighet för sig själf — i sin budoar, på torget, då hon mellan palankin-gardinerna spejade efter den unge föreläsaren i något mötande prästtåg, i kyrkan, där hon från sin läktare betraktade honom, när han uppläste söndagens evangelium.

Det låg också mycken ömhet och halfförborgad segerglädje i tonen, hvarmed de yttrades.

Eusebias uppsåt var i hennes egna ögon det oskyldigaste på jorden. Hennes böjelse för Clemens skulle vara af rent platonisk natur, en andlig kärlek alldeles omängd med jordiska beståndsdelar. Hon önskade den lyckan att kunna väcka en genkärlek af samma slag hos ynglingen, helst blandad med en oskyldig tillsats af svärmeri, liksom hos henne själf. Om under utvecklingen

af detta ömsesidiga ideala förhållande svärmeriet skulle blandas med en matt gryning af andra känslor, så ville Eusebia ingalunda fälla en sträng dom hvarken öfver sig eller Clemens; hon medgaf tvärtom för sig själf, att hon önskade något sådant, ty det vore eldprofvet för renheten af hennes böjelse. Hon skulle då, för att öfva sin själsstyrka, medgifva dessa känslor ett visst spelrum — låta dem med frihet ur sitt kaos dana sig till bilder, halft himmelska, halft jordiska, låta dem framträda och närma sig i all sin förföriska skönhet, men endast för att nedsjunka och upplösas för trollkraften af hennes vilja. Danade de sig åter, så finge de åter nalkas, men för att lida samma tillintetgörelse. Det vore en stridslek, nyttig och tillika så ljufligt lockande, utan att i någon mån vara farlig, när hon blott någorlunda vakade öfver sig. Ty umgänget mellan henne och Clemens skulle ju i sig själf vara af religiös natur, vara en öfning i fromhet och en förening i bönen.

Men komme det en gång därhän, att de båda kände sig halft besegrade och ömsesidigt upptäckte hvarandras svaghet; huru rörande vore icke denna upptäckt, huru kraftigt de då skulle understödja hvarandra i den gemensamma kampen mot samma böjelse, huru varmt de skulle bedja vid hvarandras sida!

I förkänslan af en sådan möjlighet sänkte sig redan nu Eusebias blick med det eldigaste deltagande, den mest flammande syskonömhet i Clemens' stora, vemodiga ögon.

Denne satt tyst vid hennes sida, upptagen med en önskan, hvaröfver han själf förundrade sig. Han kunde icke begripa hvarför — men han önskade, att Eusebia

å nyo skulle fatta hans hand och trycka den lika hårdt som förut till sitt hjärta.

Ett viktigt steg till den ömma förbindelsen var redan taget. Ingen, icke ens Petros, för hvilken Clemens ansåg som en plikt att yppa alla sina tankar och handlingar, skulle få kunskap om detta möte. Kammarslafvinnan, som varit ett verktyg för dess åstadkommande, skulle åläggas tystnad. Det fanns således redan en hemlighet emellan Eusebia och Clemens, och denna hemlighet måste utsträckas äfven till deras förestående sammankomster. Eusebia bad honom återvända snart och ofta, ty hon vore i starkaste behof af hans andliga hjälp, hans vänskap och förtrolighet. Men enär deras sammankomster skulle vara lönliga, så vore den sene aftontimmen den lämpligaste; först då vore Eusebia öfverlämnad åt sig själf och kunde njuta af ensamheten. Den bakport, hvarigenom Clemens denna gång inkommit, skulle då stå öppen, och som inga fönster vette åt gården, så hade han icke att frukta oinvigda blickar.

Eusebia meddelade honom detta i en ton, som klingade så systerlig, öppen och oskuldsfull. För Clemens låg i detta lönliga någonting tjusande, som han ej kunde förklara. Han fann intet skäl att svara nej, och om en aning sagt honom, att han borde göra det, så skulle han i detta ögonblick knappt varit mäktig en sådan uppoffring.

Först sedan han lämnat Eusebia, medan han var på väg genom de folktomma gatorna till sin ämbetsbroder Eufemios, mindes han, att det nu var långt skridet in på natten och att han komme nog sent till det heliga arbete, som hos denne väntat honom. Kanske hade Eufemios redan gått till hvila. Men att återvända till sitt hem på

Skambonide ville han dock icke, ty Petros väntade honom icke i natt, och han kände för tillfället en viss ovilja mot att för sin fosterfader redogöra för det sätt, hvarpå han tillbragt desse timmar.

Men huru skulle han för Eufemios förklara sitt långa uteblifvande? Och huru hädanefter finna tillfälle att uppfylla Eusebias önskan om upprepade besök? Skulle han ljuga för Petros? Nej, det vore en gruflig synd och blotta tanken därpå en förbrytelse.

Sedan han länge öfverlagt med sig själf, stannade han vid det beslut att öppet säga sin fosterfar, att han genom en tillfällighet kommit i beröring med en person, hvars själstillstånd fordrade hans besök och umgänge. Hvem denna person vore och öfriga härmed sammanhängande omständigheter utgjorde en hemlighet, som han ville bedja sin fosterfader vörda, emedan den vore lämnad honom, Clemens, så godt som under biktens insegel.

När Clemens anlände till Eufemios' bostad, låg den korthalsade presbytern i djupaste sömn. Clemens fann »S:t Johannes' Uppenbarelse» uppslagen på bordet och där bredvid den ännu endast halffärdiga, af Eufemios och Clemens gemensamt förfärdigade afskriften. Vid en blick däri såg den unge föreläsaren, att hans svartlockige vän icke skrifvit en bokstaf under hans frånvaro. Däremot såg Clemens åtskilliga papyruslappar, på hvilka Eufemios flitigt öfvat sig i den ädla punkteringskonsten. Hvad Eufemios med tillhjälp af de insikter han förvärfvat i denna egna art af spådomskonst egentligen ville aflocka framtidens sfinx, det visste Clemens icke, ej heller tänkte han däröfver. Utan att väcka Eufemios satte han sig att

skrifva, till dess sömnen slutligen öfverväldigade honom och han gick till hvila.

Eufemios fann större nöje i punkteringskonsten än i afskrifningen af böcker. Han hade tillbragt sin afton på ett nöjsamt sätt och ingalunda varit otålig öfver Clemens' dröjsmål.

Följande morgon, då de vaknade och hälsade hvarandra, frågade Eufemios ej heller efter orsaken till detta. Clemens slapp redogöra för den föregående aftonen. Eufemios steg upp, klädde sig i sin arbetsdräkt och gick till arbetet på Afrodites tempel, ty i dag var ordningen hos honom att deltaga däri.

Clemens tillbragte en stor del af dagen ensam i Eufemios' lilla kammare. Eusebias bild stod i lifliga drag för den unge föreläsarens ögon. Hans inbillningskraft sysslade oupphörligt med densamma, och han genomgick i tankarne gång efter annan hela det uppträde, som förefallit mellan henne och honom. Hvad hon var vacker i utbrottet både af sin vrede och sina tårar! Hvad hennes barm häfde sig, då hon lade Clemens' hand på sitt hjärta! Och det var han, som ödmjukat hennes hårda sinnelag och kommit henne att besinna sig!

Han påminde sig vidare hvad hon sagt, att hon var olycklig genom hemliga sorger, som nedtyngde henne, emedan hon icke delade dem med någon förtrogen. Han beklagade den stackars kvinnan och föresatte sig att för henne vara den vän, som hon behöfde för sin lycka. Skulle han redan i afton kunna förnya sitt besök och smyga till det hemliga mötet? Han tänkte sig den lille bakporten, som om nätterna skulle stå öppen, den tysta gården han hade att öfverskrida, den mörka förstugu-

gången och den lilla guldskimrande budoaren med sin sköna, ångerfulla ägarinna. Om blott ett tillfälle yppade sig, skulle han icke försumma att smyga dit. Hans broderplikt mot syster Eusebia kräfde ju detta.

Under dessa tankar hade timmarne skridit med en hast, som förvånade honom. Han måste afbryta sina angenäma betraktelser för att skynda till sin fosterfader, biskopen, inställa sig hos honom och emottaga hans befallningar.

När Clemens hunnit till kojan på Skambonide, var Petros ute; men han hemkom vid middagstiden, och medan de intogo sin tarfliga måltid, sade han Clemens, att denne hädanefter icke skulle deltaga i arbetet på Afrodites tempel, men finge tillbringa sin afton efter behag med afskrifning af uppenbarelseboken eller någon annan nyttig sysselsättning.

Den förra befallningen förvånade Clemens mycket, men han var van att aldrig fråga efter biskopens bevekelsegrunder. Om ett »hvarför?» någon gång stal sig väg öfver Clemens' läppar, så vardt svaret ofta blott en genomträngande blick, mer sällan en redogörelse, hvars ton då tillika gjorde den till en tillrättavisning.

Däremot behagade det Clemens dess mer, att aftonen ställdes till hans fria förfogande. Han återvände till Eufemios' kammare och tillbragte det återstående af dagen med fantiserande öfver Eusebia och grubbel öfver den helige Johannes' syner. Eusebia och mystiken kämpade om företrädet till hans uppmärksamhet; den förra fick dock ännu, ehuru efter starkt motstånd, vika för den senare, men segern var icke fullständig, innan Clemens hunnit sänka sig mycket djupt i det religiösa begrun-

dande, det haf af gissningar, hvari han ville finna nyckeln till uppenbarelsebokens hemligheter. Att den i henne skildrade striden mellan sanningen och antikrist, som skall föregå världsbranden och det nya Jerusalems grundläggning, hade afseende på händelserna i hans tid, och att Julianus vore samme antikrist, därom var han öfvertygad. Dess ovissare fann han sig om allt det öfriga, och dess mer brann hans håg att intränga i gåtan. Hvad skulle det märkvärdiga talet 666 innebära? I detta var förmodligen nyckelstenen, som sammanhöll den mystiska byggnadens dunkla hvalf. Eufemios hade låtit honom förstå, att man med den kabbalistiska konstens tillhjälp sannolikt skulle kunna lösa uppenbarelsebokens gåta och afslöja dess innersta hemligheter. Clemens kände fördenskull stark åtrå att lära denna vetenskap. Men biskopen hade förbjudit honom det, emedan den konsten vore farlig, lätt att missbruka och tvetydig till sitt ursprung. Det fanns, hade biskopen upplyst honom, en gudomlig kabbala, som Adam fick lära i paradiset och med hvars tillhjälp han gaf djuren och tingen de namn, som motsvara deras väsen och egenskaper; men det fanns ock en kabbala, uppfunnen af djäfvulen och genom honom spridd bland människorna. Ingen kabbalist kunde med visshet afgöra, om hans konst vore den himmelska eller den djäfvulska, ty båda funnos och båda öfvades, den senare förmodligen vida mer än den förra. Under sådana förhållanden vore det klokast att alldeles afhålla sig från densamma; Petros ålade Clemens det som plikt.

Denna uppoffring var för Clemens den tyngsta, som han hitintills hemburit åt sin lydnad. Han var af naturen fallen för mysticismen, och de åsikter, i hvilka han

var uppfostrad, hade utvecklat detta anlag. Förnuftets dödande var ju honom en plikt, hvars uppfyllande utgjorde det enda villkoret för hans räddning undan de kätterska villfarelser, med hvilka djäfvulen fångar så många själar. Hans fromma sinne, beröfvadt förnuftets ledning, hans rika känslolif, stängdt inom sig själf för att ej smittas af det oheliga yttre lifvet, hans lifliga fantasi, uppjagad genom en världsåskådning, som fyllde naturen med demoniska makter, måste ovillkorligt leda honom in på denna farliga väg, som går igenom mörka ängder, där vansinnet lurar likt en tiger, färdigt att hugga sina klor i vandrarens hjärna.

Hvad Clemens ej fick nå med den förbjudna kabbalan, hoppades han vinna med ett annat, i alla händelser tillåtet medel: bönen. Det var efter ifriga böner om upplysning för sitt mörka förstånd, han gjorde de barnsliga försöken att tolka skriftens förborgade mening. Afskrifningen gick under sådana förhållanden mycket långsamt framåt. Han stannade vid hvarje punkt för att begrunda den, söka sammanhanget med det föregående och det efterföljande. Med lutadt hufvud och sammanknäppta händer satt han försjunken i dimmiga tankar, gripande i töcknet för att forma det till varaktiga gestalter. När så hans hufvud värkte af de fruktlösa ansträngningarna, tog han ånyo sin tillflykt till brinnande böner, eller öfverväldigades han af sin inbillning och lefde en stund i prakten af de taflor, som skildra kristendomens sista strid, världens förstöring och yttersta domen.

Huru skakande måste icke dessa bilder inverka på hans sinne, när han trodde sig lefva midt i den tid, som de skildrade, när han i hvarje dag emotsåg den högtid-

liga och förfärliga, då det sista inseglet skall brytas och domen förkunnas öfver världen!

Bland dessa bilder uppdök ånyo Eusebias. Kvinnan, som flydde för draken, hade fått hennes drag. Clemens vaknade ur sina drömmar. Skymningen var redan inne. Det var tid att begifva sig till henne. Clemens drog kåpan öfver hufvudet och gick.

Bakporten till prokonsulns palats var öppen. Föreläsaren hann obemärkt och utan alla äfventyr Eusebias budoar.

Hon tycktes hafva väntat honom. Glädjen strålade tydligt i hennes ögon, när Clemens inträdde; hon hälsade honom förtroligt välkommen.

Eusebia var i afton svartklädd, och ett mildt vemodigt allvar låg öfver hennes anlete. Den blyghet Clemens kände i hennes grannskap försvann inom kort för det öppna, hjärtliga och ödmjuka sätt, hvarpå hon emottog honom. Själfva det ämne, hvilket liksom af sig själf vardt föremålet för deras samtal, var ägnadt att väcka ömsesidig förtrolighet och närma dem hvarandra. Eusebia omtalade för Clemens sin barndomshistoria, som företedde många rörande drag.

Hon var född i rikedomens och öfverflödets sköte, men hade likväl pröfvat åtskilliga motgångar, som kunde taga ett känsligt hjärtas medlidande i anspråk. Hon uppehöll sig isynnerhet vid sina späda barndomsår och talade med hänförelse om sin fromma moder, som tidigt hade bortryckts af döden, lämnande henne, det stackars lammet, så godt som värnlös åt den onda världen.

Det var minnet af denna moder, försäkrade Eusebia, som upprätthållit henne i striden mot världens frestelser och styrkt henne i den rena läran.

Därefter kom ordningen till Clemens att tala om sin barndom. När Eusebia hörde (hvad hon förut redan visste), att han var ett hittebarn, upptaget som fosterson af biskop Petros, fuktades hennes ögon, och hon förde sin juvelgnistrande hand med innerligt deltagande genom Clemens' lockar och smekte systerligt hans bleka kind.

Clemens yppade för Eusebia, huru varmt han längtade att lära känna sina föräldrar, ifall de ännu vore vid lif. Man hade sagt honom, att hans moder måste varit en grym kvinna. Han ville icke tro det. Måhända var hon alldeles oskyldig; måhända hade man stulit honom, medan hon sof; eller hade hon dött, då hon gaf honom lifvet, omgifven af främmande människor, hvilkas elände kväfde medlidandet för hennes barn.

Genom samtal sådana som dessa växte förtroligheten mellan Clemens och Eusebia hastigt. Han hade hitintills icke funnit det svårt att uppfylla det stränga bud, som hans lefnadsregler ålade honom: att sky och fly blotta åsynen af en kvinna, såvida icke kristlig barmhertighet eller hans plikt som präst nödgade honom nalkas henne. Ett sådant tillfälle hade nu fört honom i Eusebias grannskap. Han kunde, utan att göra sig förebråelser, sitta vid Eusebias sida och låta henne trycka sin hand. Hans önskan att äga en syster — hitintills den enda längtan, som hans inbillningskraft förenat med en kvinna — var uppfylld. Huru lycklig han kände sig häröfver! Hvilka hitintills icke anade känslor, som detta väckte till lif i hans barm! Han hade aldrig föreställt sig syskonkänslan så skön.

Medan samtalet fortgick, släppte Eusebia liksom tillfälligtvis hans hand. Det var då nästan, som om han förlorat henne, fastän hon satt vid hans sida. Clemens

fattade den tillbakadragna handen och tryckte den emellan sina.

Tillfällen att förnya besöken hos Eusebia tillbjödo sig för Clemens lättare än han väntat, och han lät intet enda slippa sig ur händerna. Hvarken Petros eller Eufemios tycktes ana något. Med Clemens hade en förändring inträffat. Nyss skulle han stämplat som ett brott emot de heligaste plikter att äga en hemlighet för sin fosterfader; nu fägnade det honom, att denne icke framställde någon fråga, hvars besvarande skulle nödgat honom till åtminstone en antydan om sitt förhållande till Eusebia. Hemligheten, som omgaf det, ökade dess behag. Men något sådant beräknade Clemens icke. Måhända fanns hos honom en aning, att biskopen skulle ogillat hans förtrolighet med Annæus Domitius' maka; men själf öfvertalade sig Clemens, att hans enda bevekelsegrund var ren och oklanderlig.

Eusebia gjorde allvar af sin föresats att välja Clemens till sin biktfader. Han var ju en from yngling, som icke eftersträfvade något högre än helgonglorian, hon däremot en stor synderska; hvad betydde då de tio år, som biktbarnet var äldre än biktfadern? Denna skillnad i ålder var också alldeles försvunnen ur Clemens' tankar. Eusebias ungdomliga utseende, hennes barnsliga sätt att vara, den vördnad hon visade honom, de råd, som hon utbad sig i andligt afseende, de upplysningar hon önskade i de mörka punkterna af den rätta läran verkade därhän, att Clemens tyckte sig vara äldre än hon och betraktade henne som en yngre syster.

Bland de sorger, som tryckte hennes hjärta, rörde den första, som hon yppade för Clemens, hennes make,

prokonsuln af Akaja. Hans återfall i den hedniska villfarelsen hade uppfyllt henne med djupaste smärta. Hvad skulle hon göra för hans själs räddning? Hon kunde nu knappt vistas under samma tak med honom, ty han iakttog med ytterlig stränghet alla af de hedniske fäderna ärfda religiösa bruk. Husgudarne hade återfått sin plats i hans aula, och rökverk brann ständigt på deras altare. Vid festerna för Apollon voro dörrposter och pelare lagerprydda, och vid hvarje måltid bägarne kransade. Han deltog i offerhögtidligheterna och spisade af offerköttet. Han svor vid de hedniska makterna. Med ett ord: han var fullständig hedning.

Det var Krysanteus, sade Eusebia, som hufvudsakligast medverkat till prokonsulns affall. Umgänget med denne filosof och med hans dotter Hermione hade småningom fördärfvat den stackars Annæus och fört honom till den afgrund, hvari han nu var fallen. Eusebia omtalade detta under tårar. Clemens kände sin bitterhet emot Krysanteus uppflamma med ökad styrka, när han hörde detta.

Det första förtroendet, som Eusebia skänkte Clemens, följdes snart af andra, som rörde henne än närmare. Det hände stundom, att han träffade henne i ett mycket upprördt tillstånd. Hon hade då under dagens lopp gifvit vika för sitt häftiga lynne och var nu offer för en ånger, som nästan gränsade till förtviflan. Clemens måste uppbjuda allt för att trösta henne. Vid andra tillfällen öfverraskade han henne, knäböjande under ifrig bön och klädd i botgörerskans enkla dräkt. Ofta bad hon att få bikta, och bikten vardt steg för steg djupare. Hon yppade icke blott de handlingar, i hvilka hon fruktade, att

något felsteg dolde sig, utan småningom äfven hvarjehanda känslor, som rört sig i hennes barm, och dem hon misstänkte vara af syndig art. Clemens förvirrades och öfverväldigades af dessa meddelanden. Det låg något tjusande i att så hafva ett kvinnohjärta öppnadt för sitt öga. Det var en hel ny värld, hvari han fick blicka in, en rikedom af företeelser, som vordo hans egendom. Och denna värld ägde sin mystik, om möjligt mer fängslande än den som S:t Johannes upprullat för hans syn. Han visste icke förklara de känslor han rönte: det var något outsägligt och hitintills aldrig anadt, när Eusebia sålunda biktade för honom. Hon gjorde det i en ton af barnslig okunnighet om rätta halten af det, som hon yppade, och likväl klädde sig hennes bekännelser i en mystisk dräkt, liksom om språket icke ägt ord för att med klarhet uttrycka dem. I denna dräkt fingo de också ohindradt inträde i Clemens' själ; hvarje yttring i den varmblodiga kvinnans sinnliga lif vandrade sålunda anständigt slöjad in i den nittonårige biktfaderns barm, utan att denne anade hvilka de gäster voro, som han emottog.

Ett af de samtalsämnen, på hvilka Eusebia gärna inlät sig med Clemens, rörde det från världen tillbakadragna lif, som under de senast förflutna årtiondena blifvit så allmänt bland fromma människor, och hvarförutan en fullkomlig helighet icke vore att vinna. Clemens svärmade för detta lefnadssätt. Hans beslut var att välja det, så snart han därtill fått tillåtelse af sin fosterfader. Han ville draga till en öken och lefva där som ensling. Religionen fordrar ju hela människan. Hon kräfver, att vi skola försaka allt för henne. Världens omsorger draga oss från Gud. Hvad är då rättare än att fly dem? Kunde

Maria tillika vara Marta, eller Marta tillika Maria? Clemens framställde dessa sina tankar, och Eusebia syntes af dem lika intagen som han själf. Hvad hade hon att söka i världen? Hade icke hennes make så godt som öfvergifvit henne? Hon hade således rönt nog af världens bitterhet, men dess förförelser återstode, och hon vore en svag kvinna, som räddes striden. Hvad vore då bättre äfven för henne än att söka ödemarkens ensamhet, där intet stör den fromma själens hvila i Gud?

Clemens gillade hennes ord och gjorde allt för att stadga hennes beslut. De öfverenskommo att samtidigt draga sig från världen. De skulle som bror och syster åtföljas till ödemarken. Eusebia målade med hänförelse det lif de skulle föra i helig tillbakadragenhet, och Clemens lyssnade med ifver, men icke utan en viss granskning, ty han rättade och förbättrade de drag i taflan, som icke öfverensstämde med hans egen inbillning.

— Vi skola, sade Eusebia, — uppsöka en dal, fjärran från alla människoboningar, där dag efter dag förflyter, utan att ett människoöga skall skåda oss.

— Nej, hellre en öken, sade Clemens. — De egyptiske munkarne bo i en öken. Och där skymmes icke solen bakom berg, när hon går upp. Hennes förste stråle lyser utan hinder ett oöfverskådligt, förtorkadt och ödsligt fält. Det är då som vi knäböjande skola hälsa den nye dagen välkommen. Hennes siste stråle slocknar öfver samma fält. Det är då vi skola gå till hvila.

— Vi skola hjälpa hvarandra, sade Eusebia, — när vi inreda våra grottor och anlägga våra små trädgårdar.

— Ja, och vi skola bo helt nära hvarandra.

— Nej, icke helt nära hvarandra, genmälde Eusebia, — det går icke an, Clemens.

— Du har rätt, medgaf den unge föreläsaren med en suck, som Eusebia förstod bättre än han själf. — Men vi få icke förgäta att välja våra bostäder i grannskapet af en källa. Källorna äro få i öknen, och vi skulle åtskiljas milsvidt, om vi icke valde en och samma.

— Du har rätt. Vi skola välja våra grottor så, att källan är på samma afstånd från dem båda. Där skola vi mötas en gång om dagen, när vi hämta vatten. Vi skola då hälsa hvarandra, bedja tillsammans och skiljas för att nästa dag än en gång återse hvarandra vid samma tid och på samma ställe.

— Men om någondera förgäfves väntar den andre, sade Clemens, — då är det ett tecken, att brodern eller systern är sjuk...

— Eller död, sade Eusebia. — O, måtte detta icke ske! Vi skola bedja att få dö på samma dag, så att den ene icke har att sakna och sörja den andre.

Efter samtal af samma uppbyggliga slag var Clemens' känslosvärmeri stegradt till det yttersta. Deras sammankomster plägade ända med gemensamma böner. Så hände det en afton, sedan en mystisk bikt, ett svärmiskt samtal och läsningen af glödande kärlekssånger till Kristus och Maria följt hvarandra, att Eusebia och Clemens nedsjönko i bön vid sidan af hvarandra och att, i öfvermåttet af deras känslorus, deras läppar möttes, Clemens visste icke huru, i en kyss. De rodnade båda, men de framhviskade orden *broder* och *syster* vittnade ju så tydligt, att det var syskonkyssen, den bland kristianerna öfliga, oskyldiga och tillåtna, det sköna tecknet af andlig kärlek.

Men denna syskonkyss hade det egna, att han rusade Clemens. Det måste legat något af det starka, men ljufva vinets natur i honom, eller någonting än mäktigare, ty hans verkan ville icke upphöra, utan stegrades genom minnet och inbillningskraften. När Clemens nästa gång besökte Eusebia, var hans blick lik en svärmisk älskares, och han längtade efter den hänryckningens stund, då andakten och de öfversvällande känslorna å nyo med kraften hos en naturmakt skulle nödga dem till den ögonblickliga, ljufva föreningen.

Och ju oftare de förnyade sina gemensamma andaktsstunder, dess kortare tid lät detta hänryckningens ögonblick vänta sig. Det var som om öfningen medverkat att framkalla det. Slutligen infann det sig före bönen och liksom invigde denna. Clemens stod knappt i Eusebias budoar, förrän hon emottog honom med en omfamning nog varm för att vara systerlig, och som han återgäldade med den fulla lifligheten af en lidelse, hvars väsen han missförstod och på hvilken han fördenskull icke lade tyglar.

Clemens var försänkt i ett haf af hänförelse. S:t Johannes var nu alldeles undanträngd af Eusebia, och afskrifningen af hans uppenbarelse fortgick på de timmar, som däråt ägnades, vida hastigare än förut, ty Clemens grubblade icke mer öfver hvarje ord, som han med pennan öfverflyttade. Den yttre världen var så godt som försvunnen för hans öga; den var uppgången i Eusebia, och Eusebia syntes honom icke som någonting yttre, utan som en del af honom själf. Clemens hade nu ändtligen hunnit den punkt, hvartill han sträfvat; världen med dess frestelser fanns för honom icke mera. Så tycktes honom,

och minst af allt skulle han anat, att sinnligheten, som han ville döda, nu genomträngt hela hans lif, att hon rådde öfver hvarje rörelse i hans själ, hvarje bloddroppe i hans ådror.

Clemens hade förut sörjt öfver att han icke kunde fasthålla och föreviga den lyftning i själen, som bön och betraktelse förläna. När andaktens tillstånd slappades, ansåg han det som ett återfall från himmelen till jorden, från Gud till världen. Och dessa återfall hade på senare tider inträffat oftare än förr, han visste icke hvarför, ehuru det med lätthet lät förklara sig däraf, att den ständiga sysselsättningen med samma bilder och föreställningar, samma återkommande andaktsöfningar slutligen förslöa själen och göra henne mindre emottaglig för deras intryck. Nu däremot var förhållandet ett annat. Clemens lefde i en stadigvarande hänförelse; andaktens ögonblick var fasthållet och förevigadt. Hans fromhet hade funnit ett nytt och mäktigt retelsemedel. De hymner till Maria, hvilka redan tidigt uppstämdes inom kristna kyrkan, vordo hans käraste läsning — dessa jämte Visornas Visa af Salomo, i hvilken han kunde spegla sina egna känslor och återfinna sin egen erfarenhet påtryckt en himmelsk prägel. För Clemens, som förut aflägsnat ifrån sig allt, som kunde påminna om kvinnans tillvaro, framstod nu universum, det synliga och osynliga, med kvinnliga drag. Jorden var Eusebia och himmelen var Maria. Hymnerna kallade Maria treenighetens hjärta. Det är till hjärtat bönen syftar, hon må riktas till en människa eller en gud. Hvad under då, om allt, från skaparen till hans härskaror, försvann för Clemens och vardt till den heliga ungmön?

Men de anletsdrag, under hvilka han föreställde sig henne, voro Eusebias, ty något skönare än dessa, sådana de nu voro för hans blickar, kunde han icke framtrolla.

Eusebia skänkte honom en afton sin bild, målad på elfenben och icke större än han kunde bära den på sitt bröst. Där fick bilden sin plats. Men när han var ensam, framtogs målningen och var föremål för omättligt åskådande. När han bad, så var det med ögonen på den, ty det var ju icke endast Eusebias, utan äfven Marias bild.

ÅTTONDE KAPITLET.

Krysanteus återfinner sin son.

Två månader hade förflutit från Clemens' första besök hos Eusebia.

Det var en het augustidag. Kristianernas arbete på Afrodites tempel fortgick ännu. Byggnaden var nära sin fulländning och glänste med praktfulla pelarrader i solens sken.

Arbetet hade i dag varit plågsamt till följd af den tryckande värmen. Och i dag var det på samma gång den strängaste af alla uppsyningsmän, som vakat öfver det. Denne man var icke hedning, utan kristian, men kristian af den homousianska bekännelsen. Han hade förlorat fränder i den förföljelse, som homoiusianerna anställde i Athen vid tiden för Julianus' tronbestigning. Måhända var det minnet häraf som ökade skärpan i hans röst och hade satt den knölige käppen i hans hand. Nog af, denne käpp användes flitigt som uppfostringsmedel på arbetarne, när desse badande i svett och utmattade af mödor, förrättade sina göromål med mindre raskhet och ifver än han fordrade, och hans fordringar voro utan hof och mått.

Nu, i den hetaste timmen af middagsstunden, var en hvilostund medgifven de trälande, och man såg dem söka skuggiga ställen för att intaga sin måltid.

Biskop Petros hade i dag, som ofta, frivilligt infunnit sig vid arbetet. Klädd i en grof tunika inställde han sig på hvarje punkt, där det tyngsta arbetet förrättades och uppsyningsmannens käpp syntes svängande i luften. Hans ovanliga kroppsstyrka förvånade pådrifvaren, och ifvern, hvarmed han använde den för att spara de sina lidanden, skulle hafva rört honom till mildhet, om ej hjälparen tillika hade varit den förhatligaste af alla homoiusianer: deras egen biskop.

Under hvilostunden drog sig biskopen tillbaka till den nyuppförda skuggiga tempelportiken. Här vandrade han af och an i djupa tankar. Han hade dagen förut genom en från västerlandet kommen präst fått underrättelser från Rom. Biskopen där var, när budbäraren lämnade världsstaden, sängliggande af sjukdom. Man kunde icke förmoda, att den ålderstigne mannen skulle lefva länge, och ränkor spunnos redan af dem, som hoppades varda hans efterträdare. Den homoiusianska församlingen i Rom hade vunnit en ansenlig tillväxt under senare tider. Den athenske biskopens namn var kändt och älskadt ibland dem, och de skulle vid ett förestående val utan tvifvel gifva honom sina röster.

Men de romerska homoiusianernas antal var, jämfördt med homousianernas, ännu ett vida underlägset. Konstantius' död hade minskat omvändelserna från de senares bekännelse till de förres. Petros hade inga utsikter att denna gång få sitt val genomdrifvet. Men han var en kraftfull man, och sannolikt hade han ännu en

lång tid att lefva. Om en homoiusiansk kejsare ånyo komme på tronen, skulle allt ändras till Petros' fördel. Hans namn var redan kändt i Rom. Det gällde nu att outtröttligt fortsätta den en gång började omvändelseverksamheten därstädes. De penningmedel han därtill ägde voro icke stora; men den nästan vilda tillgifvenhet, hvarmed han uppbars af sina anhängare, vore en dess mäktigare rörelsekraft. Han ville ingalunda förtvifla om framgången. Han kunde icke tillfredsställas med mindre än apostelns stol, och när han vunnit den, skulle han också samla tyglarne på världen i sina händer.

Allt hvilade i sista hand på längden af Julianus' styrelse. Men Petros kunde icke föreställa sig annat än att denna snart skulle vara till ända. Om ej den hedniske kejsaren förlorade sitt lif i någon af de faror, som omgåfvo honom i kriget, och för hvilka han oupphörligt utsatte sig, så måste han förr eller senare falla för någon lönmördare. Det fanns, det visste Petros, kristianer i hans egen lifvakt, som traktade efter hans lif. En skicklig giftblandare hade nyligen fått anställning i det kejserliga köket. Detta visste Petros äfven genom sina vänner i Antiokia. Tyvärr spisade Julianus af sina soldaters enkla kost och medförde inga särskilda kockar på sitt fälttåg. Men när han en gång återvändt från kriget, skulle det väl någon gång hända den besynnerlige mannen, som parade krigarens försakelser med filosofens, att han ville smaka en efter konstens regler tillagad kejserlig måltid. Då vore ögonblicket kommet för den nyanställde kocken att förvärfva sig himmelens och jordens gunst. Lyckades han undanrödja kejsaren, skulle hans namn i tysthet välsignas; upptäcktes och straffades förehafvandet, så var

han af patriarken i Konstantinopel tillförsäkrad ett rum i helgonens strålande krets. En särskild dag i året skulle då uppkallas efter martyren, och denne i alla tider vara föremål för fromme kristianers dyrkan.

Men misslyckades alla dessa anslag mot antikrist, så hade Petros beslutit att se till hvad han själf kunde uträtta. Han tänkte på sin fosterson, den svärmiske ynglingen. Han kunde sätta dolken i Clemens' händer. Denne skulle utan tvekan offra sig för kyrkans sak. Men denne tanke tillbakavisade Petros genast, ty han fäste helt andra förhoppningar vid Clemens' person. Det fanns däremot andra och icke så få, både präster och lekmän bland biskopens underordnade, som kunde användas för samma heliga sak. Nog af, Julianus' regering skulle omöjligen räcka länge. Om det icke täcktes Gud själf att omedelbart sätta gräns för hans farliga lefnad, så skulle det ske medelbart genom någon rättrogen. Detta vore otvifvelaktigt.

Var det med ångest och bäfvan som Petros skådade dessa sina tankar i anletet? Nej, den strid, hvars utgång afgjorde riktningen af hans lefnadsbana, hade längesedan utkämpats. Hennes mål var gifvet. Den svindlande höjden kunde icke hinnas, om han skådade ned i de afgrunder, mellan hvilka han måste söka sin väg. Han såg mot detta mål med religiös hänryckning och kände icke som en förnedring, utan som ett ödmjukt hemburet offer, då han tillspillogaf sin sedliga människa att slaktas på sin guds altare. Var Judith, hon som med smekningar och kyssar rusade Herrens fiende, hon som lindade mjuka armar kring den hals, som hon i nästa ögonblick afskar — var hon dock värd att prisas som en Israels hjältinna; så kunde han, Petros, kyrkans stridsman, bära

sitt hufvud högt, ty hvilka medel han än valde, ett var visst: han hade aldrig hycklat vänskap för sina fiender, aldrig smekt det hufvud, som han ville afhugga.

Petros hade under förföljelserna i Athen träffat åtgärder för att afvända hvarje fara från Krysanteus. Denna ömhet för filosofens lif hade sin grund i de planer, som biskopen byggde på sin unge fosterson. Clemens var Krysanteus' ende son och skulle en dag lagligen erkännas som sådan. Frågan gällde endast, när detta borde ske. Den glädje, som då väntade Krysanteus genom återfinnandet af den som förlorad ansedde och ännu saknade Filippos, måste få en stark bismak af bitterhet genom upptäckten, att denne son var kristian och präst. Ja, om Petros kände Krysanteus, så måste bitterheten och smärtan komma att vida öfverväga glädjen. Det vore ett slag, som skulle träffa hans högmod hårdare än något annat. För Clemens' religiösa tro fruktade Petros intet af denna upptäckt. Hans själ var fastvuxen i den strängaste rättrogenhet, och intet umgänge med fadern och systern, inga föredömen, inga läror, inga böner, inga hotelser skulle kunna rycka henne ur sin moderjord. Petros skulle alltid mäkta upprätthålla sitt välde öfver Clemens.

Petros tviflade ej, att Krysanteus, i trots af sin afsky för allt, som bar kristna namnet, skulle erkänna Clemens som sin försvunne son Filippos, sedan han sett de intyg, som ådagalade dennes härkomst. Men ett vore att erkänna honom som son, ett annat att insätta honom till arfving af sin ofantliga förmögenhet.. Skulle Krysanteus äfven detta? Petros betviflade det på goda grunder. Det vore att lämna det väldiga vapen, som han rastlöst nyttjade mot den gamla bildningens och lärans fiender —

att lämna det just i händerna på samme fiender för att vändas emot hans egen sak. De slitningar, som ovillkorligt måste uppstå mellan far och son, kunde äfven bidraga att försvaga, ja kanske kväfva faderskänslan. Och vid sidan af en sådan son stod ju en dotter, som hitintills ensamt ägt anspråk på arfvet — som ägde sin faders hela kärlek och förtjänte den. Petros hade hört ett rykte, att Krysanteus gjort ett arfsförordnande, i hvilket han bestämt hälften af sin förmögenhet till Hermione, den andra hälften till den filosofiska skolan i Akademia. Detta rykte var äfven till sin senare punkt sannolikt, ty det hade från gamla tider varit ett bruk bland rike athenare att göra arfsförordnanden till förmån för denna skola, och Krysanteus hade dess större skäl därtill, som han var hennes stödjepelare, räknade sig som en Platons efterträdare på hennes lärostol och i Akademia såg den mäktigaste upprätthållaren af den gamla läran, bildningen och filosofien. Hvad borde nu Petros göra? För honom var det af största vikt, att Clemens ärfde Krysanteus' förmögenhet, ty från Clemens' händer skulle den inom kort vandra öfver i Petros' egna, och väl i besittning af densamma skulle ingen makt på jorden kunna utestänga honom från biskopsstolen i Rom, sedan rikets spira öfvergått i den väntade homoiusianske kejsarens händer.

Sedan en så lycklig tronförändring timat — och hon måste enligt Petros' åsikt tima — så vore utsikten till en för honom lycklig lösning af arfsfrågan gifven. Ty Krysanteus måtte insätta Clemens till sin arfving eller icke — om blott han erkänt denne som sin son, så skulle en homoiusiansk kejsare icke tveka att i hvarje fall tillkänna hans förmögenhet åt den unge prästen,

genom hvilken den förr eller senare skulle öfvergå i kristna kyrkans omedelbara eller medelbara ägo.

Clemens skulle förmodligen icke lefva länge. Hans kroppshydda var svag, hans själsstämning antydde en tidig bortgång, hans böjelse för mysticismen bidrog att tära hans lifs olja, de oundvikliga tvisterna med fadern, de stridiga känslor, åt hvilka hans ställning till denne måste prisgifva honom, skulle påskynda hans död. Därefter vore det tid för Petros att framvisa det arfsförordnande Clemens skrifvit och gifvit honom i händerna, och hvilket visserligen insatte kyrkan till hans arfving, men Petros, hans fosterfader, till den frie förvaltaren af hufvudstolen.

Det fanns ännu vid denna tid en gammal lag, enligt hvilken döttrar icke fingo ärfva. Denna lag var alltför sträng för att ej i tidens längd varda förgäten, åtminstone allt mindre tillämpad. Men för Petros var det nog, att lagen *fanns;* för tillämpningen på Hermione ville han själf sörja. Men om Krysanteus till hennes förmån hade träffat någon särskild åtgärd, så var Petros öfvertygad, att han skulle taga den tillbaka eller inskränka den, sedan han fått göra den öfverraskande upptäckten, att äfven hans dotters make vore kristian.

Petros hade ämnat bereda Krysanteus denna öfverraskning på själfva hans dotters bröllopsdag, som nu icke vore aflägsen, ty trolofningen emellan Karmides och Hermione var redan firad.

Karmides, sade biskopen till sig själf, var ett redskap, med hvilket Herren genom Petros skulle ytterligare straffa ärkehedningen och hans dotter. Hermione älskade honom, och Krysanteus skulle icke kunna göra deras förening om intet, sedan äktenskapets oupplösliga band en

gång knutits. Men huru olycklig denna förening måste varda, sedan Karmides funnit sig sviken i sin egentliga afsikt med densamma: att återuppbygga sin förstörda ekonomiska ställning!

Hans böjelse för Hermione måste kallna och lämna rum för den ovilja, som är naturlig frukt af en dylik misslyckad beräkning. Hans håg för utsväfningar skulle däremot vakna, om Petros kände sin Karmides rätt. Huru skulle den stolta Hermione kunna uthärda bördan af ett sådant äktenskap? Hennes själ måste otvifvelaktigt böjas eller brytas.

I förra fallet — böjd till jorden, hopplös och lidande — skulle hon icke länge kunna tillbakavisa den enda hugsvalelse, som finnes för ett sådant tillstånd. Hon skulle icke kunna motstå Petros' vältalighet. Hon skulle lyssna till Evangelium och omvända sig.

Då tillhörde Krysanteus' dotter, liksom hans son, den kristna kyrkan. Kristendomens hätske fiende vore förödmjukad. Han skulle stå som ett träd med skalad bark och brutna grenar.

I senare fallet skulle Hermione, som en af stormen bruten blomma, hastigt vissna och dö.

I båda händelserna hade biskopens beräkningar på Krysanteus' förmögenhet ingenting från hennes sida att frukta.

Petros hyste blott en enda farhåga — att Krysanteus skulle dö, innan Filippos framdragits ur mörkret och erkänts för hans son.

Petros hade talande personliga skäl att dölja Clemens' börd, så länge Julianus var romerska rikets kejsare och makten låg i händerna på det hedniska partiet.

Först när purpurn smyckade en man, hvars fromma sinne visste att underordna den världsliga rättvisan under kyrkans och lärans heliga fördelar, vore det rådligt att taga det viktiga steget. Ty under nuvarande omständigheter vore det i sanning icke blott möjligt, utan troligt, att Petros genom en för tidig upptäckt af förhållandet skulle, i trots af sitt ämbete, anklagas och dömas som förlupen slaf och barnatjuf.

Ty en domare, hvars förstånd var omtöcknadt af hedniskt mörker, skulle naturligtvis icke fästa ringaste afseende vid den omständigheten, att barnet stals i den ädla afsikten att frälsa dess själ från förtappelsen.

Än mindre skulle han förmå inse, att om afsikten till och med varit en annan och vida mindre ädel — om hon helt enkelt varit en beräkning på Krysanteus' förmögenhet — hon likväl borde vara tillräcklig att rättfärdiga den anklagade, när denne härmed åsyftat ej blott sin egen, utan äfven den heliga, allmänneliga kyrkans fördel.

Man kan häraf föreställa sig, huru ifrigt Petros längtade efter den dag, som skulle medföra underrättelsen om Julianus' död.

Petros upptogs af dessa tankar, medan han vandrade fram och åter i tempelportiken.

Han lät sig icke störas af uppsyningsmannens klocka, när denne gaf tecknet, att arbetarnes hvilostund var ute. Som själfvilligt deltagande i sina trosbröders mödor stod det honom fritt att infinna sig vid arbetet, när det behagade honom.

Hans betraktelse afbröts först en god stund därefter, när han vid en tillfällig blick utåt gatan varseblef Krysanteus och Hermione, som nalkades stället.

I samma ögonblick hörde han från andra sidan af portiken, där arbetarne voro sysselsatte, ett rop och sorl af röster. Han lämnade portiken för att se hvad som var å färde.

Den förste, som mötte hans blick, var Clemens, som förmodligen ditkommit för att söka honom. Föreläsarens kinder voro öfverdragna af vredens rodnad och hans hållning sådan, som om han hade utmanat någon till strid. Alla de närvarandes blickar voro riktade på honom eller den ett stycke från honom varande uppsyningsmannen, som fört båda händerna till sitt hufvud, från hvilket blodet rann ur ett sår utför hans ansikte.

Clemens, som kommit för att träffa sin fosterfader, hade vid sin ankomst blifvit vittne till ett nytt drag af uppsyningsmannens grymhet och i ett utbrott af sin harm gripit en sten och slungat honom mot kättarens hufvud.

Fly! Fort härifrån! ropade de närmast stående homoiusianerna till den unge prästen.

Andra samlade sig kring den sårade uppsyningsmannen.

-- Clemens, hvad har du gjort? utbrast Petros förfärad. — Skynda härifrån . . . till Eufemios, och dölj dig hos honom.

Men Clemens hade icke sans nog att lyda biskopens uppmaning. Med vreden blandade sig förvirring öfver hans egen handling. Petros fattade hans arm och ville, begagnande sig af den allmänna häpenheten, skyndsamt föra honom undan, då en man, som från något afstånd bevittnade uppträdet, ilade fram och förekom hans afsikt. Det var Kimon, den skeptiske filosofen. Han fattade med ena handen i Clemens' mantel, med den andra i biskopens tunika och sökte fasthålla dem, i det han ropade:

— Nej, nej, lugnen er, mina vänner! Hvarför han I så brådtom? Rörelsen är måhända skenbar, och det tjänar då till intet att fjäska.

Och då Petros med en kraftig stöt befriade sig och Clemens från Kimons tag, så att denne tumlade till marken, ropade han med hela styrkan af sina lungor:

— Mördare, röfvare! Hjälp, hjälp! Alle gode medborgare hit!

Uppsyningsmannen, som nu hunnit sansa sig, hade skyndat fram och gripit ett fast tag i den unge brottslingen, för att hindra honom komma undan. Lustvandrande medborgare, som af ropen lockats till stället, förenade sig med honom. Petros insåg omöjligheten att rädda Clemens. Han släppte gossens arm, och då han varsnade Krysanteus och Hermione, som nu hunnit fram, drog han sig tillbaka till tempelportiken för att därifrån bevittna uppträdets vidare utveckling.

Uppsyningsmannens blodiga ansikte sade Krysanteus genast, att något våld var föröfvadt. Han lämnade Hermione, som stannade på afstånd, och skyndade in i hopen för att underrätta sig om förhållandet. Uppsyningsmannen hade träffats af en sten; Kimon och flere med honom hade sett, att den unge kristianske prästen slungat den med tydlig afsikt att träffa ett visst mål. Kimon, som i egenskap af vittne gjorde sig mycket viktig, förklarade på det bestämdaste, att olyckan icke uppstått af våda, utan med uppsåt. Det röjdes så otvetydigt af brottslingens utseende och rörelse, då han upptog stenen och kastade den. Dock tillade Kimon, att han här talade ur rent sinnlig synpunkt. För egen del tviflade han, att någon sten funnes i hela världen, och, om han funnes,

att han kunde kastas, ty all rörelse vore ju möjligen endast ett gäckande sken.

Krysanteus vände sig bort från Kimon utan att lyssna till hans prat. Han öfverraskades synbarligen, när han fann, hvem den anklagade var.

Man torde påminna sig Hermiones beslut att genom Teodoros skaffa sig underrättelse om Clemens' framfarna öden. Men Teodoros hade kort efter det möte vi skildrat mellan honom och Hermione lämnat Athen för att besöka det af Krysanteus i Sunions bergiga trakter grundade Novatian- och Donatist-nybygget. Först dagen före den, som nu var inne, hade Teodoros återkommit till Athen och då skyndat till Krysanteus för att meddela honom glädjande underrättelser om nybyggets blomstrande och lyckliga tillstånd. Hermione, som under sin nya lycka icke förgätit den unge föreläsaren, hade då af Teodoros begärt de upplysningar denne kunde lämna om hans tidigare lefnad. Teodoros visste i detta afseende endast, att Clemens var ett hittebarn, som i sin spädaste ålder fått Petros till fosterfader.

Men denna upplysning var tillräcklig för att styrka Hermiones aning. I högsta mått öfverraskad af densamma ilade hon till sin fader och meddelade honom hvad hon anat och hvad hon nu hört af Teodoros.

Detta hände om aftonen, och följande dag hade Krysanteus och hans dotter från sin landtgård utanför Piræos begifvit sig till staden för att söka Clemens.

De kommo just nu från Skambonide, där de uppletat den homoiusianske biskopens bostad, men utan att finna honom eller Clemens hemma.

De hade därefter gått till Afrodites tempel, i hopp

att finna båda eller endera af dem bland de kristianer, som användes till byggnadsarbetet.

Sedan Krysanteus öfvertygat sig, att det sår, som Clemens tillfogat uppsyningsmannen, icke var farligt, vände han sig till den förre och frågade:

— Är du saker till det, hvarför man anklagar dig?

— Ja, svarade Clemens stolt. — Det var jag, som kastade stenen. Han är kättare, den där, och jag såg, att han misshandlade en rättrogen.

— Om så är, så skall han afsättas och straffas, sade Krysanteus. — Du borde vändt dig till mig och åtalat honom. I stället har du utöfvat en själfhämd, som gör dig hemfallen under lagen. Betänk, unge präst, huru lätt det kunnat hända, att du dödat honom. Du kunde i detta ögonblick stått för mina ögon som mördare.

— Än sedan? inföll Clemens. — Tror du, att jag skulle blygts för det? Då jag slungade stenen, så var det min afsikt att döda honom. Gör nu med mig hvad du vill. Jag är icke rädd för dig.

— Olycklige, sade Krysanteus bleknande och med en blick på de kringstående, som hörde denna farliga bekännelse; — ditt förstånd är förvirradt. Dina ord kunna icke tillräknas dig... Mina vänner, fortfor han till åhörarne, — denne gosse vet icke hvad han säger.

— Jag vet det alltför väl, I egypter, som förtrycken Israel. I tvingen oss, liksom fordom, att släpa sten åt Farao. Edra arbetsföreståndare misshandla oss. Men de, som lägga sin hand på Herrens folk, äro saker till döden. Moses dödade en egyptisk man, som misshandlade en af hans folk. Det var samme Moses, som gaf oss den heliga lagen. Och då han sade: du skall icke dräpa, så ställde

han visserligen ingen kättare och otrogen i skygd af detta bud, ty annars skulle han dömt sig själf. Emellan er och oss är krig på lif och död. I skolen utrota oss eller vi eder. Men vår sak är Herrens och segern ligger i Herrens hand . . .

— Hvar är din fosterfader? frågade Krysanteus, afbrytande Clemens' vilda ordsvall.

— Menar du Petros, som de kalla sin biskop? inföll Kimon.

— Ja.

— Nåväl, för att tala ur filosofisk synpunkt och med åsidosättande af mina giltiga tvifvel om rummets, tidens och rörelsens verklighet — han var här nyss, och jag vill upplysa dig, min Krysanteus, att han är icke mindre skyldig än den här pojken. Tänk dig blott:. han vågade slå en fri medborgare af Athen till marken, när denne, brinnande af ifver för lag och rätt, hindrade den unge brottslingen fly. Af den saken skall bli en särskild rättegång, så sant som jag heter Kimon. För öfrigt kommer han här själf. Han skall icke kunna neka, ty desse mine vänner äro vittnen till hans uppförande.

Petros framträdde nu med lugn hållning, hälsade Krysanteus och sade:

— Denne yngling är min fosterson. Han har gjort sig skyldig till en öfverilad och farlig gärning. Jag kom till stället nyss efter att det skett. Hvad vill du göra med honom? Skall du draga honom inför domstolen, eller vill du tillåta mig försona den slagne och straffa min felaktige son på det sätt, hvartill min egenskap af hans förman och min faderliga myndighet förplikta mig? Jag vill försäkra dig, att kyrkans tukt är strängare än den

världslige lagen. Han skall för den skull icke varda onäpst, om du, miskundande dig öfver hans ungdom, öfverlämnar honom i mina händer.

— I dina händer? Du som uppfostrat denné yngling i så farliga grundsatser?

— Min arkont, det är hårdt att ställa läraren till ansvar för hvarje ord, som lärjungen fäller . . .

— Tiden är i sanning inne att närmare skärskåda de läror, som I prediken i mörkret. Den fördragsamhet, som kejsaren visat er, är icke längre på sin plats, när det yppar sig, att I hyllen och utspriden en sedelära, som hotar samhället. Jag vill, att du och din fosterson skolen följa mig hem. Jag sökte dig och honom i och för ett viktigt ärende, när detta uppträde ådrog sig min uppmärksamhet. Den ena saken låter nu förena sig med den andra. De röra båda din fosterson.

Petros bleknade märkbart vid dessa ord. Men han återvann hastigt sin självbehärskning och sade lugnt:

— Jag står till ditt förfogande — hvarefter han vände sig till Clemens och uppmanade honom följa sig.

— Hvart gå vi, fader? frågade föreläsaren, hvars hela väsen uttryckte en feberaktig spänning.

— Till Krysanteus' hus.

— Hvarför till honom och icke till domstolen eller fängelset? Hvad har jag med Krysanteus att göra? Jag vill icke träda inom hans tröskel.

— Clemens, hviskade biskopen, — du är i dag icke lik dig själf. Glöm ej hvad du är mig skyldig! Det nalkas måhända en viktig stund. Tygla dig, och hvad än må hända, så förneka icke den kärlek, som ditt hjärta hyser för din barndoms vårdare.

— Min fader, jag vill försöka vara lugn.

Krysanteus återvände till Hermione. Medan de lämnade stället och styrde kosan till Tripodgatan, omtalade han för henne hvad som förefallit utanför templet och den del, som Clemens haft i detta uppträde.

Petros och Clemens följde dem på något afstånd, omgifne af en hop nyfikne bland dem, som varit vittne till den ofvan skildrade tilldragelsen.

Petros fortfor, i det han fattade Clemens' hand:

— Det torde förestå oss något helt annat, än du väntar, Clemens. Jag menar nu icke straffet för din öfverilade handling. Detta är jämförelsevis en obetydlighet . . .

— Var lugn, jag hyser icke den minsta fruktan . . .

— Men det är möjligt, att din tillgifvenhet för mig går den hårdaste pröfning till mötes. Jag besvär dig fördenskull: var stark, min son! Låt icke öfverväldiga dig!

— Ah, hur kan du tvifla på styrkan af min tillgifvenhet och vördnad? Hvar finnes en makt på jorden, som kunde rubba dem?

— Och likväl säger jag dig, Clemens, att det är möjligt, att jag ett ögonblick skall stå inför dina ögon som en skuldbelastad man, som en fiende till din lycka . . .

— Det är omöjligt, fader.

— Låt mig hoppas det. Jag går då, hvad än må hända, till seger i stället för nederlag.

När man anländt till Krysanteus' hus vid Tripodgatan, gick Hermione på sin faders önskan till sin kammare för att där afvakta utgången af samtalet.

Clemens kvarlämnades i aulan. Krysanteus bjöd Petros följa sig till ett afskildt rum i husets öfre våning.

... sitt beslut. I fall sa-
... verkligen vore den,
... det att icke häpna för
... tvinga henne att öfvergå

... sig ensamme i Krysan-
... den förste, som tog till ordet.
... i ditt hus, min arkont. Åsy-
... böcker höfves lika litet mina
... sandaler detta vackra golf. Men
... i kyrkan, så må du ursäkta, att
... mig dem hos dig.
... Krysanteus och pekade på en dörr,
... balkongen. — Låt oss taga plats här-
... ej af någon syn, som kan störa din
... mina ord, och där skall dagens klara
... anlete.
... icke. Jag är i mörkret densamme som
... dager, sade Petros, i det han följde Kry-
... balkongen. — Det är ju tvänne ärenden, rö-
... son Clemens, om hvilka vi hafva att samtala.
... känner och beklagar jag. Det andra känner
... Vill du hafva några upplysningar om honom,
... jag till din tjänst. Jag känner honom från hans
... barndom och är färdig att meddela dig allt hvad
... t.

— Det är godt, sade Krysanteus med en genom-
...nde blick, som biskopen med lugn uthärdade. —
...ar hört sägas, att Clemens är ett hittebarn. För-
...det sig så?

— Ja.

— Huru kom han i dina händer?

— Genom den, som funnit och upptagit honom.

— Du vet måhända, att jag själf förlorat en son. Det är nu omkring sjutton år sedan han försvann, jag vet icke huru, men tillika med honom försvunno två slafvar, som voro far och son, ur mitt hus. Dessa människor voro kristianer, och det är sannolikt, att de röfvat honom. Du kan däraf fatta det deltagande jag hyste för din fosterson alltifrån den dag, då jag fick veta, att han var ett hittebarn, och det så mycket mer, som han, att döma af utseendet, har samma ålder, som min olycklige Filippos skulle haft, om han ännu lefde.

— Jag fattar fullkomligt detta deltagande, sade Petros, — och jag beklagar din olycka, men anser, att hon uteslutande faller på dig och icke på din son, om det är sant, att han bortröfvades af kristianer. Detta taladt från min synpunkt, Krysanteus. Däremot skulle jag ansett honom mycket olycklig, om han förblifvit i din vård och af dig uppfostrats till en fiende af den gudomliga uppenbarelsen. Om den tanken kan trösta dig, att de bortfört honom i ädelt uppsåt och att de ägnat honom den ömmaste vård, hvaraf de varit mäktige, så låt mig öfvertyga dig, att så skett, ty jag känner mina trosbröder.

— Dina ord styrka sannolikheten, att de båda slafvarne bortfört min son . . .

— Detta är äfven min öfvertygelse.

— Olycksaliga lära, som förvirrar de enklaste rättsbegrepp, upplöser familjebanden och splittrar världen! Men lämnom våra olika åsikter åsido! Jag önskar utförligare upplysningar om Clemens, ty en aning, måhända

vilseförande, men naturlig i mitt läge, vill intala mig ingenting mindre än att han är min son.

— Du säger något! . . . Huru märkvärdigt, att denne tanke icke längesedan uppstått äfven hos mig! Men antalet hittebarn är ännu i våra dagar så stort, att vi vid närmare eftersinnande icke må undra däröfver. Konstantius förbjöd det rysliga bruket att utsätta barn. Det fortfar dock ännu; men märk väl, Krysanteus, vi kristianer göra oss aldrig skyldige till detta nesliga brott emot Gud och naturen.

— Huru gammal var din fosterson, när du emottog honom af hans förste vårdare?

— Han syntes vara omkring tre år gammal.

— Hvem var den man, af hvilken du emottog honom?

— En slaf från Athen.

— O, I barmhertige gudar! Skulle då denne Clemens verkligen vara min son Filippos! . . . Petros, fortfor Krysanteus, — omtala allt hvad du vet om denne man och dölj intet. Den till utseendet obetydligaste småsak kan föra oss på de rätta spåren, kan styrka eller omintetgöra den sannolikhet du gifvit mig.

— Tyvärr, min arkont, du fordrar mer än jag kan uppfylla. Den ifrågavarande mannen låg på sin dödssäng, när han anförtrodde Clemens åt min vård, och hvad han meddelade mig var föga och skedde under biktens insegel, som icke får brytas.

— Hvar vistades du då?

— I Antiokia, där jag studerade vår heliga teologi.

— Och mannen var en slaf från Athen?

— Ja.

— Och han yppade, att barnet, som han anförtrodde dig, var ett hittebarn?

— Han sade något mer, som jag ej får omtala. Nog af, han hade räddat den späda varelsen från att drunkna . . . förmodligen i den gamla lärans dy.

— Du har således icke några vidare upplysningar att meddela mig?

— Jo, ännu en omständighet, som måhända är af större vikt än alla de förvirrade upplysningar, som den döende slafven lämnade mig.

— Nåväl?

— Som ett minne från Clemens' barndom, och viktigt, emedan det kan bidraga att afslöja hans börd, har jag förvarat en duk, som ursprungligen synes hafva varit ett vaggtäcke. Det är af dyrbart ämne och visar i midten ett konstmässigt väfdt Medusahufvud. Kan du minnas, att din son ägde något sådant?

— Hvar förvarar du detta täcke?

— I mitt hem.

— Godt. Vi skola se det. Hvad du nu sagt vill skingra mitt sista tvifvel, att jag i Clemens återfunnit min son Filippos. Den första aningen härom uppstod hos min dotter, när hon såg honom och förvånades öfver hans likhet med en bild af min aflidna maka, deras gemensamma moder Elpenike.

— Elpenike? Du säger att detta var hennes namn?

— Ja.

— Elpenike, Hermogenes' dotter?

— Ja.

— Detta namn finnes inväfdt i duken, sade Petros. — Hvarje tvifvel är således försvunnet. Jag lyckönskar

dig att hafva återfunnit en son, som du så länge sörjt som förlorad.

— Ja, prisade vare gudarne, sade Krysanteus med en djup suck.

— Men på samma gång jag måste lyckönska dig, fortfor Petros, -- måste jag beklaga mig själf, ty hvad du vinner är en förlust för mig. Det uteslutande anspråk jag ägt på hans ömhet skall hädanefter delas med dig. Blodsbandet skall uttaga sin rätt, hvilket svårligen kan ske, utan att det andliga slappas, som förenar honom och mig. Jag har älskat Clemens och jag älskar honom ännu, som om han vore min egen son. Allt hvad jag har kunnat göra för hans lycka har skett. Jag vet, att vi äro af mycket olika tankar om villkoren för en människas lycka, och att den väg till sällheten, på hvilken jag infört Clemens och han oförvitligt vandrat vid min sida, är motsatt den, som du själf skulle anvisat honom. Men mina goda afsikter genomskina mitt handlingssätt, och dem bör du icke kunna misskänna. Jag önskar detta erkännande från dina läppar, när jag öfverlämnar Clemens i din hand. Det är den enda belöning, hvarpå jag gör anspråk för att jag åtog mig honom, då han var ett värnlöst barn, och denna skall du icke kunna vägra mig.

— Vi skola först, såvidt möjligt är, öfvertyga oss, att ingen villfarelse äger rum. Därefter skola vi tillse, hvilken giltighet ditt anspråk äger. Jag är icke villig att genast erkänna det. Tillåter du, min biskop, att jag gör dig några frågor om dina egna lefnadsomständigheter?

— Hvarför icke?

— Du synes vara ett tiotal år yngre än jag. Hvar är du född?

— I Efesos af kristliga föräldrar, svarade Petros. — Min fader var en ringa handtverkare, men hans minne lefver i min välsignelse. Genom träget arbete hade han samlat en liten summa, hvarmed han understödde mig på den heliga, men med försakelser stenlagda bana, som jag af fri böjelse valt och på hvilken jag fortgått, tills jag vardt hvad jag är: biskop af Athen och en ringa Herrens tjänare. Se där i korthet min lefnadsteckning.

Krysanteus gjorde honom några ytterligare frågor om hans faders namn och släkt, om det handtverk, hvarmed denne försörjde sig, när han dog o. s. v., hvilka frågor biskopen besvarade, hvarefter Krysanteus uttryckte sin önskan, att de genast skulle gå till Petros' bostad i Skambonide, för att se det märkvärdiga vaggtäcket.

Clemens, som i aulan afvaktat samtalets slut, befalldes att följa dem. Han hade ännu icke en aning om hvad frågan gällde.

När de kommit till biskopens bostad, och denne ur sina gömmor framtog den omsorgsfullt bevarade duken, undrade Clemens mycket, hvad det skulle betyda, och hans undran förvandlades till en orolig aning, när Krysanteus noggrant mönstrade denna lämning ifrån hans hemlighetsfulla barndom och slutligen förklarade, att han igenkände den, och att det i duken inväfda namnet tryggade honom mot hvarje fara för misstag.

— Jag påminner mig nu, sade Petros, — att Clemens i sin barndom äfven ägde en halsprydnad, en amulett eller något dylikt. Men jag bortkastade den, då jag såg, att figurerna på densamma hade en hednisk bety-

delse. De voro tre kvinnor, sysselsatta kring en slända, och skulle förmodligen föreställa de tre Parkerna...

— Äfven detta träffar in, utbrast Krysanteus. — Min dotter äger en alldeles liknande prydnad. Det var från gamla tider ett bruk inom min släkt, att barnen fingo en sådan... Och ju mer jag betraktar denne yngling, dess tydligare återfinner jag i hans ansikte de oförgätliga dragen af min bortgångna maka. Mitt hjärta säger mig, att det är han. O ve den man, som från början röfvade honom från hans fader! Clemens, fortfor Krysanteus, — ty jag måste kalla dig vid detta namn, emedan du ännu icke känner något annat... jag har i dag återfunnit en son, hvilken jag länge sörjde som förlorad.

Den ton, hvari Krysanteus uttalade dessa ord, uttryckte en innerlig ömhet, som lade tyglar på sig själf, emedan hon tviflade på att finna gensvar. Han fattade ynglingens hand och ville trycka honom till sitt bröst; men Clemens gjorde sig lös och drog sig tillbaka med häpnad och tvifvel uttryckta i sitt ansikte.

Han riktade en frågande blick på sin fosterfader, och när denne teg, utbrast han:

— Det är icke möjligt. Skulle denne man, som du lärt mig hata, vara min fader?

— Min son, sade biskopen, — Gud har velat, att din börd, som hitintills varit mig själf en hemlighet, nu är uppdagad. Den stund, som du dagligen efterlängtat, är nu inne... Förvåna dig icke, Krysanteus, öfver hans uppförande! Han var icke förberedd på denna upptäckt; du må således icke undra, att hans häpnad öfverväger hans glädje.

— Nej, fortfor Clemens efter någon tystnad, — jag

tror det icke. Det är ännu icke bevisadt, att denne man är min fader, och innan detta är fullkomligt ådagalagdt, vill jag icke erkänna honom för att vara det. Han, som förföljer min tro och förnekar den gudomliga uppenbarelsen!

— Clemens, sade biskopen, — hvarje tvifvel är undanröjdt, att du i Krysanteus återfunnit honom, som gaf dig lifvet. Men låt icke ditt mod nedslås af denna upptäckt! Omfamna honom och tacka Gud, som ändtligen uppfyllt din varmaste önskan: den att lära känna dina föräldrar.

— Nej, hvad har jag att göra med denne man? Du hör, jag erkänner honom icke. Jag har aldrig önskat att lära känna min fader, ty du, Petros, är min rätte fader, den ende jag kan tänka mig. Det är efter min moder jag har längtat och icke efter honom.

— Du måste tillgifva honom, Krysanteus, sade Petros. — I sin första öfverraskning förgäter han det gudomliga budet, att en son skall hedra sin fader. Han har tid af nöden för att vänja sig vid tanken, att han är din son.

— Petros, du får icke öfvergifva mig, sade Clemens, — eller lyssna till denne man, om han åberopar någon rättighet, som skulle skilja dig och mig ifrån hvarandra. Jag är ett hittebarn. De föräldrar, som utsatte mig till att lida hungersdöden, hafva icke längre anspråk på mig. Jag förnekar dem.

— Dock, inföll han, — min moder skulle jag vilja återse. Jag vill säga henne, att jag lefver, och fråga henne, hvarför hon förskjutit mig.

— Din moder, sade Krysanteus, — är död. Hon dog, när du låg i vaggan.

— O, min Gud, hvad säger du? Bedrager du mig icke?

— Du vill fråga, hvarför hon förskjutit dig. Hon tryckte dig i dödsstunden till sitt bröst. Jag lyfte dig ur vaggan och lade dig i hennes armar. Hennes sista bön var för din välgång. Dock, nog härom för denna gång. Din ädla moders minne skall en gång stå rent och strålande för dina ögon. Det är nu till dig, Petros, jag vill vända mig med en fråga. Hvarför har du i din fosterson inplantat, att han är ett hittebarn, utsatt af grymma föräldrar åt hungersdöden? Tarfvades denna lögn för att lära honom afsky deras minne? Du gjorde ju detta emot ditt bättre vetande, enär du förmodade eller kanske med visshet kände, att din fosterson var stulen ifrån sina föräldrar?

— Min arkont, den athenske slafven sade mig, att Clemens var ett hittebarn.

— Minnes du den athenske slafvens namn?

— Nej.

— Jag skall då söka påminna dig därom. Hvad var ditt eget namn, innan du kallade dig Petros?

Biskopen bleknade märkbart vid denna fråga.

Krysanteus fortfor, utan att afvakta svar:

— Vi hafva utan tvifvel sett hvarandra i forna tider och under andra förhållanden. Det finnes drag i ditt ansikte, som velat påminna mig om en person, som jag minst af allt skulle väntat att återfinna här i Athen. Likheten är väl icke stor, ty sjutton år kunna förändra mycket, och biskopskåpan var för icke längesedan mäktig att förvandla slafvens skygga blick till en öfvermodig härskares. Det är i dag icke första gången du bär den

grofva arbetsdräkten, Petros. I den är du mer lik dig själf, sådan du var i din ungdom. I dag äro ock mina ögon något skarpare, och jag tror mig icke göra ett misstag, när jag påstår, att du, homoiusianernas biskop, är min förrymde slaf Simmias.

— Hvilken förmodan! utbrast Petros med ett leende. — Jag har ju redan gifvit dig min lefnadshistoria. Sade jag dig icke, att jag är född i Efesos af fria, ehuru fattiga föräldrar?

— Det är möjligt, att jag misstager mig. Men det är också möjligt, att du ljuger. Jag skall sända en pålitlig person till Efesos för att utransaka, om den man, som du uppgifver vara din fader, någonsin funnits. Tills vidare antager jag motsatsen. Simmias' fader var slaf, liksom han själf, förrycktes af religionssvärmeri och en ursinnig böjelse för min maka och flydde med sin son, när jag ämnade inspärra honom på dårhuset. Lefver denne din far ännu?

— Min arkont, jag kan icke svara på en sådan fråga. Din gissning är ogrundad. Hon ingifver mig på en gång harm och löje.

— Ditt löje skall dämpas, när du häktas som förrymd slaf och barntjuf.

— Du skall icke våga en sådan anklagelse.

— Ur denna villfarelse skall du ännu i dag tagas.

— Det är sant, du, som är kejsarens gunstling, kan våga allt, isynnerhet mot en bekännare af Kristus. Men jag fruktar dig icke. Jag väpnar mig med min oskuld och skall inför domaren slå dig med blygsel öfver din otacksamhet. Det är på detta sätt du vill belöna mig för den omvårdnad jag ägnat din son.

— Oförskämde, utbrast Krysanteus, — det är denna omvårdnad, som skall kosta ditt hufvud. Du har stulit honom från hans fader, lärt honom hata denne, skändat hans moders minne och uppfostrat honom till en olycklig svärmare. Är det detta, som förtjänar min tacksamhet? Simmias, jag har igenkänt dig. Från detta ögonblick gör jag min rätt öfver dig gällande. Du är min slaf. Jag för dig härifrån till fängelset för förlupne slafvar, och från fängelset inför domstolen.

— Jag ber, att du betänker dig, innan du låter fängsla en romersk medborgare. Vore jag än den Simmias, om hvilken du talar, så låter det likväl icke bevisa sig. Tacka dina gudar, att du återfunnit din son, och trösta dig härmed öfver förlusten af en slaf. Simmias skall du aldrig återfinna, äfven om du verkställer din hotelse. Föröfrigt är jag redo att följa dig till fängelset eller hvart du vill föra mig. Du är envåldshärskare i Athen, och motstånd mot din vilja tjänar till intet. Men följderna af din obetänkta handling skola återfalla på ditt eget hufvud. Bevekelsegrunden är mig fullkomligt klar. Jag är kristian och biskop: detta är nog för att vara brottslig i dina ögon. Du vill ej låta gå ett tillfälle ur händerna att kasta en svart skugga på en sådan mans lefnadsbana, ty om äfven anklagelsen är obevislig, skall hon dock, som du hoppas, fästa en fläck på hans namn, en fläck, hvarpå förtalet kan peka och säga: se sådane äro den nya trons förkämpar och kristianernas herdar. Och än mer, du vill i min Clemens' ögon nedsätta mig till en usling, emedan du förbittras öfver att hans hjärta tillhör mig och är främmande för dig själf. Jag vedergäller detta därmed, att jag säger dig, Clemens,

att denne man är din naturlige fader, och att du bör vörda och lyda honom som sådan — lyda honom i allt, som icke strider emot Guds bud. Jag öfverlämnar dig i hans händer, viss, att fastän vi skiljas, skall du i hans farliga grannskap hvarken förgäta den Gud, som jag lärt dig känna, eller den fosterfader, hvars glädje du hitintills varit. Vill han intala dig, att jag varit hans slaf, så vet jag, att slafven i dina ögon icke är en föraktlig varelse, utan en människa, frigjord i Kristus; och kan han öfvertyga dig, att jag stulit dig från din fader, så minns, att det skett, för att rädda din själ och föra dig till en bättre fader i himmelen.

Petros omfamnade den förvirrade ynglingen och fortfor till Krysanteus:

— Om du ännu icke besinnat dig, utan vill verkställa ditt uppsåt, så är jag nu färdig att följa dig. Jag hade visserligen åtskilliga ärenden att ordna, innan jag trädde inom fängelsedörren, men jag vill icke besvära dig med en bön om uppskof, som du förmodligen icke skulle bevilja.

— Nej, Simmias, svarade Krysanteus, — jag skulle icke bevilja henne. Jag fruktar på goda grunder, att ditt samvete icke är så rent och din själ icke alldeles så lugn, som du vill låta påskina. Det kunde hända, att du sökte rädda dig med flykten. Väl ur min åsyn, skulle det varda svårt för kejsarens hela makt att uppspåra dig. Jag är mån om en undersökning, som sprider ljus öfver de minsta enskildheterna af ditt förflutna lif. Endast därigenom kan jag vinna en fullständig visshet, att jag ej gör ett misstag, då jag lagligen erkänner denne yngling för min son. Tvifvel därom hafva åter börjat vakna inom

mig. Blodets frändskap skulle väl annars gifvit sig tillkänna i någon droppe af hans hjärta, när jag kallade honom min återfunne son. Undersökningen skall äfven bära en annan frukt — skall för kejsarens ögon afslöja den ohyggliga sedelära, som I kristianer prediken och hvars grundsatser I tillämpen. Fördragsamheten med eder tro må icke sträcka sig till denna eder sedelära. Sammanhänger er tro oskiljaktigt med henne, så måste de båda utrotas. Människor, som predika barnarof, andligt självmord, förakt för medborgerliga plikter och död öfver alla, som icke svärja på deras egen narraktiga metafysik, må icke tålas mer än andra slags tjufvar och mördare. Hvad särskildt dig vidkommer, så är det ännu icke utredt, hvilken andel du haft i de blodiga förföljelser, som vid tiden för Konstantius' död rasade i vår stad och kostade tusentals människor lifvet. Min öfvertygelse är, att du var deras anstiftare, och att allt det blod, som då utgöts, kommer på ditt hufvud. Äfven detta är en sak, som förtjänar utredas. Det var ett förhastadt löfte, då kejsaren lofvade glömska af det förflutna åt desse kristianske illgärningsmän, som härjat öster- och västerlandets städer med mord och brand. Han bör åtminstone tillse, att de för framtiden göras oskadlige. Följ mig nu!

NIONDE KAPITLET.

Anden och Köttet.

Clemens ledsagade Petros, när denne fördes till fängelset, och lämnade honom först efter en varm omfamning och de lifligaste försäkringar om sin tillgifvenhet.

Därefter följde han sin fader till sitt nya hem. Under vägen iakttogo båda tystnad. Krysanteus var synbart nedslagen; det låg smärta och vemod i den blick, hvarmed han betraktade sin återfunne Filippos, som stum, dyster och motvilligt vandrade vid hans sida.

Först sedan de anländt till huset vid Tripodgatan, och Krysanteus tillkallat Hermione och sagt honom, att hon var hans syster, ljusnade Clemens' ansikte och en öm känsla började röra sig i hans barm. Han besvarade med mycken häftighet hennes systerliga kärleksbetygelser; han betraktade med förtjusning hennes rena och ädla anletsdrag och lyssnade till de upprepade utbrotten af hennes glädje öfver att hafva återfunnit honom.

Krysanteus lämnade de båda syskonen att tillbringa aftonen med hvarandra. Hermione förde Clemens till hans moder Elpenikes bild. Åsynen af denna framkallade hans

tårar. Hon visade honom hans vagga och de leksaker, som tillhört honom i hans barndom, och hvilka man hade förvarat som kära minnen. Hon berättade för Clemens, huru djupt hans fader sörjt hans förlust, huru de undrat och fruktat hans okända öden, och huru de ändtligen kommit på hans spår. Hennes berättelser afbrötos endast af ömhetsbetygelser, då hon i öfvermåttet af sin glädje förnyade gånger omfamnade honom, smekte honom och skådade honom djupt in i ögonen. Allt detta smälte skorpan kring Clemens' hjärta, och när han om kvällen återsåg sin fader, skyndade han i dennes armar.

Krysanteus hoppades, att den känsla af blodsbandet, som sålunda vaknat i hans bröst, skulle genom den kärlek, som visades honom, stärkas och varda varaktig. Men detta hopp bleknade inom kort. Clemens påminde sig åter, att Krysanteus var ärkehedningen, antikrists förnämsta verktyg och medhjälpare, ja, än mer — hans lärare och den som förmått honom till affall från kristendomen, och denne tanke, som ingaf Clemens fasa, kunde han så mycket mindre förjaga, som tusen föremål i hans nya hem, de vanor, som där iakttogos, och Krysanteus' dagliga verksamhet måste påminna honom därom. Krysanteus och Hermione sågo, att dessa omständigheter samverkade till att fördystra honom och göra honom otillgänglig. Krysanteus ställde fördenskull en särskild del af huset till hans förfogande, lät smycka det med alster af kristlig konst, skaffade honom homoiusianske tjänare och försåg honom med en liten boksamling af kristne författare.

I Teodoros, som ofta besökte Krysanteus' hus, hoppades denne äga en vän, hvars umgänge skulle på en gång vara Clemens angenämt och hälsosamt. Men hvarje

försök af Teodoros att närma sig den unge föreläsaren och vinna hans förtroende strandade. Clemens misstänkte i honom en förledare, som iklädt sig skepnaden af en ljusets ängel, och visste honom bestämdt vara en kättare, och därtill en kättare, farligare än någon annan, ty han förnekade kyrkan som hierarkisk inrättning, förnekade den helige Ande som en magisk, i handpåläggningen verksam kraft, förnekade prästerskapet som ett särskildt medlarestånd och hade på senare tider i Athen och dess omgifning vunnit en mängd anhängare för sin farliga lära, hvilka samlat sig omkring honom och bildat en församling.

Det enda tvång, som Krysanteus ville pålägga Clemens, var det att icke pläga vidare umgänge med Petros. Men Clemens nekade att efterkomma denna befallning. Petros var hans andlige fader, som han vore skyldig kärlek och ovillkorlig lydnad.

Clemens besökte ofta biskopen i fängelset. Krysanteus kände det olycksdigra inflytande, som denne utöfvade på hans son utan att likväl ana det i hela dess vidd. Han befallde, att fängelsedörren icke vidare finge öppnas för ynglingen, och hoppades därigenom hafva afbrutit förbindelsen mellan Petros och honom. Men detta var intet allvarligt hinder för Clemens att möta sin fosterfader. Han smög nästan hvarje natt till fånghuset, samtalade genom den gallrade gluggen med honom, biktade för honom och emottog hans välsignelse. Petros uppmanade Clemens att så ofta som möjligt förnya dessa besök, emedan de vore honom en borgen, att fostersonens hjärta bevarat sig rent från den farliga inflytelsen af sin omgifning. Petros förklarade, att han med undergifvenhet bar sin fångenskap, och att den enda oro, som plågade honom, gällde

Clemens och de faror, som i de lockande skepnaderna af faderlig och systerlig kärlek, af hednisk filosofi, jordisk rikedom och en kättersk vältalighet omgåfve denne. Denna oro, försäkrade han, var förskräcklig och kunde endast stillas genom Clemens själf. Han besvor föreläsaren att noga hafva akt på sina tankar och känslor. Genom de ringaste medgifvanden åt lockelserna vore han förlorad, ty hade de väl fått insteg i hans själ, skulle de snart helt och hållet råda där: det vore ju svårt att öfvervinna en belägrande fiende, sedan muren och portarne, som skulle utestänga honom, fallit i hans händer. Clemens lämnade sällan sin andlige fader utan en påminnelse om de orden: »den som älskar fader eller moder mer än mig, han är mig icke värd». Också drog han sig så mycket som möjligt tillbaka inom sig själf, visade sig sällan för sin fader och syster, emottog endast besök af Eufemios och andre medbröder i ämbetet, umgicks med sina böcker och sina fantasier, afskref S:t Johannes' uppenbarelse och infann sig om kvällarne, innan han smög till Petros, i Eusebias budoar för att med henne bedja, svärma och kyssas. Om han förut saknat någon anledning till själfpröfning och undersökning af den känsla, som han hyste för den sköna romarinnan, så var han nu fullkomligt invaggad i säkerhet, sedan han under en bikt för Petros omtalat sitt förhållande till henne och denne gillat det, emedan det var ett band mer på hans sinne och ett föremål, som tog i anspråk den ömhet, som han möjligen annars skulle riktat på sina fränder.

De forskningar, som Krysanteus med anledning af Petros' uppgifter om sin föregående lefnad lät anställa i Efesos och Antiokia, fördröjde den undersökning, som

väntade fången inför domstolen. Krysanteus hoppades, att sedan Simmias var afslöjad, skulle Clemens' vördnad och undergifvenhet för denna människa upphöra och bytas i afsky. Men Petros förekom honom med en frivillig bekännelse, som han gjorde för Clemens, när denne en natt infunnit sig vid gluggen till hans fängelse. Han berättade för Clemens, att han var samme Simmias, som Krysanteus misstänkte honom vara, skildrade de svåra strider han haft att utstå, då han som slaf i ett hedniskt hus, i likhet med sin fader, öfvergick till kristendomen; skildrade vidare den glädje han kände, sedan hans beslut var stadgadt och hans själ härdad mot det hån och den ovilja, som detta steg ådragit honom af hans herre, liksom af hans medtjänare; den ifver, hvarmed han på sina från arbetet lediga stunder ägnade sig åt de heliga skrifternas läsning, och den lycksalighet, som med det nya ljuset genomstrålade hans själ och uppfyllde honom af medlidande för alla, som ej voro delaktiga af detsamma. Det var den tiden Clemens föddes. När Clemens var årsgammal och vid sin moders eller sköterskas hand visade sig ute bland slafvarne, hade Petros blifvit fängslad af ett för så späda barn ovanligt uttryck i hans sköna ansikte. Det låg något himmelskt i hans ögon, och han förekom Petros som en ängel. Dess odrägligare var honom den tanken, att detta barn skulle uppväxa i hednisk villfarelse och förakt för honom, som är barnens himmelske vän. Petros kämpade ett helt år mot tanken att fly med den lille Filippos ur det hedniska huset för att sålunda rädda hans själ och återgifva lammet åt den rätte herden. Han hade under denna tid gått sjuk af tvifvel och oro, huruvida detta vore rätt inför Gud eller icke. Men orden:

»låten barnen komma till mig», hade natt och dag genljudit i hans själ och slutligen kommit hans beslut att mogna. Hvad sedan händt, det visste Clemens. Petros hade länge irrat omkring, under oupphörliga faror att med sin dyrbara skatt gripas af de kejserlige ämbetsmännen, som efterjagade honom öfverallt. Hans fader hade följt honom under flykten. Det var ett underverk, att de undkommit efterspaningarna, och ett icke mindre underverk, i trots af de ömmaste omsorger, att Clemens så späd kunnat uthärda de lidanden, som de båda flyktingarne icke förmådde afvända från honom, när de som oftast ledo brist på det nödvändiga.

Allt detta berättade Petros så vältaligt och rörande, att Clemens, när Petros uppmanade honom att döma öfver hans handlingssätt, långt ifrån att ogilla det eller känna afsky för sin röfvare, tryckte hans genom gallret utsträckta hand till sina läppar, kallade honom sin störste välgörare och förklarade honom sin eviga tacksamhet. Förhållandet mellan Petros och Clemens var ömmare, bandet, som förenade dem, starkare tillknutet än någonsin.

Inom den homoiusianska menigheten väckte Petros' fängslande vild förbittring, som endast väntade på tillfälle att gifva sig luft. Eufemios, den äldste presbytern, skötte under tiden hans ämbete och infann sig dagligen i fängelset för att inlämna sina redogörelser och emottaga sin förmans befallningar. Den svartlockige presbyterns hållning var ödmjukare än någonsin, då han stod inför sin biskop, och för det goda han kunde uträtta var han anspråkslös nog att gifva denne äran. På lediga stunder sysselsatte han sig ännu alltid med punkteringskonsten.

Genom denna ville han utleta, huru länge Julianus

skulle lefva; om den kejsare, som komme på tronen efter honom, vore homousian eller homoiusian; om Petros i den rättegång, som väntade honom, skulle frikännas eller fällas, hvilket senare vore detsamma som att dömas till döden; om Petros, i händelse af frikännelse, skulle varda biskop i Rom, patriark i Konstantinopel eller på annat sätt bortryckas från sin hjord i Athen; när detta skulle ske, och hvem som skulle blifva hans efterträdare, Eufemios eller någon annan — alltsammans frågor, som dagligen sysselsatte den svartlockiges tankar.

En bland Eufemios' skyldigheter som äldste presbyter var att hålla sina yngre ämbetsbröder till studier och vaka öfver dessas kristliga och renläriga art. Nu hade Eufemios gjort det rön, att man svårligen kan inhämta en boks innehåll grundligare än när man åtskilliga gånger afskrifver densamma. Han plägade därför till föreläsarne, besvärjarne och de öfrige unge prästerna lämna till afskrifning dels de mångahanda evangelierna, såväl de allmänt erkända som de andra, dels sådana nyare skrifter, som bland den kristna kyrkans medlemmar väckt större uppseende och fördenskull kunde påräkna lätt afsättning. Med de sålunda tillkomna afskrifterna dref Eufemios för egen räkning en inbringande handel.

Vid denna tid talades mycket bland kristianerna om en bok, som kallades »Ensamhetens Faror», och hvars författare var eller uppgaf sig vara en munk, som vistats många år i den egyptiska öknen för att fjärran från världens vimmel och lockelser tillbringa sitt lif med betraktelser och själens rening. Men under denna tid kom han till en dyrköpt kunskap därom, att man förgäfves flyr till ödemarkens tomhet, när man dit medför sitt hjärta och

sin inbillningskraft. I dem förborgar sig en värld, farligare än den, från hvilken man dragit sig tillbaka, befolkad af samma lockelser, som denna äger, men mäktigare och oemotståndligare, emedan de här äro liksom eteriserade, befriade från den gröfre materie, i förening med hvilken de visa sig i den yttre världen. Ifrån att vara tillfälliga uppenbarelser, som i lifvets flod och i den friska verksamheten gifva rum för andra, gripa de i ensamheten hela själen och göra sinnligheten till envåldshärskaren och demiurgen, som inblåser sitt lif i hvarje tanke och känsla. Till desse inre fiender komma yttre, för hvilka de öppna portarne. Författaren påminde om skriftens ord, att djäflarne, när de utdrifvas ur de besatte, uppsöka torra och öde platser, där de dväljas under afvaktan på nya boningar. Han ville, att dessa ord skulle förstås ej endast bokstafligen, utan äfven bildligt, så att dessa torra och öde platser vore icke blott ödemarkerna i den yttre världen, utan äfven de genom ensamheten själfskapade i människosjälen. Ensamheten är människans vän, tröstare och upplysare, så länge hon icke missbrukar och tröttar vännen genom enträgenhet, ty då blir samma ensamhet vår farligaste fiende. Sedan författaren genom egen erfarenhet öfvertygats om denna sanning, men ännu tvekade att lämna det af så mänge helige män lofordade ökenlifvet, hade han flyttat sin bostad till en trakt, där andre eremiter slagit sig ned. Hans närmaste granne var en kvinnlig anakoret. Han beslöt att dela tiden mellan ensligheten och ett fromt umgänge med henne. Hon var en ung kvinna, som, nedtryckt af motgångar och krossad af ett efter många förvillelser vaknadt syndmedvetande, hade dragit sig undan världen. Han skildrade nu s

förhållande till henne för att visa, huru själafienden insmyger sig i känslor, där man minst af allt anar hans närvaro, huru han kläder sig i medlidandets och syskonkärlekens dräkt, huru han strör jordiskt stoft på själfva bönens vingar och blandar sitt gift i andaktens ädlaste vin. Det dröjde likväl länge, innan författaren hade kommit till inseende häraf. Han sväfvade i fullkomlig villfarelse om sina känslors halt och stod redan vid fördärfvets afgrund, då en stråle af det gudomliga ljuset föll i hans själ och uppenbarade hans rätta tillstånd. Hans enda räddning var en skyndsam flykt från ödemarken tillbaka till världens vimlande lif. Och långt ifrån att förlora sig själf, hade han nu kommit till den kunskap, att själen endast behåller sin hälsa i ett verksamt lif, som parar de religiösa plikterna med plikterna mot människor och samhälle.

Denna bok, som bland de kristne väckt mycken uppmärksamhet, men funnit vida mer klander än loford, lämnade Eufemios en dag till Clemens att afskrifva, sedan de båda hade lyckligt slutat afskriften af S:t Johannes' uppenbarelse.

Eufemios tillade, att boken innehölle många nyttiga lärdomar, men att Clemens skulle taga sig till vara för att gilla den slutsats, till hvilken hennes författare kommit. Denna slutsats ägde endast giltighet för honom själf och hans likar, men icke för alla, och allra minst för dem, hvilkas böner till Gud om ett nytt hjärta blifvit hörda och uppfyllda.

Med den märkvärdiga boken under armen hastade Clemens till sitt hem och, väl ensam i sin kammare, öppnade han henne och fördjupade sig i läsning.

Med flyktigt öga genomilade han sidorna, tills han hunnit det kapitel, hvari författaren omtalade sitt möte och sitt umgänge med den kvinnliga anakoreten.

Här mötte honom iakttagelser och betraktelser af ett slag, som fängslade hans öga vid hvarje ord och tvang honom till eftersinnande af hvarje mening.

Clemens hade hoppats att ännu samma dag hafva genomläst det lilla arbetet för att, efter vunnen kännedom om innehållet, redan följande dag börja afskrifningen.

Nu förflöt aftonen och natten ända till morgongryningen under fortsatt läsning och eftersinnande af det lästa, och Clemens hade ännu icke hunnit slutet af boken. Han genomläste gång efter annan det ifrågavarande kapitlet. Hvad som föregick detta var för honom betydelselöst och hvad som efterföljde det retade ej mer hans vetgirighet. Han upptäckte till sin utomordentliga öfverraskning den mest slående likhet mellan sitt förhållande till Eusebia å ena sidan, och de båda anakoreternas å den andra. Hvad de senare upplefvat med hvarandra, det hade äfven Clemens med Eusebia, dels redan i verkligheten, dels och ännu mer i de bilder, som de skapat af sitt tilltänkta ökenlif. Dessa bikter, böner, andaktsstunder, gemensamma tårar öfver syndaeländet och gemensamma fröjder öfver den tillbjudna nåden, dessa känslorus, denna mystiska trånad, som förde kind till kind och mun till mun, medan sinnet fråssade i känslor, ditintills icke erfarna och sålunda utan tvifvel flutna ur syskonkärlekens och den gemensamma andaktens rena källa — allt detta liknade till sina minsta drag hvad Clemens själf upplefvat. Clemens läste denna framställning med största uppbyggelse och fägnad, emedan han däri såg ett vittnesbörd, att hans

eget tillstånd med dess skiftande känslor icke var någonting för honom särskildt, utan låg inom den kristliga erfarenhetens allmänna område. Författaren berättade ännu utan att gilla, utan att klandra eller varna och lät icke ana hvad komma skulle. Hans skildring bar prägeln af samma genom bristande självkännedom framkallade säkerhet, i hvilken han den tiden var invaggad.

Men huru häpnade icke Clemens, när författaren började ett nytt stycke med ett plötsligt uppdagande däraf, att det tillstånd han ditintills skildrat var ett verk icke af Gud, utan af lögnaren från begynnelsen, att den himmel, hvari han dvalts, var det allra nedersta helvetet, af den listige fienden upputsadt med färger, som för det gäckade ögat härmade himmelens glans, och uppfylldt af andar, som dolde sin vedervärdighet bakom änglamasker. Hade denna upptäckt redan i berättelsens början varit antydd, skulle Clemens sannolikt icke velat igenkänna sig själf i skildringen; han skulle letat efter främmande drag och intalat sig, att hans erfarenhet var en annan. Men nu var likheten redan erkänd, och han kunde icke tillbakataga denna bekännelse. Han häpnade och intogs af fasa. Dess viktigare vardt det honom nu att se de skäl, med hvilka författaren rättfärdigade sin stränga förkastelsedom. Måhända hade han orätt. Dock, han utvecklade sina skäl på ett klart och öfvertygande sätt. Han sönderlade de olika erfarenheterna ur sitt känslolif och framvisade öfverallt en bottenfällning af sinnlighetens slagg. Han förfor därunder lika lugnt som skonslöst. Han var synbarligen en man, som kastat en blick in i sig själf och där, så vidt sig göra låter, genomskådat den allmänna människonaturen. Han var tillika en sanningsälskande man, som icke

ville lämna sig själf eller andra, hvilka liknade honom, en trasa kvar af den strålande klädning, som den självbedragne draperar kring sin nakenhet. Och med sanningskärleken förmälde han en djärfhet, som utan tvifvel lände hans egen bok till men hos läsaren, ty han vågade sluta henne med några frågor, besynnerliga nog och syftande åt ett håll, hvilket nästan lät misstänka hedniska eller åtminstone kätterska afsikter med hela verket. Han frågade först, hvad religionen är, om hon består i de antagna lärosatserna, eller om hon ens är till sitt väsen beroende af dem. Utöfva de olika åsikterna om personernas förhållande i treenigheten eller om de två naturernas förhållande i Kristus ett väsentligt och omskapande inflytande på religionen? Dessa olika åsikter hafva tändt världen i lågor och måste således vara mycket viktiga sanningar eller villfarelser; men är det fromma lifvet i Gud beroende af det sätt, hvarpå de en gång afgöras? Om icke, så måste man medgifva, att lärosatserna och deras omfattande af tron äro ingalunda detsamma som det fromma lifvet i Gud, och att det senare icke ens kan sägas stå i ovillkorligt beroende af de förra.

Är således detta lif ett lif af lösande och söndrande tankar? Eller är det ett allt sammangjutande känslolif, hvari människan förnimmer sin förening med Gud och hans skapelse, och hvari alla hennes tankar och gärningar få en egen riktning, alla hennes öden och erfarenheter en egen betydelse? Om det senare antages som det riktiga och religionen således hvilar på känslan, så frågas då, huru förekomma sinnlighetens inblandning i detta känslolif?

Det var just afsikten med författarens verk att på-

peka denna ständigt hotande fara. Och är hon icke större, ju mera af sinnliga beståndsdelar som inblandas i läran om den Gud, som vill dyrkas i anden och sanningen? Men kan kristendomen bestå förutan sådana beståndsdelar — förutan de frälsarens sår, i hvilka den fromma kvinnans inbillning så gärna dväljes, förutan den himmelska ungmö, som ynglingen så varmt tillbedjer, förutan nådegåfvornas fästande vid synliga ting och förutan en himmel med obeskrifliga fröjder?

På Clemens utöfvade dessa frågor icke någon verkan, som minskade det intryck han redan mottagit af boken, ty full af ångest hade han kastat henne ifrån sig, innan han hunnit slutet.

Den okände författaren hade verkligen sagt honom sanningen om hans inre lif. Men upptäckten var för Clemens förfärlig; den kom så oväntadt, och han var så fången i sina oförstådda begär, att han förtviflade om att någonsin varda befriad.

Aftonen af den följande dagen besökte han icke, såsom han annars plägade, Eusebia. Men när natten inbrutit, ilade han till sin fosterfader, biktade för honom och bad om hans råd.

Petros sökte lugna honom, emedan ett motsatt förfarande kunde utöfva det olyckligaste inflytande på hans själs hälsa och rubba de planer, som biskopen byggde på sin fosterson. Utan att göra honom förebråelser, rådde han honom i milda ordalag att hädanefter undvika Eusebia och taga sin tillflykt till trägna böner och träget arbete.

Men det dröjde icke länge, innan Clemens fann dessa medel otillräckliga. Han kände i vissa stunder den starkaste frestelse att ånyo besöka Eusebia; han var en gång

redan hunnen till bakporten af prokonsulns palats, när han vände om och flydde tillbaka hem; han ville åtminstone säga henne ett farväl eller med några ord besvara de små bref, som han slutligen emottog från henne, fulla af ömma förebråelser öfver hans uteblifvande — men Petros hade befallt honom afbryta hvarje förbindelse med henne, och han medgaf för sig själf, att detta var ingifvelser af frestaren, som borde motstås.

Men det båtade föga, att Clemens undvek Eusebias grannskap. Den onde frestaren hade hans inbillningskraft i sina händer och framtrollade midt under Clemens' böner hennes bild, om möjligt mer tjusande än någonsin. Den unge föreläsaren böjde sig mer och mer under sin ångest. Han ansåg sig utesluten från himmelens gemenskap och ohjälpligt hemfallen åt djäfvulen. I vissa ögonblick uppgaf han striden och var färdig att gå till Eusebia, icke för att bedja med henne, utan för att omfamna hennes knän, bekänna sin olyckliga böjelse och fordra hennes genkärlek; i andra ögonblick greps han af förtviflan öfver sin svaghet. Denna hopplösa strid tärde med glupskhet hans krafter; han magrade, hans ögon sjönko in i sina gropar, och hans kinder vordo askgrå. Hans fader och syster sågo med förskräckelse hans tillstånd; men när de närmade sig honom, bad han med häftighet, att de skulle lämna honom i fred, och han undvek dem hvarhälst han kunde. Ofta lämnade han staden och ströfvade hela dagen i omgifningarna. Pelarfältet var hans älsklingsställe; han kunde tillbringa hela timmar där, vandrande omkring pelaren eller hvilande i en nära därintill befintlig håla, hvarifrån han betraktade helgonet, som ännu med samma outtröttlighet knäböjde däruppe. Simon

förekom honom som den lycksaligaste bland dödlige. Han afundades honom och skulle önskat hans plats. Det måste vara något utomordentligt ljufligt att knäböja så där, med hjässan bränd af solens strålar, tills tankar, känslor och medvetande domna. Det var ett sådant tillstånd Clemens efterlängtade, ty det skulle bjuda de makter, som stredo i hans inre, vapenhvila och skänka honom åtminstone några timmars ro.

När Clemens fann hvarje annat medel fruktlöst, tillgrep han de yttre, som fromheten uppfunnit för att späka ett upproriskt kött. Han hungrade, tills hans krafter voro nästan uttömda, och från de måltider, hvarmed han då nödtvunget afbröt sin frivilliga, ständigt förnyade fasta, var hvarje annan föda än bröd, hvarje annan dryck än vatten bannlyst. Han gisslade sig dagligen, tills blodet flöt ifrån hans axlar. Men äfven dessa ohyggliga medel uppfyllde icke sitt ändamål. Clemens kände sin tankeförmåga slöad, sin hjärna förvirrad, men ehuru han dömde detta som ett godt tecken, så var därmed hufvudsaken icke vunnen. Tvärtom, han gjorde den erfarenhet, att inbillningen, långt ifrån att kufvas, fick friare vingar, medan de öfriga själsförmögenheterna domnade och lemmarne ville neka sin tjänst. Han började plågas af syner, ej blott i det sofvande, utan äfven i det vakande tillståndet. I dessa syner symboliserade sig den strid, som rasade i hans själ. Han besöktes än af den heliga jungfrun, än af djäfvulen, hvilken senare gäckade honom i otaliga skepelser, men oftast i den farligaste af alla — i Eusebias. Clemens stod vid randen af vansinnets afgrund.

Medan han en dag i detta tillstånd vankade kring

gatorna i Athen, mötte honom en ståtlig vagn, som drogs af mulor, utstyrda med brokiga täcken och pinglande klockor, och omgafs af slafvar i lysande dräkter. Det var Eusebias vagn. Hon gjorde sin vanliga förmiddagsutflykt. Clemens drog kåpan öfver hufvudet och hastade förbi. Men Eusebia hade redan varseblifvit honom. Hon förvånades öfver hans bleka, förstörda utseende och befallde, med en suck öfver alltings förgänglighet, sin kusk att påskynda färden.

Från den dagen frestades Clemens icke mer af något bref från den sköna romarinnan. Clemens hade förlorat sin fägring och därmed allt, som fängslade henne vid honom. Nyss en förtjusande vacker yngling, var han nu helt enkelt en ung präst af det där vanliga bleka, utmärglade slaget; och den enda egenskap han ännu ägde, som kunde finna nåd i hennes ögon, var hans renlärighet; men denna delade han med så många, och den var kanske för öfrigt icke mycket att lita på efter den märkvärdiga upptäckten af hans börd och sedan han blifvit en medlem af ärkehedningens hus.

Eusebias systerkärlek, nyss så varm och lågande, slocknade således lik en lampa för ett vinddrag. Det föll henne icke ens in att lära känna orsaken till Clemens' förvandling, om det var en dödlig sjukdom, ett grymt själslidande eller något annat. Nog af, hans anletsdrag hade förlorat sin ungdomlighet, hans ögon sin glans, hans hy sin friskhet. Af medlidande med sig själf beslöt hon glömma honom, hvilket icke gjorde henne någon svårighet, då hon hade full sysselsättning med tankarne på religionen och sin själs frälsning.

En kort tid därefter lämnade Eusebia Athen. Det

fanns intet skäl för henne att kvarstanna där, sedan Petros icke längre kunde uppträda på predikstolen. Eusebia återvände till Korint, provinsens hufvudstad, där hennes Annæus Domitius i sin egenskap af prokonsul öfver Akaja lefde och verkade. Hon hade föresatt sig en svår uppgift: hon ville omvända honom, återföra den arme affällingen i den rättrogna kyrkans sköte. Hon hade svurit att med alla möjliga konster, som stå en from kvinna till buds, förbittra hans lif för att därigenom förbättra det. Med denna ädla föresats tågade hon en vacker dag, under pomp och ståt, in i den minnesrika, glänsande handelsstaden.

När Clemens erfor hennes afresa, ville han tacka Gud, som aflägsnat en farlig frestelse ur hans grannskap, men denna tacksamhet var endast tungans, ty hans känsla talade ett annat språk. Han stängde sig inne i sin kammare och fällde bittra tårar. Det hade förorsakat honom en hemlig glädje, att hon icke var långt borta, att hon andades samma luft som han, och att han kunde få se henne när han ville. Han föreställde sig, att hennes smärta öfver skilsmässan var djup som hans egen och ökad med ovissheten om skilsmässans orsak. Han tänkte sig hennes syskonkärlek som himmelsk och änglaren; det var endast hans egen böjelse, som varit blandad med jordiska ämnen; skulden låg ensamt hos honom, som skulle varit hennes biktfader och ledare.

Under sina vandringar drogs han omedvetet till grannskapet af det prokonsulariska palatset, men tanken, att Eusebia icke längre fanns inom dess murar, jagade honom därifrån. Han återvände till sitt hem med en odräglig känsla af tomhet, eller steg han upp på toppen af någon

kulle och kastade drömmande blickar emot det fjärran, som dolde Korintos för hans syn.

Den rysliga föreställningen, att onda makter oupphörligt omgåfvo honom och framtrollade de bilder, som visade sig för hans inbillning för att fasthålla hans själ i materiens orena bojor och slutligen till fullo få våld med henne, upplöstes nu understundom i slö tungsinthet, hvarunder han glömde sina fastor och spåkningar. I detta tillstånd var han mera tillgänglig för de sina; han visade sig då åtminstone icke plågad af deras närvaro. Hermione begagnade sig häraf för att närma sig honom och söka vinna hans förtroende.

Hermiones ömhet och kärleksfulla väsen gjorde ett allt märkbarare intryck på brodern och vann slutligen hans tillgifvenhet. Hon lyckades förmå honom öfvergifva sin enslighet, lämna sin kammare och tillbringa någon af dagens timmar i hennes sällskap på den vackra platsen, där vi en gång sågo henne med sina väninnor — där springbrunnen sorlade, fåglarne sjöngo, pelargångarne bjödo svalka och himmelen hvälfde sig klar och ren öfver dem.

Clemens besegrade de fördomar, som ville stöta henne tillbaka, men han skulle icke hafva förmått detta, om icke hastigt en tanke hos honom uppstigit att omvända henne till kristendomen. Detta beslut uppfriskade hans själ; det gaf honom ett värdigt mål att eftersträfva och afvände hans tankar från honom själf. Han skyndade till Petros för att underrätta denne om sin afsikt och vinna hans uppmuntran till företaget.

Petros kunde naturligtvis icke annat än gilla hans beslut, ehuru han ingalunda tilltrodde sin fosterson tillräckliga krafter till det värf han pålade sig.

Från denna stund sökte Clemens sin systers umgänge, i stället för att undvika det. Han började tala till henne om den kristna religionen, och Hermione lyssnade gärna till hans ord. Med förundran upptäckte han, att det, som han berättade, icke för henne var något nytt. Hon hade läst de kristnes heliga skrifter, hon kände Jesu lefnad och kunde upprepa hans muntliga läror; det var endast utläggningen och den kristna metafysiken, hvarmed hon röjde någon obekantskap. Hermione såg, att Clemens talade med värma och kärlek om dessa ämnen; hon lånade honom därför gärna sitt öra och aktade sig att framställa andra motsägelser än sådana, som voro ägnade att sporra hans nit, emedan han kunde öfvervinna dem.

Tyvärr var Clemens' ihärdighet ingalunda så stor som hans ifver. Samtalen stördes som oftast af någon tredje persons ankomst. Än visade sig Karmides, än Ismene och Berenike, än Teodoros, och för denne siste hyste Clemens samma fruktan som för den lede frestaren själf. Det var för Hermione omöjligt att förjaga denna rädsla. Då Teodoros närmade sig, aflägsnade sig den unge föreläsaren utan att svara på hans hälsning. Petros hade emellan dem båda upprest en oöfverstiglig mur. Clemens misstänkte äfven, att Teodoros, liksom han själf, sökte vinna Hermione för kristendomen. Men den kristendom, som Teodoros förkunnade, var ju en falsk och kättersk, farligare än själfva hedendomen. Clemens uppmanade Hermione att taga sig väl till vara för Teodoros. Hon lofvade att göra det. Men icke lugnad öfver detta löfte ville Clemens, att hon skulle förvisa honom ur sitt grannskap, afbryta allt umgänge med honom. Hermione föreställde då sin broder, att man borde hysa fördrag-

samhet med hvarandra och låta en hvars åsikt gälla hvad den kan. Hon talade med värma om Teodoros' ädla egenskaper och uttalade lifligt sin önskan, att de båda unge männen skulle vara vänner.

Hermione visste icke, att denna välvilliga önskan kunde såra och förbittra Clemens. Den öfverspände ynglingen steg upp och lämnade henne. Och från den stunden var hans håg att med Hermione samtala i religionssaker försvunnen. Han ansåg henne, liksom sin fader, för alltid förlorad för sanningen och ljuset.

Han drog sig åter tillbaka inom sig själf och sökte den ostörda ensamheten. Snart återvände också de olyckliga tecknen af hans förra själslidande. Han började åter sina stränga fastor, började åter gissla sig.

Krysanteus, som hitintills af omtanke för sin sons själsfrid öfverlämnat honom åt sig själf och fritt låtit honom följa sina böjelser, kunde icke längre uthärda att vara ett overksamt vittne till ett lefnadssätt, som måste störta honom i vansinnets eller dödens armar. Han beslöt att i nödfall med våld rycka honom därutur. Det visade sig emellertid snart, att böner och förmaningar voro fruktlösa. Clemens förklarade med bestämdhet, att han icke ville lyda sin fader, när dennes påbud strede mot den kristna tron.

Det vardt för Krysanteus nödvändigt att bryta med alla betänkligheter. Han måste ingifva Clemens tvifvel på sanningen af denna lära, som skilde deras hjärtan och syntes vara källan till hans dysterhet, hans självplågeri och fanatism. Krysanteus nödgade Clemens åhöra, huru han angrep den kristna läran och försvarade den gamla. Clemens lyssnade i början med förakt, därefter med en

uppmärksamhet, som ingafs honom af förskräckelse. Denna känsla härledde sig mindre från de angrepp fadern gjorde på enskilda satser, än från den likhet, som han uppvisade mellan kristendomens mest upphöjda läror och den nyplatonska filosofien. En sådan likhet hade Clemens förut icke anat, och det förödmjukade, det plågade honom, att hon verkligen fanns.

Han började anfäktas af tvifvel på kristna lärans sanning. Samtalen med Petros motarbetade visserligen dessa tvifvel, men upphäfde dem icke. Hans tillstånd vardt betänkligare än någonsin. Krysanteus fruktade för hans förstånd, och de läkare, som han i sina bekymmer rådfrågade, styrkte hans farhågor. De rådde honom afstå från hvarje omvändelseförsök och tillåta Clemens fritt umgås med sin fosterfader.

Den unge föreläsaren fick således ånyo tillträde till fången. Clemens rufvade öfver ett beslut att rymma från hemmet till Antiokia eller den egyptiska öknen. Petros förbjöd honom detta, men kunde icke besegra den till ytterlighet stegrade fruktan, som Clemens hyste för sin fader och hvarje ord från hans läppar. Clemens tillbragte nu största delen af dagen med att vandra i stadens omgifningar och att besöka fången. Hålan vid pelarfältet vardt alltmer hans älsklingsställe, och de fromma kvinnorna, som gingo att bespisa den helige Simon, vandes snart att se honom där och i honom vörda en ny anakoret, som ökade ställets helighet, och som måhända en dag, när Simon kallats till himmelen, skulle intaga hans plats på pelaren.

När samma fromma kvinnor började dela icke blott sin uppmärksamhet, utan äfven sina korgars innehåll

emellan pelarhelgonet och den unge präst, som fäst sin bostad i hålan, så vande sig äfven Clemens att betrakta grottan som sitt egentliga hem, och det var endast sällan han ännu visade sig i huset vid Tripodgatan. Krysanteus fann sig nödsakad att lämna honom sin frihet. Clemens var hänförd öfver sitt nya lefnadssätt. Sommarens rosor växte vid ingången till hålan, och solen blickade hvarje afton ditin, förrän hon dolde sig bakom Aigales kullar. Han hade snart inredt sin boning i enlighet med en anakorets behof. En mossbädd, ett vattenkrus och ett skrin för det heliga evangeliet var allt hvad han tarfvade.

Athens kristianer kände icke ringa uppbyggelse öfver den märkvärdiga skickelse, att det var ärkehedningens son, som blifvit pelarfältets nya prydnad. Liksom Simon vid början af sitt uppträdande, så var nu äfven Clemens föremål för innevånarnes uppmärksamhet. Särskildt visade de unga flickorna deltagande för den unge eremiten.

Det enda, som i någon mån störde Clemens' lycka, var Simon pelarhelgonets besynnerliga uppförande. Sedan denne i början emottagit sin granne med alla tecken till välbehag och om kvällarne, efter solnedgången, när det var tyst omkring dem, kallat honom till pelaren, för att tala med honom och välsigna honom, vardt han småningom alltmer trumpen och började hålla förvirrade straffpredikningar och uttala förbannelser öfver ynglingen lika regelbundet som han förut gifvit sin välsignelse.

Simon hade nämligen märkt, att han i Clemens fått en medtäflare om de besökandes vördnad. Simon var afundsjuk på sin förre älskling, Elpenikes son, och ville med sina hotelser skrämma honom bort.

Clemens tillskref Simons uppförande en helt annan

bevekelsegrund. Han trodde, att helgonets skarpa blick såg in i hans hjärta och kände dess fördärf. Men Clemens sökte förgäfves att genom sträng renlefnad blidka Simon. Bekymrad häröfver vände han sig till biskopen och frågade denne om råd. Petros uppmanade Clemens att med tålamod uthärda helgonets vrede, emedan Simon endast ville pröfva hans ståndaktighet. Men tillika skickade Petros Eufemios med ett budskap till Simon, efter hvars emottagande denne synbarligen vardt lugnare och lämnade sin granne i ro.

TIONDE KAPITLET.

Hos Myro.

Baruk och hans tillämnade svärson, den lärde rabbinen, hade återkommit från Jerusalem.

Resan hade varit lycklig. De landstego i Piræos utan aning om hvad som under deras frånvaro tilldragit sig i Baruks hem.

Dess rysligare var den upptäckt, som väntade dem. Den gamla Ester var död. Hon hade dukat under af sorg och blygsel öfver sin dotter. När Baruk trädde öfver tröskeln till sitt hus, kastade sig Rakel till hans fötter. Hennes ansikte var likblekt och stämpladt af förtviflan; hennes hår, som under många dagar icke varit ordnadt, svallade vildt kring skuldrorna. En enda blick var tillräcklig att upplysa Baruk och Jonas om den arma flickans läge. Den gamle mannen stod som förstenad af förskräckelse. Han lyssnade, utan att säga ett ord, till Rakel, som bad om förbarmande och anklagade sig för sin moders död. Därefter utbrast han i höga jämmerrop, slet sitt hår och förbannade det ögonblick, som återgifvit honom åt hans skändade härd. Rabbi Jonas, det stumma vittnet

till detta uppträde, hade aflägsnat sig, utan att han märkte det.

Samma afton vardt Rakel, belastad med sin fars förbannelse, för alltid bortvisad från hans ögon.

Hennes förutsägelse till Karmides, att en sådan dag skulle komma, hade således gått i fullbordan.

Vi återse Rakel i ett uselt kyffe, i ett af hamnstadens sämst beryktade kvarter.

Hon befinner sig i en kammare, hvars inredning vittnar om den yttersta torftighet. Det lider mot natten. Rummet upplyses af en sömnig lampa. Rakel bär i sin famn ett barn, hennes och Karmides' son. Den lille gossen sofver. Modern betraktar honom med blickar af vild ömhet.

Karmides skulle i detta ögonblick svårligen igenkänt den rike Baruks vackra och lyckliga dotter. Förtviflan och modersglädje kämpa i hennes tärda, infallna ansikte. De insjunkna ögonen lysa af en feberaktig glans.

Nu höras steg i den branta trappan, som leder till kammaren. Dörren ryckes upp, och en kvinna, klädd i en vårdslöst sittande kiton, inträder gnolande på en visa.

— Vid Dionysos, sade Myro, ty det var hon som inträdde, — bort nu med alla bekymmer! Se här hvad jag i afton har skördat!

Hon kastade några silfvermynt på bordet och fortfor:

— Det här räcker för tre hela dagar åt dig och mig och din gosse. När vinden blåser mot hamnen, är jag ännu icke för svag att skära lagrar. Lefve kärleken!

— Tyst, hviskade Rakel och pekade på det sofvande barnet.

Myro, som synbarligen var något rörd af drufvans safter, nedstämde genast den högljudda tonen.

— Ah, sofver han? sade hon och lutade sig öfver den lille. — Hvad han är vacker, du, och hvad han liknar Karmides! Du är blind, om du icke ser, att han liknar Karmides, den förrädaren! Hvad du bör vara lycklig, Rakel, som äger en sådan skatt! Lefve glömskan! Bort med alla minnen! Den dag, som vi lefva, är vår. Vill du sälja ungen? Topp, jag köper honom ... icke till slaf, nej, nej, nej, det var icke min mening ... utan därför att jag tycker om honom och vill behålla honom. Vidkommande det, så vill jag säga, att jag i dag har beställt en vagga hos vår granne, snickaren, åt din pojke. Han behöfver just en vagga ... och en sådan möbel bör icke misspryda det här rummet. En vagga skall ge det en viss anstrykning af hygglighet och anständighet, en viss fordran på aktning och erkännande.

— Du är så god emot mig, sade Rakel, medan Myro lade sig ned att tända kolen i ett fyrfat för att tillreda aftonmåltiden. — Jag kan aldrig vedergälla dina välgärningar.

— Åh, det behöfs icke heller. I dag äro vi rika som persiska furstinnor. Vi hafva penningar, vin och ett bröd, som skall smaka ypperligt, när jag rostat det.

— När min fader stängde porten bakom sin dotter, och jag irrade omkring i natten, var det du, som förde mig under ditt tak, fortfor Rakel med en djup suck. — Och från den tiden har du varit för mig den ömmaste syster. Mina fäders gud välsigne dig, goda Myro, och låte dig, om du blir olycklig, möta ett lika barmhärtigt hjärta som ditt varit emot mig.

— Ba, jag är nöjd, när du blott med tålamod lyssnar till mina förbannelser öfver karlarne. Den ene är

så tämligen lik den andre. Olympiodoros är, tro mig, icke ett hår bättre än Karmides. Jag känner dem båda, jag — jag som så ofta låtsade ömhet för Karmides för att göra Olympiodoros svartsjuk. Det var den tid, då jag kallades den sköna Myro, och hela Athen låg för mina fötter. Du bör veta, Rakel, att jag haft mina lysande dagar, att jag varit firad och afundad mer än någon sedan Aspasias tid. Prästinnorna vid hamnen kalla mig den afsatta drottningen. De göra det för att håna mig, de sminkade furierna, som stå där nere med sina blomsterkvastar och utbjuda dem tillika med sig själfva åt förstkommande främling... de håna mig, emedan de själfva aldrig varit något bättre än de äro... men jag är stolt öfver det namnet. Den afsatta drottningen! Just så. Jag kunde varit rik, om jag velat tänka på framtiden; men det ville jag icke... och det ångrar jag nu icke heller. Jag har bott i sköna gemak, du Rakel, och låtit bära mig i gyllene bärstol af egna slafvar; jag har, klädd i byssosluft, purpur och juveler, sväfvat från det ena nöjet till det andra. Athens vackraste, rikaste och gladaste ynglingar hafva utgjort min lifvakt. Men det är nu förbi...

Myro började åter gnola på en visa, medan hon fortsatte tillredningen af aftonmåltiden.

»Seglarn har gynnande sunnanvind. Du som älskar förgäfves,
Vet, mig ur famnen slets hälften af lifvet: en vän!
Trefaldt lycklig den köl och trefaldt säll är den hafsvåg,
Fyrfaldt salig den vind, hvilken min älskade för!
O, om jag vore delfin, på skuldran jag bure den hulde
Hän till den Rhodiska strand, glädjens och skönhetens ö.»

Måltiden var snart färdig — några skifvor rostadt bröd, några frukter och midt på bordet ett lerkrus med rusgifvande vin.

— Kom nu och fröjda dig åt himmelens och jordens gåfvor, sade Myro. — Ett offer åt Dionysos och därefter en skål för våra trolöse älskare! Måtte de evigt plågas i underjorden! Jag undrar, huru Olympiodoros, när han nedträder i skuggornas värld, skall bestå den dom, som väntar honom där. Jag skall vara före honom och anklaga honom hos de tre stränge domarne. Hvad skall han säga till sitt försvar, när jag yppar, att han brutit de tusen eder, som han svurit mig? Han har intet att genmäla, ty det duger ej att ljuga. Han skall skickas till den svarte tartaren att lida Tantalos' kval. Dock — om han svarar, att Myro hade blifvit ful, att de eder han svor endast gällde den vackra Myro, och icke den vederstyggliga, månne han då icke skall gå fri? Jag fruktar det. Ja, han har visserligen rätt. Mina anspråk grundade sig endast på min skönhet och förföllo med den. Men säg mig allvarligt, Rakel, är jag verkligen så grufligt ful, som man säger?... Hm, jag pratar hit och dit, fortfor Myro, — och du hör icke hvad jag säger. Men skall du icke spisa, min stackars vän? Du borde vara hungrig som en varginna, du som har två att föda.

— Nej, jag kan icke spisa nu, sade Rakel. — Jag är icke hungrig.

— Du har ock i dag varit ovanligt lugn. Jag har icke sett dig fälla en tår. Och däri gör du rätt. Det tjänar till intet att gråta. Tiden är en ypperlig läkare, som endast långsamt tar lifvet af oss. Medan han helar gamla sår, slår han nya för att hafva något att syssla med. Den bästa balsam han äger är likväl vinet. Det innehåller både fröjd och glömska. Kom då och töm åtminstone en bägare. Det skall göra dig godt, Rakel.

— Nej, jag är icke törstig. Om en stund måhända . . .

— Man behöfver icke vara törstig för att älska vinet. Se här, sade Myro, i det hon lämnade bordet och räckte åt Rakel den fyllda bägaren. — Försök blott, och jag svär, att det skall göra dig godt.

Rakel drack något för att göra sin välmenta vän till viljes. Så mycket flitigare höll sig Myro till pokalen. Hon lämnade samvetsgrant halfva måltiden orörd för Rakels räkning; men vinkruset anlitade hon dess oftare, som hon var ensam därom. Det hade på senare tider blifvit hennes vana att hvarje afton, när tillfälle därtill yppades, dricka sig rusig.

— Vet du, Rakel, fortfor den pratsamma Myro, — jag har äfven i dag sett den lille svartmuskige karlen vandra här utanför, gata upp och gata ned. Mina ögon skulle bedraga mig mycket, om han icke är af ditt folk. I, judar, ha'n er egen prägel, och alla ären I, tycker jag, mycket like hvarandra. En aning säger mig, att han söker ingen annan än dig. Kanske att din far har börjat ångra sin hårdhet och vill återföra dig i sitt hus eller åtminstone skicka dig någon hjälp. Om du icke så strängt förbjudit mig det, så skulle jag anhållit den lille karlen och sagt: du söker kanske Rakel, Baruks dotter. Jag skall föra dig till henne.

— Nej, Myro, jag besvär dig vid Gud i himmelen, säg icke detta, om du än en gång skulle möta honom.

— Din far är en hjärtlös snålvarg, sade Myro, på hvilken det omåttligt förtärda vinet utöfvade en allt synbarare verkan. — Att uppföra sig så emot sitt eget barn! Jag skall en dag rifva ut ögonen på gamle Baruk. Borde han icke strukit sitt skägg och tackat sin Gud och prisat

sig lycklig, för att du skänkt honom en så hjärtans vacker dotterson! I stället kör han dig på porten och lämnar dig att dö på gatan. Är det icke förskräckligt? Är det icke hjärtlöst? O, hjärtat kan smälta i bröstet, när man endast tänker därpå.

Myro, som under rusets inflytelse var lika lättrörd som pratsam, torkade sina ögon, som tårats.

— Säg icke ett ondt ord om min fader, bad Rakel med allvarlig röst; — skulden är hos mig. Mitt felsteg har dödat min moder och gjort min faders namn till en visa. Han vet icke, hvart han skall fly för att dölja sin blygsel. Jag kan icke gråta som du. Jag skulle annars fälla blodtårar öfver min brottslighet. Må Gud miskunda sig öfver mig! Min börda är större, än att jag kan bära henne.

— Bah, sade Myro, — är du brottslig därför att du älskat och svikits?

— Därför att jag brutit mot mina föräldrars vilja och mitt folks lag, sade Rakel. — Vår Gud är en mäktig hämnare, som straffar fäders och mödrars missgärningar inpå barnen. Jag har genom min olydnad och mitt lättsinne dödat min mor. Det är rysligt, Myro. Jag ser för mina ögon den stund, då jag icke längre kunde dölja min belägenhet för henne. Hon vardt dödsblek och mållös af förskräckelse. Jag fick icke nalkas hennes bädd, då hon låg sjuk. Hon dog omgifven af tjänarinnorna. Men jag ser henne ständigt för mina ögon, om dagen och om natten. Jag säger dig, Myro, att hon i natt har stått vid min säng, stum och blek och hotande. Hon pekade på den lille för att påminna mig, att min missgärning skall straffas på honom . . .

— Hu, det var förskräckligt, sade Myro. — Men det är väl endast en inbillning, kära Rakel. Annars vore det hemskt att vara i ditt grannskap om natten, när din moder återkommer. Vi skola låta lampan brinna intill morgonen. Jag törs icke mer vara i mörkret. Att ej din mor får ro i sin graf! Det måste då vara någonting grufligt du har gjort, efter ditt folks föreställning, fast jag för min del tycker, att du endast älskat och blifvit bedragen, stackars flicka. Men ha vi olja, Rakel? Tänk, om vi icke ha olja till lampan!

— Jag vet icke.

— Jag skall se efter, sade Myro, i det hon, nästan nykter af sin hastigt påkomna fruktan, steg upp från soffan, hvarpå hon nedkastat sig. Hon började leta på en hylla, belamrad med krukor och flaskor, hela och sönderslagna, men måtte icke funnit hvad hon sökte, ty hon slog ihop händerna och utbrast:

— Barmhärtige gudar! Hvad skall jag göra? Icke en oljedroppe kvar.

— Myro, hon söker icke dig, utan mig. Du kan sofva lugnt... O, Gud, Gud, hvar finner jag frid och förlåtelse? Bland människor icke. Mitt folk har förskjutit mig. Jag är utplånad ur Israel. Var barmhärtig, Herre! Jag flyr från människorna till dig. Jag lägger mig och mitt barn för dina fötter! Förskjut oss icke! Tag åtminstone den oskyldige till nåd!

— Oljan i lampan räcker ännu en timme, sade Myro till sig själf, sedan hon undersökt lampan, hvarefter hon ånyo vände sig till vinkruset för att ur detta hämta kraft att öfvervinna sin spökrädsla. — Men, kära Rakel, klaga icke så där! Det låter så hemskt, och jag känner vid

dessa ord någonting inom mig själf, liksom om jag också vore brottslig. Prisade vare gudarne, det är jag likväl icke. Jag är uppfostrad till hetär och har lefvat gladt och muntert, men aldrig brutit emot gudarnes vilja. Jag har aldrig förorsakat mina föräldrar någon sorg, ty de känna icke mig och jag icke dem. Nog bör jag kunna sofva utan att frukta spöken. Men du har alldeles jagat sömnen från mina ögon, Rakel. Det blir en otreflig natt, den här.

— Förlåt mig, Myro. Jag skall försöka att icke störa dig mer.

— Bara du icke klagar, så är det bra. Låt oss tala om någonting trefligt, fortfor Myro, i det hon lade sig på en soffa och bredde kitonen öfver sig som täcke, — lampan brinner ännu en timme, och sedan skall jag försöka att sofva . . . Jo, jag vill säga dig, Rakel, att med dig skall det snart vara bra igen. Ju häftigare sorg, dess kortare. Du är ung, du, och har framtiden för dig. Jag tänker som oftast på din framtid, jag, allt medan du klagar och sörjer öfver det närvarande. Vänta blott, rosorna skola återkomma på dina kinder och elden i dina ögon. Du skall åter varda vacker och väcka männens beundran. Det beror af dig själf att göra din lycka. Tänk dig blott, att bo i präktiga rum, att hafva juveler och de skönaste kläder, att äga slafvar och slafvinnor, vara eftersökt och afundad, att ila från nöje till nöje och se de förnäme ynglingarne vid sina fötter! Du kan blifva den andra Myro, den nya drottningen, som härskar med Lais' och Frynes spira. Det kan du, endast du själf vill. Och med en sådan framtid för dina ögon, huru kan du då vara dyster och förtviflad? Lita på mig! Jag skall förhjälpa

dig till din tron och visa, huru du skall besegra dina medtäflarinnor. Jag känner alla de hemligheter, med hvilka skönheten förhöjes, och alla de konster, som göra henne oemotståndlig. Det är något, som jag fått studera alltifrån barndomen, och som jag grundligt innehade, när jag var fjorton år gammal. Och sedan dess må du tro, att jag försökt min konst. Praxinoa var ingenting emot mig. Du blir drottningen, och jag förbehåller mig att få vara drottningens rådgifvarinna. Det första vi skola göra, blir att flytta från detta usla kyffe till någon vacker boning vid Kerameikos. Det andra blir att skaffa dig vackra kläder, att hyra en palankin och lega några tjänare. Allt det vill jag åtaga mig. Jag behöfver endast gå till en köpman, som gör affärer af det slaget, visa dig för honom och upphöja dina egenskaper ... det skall du tro, att jag äfven förstår mig på sådant... jag har hjälpt mer än en flicka fram i världen ... och han skall förskjuta oss allt hvad vi till en början ha nödigt. Jag gläder mig i tankarne åt din framtid, Rakel. Slå bort sorgerna, min flicka! Lefve vinet och kärleken!

Myro förde kruset till sin mun och putsade därefter lampan, som hon ställt bredvid sin hufvudgärd.

Det var icke första gången Rakel hörde Myro tala på detta sätt, och hvar gång hade dennas ord ingifvit henne förskräckelse och ökat den känsla af förnedring, hvarunder hon dignade.

Men i detta ögonblick gjorde Myros framtidsskildring icke det vanliga intrycket på Rakel. Baruks olyckliga dotter förnam den i sitt öra, men hennes tankar voro på annat håll.

Myro iakttog ej den hemska blicken i hennes stora,

mörka ögon, emedan de långa ögonhåren kastade sin skugga däröfver. Rakel satt bredvid sitt sofvande barn och tryckte händerna mot sitt bröst. Hennes läppar mumlade mekaniskt en bön, som hon lärt i sin barndom. Myro hörde de ofattliga ljuden af ett främmande språk och frågade:

— Hvad är det du säger? Du talar för dig själf. Slå bort dina sorgliga tankar, Rakel! De taga lifvet af dig, och då är det ute med alla våra förhoppningar. Ack, den förrädaren Karmides! Det är han, som förorsakat din olycka. Och nu glömmer han dig och går att fira sitt bröllop med en annan. Sade jag dig, att jag i dag har sett Karmides?

Rakel, som vid detta namn spratt upp ur sina tankar, fäste sin blick på Myro och frågade med matt röst:

— Hvad var det du sade om Karmides?

— Att jag har sett honom i dag på gatan, svarade Myro, glad att hafva ett samtalsämne, som vann Rakels uppmärksamhet. — Må gudarne straffa den trolöse uslingen! Han tyckes icke hafva något samvete. Han såg så glad och lycklig ut, där han gick vid sidan af Hermione.

— Han såg lycklig ut, säger du, och han gick vid sidan af Hermione?

— Ja.

— När skall deras bröllopp firas?

— Om några dagar. Hela staden talar därom.

— Ser du dem ofta i hvarandras sällskap?

— Nästan dagligen, sade Myro, — när de vandra till eller ifrån den vackra landtgården, som Krysanteus äger ofvanför hamnen.

— O, hvad de måtte vara lyckliga! suckade Rakel.

— Ja, men jag hoppas, att deras lycka ej skall räcka länge, inföll Myro. — Jag hatar Karmides, liksom jag hatar Olympiodoros. Jag har ofta känt stark lust att gå till Hermione och säga henne hvem Karmides är, ty jag känner honom bättre än någon; men jag fruktar att möta honom, ty om han finge se, huru ful jag nu är... o, det är förskräckligt att hafva förlorat sin skönhet, Rakel. Jag blygs att visa mig för Karmides; jag döljer mig, när jag från afstånd ser honom på gatan. Om han anade hvad som blifvit af Myro! O, jag tror, att jag hellre ville dö! De afundsamme gudarne, som beröfvat mig det bästa jag ägde, det enda hvarpå jag satte värde! Nu vill jag också hata gudarne. Af dem har jag intet mer att hoppas eller frukta... blott de afvända spökelser och sådant från min bädd, ty sömnen är nu min bäste vän, och jag har alltid varit rädd för spöken. Men hvarför lägger du dig icke, Rakel? Vet du, jag börjar nu bli sömnig.

Sömnigheten hindrade icke Myro att än en stund fortsätta samtalet eller rättare monologen.

— Du är envis, Rakel. Annars skulle du länge sedan följt mitt råd, då jag sade dig, att du skulle taga din gosse på armen och gå till Hermione och säga henne, att han är Karmides' son. Hon skulle då frågat dig om dina lefnadsöden, och du hade omtalat allt hvad du lidit. Hvad tror du, att Hermione då hade gjort? För min del är jag öfvertygad, att hon skulle sagt: det är du, som har rättighet till Karmides' hand. Jag skall visa honom från mina ögon. Men du vill det icke, Rakel, och däri gör du orätt.

— De äro lyckliga, de älska hvarandra. Jag är för-

gäten af honom. Dina ord äro frestelser, Myro. Jag känner mig ofta hågad att följa ditt råd. Men blygseln håller mig tillbaka. Jag kan det icke.

— Svartsjukan är en gruflig plåga, Rakel. Tacka din Gud, att hon icke hemsökt dig. Hon förvandlar hjärtat till ett ormbo, hvarur tusen giftiga gaddar framsticka och sarga vårt inre.

— Jag vet det, sade Rakel till sig själf.

Myros af vinet lifvade tunga började ändtligen förlamas. Sedan hon pratat än en stund och allt oredigare, tystnade hon, och hennes andedrag vittnade snart, att hon sjunkit i djup sömn.

Då tog Rakel barnet i sina armar och steg upp. Den lille gossen vaknade och började kvida, men tystnade åter, sedan hon lagt honom vid sitt bröst. Hon lindade honom omsorgsfullt i den nu urblekta slöjan, som Baruk en gång skänkt sin dotter för att därmed lysa i synagogan, gick mot dörren, stannade där, kastade än en blick omkring den usle kammaren och sade, i det hon betraktade den sofvande Myro:

— Farväl, goda olyckliga syster! Rakel tackar dig för din välvilja och ömhet. Måtte Gud för ditt hjärtas skull visa dig barmhärtighet!

Med dessa ord lämnade Rakel kammaren och steg utför den trånga trappan ned till en gata, som förde till hamnen.

Det vidsträckta, af tempel, portiker och förrådshus omgifna hamntorget låg tyst och folktomt under det stjärngnistrande himlahvalfvet. Man hörde endast böljorna, som skvalpade mot kajen och fartygen.

Rakel lyssnade till dessa suckande och likväl friska

toner. De förekommo henne som en maning att icke tveka, en vänlig hviskning från hafvet, att dess famn stode öppen för att vyssa olyckliga hjärtan till ro.

Hon ställde sina steg åt det håll, hvarifrån den manande sången nådde hennes öra. Utan att vara sedd af någon, stod hon snart på en af de breda marmortrappor, som förde till vattenbrynet. Hon lutade sig ned, och en bölja stänkte sitt skum på hennes panna. Det kändes friskt och upplifvande.

Barnet, som hon bar i sina armar, vardt oroligt och började gråta. Rakel tystade den lille med kyssar och smekande ord. Därefter löste hon slöjan, hvari han var lindad, och knöt den kring sig själf och honom för att de icke skulle skiljas i den vida graf, där hon sökte ro för samvetskvalen, svartsjukan och förnedringen.

Tryckande underpanten af sin olyckliga kärlek hårdt intill sin barm, gick hon med slutna ögon mot randen af trappan.

I detta ögonblick förnam en sjöman, som höll vakt på det närmast liggande fartyget, ljudet af en tung kropp, som föll i vattnet. Skymningen hindrade honom se hvad det hvar, och när han icke hörde något rop om hjälp, ägnade han icke vidare uppmärksamhet däråt, utan öfverlämnade sig åt sina tankar på den förestående resan och hemmet, som han ägde på fjärran kust.

ELFTE KAPITLET.

Likhuset.

Då Myro följande dagen vaknade, fann hon sig ensam i sin kammare.

Undrande hvart Rakel med sitt barn gått, men ännu utan att ana någon olycka, rustade sig Myro att göra sin toalett för dagen.

Detta skedde med mycken omsorg och med tillhjälp af en liten metallspegel, en kam och två sminkburkar.

Den arma Myro måste emellertid för sig själf medgifva, att omsorgen var så godt som förspilld. Hon betraktade sig suckande i spegeln. Den sjukdom, som hon genomgått, hade sköflat de rika lockar och den friska hy, som förr varit hennes stolthet. Håret var betänkligt glesnadt, och Myro hade icke ens råd att anskaffa sig falska lockar. Ansiktet var uppsvälldt genom flitiga offer åt vinguden och hyn mörkgul. Detta sista fel kunde visserligen afhjälpas genom ett skickligt bruk af burkarnes innehåll — och Myro var mästarinna i toalettens konster — men hon måste likväl för hundrade gången inom sig själf medgifva, att här vore alla bemödanden så godt som fruktlösa. Konsten förmådde icke ersätta den gåfva, som

naturen återkräft. Den stackars Myro suckade djupt, och när hon ögnade den urblekta kiton, som hon i dag utvalt, och som var den bästa hon ägde, fällde hon tårar.

Denna sysselsättning hade upptagit en god del af Myros förmiddag, och det var först då hon stod färdig att gå ut för att försöka sin lycka för dagen, som hon åter kom att tänka på sin rumkamrat och vän.

— Men hvar är Rakel? Hon, som annars ej kan förmås att lämna kammaren, så lång dagen är!

Myro började känna allvarsamma farhågor med anledning af Rakels uteblifvande. Hon påminde sig det ovanliga och besynnerliga lugn, som denna under föregående afton visat. Men Myro ville ännu icke lämna rum för den gruflige tanke, som härvid uppsteg hos henne. Själf var hon, i trots af sin usla och föraktliga ställning, rädd för döden och kunde icke tilltro en varelse af sitt kön tillräckligt mod att frivilligt störta sig i det dystra Hades. Myro skyndade till sin granne, snickaren, för att höra, om denne möjligen sett hennes vän; om han visste, vid hvilken tid hon gått ut, och åt hvilket håll hon aflägsnat sig. Snickaren, som just börjat arbetet på den vagga, som Myro ville skänka åt sin lille älskling, Rakels son, kunde icke lämna någon upplysning. Men han skakade på hufvudet och menade, att det värsta hade händt; han hade väl blott en enda gång sett den stackars judinnan, då han tillfälligtvis mötte henne i trappan, men han märkte då i hennes ögon någonting, som han först nu riktigt begrepe.

Gripen af ångest lämnade Myro denne olycklige tröstare och återvände till sin kammare för att lugna sig och öfverväga hvad hon borde göra.

Den stackars hetären hade fattat varm tillgifvenhet för sin olyckssyster. Myro hade i Rakel funnit en af ödet vida hårdare träffad varelse än hon själf var; hon hade i trots af sin egen nöd kunnat visa henne ett verksamt deltagande och bispringa henne, då hon var hjälplös och öfvergifven af sina närmaste. Detta var den enda rena glädje, som Myro på länge rönt; också hade hon känt sig lättare och gladare till sinnes, alltsedan Rakel kom under hennes tak, och den vård, som hon ägnat modern och barnet, hade i hennes ögon liksom minskat nesan af det yrke, som gaf henne medel att öfva denna barmhärtighet.

Då Myro nu försökte trösta sig öfver Rakels uteblifvande och framleta någon lugnande och sannolik orsak därtill, rann det henne i sinnet, att hon under den föregående kvällens samtal hade till Rakel förnyat sin uppmaning att med sitt barn gå till Hermione och hos henne göra sina anspråk på Karmides gällande. Myro sökte nu intala sig, att Rakel fogat sig efter detta råd, och att hon sålunda begifvit sig till Krysanteus' landtgård utanför Piræos.

Myro beslöt att företaga en vandring till nejden af landtgården. Måhända skulle hon då möta Rakel på vägen eller på annat sätt få någon underrättelse om henne. Myro kände sig för orolig att stanna hemma och under tvifvel bida sin väninnas återkomst. Dagen var dessutom vacker och inbjöd till vandring. Myro gaf sig således på väg. Men ingenstädes fann hon ett spår af den försvunna. Ingen hade sett någon kvinna med ett barn på armen, med utseende och klädedräkt liknande hennes. Myro vågade slutligen gå fram till själfva villan och till

portvaktaren ställa samma frågor, med hvilka hon anhållit alla andra, som hon mött. Men han visste icke mer än de. Nedslagen beslöt sig Myro ändtligen att återvända till hamnstaden. Den väg hon valde slingrade längs hafsstranden och skuggades af oljeträd och plataner. På den solglittrande vattenspegeln och icke långt från stranden sågos två af förgyllningar glänsande blomsterprydda båtar, som framdrefvos med sakta årslag under sång och strängaspel. Myros skarpa öga igenkände i den ene båten Karmides och Hermione, som förtroligt sutto vid hvarandras sida. I den andre voro några af det förlofvade parets unga vänner. Den glada, intagande synen stämde så vackert med himmelens klarhet, hafvets lugn och de grönskande stränderna. Men hos Myro väckte synen bittra känslor; hon tänkte på sin olyckliga vän och på sin egen föraktliga, glädjelösa lott. Hade kanske äfven Rakel bevittnat detta skådespel? Skulle hon kunnat uthärda denna åsyn och lefva? Myro anade, att det finnes en förtviflan, svartare än den hon själf i sina olyckligaste ögonblick hade upplefvat, och mot hvilken döden, långt ifrån att vara förskräcklig, är den ende hugsvalaren.

Försänkt i sådana betraktelser hade Myro stannat och såg ännu efter de sakta öfver vattenytan sväfvande båtarne, när där på vägen nalkades henne en man, som hon ofta mött på Athens gator, och om hvilken hon hört mycket talas, nämligen den kristne prästen Teodoros.

Myro visste om denne man, att han till kristendomen hade omvändt några af hennes djupast sjunkna systrar, och att han hade gifvit dessa kvinnor håg och beredt dem tillfälle att träda in på en annan och bättre lefnadsbana. Hans ädla och vänliga ansikte hade alltid behagat

Myro, på samma gång som hon känt en hemlig fruktan för honom och undvikit, där hon kunde, att möta hans allvarliga, genomträngande blick.

Äfven Teodoros igenkände kvinnan i den urblekta kitonen. Han hade sett henne strålande af glädje och hälsa, klädd i dyrbara kläder och buren af slafvar i en gyllene bärstol. Hans hjärta beklagade henne icke mindre då än nu.

Hetären öfvertygades snart, att hon ej var okänd för honom, ty han hälsade henne med hennes namn Myro, och då han på hennes ansikte upptäckte ett spår af sinnesrörelse, stannade han och öppnade med henne ett samtal.

Det sätt, hvarpå Teodoros under detta samtal framställde sina frågor och besvarade Myros, var sådant, att det likt en magisk nyckel öppnade hennes hjärta för honom. Medan de vandrade mot staden, omtalade Myro såväl sin egen lefnadshistoria som Rakels.

När de kommit i grannskapet af långa murarna, åtskildes de, Teodoros för att gå till en sjuk medlem af sin församling, Myro för att ila hem och se, om icke Rakel under hennes frånvaro återkommit. Men dessförinnan hade Myro lofvat Teodoros att följande afton infinna sig hos en ansedd och för sin välgörenhet bekant kristen matrona, hvars namn och bostad hon kände. Där skulle hon åter träffa Teodoros.

Skymningen var redan inne, när Myro anlände till sin boning. Kammaren var tom och intet spår visade, att Rakel varit där under hennes frånvaro. Men en stund därefter inträdde Myros granne, den välvillige snickaren. Hans ansikte var mycket blekt, då han frågade Myro, om hon ännu visste, hvar Rakel och hennes barn vore.

Myro svarade, att hon förgäfves hade sökt sin vän å Krysanteus' landtgård.

— Och jag, som icke sökte henne, har likväl sett henne, sade snickaren. — O, det var förskräckligt! Den arma kvinnan! Jag sade det likväl förut... jag såg det på hennes ögon. Vaggan lär nog icke blifva färdig, ty hon behöfs icke mer.

— O, I gudar, hvad säger du? Hvad har händt dem? Hvar såg du dem?

— Jag gick helt nyss öfver hamntorget, då jag nere vid kajen märkte en folkskockning och ville se hvad som var å färde. Jag anade, att man hade upptagit någon drunknad ur vattnet, och kom genast att tänka, det försäkrar jag, på den stackars judinnan. Jag följde hopen. Kosan bar till likhuset, där man lägger drunknade människor för att de skola igenkännas af fränder eller vänner...

— Och det var Rakel, som man nu hade funnit i vattnet? inföll Myro ångestfullt.

— Ja, ja, Rakel och hennes gosse. Där funnos redan före henne två andra lik, som lågo utsträckta på de svarta bänkarne, och som vid ljusskenet sågo hemska ut, skall du tro. Men hvad var det att se emot henne? Det var just icke förskräckligt, men det var rörande, ty hon hade bundit barnet fast vid sitt bröst och hade slagit sina armar så hårdt omkring det. Lofvade vare gudarne, att hafvet icke fick behålla sitt byte! Det är dock en tröst att veta, att hennes skugga ej har att irra till eviga tider vid Stygens älf, utan kommer till sin bestämmelse och får lugn i underjorden.

Denna tröstegrund, härfluten ur en allmän föreställning, att de drunknades själar icke skulle komma till ro

i Hades, innan deras lik blifvit funna och öfverantvardade åt jorden, bidrog föga att lindra Myros smärta. Hon höljde ansiktet i sin kiton och grät bittert. När det första utbrottet af hennes sorg var öfverståndet, hastade hon till det omtalade likhuset. Många nyfikna voro församlade där, betraktande den drunknade kvinnan och barnet, som tycktes slumra vid hennes bröst. Man undrade hvem hon var; ingen kände henne. Men alla stodo rörda omkring den sorgliga gruppen.

Myro trängde genom hopen och hade knappt varseblifvit sin väninnas bleka ansikte, som ännu i döden bibehöll sin prägel af djup, oläklig smärta, förrän hon ånyo måste gifva fritt lopp åt sina tårar och sin klagan.

— Myro, du känner henne. Hvem var hon? Har hon frivilligt sökt döden? Eller har hon omkommit med sitt barn genom våda?

Med dessa och dylika frågor anhölls Myro af de närvarande.

— Hon var således en hetär, sade en annan. — Sådana kvinnor börja med fröjd och ända med förtviflan. Det är vanligt, det.

— Nej, utbrast Myro, — hon var aldrig en hetär, aldrig en fallen och föraktad kvinna som jag. Ingen må skymfa den arma med ett sådant namn. Var hon icke olycklig nog i lifvet för att befrias från skam i döden? Det är Rakel, Baruks dotter, den rike mäklarens, som I alla kännen. Viljen I vara rättvisa, så dömen icke henne, utan Karmides, som förförde henne, och den hårde fadern, som jagade henne ur sitt hus, medan hon bar detta barn i sitt sköte.

Myro kunde icke säga mer, ty hennes röst kväfdes

af snyftningar. Men upplysningarna, som hon lämnat, gjorde starkt intryck på de närvarande, och man hörde dem öfverbjuda hvarandra i uttryck af medlidande med den döda och harm öfver dem, som förorsakat hennes olycka. Det var dock mindre den trolöse älskaren än den grymme fadern, mot hvilken deras vrede uttalade sig.

— Han skall nu få veta hvad han gjort, sade Myro; — jag skall uppsöka honom och föra honom hit. Om han har hjärta för annat än sitt guld, så skall han ångra sin hårdhet; men hans ånger har kommit för sent, och det skall vara hans eviga straff.

Myro skyndade ut. En stor del af åskådarne följde henne för att gifva luft åt sin harm mot den rike mäklaren och bevittna det sätt, hvarpå han emottoge underrättelsen om sin dotters och hennes barns död.

Hopen, förd af Myro, begaf sig först till hans handelskontor. Men göromålen voro där för dagen redan slutade, och man fann icke den man sökte. Den outtröttliga Myro skyndade nu till Baruks bostad i kvarteret Skambonide. Vägen dit var lång, och flertalet af hennes nyfikna följeslagar hade skilt sig från henne, innan hon anländt till det på toppen af denna kulle belägna huset.

Myro fann porten läst. Hon fattade portklappen och bullrade så länge, tills det slutligen öppnades. En gammal tjänare med judiska drag visade sig och sporde hvad hon ville.

— Jag skall tala med Baruk, sade Myro och ville tränga in.

Tjänaren höll henne tillbaka, då han vid portlampans sken igenkände hvem hon var och såg hennes upprörda utseende.

— Min herre är sjuk, svarade han, — och kan ej emottaga besök. Hvad är ditt ärende? Jag skall frambära det.

— Nej, det vill jag själf göra.

— Hon skall själf göra det... Vi vilja själfva göra det, upprepades af Myros ledsagare, till icke ringa förvåning för tjänaren, som hastigt misstänkte, att något våld åsyftades, och skyndade sig stänga och tillbomma porten. Strax därefter öppnades en liten lucka på denne, och tjänarens röst hördes åter, sägande:

— Men hvad är då å färde? I hören att min herre är sjuk, och kunnen väl begripa, att jag icke kan insläppa en hop främmande folk på gården. Sägen ert ärende, och jag skall frambära det.

— Är din herre icke sjukare, än att han kan stiga upp och taga manteln på, så skall han följa mig, sade Myro.

— Säg honom, utbrast en annan — att vi hafva en hälsning från hans...

— Tyst, inföll Myro, — säg honom ingenting. Han skall ingenting veta, förrän han med egna ögon ser. Vi vilja tala med honom, det är nog. Bed honom komma ut. Det gäller en fråga om mycket guld och stor vinning. Säg honom det!

Luckan stängdes, och man hörde tjänarens steg, då han aflägsnade sig.

Det dröjde länge, innan porten åter öppnades. De som väntade där utanför tillkännagåfvo sin otålighet genom förnyadt buller med portklappen. Slutligen visade sig en liten kaftanklädd, svartskäggig man af dystert utseende.

— Mina vänner, hvad viljen I? frågade han med mild röst, sedan han stigit ut på gatan.

— Du är icke Baruk, inföll Myro. — Vi ville tala med den rike mäklaren och icke med dig.

— Baruk ligger sjuk i sin säng. Jag är hans vän och frände, rabbi Jonas, och hvad I viljen säga honom, kunnen I säga mig.

— Du känner då äfven hans dotter, Rakel? frågade man.

— Ja, svarade rabbinen. — Hvad är det med henne?

— Du skall få se, sade Myro.

— Och skall omtala för Baruk hvad du har sett, som om han skådat det med egna ögon...

— Den girigbuken, den hårdhjärtade skurken, inföll en annan.

— Jag följer er, sade rabbinen. — Hvad har händt den kvinna, om hvilken I talen, och hvart viljen I föra mig?

— Du skall snart få veta det.

Rabbi Jonas följde hopen och åhörde utan att svara ett ord, de skymford, som regnade öfver Baruk och hela Israel. Myro hade gripit om hans hand, liksom om hon fruktat, att han skulle undkomma henne. Men han gick lugnt vid hennes sida och drog icke sin hand tillbaka.

När de anländt till hamntorget och rabbinen märkte, att kosan ställdes till det af facklor upplysta huset för drunknade, stannade han och drog djupt efter anden. Han hade beredt sig på ett sorgligt skådespel; nu gissade han hvad som händt.

Emellertid betvang han sin sinnesrörelse och följde Myro, som ropade: kom, kom!

Kort förut hade en liten båt lagt till vid kajens hufvudtrappa nedanför de två marmorlejonen, som prydde hamntorget, och Karmides, som kom från Krysanteus' landtgård, stigit i land därstädes.

Vi veta, att han tillbragt aftonen i Hermiones sällskap med en lustrodd längs den med sommarens yppiga prakt smyckade hafsstranden. Den angenäma färden, som förskönades af de deltagandes glädtighet och musikens toner, hade dock till slut fördystrats för Karmides genom en syn, som han dock icke tillskref verkligheten, utan sin egen inbillning.

Båtfarten hade från en liten vik, som badade foten af den sluttning, där Krysanteus' villa var byggd, blifvit utsträckt till grannskapet af hamnen. När man vände kring en liten säfomkransad holme, öster om hamnen, hade Karmides, skådande ut öfver den solglittrande vattenytan, tyckt sig se ur böljorna uppdyka ett människohufvud, omgifvet af långa, korpsvarta lockar, hvars bleka anlete, när det för ett ögonblick visade sig öfver det genomskinliga elementet, tedde dragen af Baruks dotter. Bredvid detta hufvud tyckte han sig se ett annat . . . men synen försvann hastigt som den kommit, i skötet af det proteusartade hafvet, som alstrar så många underbara bilder.

Karmides förteg sin syn och prisade sig lycklig, att ingen mer än han haft den. Han vände sig till Hermione, som satt vid hans sida för att med henne fortsätta det hviskande samtalet om naturens skönhet, de gemensamma barndomsminnena och kärlekens lycka; men orden dogo småningom på hans tunga, och han försjönk i en tystnad, som icke var det lyckliga, drömmande svärmeriets.

Umgänget med Hermione hade icke förfelat att utöfva mäktigt inflytande på Karmides. Han älskade henne nu med en kärlek, fri från alla beräkningar. Den oväntade upptäckt, som återfört den förlorade Filippos till hans faders hus, hade låtit Petros frukta, att Karmides, sviken i sitt hopp att varda den uteslutande arfvingen till Krysanteus' förmögenhet, skulle begå någon handling, som kunde förråda den ursprungliga bevekelsegrunden för hans närmande till Hermione och hans lyckade försök att återknyta förbindelsen med henne. Petros' farhåga bekräftade sig icke. Karmides hade delat Hermiones glädje öfver broderns återfinnande och med henne beklagat hans olyckliga själstillstånd. Härtill bidrog äfven hans förakt för penningen; när han icke längre jagades af fordringsägare, utan tvärtom å nyo ägde penningeutlånarnes fulla förtroende, så glömde han äfven sina skulder och lefde som förr i dagens glädje, ehuru denna numera bar en annan dräkt och ägde ett ädlare skaplynne än förr.

Hans glädje hade likväl under dessa dagar varit långt ifrån oblandad. Den stördes af en röst i hans inre. Han ville vara värdig sin lycka och kunde det icke, ty emellan honom och detta mål stodo hotande minnen och bland dessa Baruks dotters bleka,. sörjande bild. Hermione kände icke det förhållande, hvari han stått till denna olyckliga unga kvinna. Hon hade hört talas därom, men trodde icke ryktet, sedan Karmides med heliga eder förnekat dess sanningsenlighet. Han hade sålunda icke vågat gifva henne det fullkomliga förtroende, hvarpå han kände, att hon ägde anspråk. Han insåg, att han handlade svekfullt. Och icke blott i detta afseende och emot

henne ensam. Det fanns än en omständighet, hvars vikt han för sig själf ville förringa, men som icke dess mindre i vissa ögonblick af eftertanke förfärade honom. Han var i hemlighet döpt. Han var således fäst vid den kristna kyrkan med ett band, som visserligen icke på ringaste sätt vidkom hans inre människa, men som var erkändt af lagen och föreställningssättet, och med hvilket hans egen vidskepelse förknippade en magisk betydelse.

Det skulle i längden icke kunna döljas, att Karmides emottagit dopet. Hemligheten var i Petros' våld, och att han en gång skulle nyttja den för att gifva Krysanteus en hård stöt, var otvifvelaktigt. I den stunden skulle Karmides inför Hermione och hennes fader stå som bedragare och tillika som ett lumpet verktyg i Petros' händer.

Karmides' framtidshimmel var således icke utan moln. En känsla af ovärdighet och i vissa stunder allvarliga samvetsförebråelser tyngde honom.

En sådan var den stund, då han landsteg vid Piræiska hamnens lejontrappa för att öfver torget begifva sig till sitt hus.

Den hemska syn, som hafvet plötsligt uppenbarat honom, stod för hans ögon med fördubblad klarhet, sedan han lämnat Hermione och hennes glädtiga väninnor, och kvällens skymning bredde sin slöja öfver allt, som kunde gifva hans ögon och tankar en förströelse.

Sysselsatt med denna obehagliga bild kom hans blick att falla på likhuset, utanför hvilket en hartzfackla spred sitt sken och genom hvars öppna dörr man såg de nyfikne, som betraktade de döde.

Karmides kände en rysning genomila sina lemmar.

Var det bleka ansikte, som uppsteg ur hafvet och som ännu stirrade mot honom, ett foster af hans inbillning eller var det kanske en verklighet? Likhusets svarta bänkar skulle måhända kunna svara på frågan.

Karmides stannade och riktade därefter sina steg till det sorgliga stället. Det var nyfikenhet, som dref honom; det var en hemsk aning, som han ville nedtysta, det var hans samvete, som med tvingande makt förde honom dit.

Han inträdde, men stannade vid tröskeln, ty det första, som mötte hans ögon, det var liken af Rakel och hennes barn.

Var det å nyo en synvilla? Var det fantasien, som föregycklade honom denna skepnad med Rakels anletsdrag och mörka lockar — med armarne krampaktigt knutna kring en späd varelse, hvars blåbleka anlete låg tryckt till hennes bröst?

— Det är Rakel, Baruks dotter, hörde han yttras bland de närmaste åskådarne. Orden ljödo i hans öra som en anklagelse för mord, och hans dystra ansikte, hans hemska blick förklarade honom skyldig.

I detta ögonblick anlände Myro med rabbi Jonas och dem, som ledsagat henne, när hon gick att uppsöka Baruk. Karmides måste gifva dem rum och aflägsna sig från dörren, när de inträdde.

Rabbi Jonas nalkades liken. Hans utseende var lugnt; endast en ryckning i läpparne antydde rörelsen i hans själ.

— Det är Baruks dotter, sade han. — Hvar är föreståndaren, att jag må tala med honom om den dödas och hennes barns begrafning?

Föreståndaren för likhuset var tillstädes. Rabbinen vände sig till honom och upptog ur gördeln sin penning-

pung. Detta skedde med en köld, som förvånade de närvarande och ingaf Myro en harm, som ögonblickligen skulle urladdat sig, om hon ej i samma ögonblick varseblifvit Karmides.

— Ah, är du här, min Karmides? utbrast hon. — Är det för att fröjda dig åt ditt verk? Hvilka gudar styrde din kosa hit? Var det Eumeniderna eller andra? Karmides, se här är Rakel, din trolofvade, och här är din son, din egen son, Karmides!

Vid namnet Karmides vände sig rabbi Jonas om. Hans ögon, nyss lugna, nu gnistrande af en tillbakahållen eld, mötte Karmides' skygga blick, då denne smög bort, ledsagad af Myros högljudda hån och de öfriges tysta förbannelser.

Ordningen kom därefter till rabbi Jonas. Men Myros bitterhet upplöste sig snart i tårar; hon kastade sig ned vid Rakels läger och grät.

Sedan rabbinen, hvars lugn tycktes orubbligt, öfverenskommit med likhusets föreståndare om begrafningskostnaden och gäldat den, stack han pungen i gördeln och beredde sig att gå. Men vid åsynen af Myros tårar lade han sin hand på hennes skuldra och bad henne följa sig. Han ledsagade denna bön med en blick, som gjorde den oemotståndlig. Myro, som inbillat sig, att han hade ett hjärta af sten, att han var en förhärdad ockrare och ingenting annat, förvånades öfver uttrycket i hans ögon.

— Du sörjer henne, hviskade rabbinen. — Du måste således i lifstiden hafva känt henne. Jag vill, att du skall tala med mig om hennes sista dagar. Men låt oss gå ut,

där vi äro ostörde. Jag var Rakels trolofvade. Behöfver jag säga dig mer?

Myro följde honom. Hon hade i rabbi Jonas igenkänt den lille svartmuskige karl, som ofta låtit sig se utanför det hus, där hon bodde.

Hon gissade nu, att det var medlidande eller någon annan bevekelsegrund, som så ofta hade fört rabbinen dit. Hon påminde sig äfven, att Rakel talat om en lärd och aktningsvärd man, som Baruk ämnat till sin dotters make, och Myros hjärta vardt nu välvilligare stämdt emot den rike mäklarens frände, så att hon ångrade, att hon öst så mycken bitterhet öfver hans hufvud.

De satte sig ned på fotställets till en af hamntorgets bildstoder, och Myro förtalde för rabbinen Rakels senaste öden.

Rabbinen lyssnade stillatigande; men hans tystnad var icke köldens, det förnam Myro af en sympatisk ingifvelse.

När Myro slutat sin berättelse, bad henne rabbi Jonas med något sväfvande röst att visa Rakel och hennes barn den sista hederstjänsten — att följande morgon, vid en tid, som rabbinen tillkännagaf, följa dem från likhuset till begrafningsplatsen för okända drunknade, där det var bestämdt, att de skulle hvila. Själf kunde han det icke utan att bryta mot sitt folks heliga lag.

Myro undrade öfver en sådan lag, men lofvade gråtande att uppfylla hans önskan.

Därefter tryckte rabbi Jonas hennes hand med nästan våldsam styrka och aflägsnade sig.

Myro återvände till sin ensamma boning.

Nästa morgon var hon tidigt uppe för att följa sin

väninna och sin lille älskling till grafven. Två slafvar buro den för mor och son gemensamma kistan till den ensliga, ovårdade begrafningsplatsen. Hetären i sin slitna klädning följde dem. Hetärens tårar voro det enda offer, som ägnades de båda dödas skuggor.

Myro var hela dagen sorgsen. Hon hade emellertid icke glömt sitt löfte att möta Teodoros, den kristne prästen. Mot aftonen gick hon till det hus, där hon skulle finna honom.

Myro fann i detta hus samlade några män och kvinnor, alla kristianer, men af olika stånd och villkor. Hon emottogs med vänlighet af alla. Teodoros hade förberedt dem på hennes ankomst. De voro samlade för att höra ordet förkunnadt af Teodoros. Myro, full af blygsel och förlägenhet i dessa aktningsvärda och allvarliga människors sällskap, satte sig vid dörren på en ensam plats, fjärran från de andra åhörarne, när Teodoros uppsteg och började tala. Han talade om synden och frälsningen. Synden hade hitintills för Myro varit ett nästan okändt begrepp; men när Teodoros utredde det, så var det, som om hennes medvetande genom sig själf hade klarnat och afhöljt dragen af en sanning, som länge, fastän slöjad, stått för hennes själs öga.

Efter synden talade Teodoros om frälsningen. Han påpekade icke dess plats i någon dogmatisk lärobyggnad; han endast uppläste och utvecklade den enkla berättelsen om synderskan, som, då Jesus satt till bords i fariséen Simons hus, inträngde där, kastade sig till nazarenens fötter, vätte dem med sina tårar och torkade dem med sina lockar. Denna kvinna, sade Teodoros, kände säkerligen, åtminstone i vissa stunder, sorg öfver sig själf,

Måhända hade hon ett lättsinnigt lynne, som tillät henne att förjaga självförebråelsen, men hon måste dock ofta funnit sina usla fröjder förbytta i kval, känt det förfärligaste af allt, som människan kan utstå, nämligen förtviflan under nöjets larv.

Myro tänkte på sig själf vid dessa ord.

Teodoros skildrade, huru fariséen, full af afsky, ville stöta synderskan bort, men huru Jesus, Guds son, upphöjde hennes ånger öfver den stoltes rättfärdighet och gaf henne förlåtelse och tillförsäkrade henne frälsning genom kärleken och tron.

Myro smälte i tårar. Detta enda drag ur galiléens lefnad var mäktigt att vinna hennes själ åt honom. Hon igenkände sig själf i synderskan och skulle, som hon, velat kasta sig till den gudomlige mästarens fötter, om han i synlig måtto stått för hennes ögon.

Detta var ej det enda tillfälle, då Myro i samma krets af vänliga och glada människor fick höra evangelium förkunnadt af Teodoros.

Någon tid därefter hade den förra hetären, Afrodite Pandemos' prästinna, blifvit en trosvarm medlem af Kristus' församling och en ärbar tjänarinna i det hus, där hon gjorde sin första outplånliga bekantskap med det glada budskapet.

Vid samma tid afled den rike mäklaren Baruk, såsom man sade, af sorg öfver sin dotter.

Huru förvånades man icke i Athen, när man fick veta, att Baruk hade testamenterat en ansenlig summa penningar åt hetären! Hufvuddelen af sin förmögenhet hade han skänkt till tempelbyggnaden i Jerusalem, det öfriga till sina fattiga trosfränder i Athen.

Det var rabbi Jonas, som meddelade Myro underrättelsen om arfsförordnandet. Hon emottog penningsumman, men öfverlämnade den till Teodoros för att användas till barmhärtighetsverk, sedan hon först sörjt för att en enkel vård upprestes på Rakels och hennes sons graf. Vården var en urna utan inskrift, ty det var ingen utom Myro, som ville känna dem, hvilka slumrade därunder.

TOLFTE KAPITLET.

Brölloppet.

Tillrustningarna till Karmides' bröllopp med Hermione voro redan började. Ännu två dagar, och man hade hunnit den, på hvilken föreningen mellan de båda älskande skulle fullkomnas.

Under den senast förflutna tiden hade Hermione likväl icke känt sig lycklig. Karmides hade undergått en plötslig förvandling. Han var dyster och fåordig. Han visade sig tankspridd och kall i hennes sällskap. Huru förklara detta? Hon bad om hans förtroende. Men han nekade henne det. Han försäkrade, att det var sällheten, som gjorde honom tankspridd. Och medan han försäkrade detta, vittnade dock hans väsen, att han ljög, och i hans blick låg en skygg fruktan, som om furierna skakat sitt ormgissel öfver hans hufvud.

Hermione såg sin fader kämpa med djupa bekymmer. Detta nedtryckte henne icke mindre. Själf hade hon under de senare dagarne måst röna flere bevis på den förbittring, som hos athenska folket, hedningarna såväl som de kristne, rådde mot Krysanteus. Till och med det

lilla antal, som hitintills troget understödt honom, hade nu med få undantag, under inflytelsen af den allmänna meningen, dragit sig tillbaka. Gymnasierna stodo tomma, och ungdomen, trotsande den hårde censorn, samlade sig som förr kring Epikuros' vansläktade lärjungar. Barmhärtighetsstiftelserna voro inrättningar, af hvilka endast de vid dem anställde tjänstemännen drogo fördel. Folket knotade öfver de summor, som offrades på dylikt; de sjuke och fattige fruktade dem, emedan onda, måhända till en del sanna rykten voro om dem i omlopp. Bland stadens förnämligare släkter fanns knappt någon, som ej ansåg sig hafva skäl att klaga öfver Krysanteus, emedan enskilda deras medlemmar träffats af den oblidkeliga stränghet, hvarmed han skötte sitt censorskall. Han hade afsatt osedlige offerpräster och anklagat och sakfällt oredlige ämbetsmän i massa. Till de lediga platserna funnos få eller inga sökande, ty de missnöjde hotade hvarje sådan med förföljelse. Att de afsatte prästerna kastade sig i kristna kyrkans armar var en vanlig företeelse. Denna gjorde oupphörligt proselyter ej blott ibland de ringare klasserna, utan äfven inom de bildade. Krysanteus' verksamhet medförde helt andra frukter än dem han åsyftade. Han var icke blind för detta. Han började i själfva verket förtvifla om möjligheten att vinna seger åt den sak, hvars stridsman han var.

Till dessa bekymmer sällade sig den sorg och grämelse, som Clemens ingaf honom. Den offentliga ransakningen med Petros hade nu började, och hvar gång han fördes inför domstolen ledsagades han af folkskaror, som uttryckte sitt deltagande för honom. Clemens hade inkallats för att lämna upplysningar om sin fosterfader.

I stället för att väcka någon anklagelse mot denne, hade han under de kristianske åhörarnes jubel kastat sig i biskopens armar och högtidligt tackat denne för det inflytande han tillvällat sig på hans öden. Och då Clemens hörde, att rättegången utan tvifvel skulle sluta med en dödsdom öfver Petros, uppfylldes han af afsky mot sin fader och uppenbarade dessa känslor utan hejd i folkets åsyn. Han fortfor ännu att lefva i grottan vid pelarfältet, och hans rykte för helighet steg med hvarje dag. De homoiusianska kvinnorna älskade att kalla honom »den helige Clemens». Uttrycket smekte den unge asketens öra. Han hade segrat i striden med sin sinnliga natur, och segerns frukt var ett själstillstånd, hvari han oftare sällskapade med änglarne och den heliga jungfrun än med världens verkligheter.

Krysanteus hade gjort en utflykt till Eleusis för att se det nya tempel, som uppfördes där. Det var natt, då han, stadd på hemvägen, nalkades Athen. En af dessa bråda, häftiga och snabbt öfvergående stormar, som äro egna för de södra landen, hade utbrutit öfver den resandes hufvud. Regnet föll i strida strömmar och blixtarnas hvita sken lyste nejden.

Men icke långt från dubbelporten upphörde regnet, och formannen, som hitintills vandrat vid sidan af sina uppskrämda, för ljungeldarna skyggande hästar, kunde åter intaga sitt rum på vagnen framför sin herre.

De voro nu i grannskapet af pelarfältet. Medan Krysanteus tänkte på sin son, som tillbragte natten i den öppna grottan, pekade formannen mot ett svagt ljussken, som syntes från fältet, och frågade, hvarifrån detta kunde komma.

Krysanteus lämnade vagnen och tillsade formannen att köra vidare. Han ville besöka Clemens. Lampskenet kom från dennes grotta.

Den unge anakoreten hade förmodligen vakat under stormen, mot hvilken hans usla boning endast kunde hafva lämnat otillräckligt skydd.

Krysanteus ville se, huru Clemens befann sig. Kanske också, att han nu, i natten och ensamheten, sedan elementens raseri börjat lägga sig, var mer hågad att uthärda åsynen af sin fader och lyssna till hans välvilliga ord.

I denna förhoppning tog Krysanteus sin väg öfver den välbekanta begrafningsplatsen och styrde kosan mot det från andra sidan fältet synliga ljusskenet.

Han stod snart i grannskapet af anakoretens grotta.

Lampan, ställd intill en vägg, som skyddade henne mot blåsten, upplyste hålans inre. Clemens satt på sin mossbädd. Han var icke ensam. Gent emot honom, med ryggen vänd mot grottans öppning, satt hopkrupen på marken en hisklig skepnad, i hvilken Krysanteus till sin förvåning upptäckte Simon pelarhelgonet.

Simon hade under det häftigaste åskvädret lämnat pelaren och begifvit sig till sin granne. De hade redan länge samtalat, och samtalet fortfor ännu, när Krysanteus stannade utanför grottan. Simon talade med hög och vredgad röst.

— Än en gång: drag hädan, sade han, vänd till Clemens. — Jag känner dig, yngling. Du är son af den gamle ormen och själf en orm, som jag fostrat vid min barm. Du har hitkommit för att bestjäla mig, men akta dig, Filippos, jag har skarp syn och skarp hörsel. Tjufven skall komma på skam.

— Fader, sade Clemens med synbar ängslan, — jag förstår icke dina ord. Hvarför vredgas du på mig? Är det därför att mitt hjärta är ondt? Jag beder dagligen om ett nytt, och himmelen synes vilja höra mig, ty änglarne och Guds moder hugna mig med sin åsyn och rena mig med sitt umgänge. Har icke äfven du, Simon, kämpat med synden, innan du vann den helighet, som nu omstrålar dig? Haf undseende för min ungdom, fader, och låt mig vara i ditt grannskap för att uppbyggas och styrkas af ditt föredöme.

— Himmelen har själf talat, inföll helgonet. — Det var mina' böner, som öppnade hans mun. Åskan röt i ditt öra, att du skall draga härifrån, och blixten hotade att splittra dig, om du ännu vanhelgar detta ställe. Hvad har du här att sköta?

— Jag har sagt det, vördnadsvärde Simon. Vredgas nu icke längre.

— Ah, jag känner nog ditt uppsåt. Du är hitsänd af din förbannade fader för att nödga mig dö af hunger och törst. O, jag är rysligt hungrig, klagade Simon med jämrande röst; — de fromma och gifmilda hafva glömt den gamle för att begapa den unge. Ingen stillar nu min hunger, ingen läskar nu min tunga. Alla gå till dig. Ah, ve öfver dig, Filippos!

— Din anklagelse är orättvis, fader Simon. Jag nöjer mig med ett bröd, och vattnet, som jag dricker, hämtar jag själf ur källan.

— Man kallar dig den helige, fortfor Simon med hväsande röst. — Har du hört, att man kallar dig den helige?

— Ja, svarade Clemens, — och jag vill med Guds hjälp varda värdig att bära detta namn.

— Men jag säger dig: gå härifrån! Nu genast skall du gå för att aldrig återkomma. Denna natt är farlig, Filippos. Himmelen har ännu icke uttömt sina blixtar. Akta dig för min förbannelse — och för mina klor. Med dessa händer har jag strypt Paulos. De veta, huru de skola klämma en strupe. Akta din egen!

— O, min Gud, hvad säger du? Du talar oförnuft, Simon. Hvem säger du, att du har strypt?

— Lama ragschu gojim... det var Paulos' sista ord. Jag glömmer dem aldrig. Han satt i tornkammaren och läste, som han plägade, i Davids psalmer, när jag smög mig in och strypte honom. Det var en Gudi behaglig gärning, som står inskrifven vid mitt namn i lifsens bok. Lama ragschu gojim. Kände du Paulos? Nej, nej, du kunde icke känna honom. Du var då ett barn. Den kätterske patriarken hade hungrat i sex dagar, när budet kom, att han skulle dö. Makedonios ville det, och kejsaren ville det äfven. Makedonios tillförsäkrade mig himmelens salighet och lofvade uppfostra min Petros till en stor man, om jag gjorde det.

Jag är nu helgon, och min son är biskop. Jag hatade icke Paulos, men jag hatar dig, Filippos, emedan du är en otacksam, afundsjuk, förrädisk son. Jag säger dig än en gång: gå härifrån eller akta dig för mina klor! Känn själf, huru de kunna klämma!

Simon hoppade fram till Clemens, utsträckte sina långa, magra armar, och hans köttlösa, mörkbruna fingrar grepo kring Clemens' hals.

Ynglingen gjorde en våldsam ansträngning för att slita sig lös. Men förgäfves. Simons armar och fingrar

voro som af järn. Han släppte icke sitt tag. Hans ögon, lysande af vansinnets eld, tycktes kasta gnistor.

— Pojke, hväste han, — svär att gå härifrån . . . för alltid . . . eller jag stryper dig!

Fattad af dödsfara skulle Clemens svurit den ed, som helgonet affordrade honom; men han kunde det icke. Han kände sig nära att kväfvas. Förskräckelsen gaf honom en ögonblicklig styrka, så att han förmådde resa sig upp från mossbädden, där han sutit under detta uppträde. Han grep med ena handen om den ryslige gubbens långa, tofviga skägg; den andra sökte instinktmässigt fiendens ögon för att bländа honom.

Simon uppgaf ett skri, liknande ett såradt vilddjurs rytande. Hans händer släppte sitt tag. Clemens hade intryckt hans ena öga. I nästa ögonblick föllo båda under brottningen till marken.

Men Clemens' kraft var nu uttömd. Simon kastade sig öfver honom och grep ånyo med de långa nagelväpnade fingrarne kring hans hals för att strypa honom. Clemens förlorade medvetandet.

Hela detta uppträde hade endast upptagit några sekunder. I nästa ögonblick hade Krysanteus ilat till sin sons hjälp. Med möda lyckades han befria Clemens ur pelarmannens händer. Simon uppgaf ett ursinnigt rop, när han igenkände sin nye motståndare. Han reste sig på sina genom den oupphörliga knäböjningen vanformade ben. Blodet rann ur hans intryckta öga; det andra tycktes spruta lågor.

Det började nu mellan Krysanteus och pelarmannen en långvarig brottning, hvarunder denne senare utvecklade hela styrkan hos en vansinnig, som är i raseri.

Lampan nedstöttes, och de kämpande omgåfvos af mörker på sin trånga valplats. Krysanteus lyckades förflytta striden från grottan till fältet där utanför, och här segrade hans från ungdomen genom gymnastiska öfningar utvecklade styrka. Men segern var icke afgjord, så länge Simon ännu kunde röra sina lemmar. Hans ögonmärke under striden var motståndarens strupe, och han hade lyckats att få tag omkring denne, när Krysanteus ändtligen trängde sin ryslige fiende mot stadsmuren och med en våldsam stöt krossade hans hufvud.

Simon föll, ett blodigt lik, till hans fötter.

Clemens hade under striden återvunnit sitt medvetande. När Krysanteus med svettdrypande panna vände sig bort från den slagne, såg han ynglingens hvita kiton fladdra för vinden utanför öppningen till grottan.

Förvirrad och skälfvande af förskräckelse hade Clemens åskådat den i hans grannskap utkämpade striden mellan två i mörkret oredigt skymtande skepnader, som för hans inbillning antogo jättestorlek och vidunderliga former.

Det vilda skratt och det lama ragschu gojim, som det mordiska helgonet utstötte, när det lyckats få tag om sin motståndares strupe, öfvertygade Clemens, att den ene af kämparne var Simon, och påminde honom, tillika med den smärta, han kände i sin hals, om det ohyggliga uppträdet i grottan och om den dödsfara, hvari han nyss sväfvat. Fasan kom hans blod att stelna. Mörkret hindrade honom att igenkänna sin räddare, och när striden var ändad, och den ene af skepnaderna närmade sig honom, visste han icke, om det var Simon eller den andre. Hans medvetande hade klarnat, men blott ett ögon-

blick, för att omtöcknas af ett varaktigare mörker. Han uppgaf ett rop af fasa och vacklade tillbaka, när Krysanteus fattade hans hand.

— Filippos, hördes Krysanteus' röst, — det är jag, din fader. Frukta icke! Uslingen, som ville mörda dig, är straffad. Följ mig härifrån!

Clemens hörde befallningen, igenkände rösten och lydde. Han lät föra sig vid Krysanteus' hand öfver pelarfältet och genom Kerameikos till huset vid Tripodgatan. Men de svar han under vägen gaf på sin faders frågor vittnade om själsförvirring.

Och tyvärr var denna icke af öfvergående slag. Uppträdet i grottan hade gifvit sista stöten åt ynglingens länge vacklande förstånd. Clemens var svagsint.

Den följande dagens sol fann icke mer Simon på pelaren, hvarifrån han så länge hälsat hennes uppgång. Den gamle Batyllos, vandrande om morgonen öfver fältet, såg honom ligga med krossadt hufvud och blodigt ansikte bredvid stadsmuren. Han var död.

Den päls, som i lifstiden utgjort helgonets dräkt, återfanns i grottan, hvarest den unge anakoreten plägade vistas. På Simons nakna kropp sågs öfver ryggen ett långt och djupt ärr, hvars tillkomst ingen brydde sig med att söka förklara. Det var märket efter det glödgade järn, hvarmed Petros, homoiusianernas biskop, hade förstått att uppväcka sin fader från de döde.

Ryktet om Simon pelarhelgonets ofärd spred sig med utomordentlig hast genom staden. Man uttömde sig i gissningar öfver hans dödssätt. Det som mest förvånade alla var, att han ej fanns liggande vid foten af sin pelare; man kunde då antagit, att han nedstörtat och fått hufvudet

krossadt genom fallet. Nu häntydde allt på, att han under natten lämnat pelaren, och att han dukat under för någon fiende efter en våldsam kamp, hvaraf den genom regnet uppblötta marken i grannskapet af grottan bar tydliga spår.

Det hemlighetsfulla i tilldragelsen skingrades snart. Krysanteus skyndade att underrätta myndigheterna om händelsens förlopp. Kristianerna fingo veta, att det var ärkehedningen, som hade mördat deras dyrkade helgon. De omständigheter, som rättfärdigade hans handlingssätt, ansågo de för diktade. De uppfylldes af ett raseri, som dämpade deras fruktan för öfverhetens svärd. När det homoiusianska prästerskapet afhämtade den döde och i högtidligt tåg förde det blodiga liket genom gatorna för att bisätta det i storkyrkan, trängdes kring båren en ursinnig massa, som gaf luft åt sin vrede i vilda hotelser mot arkonten. Athen fick samma utseende som under dagarne vid Konstantius' död. Om eftermiddagen stormades det fängelse, i hvilket Petros förvarades; dörrarna uppbrötos, och fången fördes, mot sin egen uttalade önskan, af folkhopen till sitt hus, som han likväl strax därefter lämnade för att frivilligt öfverantvarda sig i rättvisans händer.

Upploppet skulle antagit ett än mer hotande utseende, om ej Krysanteus skyndat att kväfva det med våld. I kraft af den myndighet, som kejsaren lämnat i hans hand, öfvertog han befälet öfver den i Athen varande krigsstyrkan och använde henne med skonslös stränghet. Legionärerna angrepo med fällda lansar de bullrande hoparne och skingrade dem. Blod utgöts på flere punkter af staden. Emot natten var lugnet återställdt, och en

mängd kristianer, som tillfångatagits under upploppet, inspärrades i fängelserna för att följande dagen sakföras som upproriske emot den kejserliga makten.

Det var under sådana sorgliga förhållanden dagen inbröt, på hvilken Krysanteus skulle fira sin dotters bröllopp.

Karmides och Hermione hade samvetsgrant iakttagit de ärfda bruk och heliga handlingar, med hvilka två älskandes lagliga förening firades af fäderna. De hade gemensamt offrat åt de gudomligheter, som voro äktenskapets hägnare, åt allfader Zeus, åt Hera och den jungfruliga Artemis. Hermione hade afskurit sina lockar och nedlagt dem på vishetsgudinnans altar. Dessa ceremonier förrättades, såsom vederbörligt, dagen före bröllopet.

På aftonen af bröllopsdagen trängdes väldiga folkskaror på Tripodgatan och torget nedanför Akropolis för att se brudtåget, när det från Krysanteus' hus skulle begifva sig till brudgummens vid ingången till Piræiska gatan. Båda husen voro sedan morgonen smyckade med löf och blommor af brudparets unga vänner.

Slutligen visade sig tåget. Det öppnades af en med hvita hästar förspänd vagn, hvari bruden åkte vid sidan af nymfagogen eller brudriddaren, en ung, ogift vän till Karmides. Vagnen följdes af en hvitklädd, kransad skara, som i händerna bar facklor. Bland de sköna flickor, Hermiones vänner, som tillhörde densamma, sågos Ismene och Berenike. Ynglingarne, som parvis ledsagade flickorna, voro till större delen förnäme främlingar och lärjungar af Akademia eller tillhörde de sådane med Krysanteus eller Kar-

mides närskylda familjer, som, i trots af den allmänna oviljan mot arkonten, af bruket nödgades deltaga i högtidligheten.

Hermione var klädd i en dräkt af byssos och purpurtyg, och enligt häfdvunnet bruk slöjad. Slöjan dolde hennes bleka anlete, som annars skulle röjt oro, lidande och dystra aningar.

Tåget ledsagades af musikanter, som läto den lydiska flöjten tona i lifliga, sprittande melodier.

Det hela företedde vid facklornas sken en högtidlig anblick, men likväl ingalunda så glädtig som andra uppträden af samma slag.

Ynglingarne och flickorna skämtade icke med hvarandra, såsom annars var öfligt. Från de talrika åskådarne hördes inga bifallsrop. De iakttogo djup tystnad. Inga vänner till brudparet trängde sig fram för att lyckönska det. Inga högtidsklädde gossar hade självmant infunnit sig för att strö blommor framför vagnen eller kasta blomsterkvastar på brudtärnorna.

Innan tågets sista led hade lämnat Krysanteus' hus, stördes det af något, som hvar och en måste anse för ett dåligt förebud.

Den svagsinte Clemens visade sig i ett af fönstren. Han hade efter det hedniska sättet kransat sig, högtiden till ära.

Han uttalade med hög röst några ord, som de närstående hedningarne måste uppfatta som en hemsk profetia, och i hvilka kristianerna igenkände den helige siaren Johannes' ord:

— Med sådan hastighet skall du förkastad vara, och ljus och ljusstake skall icke mer lysa i dig, och brud-

gums och bruds röst skall icke mer hörd vara i dig. Ve, ve öfver dig!

Efter dessa ord försvann det bleka ansiktet ur fönstret. Många af brölloppsgästerna hade hört dem.

När tåget anländt utanför brudgummens hus, emottogs det af honom och några hans vänner.

Karmides, kransad och klädd i en lysande dräkt af purpurtyg, lyfte sin brud ur vagnen, räckte henne handen och förde henne öfver sin tröskel.

Därefter tog den egentliga festen sin början.

Festen fortfor, som vanligt, till långt inpå natten. Gästernas förstämning var i början synbar. Det olyckliga förebud, under hvilket man lämnat brudens hus, tyngde på sinnena, och det hviskades mellan gästerna om hvad den svagsinte ynglingen sagt. Karmides var den ende, som syntes glad och lycklig. Men de ädla vinerna, som tömdes under måltiden, väckte ändtligen skämtets fjärilar till lif; de utvecklade sina vingar och började fladdrande sväfva öfver det kransade laget. Annæus Domitius, som föreställde brudgummens fader, anslog lyckligt den glädtigare ton, som nu vardt rådande. Och när bröllopssångerna uppstämdes, och musiken manade de unga till dans och lek, var det dystra förebudet glömdt, och nöjet strålade från alla ansikten, hvilka icke, som brudens, voro dömda att gömma sig under slöjan.

Karmides satt bredvid Hermione och hviskade, förtjust och lycklig, med henne, när utanför fönstren uppstämdes en bullrande musik. Denna aflöstes af en dubbelkör af vackra röster, ynglingars och flickors, som sjöngo en bröllopssång till det unga parets ära.

Det var Olympiodoros, Palladios och en mängd af

den glada skara, som plägade samlas i Epikuros' trädgårdar, hvilka på detta sätt togo farväl af en vän, som gick att utbyta den frie Eros' välde mot hans allvarsammare broder Hymens.

Sången växlade mellan ynglingarnes och flickornas körer, och båda sjöngo gemensamt omkvädet, med hvilket hvarje vers slutade:

Hymen, gif lycka och fröjd! Hymenäos, eja, Hymenäos!

Flickorna klagade öfver aftonstjärnan, den grymmaste af de oförgängliga eldar, som efter Kaos tändes på himmelens hvalf. Ty det är aftonstjärnan, som rycker den blyga darrande bruden ur sin moders famn och öfverlämnar henne åt en djärf och häftig yngling. En stad, som intages af en skonslös fiende, är väl den mer att beklaga än hon? Så sjöngo flickorna, men uppstämde icke förty, när de klagat ut, det lifliga omkvädet:

Hymen, gif lycka och fröjd! Hymenäos, eja, Hymenäos!

Ynglingarnes kör svarade, att ett bloss med ljufligare sken än aftonstjärnans hvarken lyser för jordens dödlige eller olympens gudar. Hvad föräldrarne fastställt helgas af henne; hvad de älskande länge önskat räckes gifmildt af henne . . .

Hymen, gif lycka och fröjd! Hymenäos, eja, Hymenäos!

— Systrar, började flickorna ånyo, — aftonstjärnan har ryckt en vän ur vår krets. När vi hädanefter om våren vandra i skogen och på ängarna för att plocka doftande blommor, skola vi sakna henne, som var den älskligaste bland oss alla. Hon är bortförd af en röfvare.

Onyttig var all vår vaksamhet. Aftonstjärnan medför natten, och natten medför de lurande tjufvarne. Hvad är en brudgum annat än en tjuf, fast namnet är ett annat?

— Bröder, sjöng i sin ordning ynglingakören, — hvad det roar flickorna att gäcka oss med en låtsad klagan! De efterlängta hvad de säga sig frukta...

Hymen, gif lycka och fröjd! Hymenäos, eja, Hymenäos!

Flickorna fortforo: — Älskad af alla är blomman, som växer i den väl omgärdade trädgården, där hon hvarken hotas af det betande lammet eller den ristande plogen. Vindarne smeka, solen lifvar, regnet fostrar henne. Gossar och flickor eftersträfva henne. Men plockad vissnar hon och eftersträfvas nu af ingen. Det är med flickan som med blomman.

Ynglingarne svarade: — Vinrankan, som oförmäld lefver där hon föddes, på det vilda fältet, lyfter sig aldrig mot himmelen och fostrar aldrig den milda drufvan. Hon böjer sig tyngd till jorden. Men förmäler hon sig med den högväxte almen, så varder hon älsklig för odlaren och för sig själf. Det är med flickan som med rankan ... Sjungen därför med oss:

Hymen, gif lycka och fröjd! Hymenäos, eja, Hymenäos!

Båda körerna förenade sig nu i slutversen, hvars innehåll var detta:

Lefven väl och lyckliga, brud och brudgum! Lato, ungdomsuppfostrarinnan, välsigne er med sköna barn! Kypris styrke er trogna kärlek, och Zeus förläne er varaktigt välstånd! Sofven, men glömmen icke att vakna i morgon! Vi återkomma med morgonens stjärna...

Hymen, gif lycka och fröjd! Hymenäos, eja, Hymenäos!

Efter sångens slut ljödo åter de lydiska flöjterna, ledsagade af lyror och cittror.

Bland de talrike åhörarne till den ofvan skildrade serenaden voro äfven presbytern Eufemios och rabbinen Jonas.

Båda hade viktiga ärenden att uträtta. Eufemios kom ifrån Petros och bar i sin gördel ett bref, som tidigt följande morgon skulle öfverlämnas till Krysanteus.

Detta bref innehöll endast några rader. Petros lyckönskade Krysanteus och det nygifta paret och uttalade sin välsignelse öfver deras förening, hvilket han förklarade sig göra i den kristna kyrkans namn, emedan Karmides tillhörde denna på ett oupplösligt och evigt sätt igenom döpelsens undfångna nåd.

Denna öfverraskande upptäckt skulle för Krysanteus inviga den kommande dagen.

Rabbi Jonas hade ett annat ärende, som måste ännu samma natt uträttas. Rabbinen bar i gördeln under sin kaftan en välslipad dolk, hvars udd till yttermera visso var förgiftad.

Allt sedan Baruks död hade rabbi Jonas föga visat sig bland sina landsmän och trosvänner. Han hade icke heller uppträdt i synagogan. Man sade, att han var mycket sjuk, att han förtärdes af något invärtes lidande, och detta sannades af hans utseende. Han hade på den senaste tiden magrat mycket, och han var mer hopsjunken än någonsin.

Rabbi Jonas hade alltifrån bröllopstågets ankomst tillbragt aftonen utanför Karmides' hus.

Nu, under serenaden, hade han valt sin plats helt nära husets port. Vid hans sida stod en man med judiska drag, en frände till rabbi Jonas.

Denne man var juvelhandlare och hade under de föregående dagarne ofta varit kallad till Karmides i och för valet af de smycken, hvarmed den nygifte mannen på morgonen efter bröllopsnatten, enligt bruket bland de rike, skulle begåfva sin unga hustru.

Juveleraren kände således husets inre och hade för öfrigt genom Karmides' unge tjänare Alexander vetat förskaffa sig så noggrann beskrifning på stället, som hans vän rabbi Jonas kunde behöfva till utförande af sin afsikt.

Där de båda nu stodo, fanns i portgången, helt nära dem, till vänster en trappa, som förde till en kammare i husets andra våning. Om dörren till denna kammare var läst, kunde hon utan svårighet öppnas med en lieformig hake, som rabbinen bar i sin gördel och i hvars bruk han under de senare dagarne, då han hvarken förmådde studera eller förrätta sin tjänst, hade haft god tid att öfva sig. Från kammaren, som vanligen var tom, förde en annan dörr till en kring husets gårdsida löpande balkong, hvarifrån hela våningen med dess olika lägenheter var tillgänglig.

Rabbinen kände mycket noga belägenheten af brudkammaren och de till denna gränsande rummen.

Om han efter fullbordadt uppsåt välbehållen lyckats lämna huset, så voro alla åtgärder träffade till en skyndsam flykt ifrån Athen.

Nu afvaktade han den lämplige timmen för sitt företag.

Hans väsen bar prägeln af lugn beslutsamhet. När serenaden tystnat, och större delen af det utanför huset samlade nyfikna folket aftågat med musikanterna, lämnade honom juveleraren och följde hopen. Rabbinen stannade på sin plats, lyssnade till det glada sorlet från bröllopsgästerna och räknade dem, som aflägsnade sig.

När sorlet förtonat och endast de med brudparet närmast befryndade gästerna ännu funnos kvar, gick rabbinen med tysta steg uppför den omtalade trappan.

Han hade väl beräknat sin tid. I denna stund fördes Hermione vid facklors sken till ett å ena sidan om brudkammaren beläget rum, där de sista ceremonierna skulle företagas, innan hon af sina väninnor leddes till brudbädden.

Enligt öfligt bruk hade Karmides vid samma tillfälle aflägsnat sig för att i ett rum å andra sidan, under ett rökoffer åt Kypris, afvakta dessa ceremoniers slut och brudtärnornas bortgång.

Karmides hade alltifrån besöket i likhuset varit förföljd af Rakels och hennes sons bleka skepnader. Om natten visade de sig vid hans läger; om dagen stodo de aldrig klarare för hans ögon, än när han var i Hermiones sällskap. Han hade fått en föreställning om de kval Orestes, jagad af Eumeniderna, uthärdat; och trodde han numera på en gudamakt, så var det den, som sänder samvetskvalen.

Under denna afton hade han likväl känt sig fri från ångesten. De gudar, som gynna kärleken och äktenskapet, hade utestängt furierna från bröllopssalen. Rakels skepnad hade icke uthärdat bröllopsglädjen, utan vikit från hans sida. Hon skulle återvändt, ifall det olyckliga

omen, hvarunder bruden lämnade sin fars hus, hade omtalats för honom. Men gästerna hade förtegat det. Det var opassande och farligt att tala om ett olyckligt förebud. Man kunde tillhviska hvarandra, att man iakttagit det, men ingenting vidare; och det fanns väl ej någon, som förgätit att för sig själf tillägga den gamla formeln vid sådana tillfällen: »gudarne afvände olyckor!»

Karmides, hade nu blott en önskan: att de sista gästerna skulle gå. Han längtade att vara ensam med sin brud. Han hörde från kammaren på andra sidan brudgemaket de unga kvinnornas glada skämt med Hermione, medan de enligt bruket twådde hennes fötter med vatten, hämtadt ur den heliga källan Kallirhoe. Han påminde sig, att han själf hade en from plägsed att uppfylla, och kastade några rökelsekorn i fyrpannan på en trefot, bedjande härunder till Kypris, kärlekens gudinna.

Kammaren, där han befann sig, hade två dörrar. Den ena, som nu stod öppen, förde till brudgemaket, den andra till den förut omtalade balkongen.

Karmides' uppmärksamhet togs ett ögonblick i anspråk af ett obetydligt buller, som hördes utanför. Han trodde, att någon af gästerna eller husets tjänare förorsakat det under gåendet öfver balkongen.

Orsaken var dock en annan. Det var rabbinen, som, efter att hafva kastat en blick genom dörrens täta gallerverk, riglade henne utvändigt.

Strax därefter öppnades dörren mellan samma balkong och brudgemaket, men så tyst, att Karmides skulle ingenting förnummit, om ej hans blick varit riktad åt detta håll.

Brudkammaren upplystes svagt af en enda taklampa.

Vid skenet af denna såg Karmides en mörk skepnad, som med ljudlösa steg öfverskred golfvet och styrde kosan rakt emot den plats, där han stod.

Utom sig af öfverraskning igenkände han Rakels forne trolofvade, rabbinen, som han ofta sett i Baruks hus.

Rabbinen var dock mycket förändrad och liknade snarare en hemsk andeuppenbarelse än en lefvande människa, under det han nalkades med tysta steg, och lampskenet föll på hans bleka ansikte, hvars ögon, flammande ur djupet af sina gropar, voro oaflåtligt fästa på Karmides.

Innan denne var mäktig af ett ord, hade rabbinen kommit i hans omedelbara grannskap och stängt dörren till brudrummet bakom sig.

— Hvem är du som kommer? . . . Och hvad vill du här?

Med dessa ord bröt hastigt den bleknande Karmides tystnaden.

— Fråga, hvilka vi äro som komma, och hvad vi vilja här, sade rabbinen med dämpad röst; — märker du ej, att vi äro flere.

— Jag igenkänner dig. Du är Jonas, rabbinen. Men hvad söker du här? Hvad föranleder dig att komma på sådant sätt och vid denne timme?

— Tala icke ensamt till mig, sade Jonas. — Du borde se, att jag följes af flere.

— Du talar som en vansinnig. Människa, hvad vill du? Jag läser i dina ögon ett ondt uppsåt.

— Jag såg din brudsäng, sade Jonas; — hon lyser skönt af silfver och elfenben. Men du skall aldrig hvila

i den. Hon är bäddad förgäfves. Ack, det gifves brott, som, när de skola vedergällas, göra den allsmäktige hämnaren till en nödställd gud. Alla hans vredes vikter äro som ett dun mot tyngden af en enda uslings odåd. Han kan icke tillämpa sin egen lag, som bjuder öga för öga och tand för tand. Hade du ögon så många som himlahvalfvets och jag släckte dem, och tänder som ljupets Behemoth och jag utbröte dem, så vore dina kval ett intet mot dem, som du förorsakat oss — mig och henne och dem, som gåfvo henne lifvet. Om jag rycker dig från din bruds omfamning, kan jag likväl icke frånrycka dig hennes hjärta. Nej, jag kommer icke för att vedergälla, ty här är ingen vedergällning möjlig, utan endast för att svalka mina plågor i ditt blod, sedan jag sagt dig, att du i natt skall kyssa döden och icke Hermione.

Karmides, som nu hunnit sansa sig och innan rabbinen uttalat sin afsikt, gissat den, gjorde en rörelse för att kasta sig öfver honom och slå honom till golfvet.

Rabbinen drog sig tillbaka och blottade sin dolk.

— Udden är giftig, sade han. — Blott en rispa och du skall dö under plågor, grufligare än de besattes. Usle förförare, som stal min själs utvalda, eländige son af ett förbannadt och orent släkte, som vågat skända en dotter af Guds utvalda folk, sök icke dödens kalk; jag skall ändå räcka dig honom. Kunde jag endast göra det droppe för droppe och stå bredvid och åse dina kval!

Karmides uppfattade fullkomligt faran af sitt läge. Medan hans fiende talade, hade han närmat sig den dörr, som ledde till balkongen. Han sökte hastigt öppna henne för att rädda sig med flykten. Men rigeln gjorde motstånd. Flykten åt detta håll var honom afskuren. Den

andra dörren betäcktes af rabbinen, som nu med lyft dolk närmade sig. I styrka och vighet ojämförligt öfverlägsen sin motståndare, skulle Karmides, som ingalunda saknade mod, hafva försökt att vrida dolken ur hans hand; men hotelsen, att denna var förgiftad, hade gripit hans inbillningskraft och höll honom på afstånd.

I detta ögonblick hördes från brudgemaket tärnornas glada röster, när de, efter fulländade ceremonier, högtidligt förde sin vän till den blomsterprydda, af byssosskyar omsväfvade brudsängen.

Rabbinens mun drog sig till ett underligt leende, som tycktes uppmana Karmides att lyssna.

Denne såg sig om efter en sista räddning. Att ropa på hjälp skulle tjäna till intet, ty här var nästa ögonblick afgörande. Hastigt fattade han om den massiva, af brons och silfver gjutna trefoten för att nyttja den som sköld emot det första angreppet och som ett anfallsvapen, innan det andra hunnit göras.

Men trefotens väldiga tyngd, som utgjorde mer än en mansbörda, tillät icke, i trots af en krampartad kraftansträngning, den skyndsamhet, som här var af nöden. I nästa sekund hade Jonas genom den tunna kitonen stött dolken ända till skaftet i Karmides' bröst.

Den giftige udden hade funnit och genomborrat hans hjärta.

Han föll, utan att uppgifva ett rop, liflös till golfvet, som öfvergöts med hans blod.

Man hade i brudkammaren hört det dofva bullret vid hans fall. I nästa ögonblick slogs dörren upp, och kvinnorna, förstummade af häpnad, sågo en svartskäggig, kaftanklädd gestalt, med ett hemskt, blodstänkt anlete

skrida dem förbi och skyndsamt försvinna genom den motsatta dörren, som ledde till balkongen.

Hermione var den första, som återvann sin fattning. Hon skyndade till kammaren, som den okände lämnat, och där hennes brudgum skulle afvakta henne.

Men vid den syn, som mötte henne här, vacklade hon tillbaka och sjönk sanslös i sina framilande väninnors armar.

Kvinnornas rop kallade Krysanteus och de få kvarvarande gästerna till stället.

Medan de samlade sig kring det blodiga liket, hade en annan serenadgifvande flock af Karmides' vänner stannat utanför bröllopshuset.

Man hörde ånyo musik och sång och det häfdvunna omkvädet, som förekom i bröllopsvisor:

Hymen, gif lycka och fröjd! Hymenäos, eja, Hymenäos!

TRETTONDE KAPITLET.

Dagen därefter.

Morgonen, som följde den olyckliga brölloppsdagen, var bestämd att sanna ett rykte, som länge kringflugit från mun till mun.

Det hade nämligen hviskats, att kejsaren var död. Han skulle hafva stupat i en drabbning mot perserna. Ingen hade ännu vågat högt förkunna ryktet. Det hade varit högmålsbrott. Men det var likväl knappast någon, till hvars öra det icke nått.

Kristianerna trodde det, emedan de länge väntat ett sådant slut på Julianus' lefnad. Hedningarne trodde det icke, emedan de hade alltför mycket att frukta af dess sanningsenlighet.

Ryktet var dessutom utpyntadt med vidunderliga tilllägg. Kristianerna ville veta, att i de flyende persernas leder hade visat sig en ryttare i ljusstrålande rustning, och att den hedniske kejsaren, medan han förföljde fienden, träffades af ett eldglänsande spjut, som slungades af denne okände kämpes hand.

Ryktet tillade, att de romerske legionerna efter Julianus' död hade till kejsare öfver världen utropat en

simpel lifdrabant, som var ifrig kristen och tillgifven den rättrogna homoiusianska bekännelsen.

Den förskräckliga, i dunkel inhöljda tilldragelse, hvarmed Karmides' och Hermiones bröllopp ändat, hade knappt hunnit omtalas i staden och varda föremål för samspråk på torg och gator, förrän talet därom tystades genom ankomsten af en viktigare underrättelse. En kurir hade från Korintos anländt till prokonsuln öfver Akaja med bref från krigsskådeplatsen. Samtidigt med denne hade en prästerlig brefbärare från patriarken Makedonios ankommit till den fängslade homoiusianske biskopen i Athen.

Vid pass en timme därefter sågs Annæus Domitius till häst framför fronten af den på torget uppställda athenska besättningen, som i närvaro af en ofantlig folkmasssa hyllade den nye kejsaren Jovianus.

Kristianernas jubel öfverröstade soldaternas hyllningsrop. Den nye kejsaren var kristen och homoiusian. Därom var icke längre något tvifvel.

De kristianska hoparne ilade från torget till Petros' fängelse för att befria honom. Men när de anlände dit, var fängelset redan tomt. Stadens myndigheter hade kommit massan i förväg och skyndat att återgifva den nu plötsligen åter mäktige och inflytelserike mannen hans frihet.

Samma myndigheter hade äfven utan dröjsmål låtit öppna fängelsedörrarna för de kristianer, som häktats som deltagare i det upplopp Simon pelarhelgonets död förorsakat.

Hänförelsen bland kristianerna minskades föga af den underrättelse, som anlände samtidigt med den om Julianus' död och det nya kejsarvalet, att nämligen i trots af alla Julianus' segrar Jovianus hade slutit en neslig fred med

Persien, återlämnat icke allenast alla vapentagna landsträckor, utan äfven de fem provinser, som redan länge varit införlifvade med romerska väldet, samt till barbarerna afträdt österns fasta bålverk, den viktiga staden Nisibis, hvars innevånare förgäfves under knäfall och böner anropat honom om tillåtelse att få försvara sina murar. Emedan kejsaren var kristian, så rosades denna fred för att vara lika nödvändig som vis.

Samma morgon, på hvilken dessa märkliga underrättelser inträffade i Pallas Athenas uråldriga stad, utlystes en folkförsamling, som hölls under stort tillopp såväl af kristianer som af den gamla lärans bekännare. Desse senare dolde sin smärta öfver Julianus' död; för många mildrades dess bitterhet genom vissheten, att Krysanteus' inflytande från detta ögonblick var brutet, och att man nu finge tillfälle att hämnas den skymf hans oblidkeliga stränghet tillfogat så många af stadens ansedda familjer. Sedan man beslutit om de festligheter, med hvilka Athen skulle fira Jovianus' tronbestigning, uppsteg en af Krysanteus' motståndare med anmärkningar mot det val, hvarigenom han stannat i sitt ämbete som förste arkont. Folkförsamlingen förklarade valet olagligt och Krysanteus afsatt från ämbetet.

Underrättelsen om detta beslut framfördes till Krysanteus, medan han delade sina omsorger mellan sin af ödets tunga hand träffade dotter, sin svagsinte son och förberedelserna till svärsonens begrafning. Han emottog nyheten utan sinnesrörelse; men när budbäraren bortgått, föll en tår på hans kind, som kanhända dock mindre var utprässad af Athenarnes otacksamhet än af det bref, han höll i sin hand, från Ammianus Marcellinus, hvari

denne bekräftade Julianus' död och redogjorde för hans sista stunder.

Den unge hjältens död var värdig hans lefnad. Under en blodig drabbning, i hvilken persernas ofantliga ryttareskaror och elefantlinier länge motstodo det romerska fotfolkets angrepp, hade Julianus, som kämpade i det häftigaste stridsvimlet, sårats af ett kastspjut, som inträngde i refbenen och stannade i det inre af lefvern. Sedan han förgäfves sökt rycka det dödande vapnet ur såret, hade han vanmäktig fallit från hästen och af sin lifvakt burits ur striden.

I sitt bref till Krysanteus skildrade nu Ammianus Marcellinus som ögonvittne Julianus' sista timmar med samma rörande och högtidligt stämmande färger som han målat dem i sin historia.

När Julianus var buren till sitt tält och vaknat ur den vanmakt, hvari blodförlusten sänkt honom, befallde han fram sin häst och sina vapen. Det var läkarens sorgliga plikt att underrätta honom, att hans sår var dödligt och att många timmar icke återstode honom att lefva. Han emottog detta budskap med lugn. Det, som nu följde, påminde om Sokrates' sista stunder. »Vänner och vapenbröder», sade han till filosoferne och fältherrarne, som omgåfvo hans bädd, »naturen återkräfver af mig sitt lån, och jag återgifver det med en villig gäldenärs hela glädje. Filosofien har lärt mig, att själen ej är sant lycklig, förrän denna ädlaste del af vår varelse är frigjord från de band, som inskränka hennes krafter. Gudstron har lärt mig, att en tidig död ofta varit fromhetens lön; jag emottager som en ynnest af gudarne den skickelse, som tryggar mig mot faran att vanhedra en lefnad,

som hitintills sökt vara dygden och mandomen trogen. Jag hembär nu min tacksägelse till det högsta väsendet, som icke tillstadt, att jag skulle omkomma genom en tyranns grymhet eller en sammansvärjnings dolkar eller en tynande hälsas vedervärdigheter; men unnat mig att midt under vandringen på en hedrande bana på ett lysande och ärofullt sätt förflyttas från jorden.»

Sedan Julianus med lugn röst talat så, fördelade han kvarlefvorna af sin förmögenhet bland sina vänner. Bland desse saknade han en vid sin bädd: fältherren Anatolios. Då han frågade, hvarför denne icke infunnit sig för att emottaga hans farväl, upplystes han, att Anatolios stupat i drabbningen. Vid detta meddelande framträngde tårar i den döendes ögon; men han sansade sig snart och förebrådde mildt de närvarande, att de öfverlämnade sig åt en ohejdad sorg öfver bortgången af en furste, som snart skulle förenas med himmelen.

Därefter vände sig Julianus till de närvarande filosoferna Priscus och Maximos, med hvilka han underhöll ett samtal om själens odödlighet till inemot midnatten, då han uppgaf sin ande.

Sådan var ett ögonvittnes skildring af Julianus' död.

Biskop Petros däremot, som några timmar efter sin frigifvelse hade uppträdt på storkyrkans predikstol för att med den samlade kristianska menigheten tacka Gud för att han borttagit kristendomens fiende från jorden — Petros hade redan nu en annan berättelse färdig om samma tilldragelse. Till en början förtalte han de troende, att Julianus' död hade blifvit honom, Petros, uppenbarad natten innan den timade, och detta af samma ängel, hvars eldlågande spjut hade kastat affällingen till jorden.

Då hade Julianus fört handen till sitt sår och kastat af sitt blod mot himmelen, sägande med dyster harm: Galilé, du har öfvervunnit mig! Vidare försäkrade Petros, att affällingen dött under de förfärligaste samvetskval, förbännande den stund, då han öfvergaf den rena homoiusianska bekännelsen och likväl oförmögen att med sin otrogna själ anamma frälsningen genom Kristus' förtjänst. Hans död, inskärpte Petros, var ett nytt och öfvertygande bevis på den ojäfviga sanning, att ingen kan dö lycklig utan i kristna kyrkans armar. Till sist uppbyggde biskopen sin församling med den försäkran, att vakterna, som stått utanför kejsarens tält, hade med egna ögon sett, huru djäfvulen bortflugit med hans själ i sina rysliga klor.

Biskop Petros hade ytterligare ett förvånande underverk att omtala, hvarom sägner medförts af de från Asien anlände kejserlige agenterna. En jordbäfning, följd af en hvirfvelvind och mäktiga eldslågor, hade kullstörtat de uppförda grundvalarne till det nya templet i Jerusalem, och eldkulor, som tid efter annan stego ur jorden, hade bortdrifvit judarne, när de hårdnackadt förnyade sina byggnadsförsök.

Detta försäkrade Petros, och efter honom hafva Krysostomos, Ambrosius och andre kristne skriftställare försäkrat detsamma.

Menigheten var ingalunda sinnad att tvifla på Petros' ord. Det var endast Athens judar, som vågade göra svaga inkast mot deras sanningsenlighet på grund af andra färdemäns vittnesbörd, som icke visste af någon jordbäfning, utan endast det, att vid underrättelsen om Julianus' död hade den kristna befolkningen rest sig och hindrat judarne fortsätta arbetet.

Förberedelserna till Karmides' begrafning stördes samma afton genom Petros, som lät underrätta Krysanteus, att hans svärson som medlem af den kristna kyrkan måste jordas enligt kristianernas bruk. Petros hade dessförinnan inför prokonsuln af Akaja med vittnesbörd af tvenne präster och utdrag af förteckningen på de döpte styrkt riktigheten af sin uppgift. Han och hans underordnade prästerskap tågade till den dödes hus, tilltvungo sig liket och förde det, ledsagadt af en talrik folkmassa, vid facklors sken till kristianernas kyrkogård, där det jordfästes under uttalande af det kristliga uppståndelseløftet och öfriga ceremonier.

Den oväntade upptäckt, att Karmides i hemlighet varit döpt och kristen, väckte i Athen en utomordentlig öfverraskning, och onda tungor skyndade att ställa denna omständighet i sammanhang med hans mystiska död på själfva bröllopsdagen. Så föga sannolikt det var, så hviskades dock och troddes allmänt bland kristianerna, att Krysanteus var upphofsmannen till mordet på sin svärson — att sedan det på själfva brölloppsdagen var upptäckt för honom, att Karmides var kristen, han, för att upplösa förbindelsen och straffa sveket, hade legt en lönmördare, insläppt honom i sitt hus och anvisat honom det rätta ögonblicket, då mordet kunde föröfvas.

Redan på aftonen af den dag, då underrättelsen om Julianus' död hade hunnit till Athen, voro folkmassor i rörelse, som strömmade till det prokonsulariska palatset och med höga rop fordrade, att Krysanteus skulle häktas som Karmides' och Simon pelarhelgonets baneman.

Den svagsinte Clemens, som under dagen lämnat sitt hem, sågs, jämte en hop präster, i spetsen för mas-

san, som ropade på hans fars död. Han deltog med vild ifver i deras skri.

Medan den kristianska befolkningen på detta sätt gaf sin vilja tillkänna, hade biskop Petros redan infunnit sig hos prokonsuln af Akaja och anhållit, att Krysanteus skulle fängslas såsom den där själf bekänt sig hafva dödat det fromma pelarhelgonet.

Annæus Domitius fann denna anhållan i sin ordning och kunde icke vägra sitt samtycke.

Emellertid beslöt prokonsuln att till följande dagen uppskjuta häktningen för att hinna varna Krysanteus och gifva honom tid att fly. I denna varning förenade sig några af arkontens öfverblifna vänner, som insågo i hvilken fara han sväfvade. Men redan före dem hade Teodoros, hvars egen trygghet var hotad af det homoiusianska prästerskapet, infunnit sig i sorgehuset vid Tripodgatan och öfvertalat Krysanteus att tänka på sin säkerhet. Teodoros ämnade samma natt begifva sig till sina vänner, de donatistiske och novatianske kristne, som genom Krysanteus' omsorg fått bostäder i Sunions bergiga trakter. Teodoros uppmanade Krysanteus att med Hermione följa honom dit. Där vore de i grannskapet af Athen och kunde återvända, när helst ett gynnsamt tillfälle yppade sig, eller fly öfver hafvet till andra världstrakter, om Sunions berg icke längre förmådde värna dem.

Flykten beslöts, och Teodoros biträdde verksamt med förberedelserna. Ännu samma natt lämnade Krysanteus och Hermione, ledsagade af Teodoros och trogne tjänare, Athen.

FJORTONDE KAPITLET.

I Sunion.

Krysanteus och Hermione tillbragte hösten och vintern af Julianus' dödsår i Sunions bergsbygd bland de novatianske och donatistiske nybyggarne.

Desse, som i Krysanteus igenkände sin välgörare, hvars omsorger de hade att tacka för sin nyuppblomstrade jordiska lycka, hade med glädje emottagit honom och hans dotter samt tillbjudit dem en fristad mellan sina berg.

Här lefde nu Krysanteus och Hermione i en hydda, som nybyggarne åt dem hade uppfört vid foten af en skogvuxen klippa, nära hafsstranden och i grannskapet af en liten hamn, som nybyggarne inrättat för sina fiskarbåtar.

I händelse af fara var här det gynnsammaste stället för att hastigt undkomma. En fara kunde dock svårligen närma sig den af främlingar obesökta bergstrakten, utan att i tid spåras af de med sina hjordar kring bergen ströfvande herdarne, som i sitt ostörda lugn och sina fredliga sysselsättningar vidhöllo mot

utanför deras berg den misstänksamma vaksamhet, som deras förra lefnadssätt gjort nödvändig och som de ännu hade skäl att iakttaga, osäkre, som de voro, om den fred, som unnades dem, vore varaktig eller endast en vapenhvila.

Kort efter att underrättelsen om Jovianus' upphöjelse anländt, hade dock en lugnande kungörelse af den nye kristianske kejsaren om oinskränkt samvets- och bekännelsefrihet offentliggjorts och äfven hunnit novatianernas öra.

Denna kungörelse gaf dock Krysanteus intet skydd emot de anklagelser, som i Athen voro höjda mot honom för morden på Karmides och Simon pelarhelgonet. Hans enda värn var den hemlighet, som hvilade öfver hans vistelseort och troget bevarades af hans omgifning. Det hade icke heller fallit Petros in att efterspana Krysanteus i en trakt så nära Athen.

De enda främmande ansikten, som under denna tid visat sig i Sunions bergsbygd, voro de kejserlige uppbördsmännen, och desse aflägsnade sig, så snart de fullgjort sitt ämbetsärende, det vill säga utprässat hvad af klingande mynt som i utbyte mot nybyggarnes boskap och spannmål hade förirrat sig till den afskilda landsdelen.

Hade ej förbindelsen med Athen och genom Athen med den öfriga världen underhållits af Teodoros, som delade tiden mellan sin församling i Athen och sina vänner i Sunion, så skulle desse senare i sin obemärkta tillflyktsort knappast hafva nåtts af ett rykte om de tilldragelser, som rundt omkring dem upprörde världen och satte häfdernas grafstickel i rörelse.

Det var således endast genom Teodoros, som Kry-

santeus hörde, att Jovianus aflidit, innan han ännu på sitt återtåg från Persien hade uppnått rikets hufvudstad, samt att Valentinianus var af den österländska hären utropad och af senaten erkänd som kejsare.

Valentinianus hade kort efter sin upphöjelse utnämnt sin broder Valens till medkejsare samt mellan sig och honom delat romerska riket, så att denne senare var herre öfver österlandet och Grekland.

En kort tid efter att Teodoros hade medfört till Sunion denna nyhet, flyttade han till sina novatianske kristendomsbröder och nedslog bland dem sina bopålar, ty Athen var nu ånyo för honom en farlig vistelseort. Biskop Petros och det homoiusianska prästerskapet började uppföra sig med sin gamla ofördragsamhet och egenmäktighet, och rykten voro i omlopp, att förföljelser, gynnade af den grymme Valens, som var ifrig homoiusian, hade utbrutit flerestädes i österlandet mot olika tänkande kristna församlingar.

Skulle förföljelsen en dag äfven nå till dessa fredliga dalar? Deras innebyggare hade skäl att rädas det. Själfva af olika åsikter om trosläran, hade de under den gemensamma nödens dagar nödgats öfva sig i fördragsamhet, under hvars inflytande de ändtligen funnit, att det väsentliga och enda nödvändiga var för dem alla ett och samma, att allas sträfvan och syfte var kristendomens förverkligande i hjärtan och gärningar, samt att den första och i sanning ringaste frukten af den kristna kärlekens lif är den, att man icke mördar hvarandra för olikheten i mer eller mindre värdelösa metafysiska meningar.

Midt ibland desse stränge och allvarlige kristne till-

bragte förkämpen för den gamla religionen och bildningen med sin dotter ett lif, hvars milda, af stormar och lidelser ostörda lugn verkade som en balsam för deras själar.

Krysanteus önskade endast att ostördt få njuta detta välgörande lugn, skulle än det haf, hvars öfversvämmande våld han fåfängt motstått, komma att rulla sina böljor öfver hans glömda graf. Han ville förgäta, att världen utanför hans berg var skådeplatsen för de afskydda makternas fortsatta segertåg, och sökte nya föremål för sin outtröttliga verksamhetsdrift inom den trånga krets, som nu stod honom öppen i landtmannens sysslor och i omsorgen för de människors väl, hvilka för honom hade öppnat en tillflyktsort.

Än kärare vardt honom detta lugn genom det inflytande han såg det utöfva på Hermione. Djupt nedböjd och nästan krossad af sina egna och sin faders olycksöden, hade hennes själ ånyo hämtat krafter i naturens sköte, under ett arbete för lifvets nödtorft, som skänkte henne förströelse, och under umgänget med människor, hvilkas råa yta icke kunde dölja den förädlade mänsklighet, som deras allvarliga sträfvan att lefva i Gud hade skapat inom dem.

Att denna förädling icke var en frukt af den världsåsikt och de läror, som hennes fader hyllade och som hon själf ännu, fastän med tvekan, omfattade, det kunde afprässa henne en suck och det hindrade henne att i sin faders närvaro uttrycka glädje öfver företeelsen; men denna gladde henne likväl och gjorde henne lycklig, ty hon kunde ju icke annat än ställa det vunna målet öfver medlen att hinna det.

Genom Hermiones flit och skönhetssinne hade den lilla landtgård, där Krysanteus och hon bodde, förvandlats till ett hem, där intet vittnade om rikedom, men allt om smak och trefnad. Huset skuggades mot middagssolen af lummiga ekar och skildes från viken af en trädgård, hvari ett urval af nejdens skönaste blommor prunkade vid sidan af växter, nyttiga för hushållet. Väggarna i Krysanteus' hus voro smyckade med tapeter, väfda af Hermione, och till det enkla bohaget, förfärdigadt af nybyggarne, sällade sig böckerna och cittran, som påminde om huset vid Tripodgatan och genom Teodoros lyckligen ditflyttats från Athen.

Teodoros hade valt sin bostad i grannskapet af Krysanteus' hus, vid mynningen mellan två berg, hvarifrån utsikten öppnades öfver en grönskande dal, där nybyggarnes hus här och där skymtade mellan löfmassorna, och på hvars sluttningar man såg deras talrika hjordar beta.

Det var en skön vårafton. Medan en del af nybyggarne var samlad hos Krysanteus för att med honom rådslå om åtskilliga ärenden, som rörde deras samhälle, hade Hermione gått att lustvandra och härunder mött Teodoros.

Deras samtal vände sig nu, som nästan alltid, när de voro tillsammans, kring religionen. Teodoros fortsatte oförtrutet sitt omvändelseverk och med dess större ifver, som det gjorde synbara framsteg hos filosofens dotter. Hermiones tankar voro mer än någonsin riktade på det öfversinnliga, sedan hennes jordiska förhoppningar sjunkit i grafven. Hon kände krafvet på en kraftig, själens innersta genomströmmande hugsvalelse, men ägde

den icke i sin filosofi. Hon kunde icke tänka tillbaka på det sista år hon tillbragte i sin födelsestad, utan att dessa rysliga händelser, som ryckt brudgummen ur hennes famn, återgifvit henne en älskad broder vansinnig, skördat en hjälte, af hvars kraft hon väntade världens räddning, samt öfver den älskade faderns hufvud samlat så många sorger, svikna förhoppningar och faror — hon kunde icke i sitt minne återkalla dessa händelser, utan att mörka tvifvel hos henne uppstodo om naturen af den makt, som styr världen och människornas öden, och hon kände att lifvets skumma gåtor, för att vinna en lösning, som tillfredsställer hjärtat, i stället för att krossa det, kräfva den fasta tron på en kärleksrik fader i himmelen.

I denna sinnesstämning hade evangelium för henne blifvit en bok, i jämförelse med hvilken Platon och Porfyrios stodo såsom natten bredvid dagen, och läsningen af denna bok gjorde på henne ett intryck dess djupare, som ingen före dess studium inplantad mening om Kristus' väsen störde och minskade det. Hvad hon tarfvade, en föresyn i lidandet, fann hon här, men hon skulle icke funnit det, om Kristus varit för henne Gud själf, som medveten om sin kallelses ofelbarhet fullbordat återlösningens verk med en liten tids självpåtagna lidanden. För henne var det stora, öfverväldigande och ovillkorligt gripande i evangelium att se en människa, för hvilken framtidens bok var förseglad, hos hvilken tvifvel således kunde uppstå, för hvilken pröfningarna voro verkliga pröfningar, och frestelserna verkliga frestelser, att se denna blotta människa framgå som segrare ur striden mellan det godas högsta kraf och världens ingifvelser, i sin renhet uppenbara Guds beläte och därmed varda människo-

släktets föresyn och frälsare, utrustad till detta kall icke med öfvermänskligt vetande i de gudomliga tingen, icke med välde öfver de gudomliga härskarorna, utan allena med den orubbliga tro på en sedlig världsordning och en god fader i himmelen, som hvarje barn af en kvinna bör och kan tillägna sig.

Kristus, den blotta människan, bär alla de lidanden, hvarmed samhället kan öfverhopa oss — han har icke en egen tröskel och icke något, hvaremot han kan luta sitt hufvud; han går misskänd genom världen — hans egen moder och bröder begripa honom icke, hans lärjungar missförstå honom; bristen på framgång måste ingifva honom oro; hatet förföljer honom med smädelser; öfverheten och de bildade af hans folk eftertrakta hans lif; han svikes af de få, som följa honom, han ber förgäfves vännen, som hvilat vid hans bröst, att vaka med honom i Getsemane, den viljestarkaste förnekar honom och en annan säljer hans lif för trettio silfverpenningar; folket, som han ville föra till Gud och friheten, ropar på hans korsfästelse och på en missdådares benådning; han hudflänges, hånas, fastspikas vid korset och dör en kvalfull död. Han lider allt detta, emedan han, i strid mot hvarje frestelse att lefva för sin egen lycka i fred med en osedlig värld, följer samme andes maning, som talar äfven i våra hjärtan, men som vi oftast tysta. Och under dessa hemsökelser förnekar sig lika litet hans mod, som hans tro och hans mildhet och kärlek mot dem, som förfölja honom.

Hermione lärde genom betraktande af Jesu lefnad, huru man kan älska, utan att ett hjärta finnes, som svarar eller förstår den visade kärleken, och huru

kan lida för att genom lidandet varda stärkt och fullkomligad.

Hon vidgick för sig själf och inför Teodoros, att det var betraktelsen af evangelium, som mer än något annat hade upprätthållit henne under de hårda pröfningar, som den sistförflutna tiden burit i sitt sköte. Men att uppkalla sig med Galiléens namn och inträda som medlem i det samfund, som nämnde sig efter honom, blotta tanken härpå var henne en leda. Det samtal, som hon nu förde med Teodoros, medan de vandrade genom den af vårens gifmildhet och människornas flit smyckade dalen, riktade sig åter på denna punkt. Teodoros var i många stycken af annan mening än Hermione; han uppfattade Kristus som det lekamliggjorda ordet i en hemlig, för människan icke fullt begriplig bemärkelse, han trodde på nådegåfvor, förenade med sakramenten; men han medgaf villigt, att frälsningen icke var bunden vid dessa dogmer, att Jesus icke var kommen för att vara föremål för spekulativa funderingar, att hans egna ord från bergspredikningen intill det tal han höll till sina lärjungar i den natt, då han förråddes, icke bära ett spår af framkastade eller lösta metafysiska gåtor, utan att han tvärtom tillbakavisar fariseer och sadduceer, när desse framkomma med dylika spörsmål.

— Var då utan alla dogmer Kristus' efterföljare, var Teodoros' råd.

Men å andra sidan förebrådde han Hermione, att då den kristna gudstjänstens naturligaste former stötte henne tillbaka, hon likväl kunde finna sig i den gamla lärans bruk och ceremonier, ehuru i dessa uppenbarligen lefde något fiendtligt emot Guds tillbedjande i anden och san-

ningen. Hermione måste häri gifva honom rätt; men hon ursäktade sig med undseendet för sin fader, för hvilken dessa voro heliga bruk, i hans ögon sammansmälta med den världsåskådning, som erkänner förnuftet, friheten och den mänskliga värdigheten. Men då kristendomen ej endast erkänner dessa sanningar, utan framställer dem i förklaradt ljus, och Hermione insåge detta, så vore samma skäl, som gällde för Krysanteus, icke gällande för Hermione. Att bekämpa den känsla, som bjöde ett sådant undseende, vore således ett ringa prof på den försakelse, som den kristna trons stiftare ålägger sina lärjungar. Ville Hermione erkänna Galiléen som sin mästare ej blott med munnen, utan med hjärta och gärning, så borde hon tillkämpa sig styrka att slita det sista band, som fasthölle henne vid den gamla läran.

Denna fordran af Teodoros afprässade Hermione tårar. Hon tänkte på den smärta, som uppfyllandet af ett sådant kraf skulle förorsaka Krysanteus.

Men från detta ögonblick vann hon en klarare uppfattning af sitt tillstånd och fann med visshet, att hon icke längre tillhörde Julianus' och Krysanteus' tro, att dessa myter, som hon med förkärlek tolkat och hvilkas skönhet hon beundrat, vore endast slöjade — och, när de blifvit afslöjade — endast bleka bilder af samma eviga sanningar, som Jesus så klart och allmänfattligt lagt i dagen för hela människosläktet och ej för några få invigda; hon fann, att hon i verkligheten var kristian, och att hon med munnen icke borde förneka honom, som hon i tänkesätt och lefnad ville följa, såvidt hon förmådde.

Medan detta erkännande kom öfver hennes läppar,

stördes samtalet af en tredje person, som plötsligt visade sig i deras grannskap. Hermione och Teodoros hade satt sig ned på en hvilsoffa, danad vid foten af en kulle och skuggad af vårfriskt löfverk, som hindrat dem att se den man, som tillfälligtvis blifvit vittne till deras samtal och nu fann för godt att framträda.

Han var klädd i en grof kåpa, resebälte, spikslagna sandaler och bar en väldig staf i sin hand.

Mannen var Eufemios. Hans uppträdande förorsakade Teodoros en obehaglig öfverraskning, hvaremot han själf tycktes mycket angenämt berörd af detta möte.

— Broder, hvad för dig hit? frågade Teodoros, i det han skyndsamt steg upp och gick presbytern till mötes för att afvända hans uppmärksamhet från Hermione.

Eufemios tycktes icke heller hafva iakttagit eller igenkänt henne. Han svarade:

— Var hälsad, Teodoros! Du förundrar dig väl att finna mig här, och själf förundrar jag mig icke mindre, att jag ändtligen i denna labyrint af berg och dalar har kunnat finna rätte vägen, som ledde till min broder Teodoros. Dock är det intet underverk, som åstadkommit detta; de välvillige herdar, som jag träffat på bergen, och folket, som jag funnit i hyddorna, hafva med råd och upplysningar ledt min gång, och genom dem visste jag, att jag var i grannskapet af din boning, när jag nu träffade dig här.

— Väl, följ mig till min hydda, låt mig där tvätta dina fötter och tillreda dig en måltid, sade Teodoros. — Det är utan tvifvel ett viktigt ärende, som satt vandringsstafven i din hand. Vi skola tala därom, sedan du förfriskat dig under mitt tak.

Eufemios mottog Teodoros' inbjudning och följde honom till hans boning.

Sedan den svartlockige presbytern där intagit en måltid med den kraftiga matlust, som en bergvandring kan gifva, och därunder i välvilligaste ton framställt en tröttande mängd frågor om Teodoros' och hans församlings omständigheter, framryckte han ändtligen med sitt ärende.

Han hade omgjordat sina länder och tagit stafven i sin hand för att till brodern Teodoros öfverlämna ett budskap från hans fader Petros. Budskapet i form af ett bref framtogs ur resebältet och räcktes värden.

Petros uppmanade Teodoros i faderliga ordalag att återvända till Athen, emedan hans vistelse bland erkände kättare måste kasta ytterligare skugga på hans redan förut med skäl misstänkta renlärighet. Vore det sant, hvad Petros hört, att Teodoros icke allenast begagnade sig af de novatianske och donatistiske affällingarnes gästfrihet för att uppehålla sig ibland dem, utan ock att han beklädde prästämbetet i deras församling, så vore äfven den ofördelaktigaste tanke om Teodoros styrkt, och han kunde svårligen räddas från självådraget timligt och evigt fördärf. Dock ville biskopen äfven i detta fall lämna honom en väg till frälsning öppen, i hvilken afsikt han nu hade skickat sin son Eufemios för att från Sunions berg ledsaga Teodoros till Athen. Biskopen försäkrade, att han där skulle emottagas med faderlig godhet, och att det förflutna skulle vara glömdt, såvida Teodoros ångrade sitt affall och visade sig villig att afsvärja sina villfarelser.

Biskopens bref innehöll vidare bittra klagomål öfver nybygget i Sunion. Dess grannskap med Athen innebure en hotelse för stadens och nejdens säkerhet, enär nybyggarne vore icke blott kättare, utan äfven missdådare, röfvare och upprorsmän, kände från den tid de hade sitt tillhåll i Parnassos. De förbrytelser mot person och egendom, hvilka vordo allt talrikare i Attika, tillskrefvos af innevånarne, helt visst icke utan skäl, desse främlingar; och man hade dessutom att klaga däröfver, att de lämnade en fristad åt förrymde brottslingar och åt slafvar, som lupit från sina herrar. Sådant kunde i längden icke tålas, och Petros förutsade, att den världsliga makten skulle förena sig med den andliga för att straffa de brottslige och återföra de förvillade.

Biskopen slutade sitt bref med en förnyad, beveklig uppmaning till Teodoros att vid brodern Eufemios' sida återvända till Athen.

— Nåväl, sade Eufemios, när Teodoros lade brefvet ifrån sig, — hvad beslutar du?

— Min broder, du får i morgon ensam återvända till Athen. Jag har där ingenting att göra.

— O, min broder, betänk dig väl, innan du fattar detta beslut, suckade Eufemios. — Jag försäkrar dig, att biskopen vill din lycka. Lika djupt som det grämer honom att hafva förlorat dig, lika stor fröjd skulle det göra honom att se dig som den förlorade sonen återvända i hans armar. Var öfvertygad, att den gödde kalfven i detta fall icke skall uteblifva. Petros säger alltid, att du var ämnad till något stort, Teodoros, att de sällsynta nådegåfvor, som Herren förlänat dig, rätt använda skulle göra dig till en pelare i hans församling. Om du följer mig,

Teodoros, så går din väg emot en härlig framtid. Hvad är jag väl emot dig? Eufemios, som länge varit den äldste presbytern i Athenska församlingen, har intet hopp, men icke heller något anspråk eller någon åstundan att varda annat. Den som äger krafter som du är förpliktad att eftertrakta en verkningskrets, som är dem värdig — där de i full mån kunna användas. Broder, du är ämnad till biskop och skall, om du vill, inom kort vara beklädd med denna värdighet. Jag säger det icke för att underblåsa ditt högmod; jag säger det snarare för att ödmjuka dig, ty du har hitintills gjort allt för att illa använda dina gåfvor och förspilla din lycka.

— Lämna detta ofruktbara samtalsämne, sade Teodoros. — Jag har här i Sunion ett välsignelserikt fält, mer än tillräckligt för mina krafter. Men fastän jag således icke personligen åtföljer dig till Athen, min broder, så skall du likväl vara öfverbringaren af ett bref från mig till Petros. Jag måste tillbakavisa tillvitelsen, att nybyggarne göra nejden osäker. Fredligare och laglydigare människor än dem skall du ingenstädes träffa, och innan du lämnar oss, bör du med dina egna ögon öfvertyga dig, att deras boningar icke likna röfvarekulor, utan hemvist för arbetsamma, nöjda och sedliga familjer. Att vi emottagit förrymde slafvar är sant, och vi ämna icke återsända dem till deras herrar, såsom Paulos gjorde med Onesimos. Slafven, som krigsfången, må rymma hvarhelst han kan; rättslös inför sin herre, är han äfven utan plikter emot denne; men han har plikter emot sig själf och sina likar, och den första af dessa plikter är att undandraga sig träldomen. »Kan du fri varda, så bruka det hellre», säger samme Paulos.

— O, min Gud, hvilken lära du här drifver, broder Teodoros, suckade Eufemios. — Betänker du icke, att till och med vår heliga kyrka med tacksamhet emottager slafvar i arf af fromma döende, och att hon välsignelserikt använder deras arbete till sitt jordiska godas förkofran?

— För mig, sade Teodoros, — är detta ett det sämsta bevis för slafveriets rättmätighet. Du glömmer, min broder, att jag förnekar kyrkan.

— Ty värr, det är sant, sade Eufemios med en sorgsen blick mot himmelen.

— Du synes, fortfor Teodoros, — icke känna desse donatisters uppfattning af det glada budskapet. De hafva genom lidanden och förföljelser kommit till en slutföljd af den kristna läran, till hvilken de måhända annars icke skulle hunnit. De förklara både envåldsmakten och slafveriet för gudlösa inrättningar.

— Och du, inföll Eufemios, — du Teodoros, gillar dessa rysliga villfarelser, du delar dem, eftersom du är dessa människors lärare?

— De hafva tvistat med mig och öfvertygat mig, svarade Teodoros. — Jag skulle önska, att Petros hitkomme för att äfven varda öfvertygad.

— Jag vet, sade Eufemios, — att Afrikas donatister hade skrifvit på sin fana de orden: jämlikhet och broderskap. Om sådana åsikter spredes i världen, skulle hon ju upp- och nedvändas. Och kyrkan skulle förlora sina slafvar . . . nej, nej, det är djäfvulska meningar, de där, och rakt stridande mot de heliga skrifterna, ty Paulos, som du sade, återsände ju Onesimos till sin herre File-

mon. Men huru stå nu sådana meningar tillsammans med den laglydnad, som du tillskrifver dina får?

— Mina får? Fåren äro icke mina. Jag känner endast en herde, som är Kristus, och själf kan jag icke göra anspråk på detta namn. Lydnaden för mänsklig ordning, broder Eufemios, är endast ofullkomlig, när hon icke parar sig med tanken på denna ordnings fullkomning, så att hon, om möjligt, varder fri från brister och en bild af den gudomliga. Våra satser om jämlikhet och broderskap vilja vi utbreda med samma milda medel, som apostlarne nyttjade till utbredande af evangeliets öfriga sanningar: med vår öfvertygelses kraft, som verkar på andras öfvertygelse. Mina bröder i Sunion hafva nedlagt våldets vapen, då våldet icke längre tvingar dem till självärn... Men nu, Eufemios, är kvällen långt skriden, och du behöfver gå till hvila. Vi skola i morgon fortsätta vårt samtal, medan du följer mig på ett ströftåg genom bergen för att se vår trefnad. Den allsmäktige gifve, att ingen fiende må komma och sköfla den!

— Du har rätt. Jag är mycket trött af den besvärliga vandringen. Hvem var den kvinna, min broder, med hvilken jag träffade dig samtalande?

— En dotter till en af mina grannar.

— Jag såg ej hennes ansikte, men jag hörde några ord af hennes mun, och fann, att hon talade en skön helleniska. Det finnes således äfven bildade hellener bland desse främlingar från Afrika och Asien?

— Här finnes folk af hvarjehanda klasser och tungomål, svarade Teodoros, i det han förde sin gäst till en af hyddans kamrar, där han anvisade honom ett nattläger.

Teodoros använde en del af natten för att skrifva brefvet till Petros.

Tidigt om morgonen, medan Eufemios ännu sof, gick hans värd till Krysanteus för att varna honom och Hermione att onödigt blottställa sig för Eufemios' blickar.

FEMTONDE KAPITLET.

Kriget i Sunion.

— Julianus var visserligen en stor fältherre, sade Annæus Domitius till sin vän Olympiodoros, medan de lågo till bords i ett präktigt tält, uppslaget på en af Sunions kullar i midten af ett vidsträckt läger; — oneklingen var han en fältherre, som hvarken stod tillbaka för Alexander eller Cæsar, men det fanns likväl ett hufvudstycke i krigskonsten, som han ej begrep.

— Det att taga stryk af fienden, hålla god min och hafva stark matlust, sade Olympiodoros.

— Du faller mig i talet, sade Annæus Domitius, — jag finner mig nödsakad att tysta din tunga med en bägare af den yppersta falern . . . Skål, min trogne vän, mina krigares Tyrtäos och min egen Homeros! Det var emellertid icke det stycket, hvarom jag ville tala, ehuru äfven det har sin vikt och bör vara till punkt och pricka inhämtadt af en verklig fältherre. Jag menade den del af krigskonsten, som handlar om att förljufva krigets mödor med ett godt bord. Min vän, hvad tycker du om sugfisken? Är han icke ypperlig?

— Gudomlig, vid Zeus, och såsen, som ett konstverk, härligare än den efesiska Artemis' forna tempel.

— Olympiodoros, det är en gammal egyptisk fördom att kalla en sugfisk gudomlig. Sådana fördomar borde du hafva öfvervunnit, sedan själfve egyptierna öfvervunnit dem och förvandlat sig till de frommaste kristianer i världen. Jag tycker icke heller om, att du svär vid gamle Zeus. Låt gubben vara i fred — han lär nu i alla fall hafva öfvergifvit oss och flyttat till Hyperboreerna. Dina hedniska eder såra mitt öra, Olympiodoros. Du förgäter, att jag numera ej endast är katekumen, utan döpt och invigd i alla min tros hemligheter. Min fromma, ädla Eusebia, som öfvervann mina sista tvifvel och förde mig med hull och hår i sanningens armar! Jag kan icke nog prisa Moirorna och Hymen... det vill säga: icke nog förbanna Moirorna och Hymen, men prisa Försynen och alla goda helgon, som skänkte mig en sådan maka. Nu, min vän, fortfor prokonsuln, då en slaf inträdde med stekt fågel på ett silfverfat, — nu en bit fågel och än en bägare falern, därefter en anspråkslös efterrätt... min bäste pastejbagare har sjuknat under fältlifvets omak... sedan följer du mig, då jag synar förposterna. Min häfdatecknare bör aldrig lämna min sida. Olympiodoros, jag hoppas, att du medtagit tillräckligt papyrus för att utförligt skildra mina bragder?

— Ah, sade Olympiodoros, — prisa du gudarne eller, om du hellre vill, dina trasiga apostlar och helgon, att du fått en så ojämförlig historieskrifvare som athenaren Olympiodoros. Se här, fortfor f. d. epigramförfattaren, numera häfdatecknaren, i det han ur bältet framtog några hoprullade pappersblad, — medan du spisar din

fågel — som, oss emellan sagdt, är något seg — och afvaktar pastejen, vill jag uppläsa det färskaste kapitlet: det om de båda sista dagarnes krigstilldragelser. Det är en anrättning, min vän, som endast kan jämföras med gudarnes ambrosia. Njut nu med fulla drag!

— Nej, nej, icke nu, min vän. Hvad du hunnit skrifva är naturligtvis endast ett utkast. Sæpe vertere stylum heter det bland oss romare. Jag menar, att du ännu icke hunnit glätta ditt opus.

— Bah, till dylikt handtverksarbete nedlåter sig aldrig Olympiodoros. Hans verk äro fullkomliga från födseln och tarfva icke tvättbaljan. Curtius' färger, då han skildrar Alexanders tåg mot Persien, äro utan tvifvel bleka mot de färger, med hvilka jag målar Annæus Domitius' tåg mot Sunion. Forntidens häfdatecknare snarare mejslade än de målade. Det är blott vi, som förstå att åt historien förläna glansen af alla himmelens och jordens färger. Du skulle höra, huru jag skildrar dina truppers tåg, huru de ringlande stiga uppför bergen, medan deras vapen återkasta solens strålar, huru de nedstiga i dalarnes skuggor och fördela sig där för att i skilda strålar genombryta bergpassen, och ånyo förena sig i en fruktansvärd slagordning. Vidare måste du höra och beundra, då jag skildrar den nästförflutna natten ... det var en härlig natt, min vän ...

— Ja, en vacker anblick, sade Annæus Domitius.

— Ack, då man ej, som Nero, har råd att uppbränna ett Rom för att se en världsstads lågor slicka natthimmelen, då äro byar och planteringar icke att förakta, anmärkte Olympiodoros. — Det var en lyftande anblick att se de bål, som flammade på bergens toppar och

i dalarnes djup. Också har jag på det lifligaste skildrat dem i min berättelse om dina dåd.

— Anmärk dock som en trogen historieskrifvare, att äran af dessa lågor icke tillkommer mig, utan biskop Petros, sade Annæus Domitius. — Hade jag själf fått råda, skulle det upproriska packets byar och planteringar lämnats i fred, ty en ödemark kan icke längre skatta till kejsaren. Men jag böjer mig under den gudomliga rättvisan, för hvilken alla mänskliga beräkningar böra vika. De upproriske äro kättare, och Petros vet, att Guds rätt går framför kejsarens.

— Jag lofvar att anmärka det, sade Olympiodoros, i det han stack papyrusrullen i sin gördel och började undersöka desserten. — Men än vackrare var den följande morgonen, då solens förste stråle visade oss de upproriskes slagordning, utbredd på en bergssluttning, och bakom männens mörka linie deras kvinnor och barn i ängsliga flockar på höjderna där ofvan. Jag har uppskattat de stridbare rebellerna till tjugo centurior — tvåtusen man.

— Hvad säger du? utbrast prokonsuln. — Tvåtusen man? Hvad är du för en historieskrifvare? Skrif femtiotusen man, du galning! De voro minst femtiotusen man. Kom ihåg, att Alexander öfvervann aldrig mindre än hundratusentals fiender i hvarje slaktning. Jag är blygsam och nöjer mig femtiotusen.

— Jag skrifver tiotusen, sade Olympiodoros. — Kom ihåg, att historiens gudinna fordrar strängaste sanning. Du vill väl icke, att jag skall tillskarfva en orimlig lögnkrönika?

— Nej, nej, sträng sanning, min vän! Skrif tiotusen! Det kan vara nog, då min egen styrka icke öfverstiger fyratusen man.

— Striden, som nu började, fortfor Olympiodoros, — är skildrad såsom endast ett ögonvittne förmår det.

— Därvid naturligtvis icke uteglömdt fiendens hårdnackade motstånd...

— Naturligtvis icke.

— Och än mindre hans vilda flykt efter lidet nederlag, den med lik och vapen öfversådda valplatsen, och så vidare, sade Annæus Domitius leende, i det han fyllde Olympiodoros' bägare.

— Min vän, svarade f. d. epigramförfattaren, numera häfdatecknaren, — man får icke i ett enda kapitel uttömma de tillgångar ett fälttåg har på nervskakande och målningsvärda uppträden.. Jag ämnar spara den ifrågavarande vilda flykten till ett annat kapitel, sedan hon verkligen ägt rum. Jag låter denna gång fienden i god ordning draga sig tillbaka. Mer tillåter mig icke min sanningskärlek, ty i själfva verket var det likväl dina trupper, som... nog af, du förstår mig.

— Den fördömde prästen! mumlade Annæus Domitius. — Det var Petros, som genom sin inblandning i stridsplanen förorsakade nederlaget. Jag skulle annars tillintetgjort fienden, i trots af Krysanteus' skicklighet och nästan ointagliga ställning.

— Jag målar däremot en annan syn tjusande vackert, fortfor Olympiodoros självbelåtet. — Och vackert, hänförande vackert var i sanning att se det präktiga, järnsmidda rytteriet rida ned i kärret, fastna där och omkomma för upprorsmännens klubbor, påkar och stenar. Ett härligare skådespel har det gamla Roms amfiteater under sina mest lysande dagar aldrig bjudit på... det måste du medgifva, min prokonsul.

— Det är sant, sade Annæus Domitius med glänsande ögon vid minnet af detta blodiga uppträde; — jag var själf nära däran att klappa händerna och ropa: bene, optime! Jag skulle måhända gjort det, om jag som du varit blott åskådare. Men ty värr, jag är kejsarens fältherre, och det var kejsarens soldater, som omkommo. Det var återigen Petros, som befallde denna olyckliga rörelse. Jag prisar dock himmelen, att den ägde rum, ty när biskopen såg den sorgliga utgången, bad han mig om förlåtelse och kände sig träffad af den vers jag leende anförde ur Homeros:

Godt mångväldet ej är; en ende härskaren vare.

Jag hoppas att från denna stund få ensam råda.

— Det var en öfverraskande upptäckt, min Annæus, att anföraren för de upproriske var ingen mer och ingen mindre än vår gamle vän Krysanteus. Krysanteus i spetsen för en hop kristianske svärmare! Vid Zeus, ödet leker med människorna.

— Glöm ej, Olympiodoros, att anteckna i ditt verk, att Krysanteus varit Julianus' lärare i filosofi och krigskonst. Du kan tillägga, att Julianus erkände honom som sin mästare ej blott i den förra, utan ock i den senare. Eftervärlden bör icke underskatta mina segrar, när de vinnas mot en sådan man, som för öfrigt står i spetsen för en öfverlägsen styrka af svärmiskt och krigsvant manskap, samt försvarar sig i en bergstrakt, svårintagligare än en fästning. Men nu till något annat. Jag väntar i afton mina badslafvar med åtföljande badtält till lägret . . .

— Skönt, min vän.

— Och sedan vi återvändt från förposterna, torde

allt vara i ordning till en förnyad bekantskap med ett någorlunda drägligt bad. O, Korintos, hvad jag saknar dig och dina ypperliga termer! Skada, att man icke kan medföra dem på fälttåget... Än en skål! För Karmides' minne!

— För Karmides! Han var på senare tider stadgad och tråkig. Men icke förty... döden försonar allt, och helst en sådan död... Lefve i alla tider hans skugga!

— Drickom äfven för hans sköna änka!

— Jag har åtagit mig att trösta henne, sade Olympiodoros, — så snart hon blott har kommit i våra händer. Allt beror af din seger, min ädle fältherre. Således en och samma skål för Karmides' skugga, för hans änka och för din seger, som är förspelet till min egen!

— Ty värr, min vän, det lönar föga att trösta änkan. Hennes gyllene behag äro på väg att vinnas af en annan...

— Hvad säger du?

— Hennes myntade behag, tillika med de omyntade, som ligga i hus och trädgårdar, hafva funnit en väldig friare, som är värdigare än du att njuta dem...

— Prokonsul, tala icke i gåtor! I dag är jag Davus och icke Œdipus. Hvad menar du? Hvem är friaren?

— Kyrkan.

— Jag förstår ej din fördömda kristianska rotvälska. Hvem är kyrkan? Förbannelse öfver den friaren, hvem han är!

— Olycklige hedning, du har således icke en aning om det högsta och märkvärdigaste, som finnes på jorden.

— Du menar antingen Olympos eller Atlas...

— Nej, nej, jag menar kyrkan. Men för att göra klart för dig hvad som menas med kyrka, fordras, att

jag inlåter mig i en teologisk afhandling, som berör vår religions hemligheter. Men detta är mig icke tillåtet, min vän. Du får således icke veta, hvem kyrkan är. Det är nog för dig, att det blir hon och icke Hermione, som ärfver Krysanteus.

Samtalet afbröts af en centurion, som visade sig i tältluckan, emottog några order af sin befälhafvare och aflägsnade sig.

Därefter fortfor Annæus Domitius i halfhviskande ord:

— Jag ser, min Olympiodoros, dina fruktlösa ansträngningar att lösa min gåta. Jag vill då själf tolka henne. Krysanteus har en son...

— Jag vet... det svagsinta helgonet...

— Tyst, ingen hädelse! Helgon äro aldrig svagsinta. Det är nog att säga helgonet, ifall du som en god rhetor vill undvika pleonasmer. Nog af, det är sonen och icke dottern, som ärfver fadern...

— Det beror af Krysanteus' testamentariska anordning, inföll den lagkloke Olympiodoros. — Vill han tillförsäkra sin dotter en del af sin förmögenhet, står det honom fritt. Föröfrigt har Hermione, om hon gifter sig, full arfsrätt efter sin broder helgonet, hvilken sannolikt icke gifter sig och lika sannolikt inom kort utbyter det jordiska mot kristianernas elysium.

— Riktigt, anmärkte prokonsuln, — men du förgäter å andra sidan, att Krysanteus har en annan arfving, hvars rätt går framför alla andras...

— Och denna arfving är?

— Staten, min vän, som har rätt att indraga högförrädarens egendom och redan skulle hafva lagt beslag på Krysanteus', ifall icke...

— Ah, du har rätt. Jag glömde staten och högförräderiet...

— Ifall icke, fortfor prokonsuln, — en arfving med än heligare anspråk hade förmått staten att låta sina hvila...

— Och hvem är denne arfving? Här krälar ju som i en myrstack af arfvingar.

— Kyrkan, Olympiodoros.

— Där ha vi ju åter den fördömda kyrkan!

— Var lugn! Vi lämna kyrkan å sido och tala i stället om hennes målsman och rättsinnehafvare i denna sak, hvilken är Petros...

— Biskopen?

— Biskopen och fältherren. Densamme...

— Ah, då säger jag farväl åt hvarje förhoppning.

— Petros har för Makedonios' efterträdare, patriarken Eudoxos, uppvisat en handling, genom hvilken Clemens, det unga helgonet, afstår den förmögenhet, han ärfver af sin fader, till den heliga kyrkan, med uppdrag till Petros att för kyrkans väl förvalta samma förmögenhet. Eudoxos, som utan tvifvel fått löfte om en andel i rofvet, har gifvit kejsaren, vår nådigste herre, en vink att blunda med det öga, som bevakar statens fördel, och se saken ensidigt med det andra, som bevakar kyrkans. Nog af, kyrkan — eller rättare: Petros — blir Krysanteus' arfving.

— Ah, den sluge skurken! mumlade Olympiodoros. — Det är dock en sorglig tanke, att en ädel athenares ärfda förmögenhet — och hvilken förmögenhet sedan! — skall öfvergå i händerna på en ofilosofisk och plebejisk lymmel till biskop. Vi lefva i de yttersta tiderna. Deu-

kalions flod är å nyo i stigande. Må den komma, men icke förr än Olympiodoros är stoft och aska!

De båda vännerna lämnade bordet. Den timme, som Annæus Domitius anslagit åt sin hvila och vederkvickelse, var förfluten. Han iklädde sig hjälmen och harnesket, omgjordade sig med svärdet och lämnade sitt tält.

Kort därefter sågs han, omgifven af tribuner och centurioner och ledsagad af sin trogne historieskrifvare, begifva sig ut att aktgifva på förposterna och fiendens ställning.

Biskop Petros följde honom.

Samma afton anlände till prokonsulns läger en betydlig förstärkning af friska trupper. Ehuru prokonsulns stridsmakt vida öfversteg kättarehärens styrka, var denna förstärkning likväl välkommen och nödig, emedan truppernas självförtröstan syntes minskad efter den drabbning, som de nyss lämnat, i hvilken de ledo ett afgjordt nederlag till följd af kättarnes vilda tapperhet och deras anförares kloka anordningar.

Prokonsuln återkom först emot natten till sitt högkvarter. Han skyndade då till sitt badtält, som under tiden anländt till lägret med alla slafvar och tillbehör, njöt därefter en timmes sömn och satt i morgongryningen åter till häst, utdelande befallningar åt sina underbefälhafvare.

Vid prokonsulns sida sågs biskop Petros, ridande på en mula och omgjordad, äfven han, med svärdet.

Bakom biskopen och på en gångare af samma slag red som hans adjutant den svartlockige Eufemios, väl inhöljd i sin kåpa, ty morgonen var kylig, och kålla dimmor lågo öfver bergen.

Trupperna stodo under vapen. Deras olika afdelningar tågade, den ena efter den andra, på skilda vägar, mot det inre af bergstrakten.

Annæus Domitius hade beslutit att samma dag göra ett nytt anfall på nybyggarne.

Härtåget mot novatianerna och donatisterna i Sunion hade icke öfverraskat dem oförberedda. Föga litande på varaktigheten af den frid de hitintills njutit, hade de som en sista borgen för sin frihet bevarat de vapen, som forna förföljelser nödgat dem tillgripa, och i hvilkas begagnande de under ett lif af strider vunnit en fruktansvärd skicklighet. Den homoiusianske prästens oförmodade besök i Sunion hade synts nybyggarne som ett förebud till kommande hårda öden; också var det yttre hos detta sändebud ingalunda ägnadt att ingifva ljusa aningar om hans verkliga ärende. Nybyggarnes lösa misstankar, naturliga i deras läge, sannades snart af Teodoros, som i vissa yttranden af brodern Eufemios, likasom i tonen af biskop Petros' bref, spårade förebuden till en annalkande, hela nybygget hotande storm. Farhågan stegrades till visshet, när dagligen en mängd flyktingar ej blott från Attika, utan ock från det gent öfver Saroniska viken belägna Peloponnesos började anlända till bergen med begäran om en fristad bland nybyggarne och med tidender om de grymma trosförföljelser, som ånyo hade uppflammat öfver landet.

Under dessa dagar genombäfvades de fredliga dalarne af en oro, som kom plogen och vingårdsmannens

skära att hvila och riktade de vallande herdarnes ögon mot landet norrut, där bakom Hymettos' bergskedja Athen var beläget. Hyddornas innevånare framtogo sina vapen och fejade dem; deras äldste sammanträdde som oftast för att höra flyktingarnas utsagor och rådslå om hvad som borde göras. Att underkasta sig den rådande kyrkan — det enda pris, hvartill de skulle kunnat afvända faran — hade de ansett för en synd emot den helige ande. Ingen framträdde med ett sådant förslag, som endast skulle väckt förbittring hos de ifrigaste och smärta hos de andre. Det fanns icke ens någon, som tänkte på en sådan underkastelse. Det fanns blott att välja emellan att antingen utan motstånd lämna sig i fiendens våld och med bundna händer lida martyrdöden eller ock att möta fienden med vapen i hand, och med ett hårdnackadt motstånd, understödt af marken, söka aftvinga förföljarne rättigheten att få lefva i fred, eller att falla under kamp för en sak, hvilken de aktade som Guds och icke sin egen.

Den sista åsikten segrade. Nybyggarne rustade sig till förtvifladt motstånd. De krigiska lidelserna vaknade åter i många hårdt pröfvade bröst, där de länge slumrat, och gjorde den väntade striden välkommen. Där voro bland nybyggarne hundratals män, hvilkas natur var utpräglad genom en nödtvungen fältlefnad, — män, som uppväxt ibland hemlösa, till strid mot samhället väpnade skaror, som uppammats i afsky mot den förtryckande kyrkan och hvilkas barndomsminnen voro minnena af brända byar och dödade fränder.

Sådane män hunno snart vänja sig vid tanken, att deras fredliga värf måste lämnas, att frukterna af deras flit skulle gå förlorade, att hoppet om en af friden väl-

signad framtid för dem och deras barn var bedrägligt; och sedan de lämnat detta hopp, var striden deras åtrå och svärdet en helig vän, som ej fick lämna deras sida.

Nybyggarne voro således väl redo, när en morgon de herdar, som, medan de vallade sina hjordar på bergslätterna, tillika tjänstgjorde som utposter och kunskapare — när desse herdar från skilda håll kommo ilande till de odlade dalarne och tillkännagåfvo, att kejserliga legioner, fotfolk och ryttare, med fanor och standarer, vore synliga i fjärran och närmade sig Sunions berg.

Man hade i förväg underrättat Krysanteus om faran, och Teodoros hade å folkförsamlingens vägnar till honom framställt den fråga, om han ville lämna deras berg, som icke längre vore en säker tillflyktsort — två raske fiskare åtogo sig i detta fall att i en af de små farkoster, som stodo dem till buds, öfverföra honom och hans dotter till ön Egina eller närmaste punkt af peloponnesiska kusten — eller om han föredroge att dela gemensamma öden med sina vänner, ehuru deras sak icke vore hans.

Till svar på denna fråga hade Krysanteus, följd af Hermione, uppträdt i männens församling och förklarat, att han ville kvarstanna, emedan deras sak vore äfven honom helig.

Det sätt, hvarpå han efter denna förklaring deltog i rådslagen, befäste hans inflytande och gjorde det till en enhällig önskan hos de under vapen stående nybyggarne, att han skulle vara deras anförare och öfvertaga ledningen, om hvilken annars oenighet kunde väckas emellan de månge i deras egen krets, som ansågo sig lika värdige och erfarne att stå i spetsen för motståndet.

Närmast efter kejserliga härens förtrupp sågs en skara präster i full ämbetsskrud, ridande på mulor och omgifvande en vagn, på hvilken man lastat en väldig dopfunt jämte andra heliga kärl och redskap.

Hären gjorde halt och slog läger, innan han ännu hunnit den vildare bergstrakten, i hvars dalar han hade att söka sina fiender; och biskop Petros sände två af sina präster till nybyggarne med ett bref, hvari de tillförsäkrades fred och förlåtelse på två villkor: att de omedelbarligen skulle utlämna alla brottslingar, förrymda slafvar och andre flyktingar, hvilka icke tillhörde nybygget, när det anlades; samt att de skulle högtidligt afsvärja sina trosvillfarelser och återvända i den rättrogna kyrkans armar.

De präster, åt hvilka detta sändeskap var anförtrodt, funno, när de anlände till den först bebyggda dalen, innevånarne redan stadde på tåg till den svårtillgängliga inre trakten, medförande sin flyttbara egendom. Det var ett långt tåg af väpnade män, af kvinnor och barn, af hjordar och dragare, lastade med de öfvergifna hemmens anspråkslösa skatter och med skördar, i förtid mejade från åkerfälten.

Mot aftonen återvände de utskickade med det svar, att nybyggarne förkastat fredsvillkoren som oantagliga.

Det var deras forne broder Teodoros, som å de upproriskes vägnar hade lämnat detta svar.

Af Krysanteus och hans dotter hade de utskickade icke sett en skymt, ej heller hade de kunnat utleta, om dessa personer verkligen funnes i trakten eller icke. Presbytern Eufemios stod emellertid fast vid den försäkran, att han under sitt besök i bergen hade sett Hermione.

Att Eufemios sett rätt, fann man sedermera, när de

af prokonsuln Annæus Domitius anförda trupperna stredo sin första strid med den lille kättarehären. Man hade igenkänt Krysanteus i en ryttare, som å de upproriskes sida utdelade befallningarna, ledde rörelserna och stundom deltog i handgemänget.

Utgången af den första striden känna vi redan. Truppernas angrepp på den af novatianerna intagna ställningen vardt med stor förlust för de förra tillbakaslaget, och Annæus Domitius ansåg det klokast att draga sig något tillbaka och intaga en försvarsställning, tills en väntad förstärkning hunnit ankomma.

Genom sina spejare utrönte han emellertid, att äfven segervinnarne natten efter striden hade lämnat den ställning, hvari han upphunnit och angripit dem, samt att de hade valt en annan längre söderut, i grannskapet af Laurions sedan länge öfvergifna grufvor.

I denna ställning rådde de endast öfver ett inskränkt område, men skyddades i ryggen af tvärbranta klippor, som stupade ned i hafvet, och ägde förmånen af bete för boskapen och rikliga källor, från hvilka de annars kunde varda afskurne.

Det var hufvudsakligen den sistnämnda omständigheten, som föranlät Krysanteus att intaga denna ställning. Hans rörelse liknade emellertid ett återtåg och gaf fördenskull Annæus Domitius' vän och häfdatecknare Olympiodoros ett tillfälle att i sin »historia öfver fälttåget mot Sunion» förtälja:

»De upproriske, som i trots af sitt öfverlägsna antal hade förlorat slagfältet, begagnade sig af nattens mörker för att verkställa ett skyndsamt återtåg.»

Nattens dimmor lågo utbredda öfver nybyggarnes läger. Här och där emellan klipporna voro vakteldar tända, kring hvilka män och kvinnor voro samlade. De flesta kvinnorna och de späda barnen hade anvisats ett bättre skydd mot nattens kyla i lämningarna af ett tempel, helgadt Pallas Athena och välkändt för seglarne, som dubblerade Sunions udde, öfver hvars tvärbranta klippor dess pelarrader hade glänst igenom århundraden. Här tillbragte äfven Hermione natten.

Af de kring vakteldarne flockade krigarne sofvo de fleste ut efter dagens mödor; andre sutto i hviskande samtal; andre fejade sina vapen eller sönderkrossade mellan stenar säd för att däraf baka morgondagens bröd.

Tystnaden, som rådde, afbröts endast af en psalm, som med dämpad röst uppstämdes af någon bland de vid eldarne vakande männen. Då och då sågs en patrull af det för natten tjänstgörande manskapet tåga förbi. Poster voro framskjutna på betydligt afstånd från alla tillgängliga sidor af lägret, och den strängaste vaksamhet iakttogs, för att ej öfverrumpling skulle äga rum.

Nybyggarnes vapenföra manskap — unge gossar och silfverlockige gubbar inräknade — utgjorde knappt tvåtusen man. Ett icke litet tal hade med sina lif köpt segern i den föregående drabbningen. Till ringare pris hade han icke kunnat vinnas. Krysanteus' anordningar vittnade om en klok beräkning att spara de sinas lif.

Krysanteus och Teodoros, jämte de män, som bildade den lille härens krigsråd, voro samlade i högkvarteret. Detta utgjordes af en riskoja, byggd mot en klippvägg, i hvars grannskap fanns en häll, som bildade ett naturligt bord och lystes af två facklor.

Man hade förberedt sig på ett anfall till den följande morgonen och redan öfverenskommit om hvad som kräfdes, för att möta det.

Samtalet rörde sig nu kring ett annat ämne: den fjärmare framtiden.

Man kunde än en gång öfvervinna angriparen — det betviflade man icke — men vore icke krigets utgång redan nödvändigt gifven? Vore det i längden möjligt för en handfull folk att försvara sig emot en motståndare, som i nödfall kunde förfoga öfver alla det romerska världsrikets tillgångar?

Den gamle donatistprästen, med hvilken Krysanteus en gång underhandlat på Parnassos, satt nu framför honom på klipphällen, och fackelskenet bröts emot det harnesk, hvari han klädt sitt silfverhåriga bröst. Bredvid honom stödde sig mot hällen hans israelit, den tunga spikslagna klubban — och att hans arm ännu var mäktig att föra henne, det hade den föregående striden på ett för legionärerna förskräckligt sätt vittnat.

— Hvart löper nu vårt tal? sade han. — Framtiden? Den är Herrens och icke vår. I morgon skola vi strida mot amalekiterna, och om vi slå dem, skola vi i öfvermorgon åter strida mot de oomskurne — och strida så länge ännu en hand kan föra svärdet. Hvad vilja vi mer?

— Du har rätt... hvad vilja vi mer? sade en annan af de närvarande, en man, som var klädd i en fullständig palatinrustning, vunnen i den sista striden, och hvars ögon lyste af den religiösa hänförelsens eld. — Vi önska ju icke mer. »Är vår tid kommen, så vilja vi ärligen dö och icke låta vår ära till skam varda.»

— Men kommen ihåg, att sedan männen äro slagne, äro kvinnorna och barnen värnlösa. Baals präster skola vålddöpa våra kvinnor och lära våra barn att offra på höjderna. Våra barn och deras barn skola vara som de själfve och samla sig kring flugkungens och hans djäflars altaren. Vårt utsäde skall icke bära ax åt Herren, utan varda som det andra ogräset, sådt af ovännen. David, fortfor novatianen, som talade dessa ord, i det han vände sig till den gamle donatistprästen, — hvad skola vi göra med våra kvinnor och barn? Låt oss rådslå om detta!

— Jag vet ett råd, genmälde denne med djup röst. — För gubbarne, som ännu hafva kraft att föra en knif, och för gossarne, som äro gamla nog att kunna bitas, är rum i våra leder, och de skola falla bland oss, sedan vi härligt kämpat inför Herrens ögon. Men kvinnorna skola icke våldöpas och de späda barnen icke offra på höjderna... nej, nej, de skola på en vink af min hand och vid ett ord af min röst kasta sig från klipporna i hafvet. Jag känner de mina.

— Ske Guds vilja! sade novatianen.

— Mina vänner, sade Teodoros, — låt oss höra, hvad Krysanteus, som är vår anförare och förenat sitt öde med vårt, har att säga i detta ämne.

— Låt oss höra dig, Athenare, sade den gamle David. — Du, som ännu bidar i hedningarnas förgård, men bär Herrens tecken på din panna, att du en gång skall inträda i templets heliga; du är tapper som Judas Mackabeus och rådig som han. Fördenskull hörde vi dig gärna, om än du icke vore vår frivilligt utsedde höfding. Hvad tänker du?

Krysanteus, som tigande lyssnat till det föregående samtalet, sade nu:

— Ändamålet med hvarje strid är den kämpandes räddning. Hur mörk vår utsikt till räddning må vara, böra vi dock uppgöra en annan plan än den att tillintetgöras under fiendens svärd.

— Du har rätt, sade novatianen. — Men någon annan utgång ser jag ej för mina ögon.

— Vi skola ännu vinna segrar och krossa månge fiender, såsom man krossar lerkärl; men vårt öde är dock beseglad t, såvida icke Herren vill rädda oss genom ett underverk, sade den palatinklädde mannen.

— Den ställning som vi nu hafva intagit, fortfor Krysanteus, — är ej den starkaste, som nejden bjuder oss; jag valde henne, emedan hon tillförsäkrar oss att icke omkomma af brist på vatten, och emedan den för någon tid kan gifva boskapen, af hvilken vi lefva, tillräckligt bete. Men beslutsamme män, som icke föredraga lifvet framför döden, böra kunna motstå angreppen af en mindre modig, om ock vida starkare fiende. Angripas vi i morgon och lyckas vi då kraftigt tillbakavisa vår motståndare, så tror jag, att han skall unna sig själf och oss några dagars ro. Det är icke omöjligt, att vi i fjorton dagars tid kunna försvara oss i den ställning vi innehafva.

— Och sedan? sade den gamle David.

— Under tiden slakta vi vår boskap och göra oss i ordning att lämna detta land.

— Hvad säger du? Huru skall detta varda oss möjligt? frågade de närvarande.

— Dälderna och de mot hafsvinden skyddade bergsluttningarna äro bevuxna med skog. Vi hafva yxor, för

att fälla den, och timmermän, som böra förstå att af de fällda stammarne sammanfoga flottar. Dessa flottar skola förses med höga bröstvärn, med mast och segel. De skola med ett ord byggas för färden öfver ett stormigt haf. Seglen förfärdiga vi af täcken och djurhudar. Det gifves intet tarf, som uppfinningsförmågan, drifven af nöden, icke skall veta tillfredsställa. Och allt detta bör kunna vara färdigt om fjorton dagar, då vi arbeta med det hopp att frälsa våra kvinnor och barn och i vår egen räddning se en räddning af den sak, för hvilken vi kämpa.

— Du har rätt. Detta är ingalunda omöjligt, sade novatianen. — Vi böra om fjorton dagar kunna hafva dessa farkoster färdige, tillräckligt många och stora, för att ge rum åt oss alla. Vi hafva skeppsbyggare bland oss, som kunna leda arbetet. De fiskarbåtar vi äga äro byggda af dem. Ditt förslag är godt. Vi böra antaga det.

— Det är åtminstone ett medel att lugna våra kvinnor, sade den gamle donatistprästen. — Låt oss försöka det. Om det lyckas eller icke, det står i Herrens hand. Jag emottager hvad han vill gifva oss. Skönt vore att få återvända till Afrika. Hafva vi en gång kommit så långt, att flottarne äro färdige och ingenting hindrar att stiga i dem, så röstar jag för Afrika. Det är mitt fosterland; dess öknar äro ointagligare än dessa berg; vi hasta dit och finna tusentals trosbröder, som strida och lida för den sanna kyrkan. Med dem förena vi oss. Låt detta vara sagdt.

De samlade männen tillkännagåfvo sitt bifall till den gamle Davids ord.

Krysanteus fortfor:

— Det närmaste landet till vår kust är ön Egina.

Östanvinden, som råder vid denna årstid, skall föra oss dit eller till någon punkt af peloponnesiska kusten. Detta ingår i min plan. Vi böra där kunna skaffa oss fartyg, som äro lämpligare än flottarne för en snabb färd öfver hafvet till Afrika.

Sedan samtalet fortfarit en stund, åtskildes församlingen. Några gingo till hvila, andra till sina anförtrodda poster.

Teodoros kvarstannade hos Krysanteus.

— Om Herren tillåter, sade den unge prästen, — att den plan du här framlagt för våra ögon låter lyckligt utföra sig, så är det tid att du skiljer dig från oss och vandrar din egen väg. Du har viktiga ting å egna vägnar att tillvarataga. Hinna vi någonsin Afrikas kust, så bör du därifrån segla till Italien, uppsöka kejsar Valentinianus och lägga ditt öde i hans händer. Valens' broder är en ädel och rättsinnad man. Han skall lyssna till dina ord och göra dig rättvisa; jag är öfvertygad därom. Genom honom skall det vara dig möjligt att få en oväldig och fördomsfri undersökning af de anklagelser, som hvila på ditt hufvud; du skall frikännas, återinsättas i rättigheten öfver din förmögenhet och hafva frihet att återvända till Athen.

— Ditt råd synes mig godt, och får jag lefva, vill jag för Hermiones skull följa det. Men skulle jag stupa i striden, så finnes i denna riskoja ett bref till de kejserliga truppernas höfding, Annæus Domitius, hvari jag påminner honom om den välvilja han städse visat mig, anförtror min värnlösa dotter åt hans vård och ber honom verkställa det beslut jag fattat med afseende på hennes framtid. Hon skall begifva sig till Alexandria, Athens

medtäflarinna, i vetenskapens odling. Där finnes ett sällskap af frejdade män och bildade kvinnor, Museions skyddslingar, bland hvilka jag räknar många vänner. Jag är öfvertygad, att de skola omfatta henne med deltagande, och att om världen har någon tröst för sorger sådana som hennes, den ädlaste trösten skall bjudas i denna aktningsvärda krets. Den penningsumma, som stod till mitt förfogande, då jag lämnade Athen, och som i detta ögonblick utgör hela min förmögenhet, är stor nog för att tillförsäkra Hermione en oberoende framtid i öfverensstämmelse med hennes smak och lefnadsvanor. Jag öfverlämnar henne för öfrigt i den allsmäktiga Försynens vård, ty människornas planer äro bräckliga som ett förtorkadt rör, min Teodoros, och det är skickelsens vanliga lek att sönderbryta dem... Jag har ibland eder lärt mycket, fortfor Krysanteus efter någon tystnad. — Det är mig icke okändt, att dina läror, Teodoros, gjort starkt intryck på Hermione. Frukta ej, att detta ingifvit mig harm. Jag har förlorat min olycklige Filippos. Perikles satte med egen hand dödskransen på den siste af sina söner, sedan den ene efter den andre blifvit bortryckt af pestsmittan. Jag har som han sett mitt sista hopp skördadt, utan att hafva knotat mot himmelen. Det höfves en man att bära sitt öde. Och hvad min dotter vidkommer, så må hon följa dig på den väg, som du för henne utstakat. Jag skall se det utan smärta, sedan jag i denna krets har funnit, att skillnaden mellan det som är heligt för dig och det som mig är heligt sträcker sig blott till formen och ej till anden. Kristendomen bär liksom filosofien den oförgängliga sanningen i sitt sköte. Här har jag sett den förra åstadkomma hvad den senare ej förmår.

Jag har sett de dystraste anleten skimra af glädje och de hårdaste af mildhet, när de lyssnat till din mästares läror. Män, som elände och förföljelser hade gjort till röfvare, för hvilka blodsutgjutelse var en lust och milda känslor en smälek, har jag skådat i dessa hyddor lekande som barn med sina barn och bemöta dem med den vördnadsfulla ömhet, som endast medvetandet om en odödlig varelses oändliga värde kan ingifva. Nog af, jag har funnit, att det gifves en filosofi för hela människosläktet, och att de högsta sanningar, den varmaste kärlek för det sanna och goda kunna inplantas i den okunnigastes bröst. Men om detta är kristendomen, hvarpå jag ej tviflar, så står hon i de förtrycktes leder vid sidan af dem, som kämpa för förnuftet, friheten och den mänskliga värdigheten. Det var fördenskull jag sade i folkförsamlingen, att eder sak är min egen. Låt oss strida och dö tillsammans! Jag vill icke dölja för dig, min Teodoros, att jag är mätt vid lifvet. Vår sak skall finna andre och kraftigare kämpar, om icke i dessa tider, så när århundraden skridit öfver våra grafvar.

Krysanteus hälsade Teodoros god natt och gick att njuta några timmars hvila.

Han väcktes redan före morgongryningen af ett budskap från utposterna, att de kejserliga trupperna hade satt sig i rörelse och på olika vägar närmade sig lägret.

Krysanteus steg till häst. Några ögonblick därefter ljödo genom morgondimman öfver det vidsträckta lägret de hornstötar, som kallade det stridbara manskapet att samla sig under vapen, hvar centuria på sin bestämda plats.

När dimman mot morgonen skingrades af hafsvinden, stodo båda härarne i hvarandras åsyn.

Nybyggarnes front utbredde sig öfver en tämligen stark bergsluttning, som här och där företedde enstaka grupper af otillgängliga klippor.

Deras vänstra flygel stödde sig mot hafvet; på den högra bildade marken en sakta sluttande plan emot den trånga däld, ofvan hvars andra sida de kejserliga trupperna utbredde sig.

På högra flygeln, som sålunda utgjorde den svagaste punkten i den novatiansk-donatistiska skarans ställning, var kärnen af deras stridsmakt samlad.

Deras linie, som företedde små kolonner med vissa mellanrum, slutade på denna sida med deras ryttaretrupp, på sin höjd femtio man.

För att minska ställningens svaghet på högra flanken hade nybyggarne ditsläpat en mängd fällda träd och i denna förhuggning, som sträckte sig ända mot de otillgängliga klipporna i ryggen af ställningen, lämnat endast två dolda öppningar, genom hvilka deras lilla rytteri kunde göra utfall.

Nybyggareskaran företedde i afseende på vapnen stor brokighet. Somlige buro klubbor, andre lansar, andre bågar, andre korta romerska värjor, andre åter de långa slagsvärd eller de saxdolkar, som voro brukliga bland allemanner och göter. Rytteriet var likformigast väpnadt. Det hade hjälmar och harnesk.

På bergen bakom nybyggarnes fylking sågos deras kvinnor och barn i talrika skaror.

De kejserliga trupperna voro uppställda i en sluten linie öfver den någorlunda jämna mark, som utsträckte sig på andra sidan dälden.

När dimman lyftes af östanvinden och lik en hvitgul rök rullade öfver Saroniska viken, öfvergöts den vildromantiska nejden af morgonsolens strålar, som glittrade på en skog af lansar, öfver hvilken förgyllda örnar och fladdrande fanor höjde sig.

Det kejserliga rytteriet, som under natten haft ett svårt tåg, var i djupa massor uppställdt bakom fotfolkets luckor. Nu, sedan de kejserliga truppernas fältherre öfverblickat fiendens ställning, ljödo trumpetstötar utefter linien, rytteriet började röra sig, afdelning efter afdelning försvann i dalgångarne och visade sig på andra sidan om dem, tills alla pass, som midt emot nybyggarnes högra flygel förde till dälden, voro besatta.

Medan de kejserliga trupperna företogo denna rörelse, hade nybyggarne uppstämt den gamla älskade stridspsalm, med hvars toner de äldre ibland dem och framför alla de stridlystne donatisterna så mången gång under sin stormiga lefnad invigt sig till kamp och död för sin tro.

Männen i fylkingen uppstämde och deras kvinnor förenade sig i sången:

Guds namn är kändt i Judaland, förhärligadt i Israel,
Han Sion till sin borg har valt, i Salem står hans helga tjäll.
Han krossar bågar, spjut och svärd,
De stolte digna till hans fot,
Och bäfvande den hela värld
Förstummas för hans vredes hot.

Se röfvarbergen! På sin grund de svikta för hans ögas blink,
Och krigarskaror domnande nedlägga vapen på hans vink,
Se vagnen stannar med sitt spann,
Och dödt är krigstrumpetens ljud,
Och sänkt i dvala häst och man,
Vid blott en vink af Jakobs gud.

Medan psalmens sista toner förklingade, sågs en ryttare i prästerlig dräkt, men omgjordad med svärdet, följd af en centurion nedstiga i dälden. Centurionen ropade, att man ville tala med nybyggarnes öfverhöfding. I stället för denne nedkom en annan man, väl väpnad och af krigiskt utseende. Det var samme novatian, som vi sett deltaga i nybyggarnes krigsråd.

— Hvad viljen I? ropade novatianen, medan han ännu stod på något afstånd.

— Underhandla, svarade prästen, som var ingen annan än biskop Petros.

— Väl, sade novatianen, i det han närmade sig, — vi hafva då rätt fattat ert uppsåt. Jag är sänd af vår höfding för att höra, hvad I hafven att säga oss.

— Vi vilja tala med den högste befälhafvaren själf, och icke med en underordnad, förklarade Petros.

— Han skall komma, då ert rytteri fått befallning att göra halt, och då er egen högste befälhafvare infunnit sig för att möta honom.

— Detta är höga anspråk af ett upprorshufvud, som, innan solen gått ned, skall vara i mitt våld. Jag vill då tala till folket själf, och det skall höra min röst, sade Petros, i det han åter satte sin häst i gång.

Novatianen fattade hästens tyglar och tvang honom stanna.

— Hvad vill du oss? sporde han. — Rid icke närmare, ty det kunde varda din död.

— I skullen då våga att döda en underhandlare? Det vore er värdigt, I föraktlige upprorsmän. Men ditt hot skrämmer mig icke. Jag kommer i vår herres och kejsares, det heliga majestätets namn för att tillförsäkra

förlåtelse och glömska åt en hvar af eder, som i denna sista stund vill nedlägga vapen och återvända till sitt hem för att lefva i lugn och laglydnad under de öfverhetspersoner och herdar, som kejsaren öfver er täckes tillsätta. Från denna nåd och förlåtelse äro endast sådane som du och dina likar, det vill säga hopens uppviglare och anförare, uteslutne. Släpp tyglarne, man, eller afhänder du dig genom din våldsamhet underhandlarens rätt och pliktar med lifvet. Vi äro här två mot en.

Novatianen släppte hästens tyglar och sade:

— Underhandlingen är då ändad. Vi förkasta ert anbud. Återvänden och sägen er befälhafvare detta.

— Det är icke med dig vi dagtinga, ej heller är det du, som bestämmer svaret. Det är de förvillade själfve, som skola välja mellan döden och den nåd, som endast för dem och icke för dig och dina likar är öppnad.

Under detta samtal hade den gamle donatistprästen stigit ett stycke nedför bergsluttningen och närmat sig dem. Enär Petros talade med en stämma, som hördes vidt omkring, hade David fullkomligt fattat, hvarom fråga var, och medan novatianen återvände från mötet, upphof gubben sin röst och ropade:

— Du falske profet! Vill du tala med folket och ej med dess höfdingar, så är du ej en underhandlare, utan en uppviglare, som bör nedslås med svärd. Men tror du, att du har att göra med klenhjärtade, så kom hit, och folket skall själf svara dig, att denna dag skall varda en grymhets dag, en väders och storms dag, en mörkers och dimmors dag, en basuners och trumpeters dag, på hvilken Herren med en ringa hop af sitt öfver-

blifna folk skall göra stora under emot filistéerna. Kom upp på berget, och finner du en enda, som säger: låt oss denna gången vika och draga af igen — eller finner du en enda, som emottager skökans kalk, som du kallar nåd och förlåtelse, af dina händer, så straffe mig Herren, Herren. Ve skökan och hennes tjänare, som kalla den styggelige, slemme, bloddrypande Valens ett heligt majestät. Vi spotta åt detta majestät, som är ett smutsigt djur och hvars domare äro ulfvar om aftonen, hvilka intet låta kvarblifva intill morgonen. Se där de hem, till hvilka I bjuden vårt folk att återvända, fortfor den hvitskäggige gubben och pekade med sin väldiga klubba mot de hvirflande rökmolnen af brinnande bostäder. — I hafven tvungit det fredliga Israel att öfvergifva de hyddor, i hvilka det var lyckligt. Kom nu upp och se, huru de fridsamme äro redo att strida för Guds ansikte. Jag skall föra dig genom fruktansvärde krigares leder, och finner du, jag säger det än en gång, en enda man, som faller ned och tillbedjer den nye Nebukadnezar eller den vederstygglige Jisebel, som I kallen kyrkan, så må all hans smälek komma öfver mitt eget hufvud.

Den gamle donatistprästens inbjudning öfvertygade Petros, att en underhandling på sådana villkor, som de här framställda, skulle tjäna till intet. Han återvände med centurionen till den kejserliga slagordningen, som i nästa ögonblick på hela linien satte sig i rörelse.

— Pris vare gudarne, sade Olympiodoros, som var i prokonsulns följe, — den fördömde prästen lyckades icke frånstjäla mig nöjet af ett präktigt skådespel och dig, min Annæus, äran af en seger. Underhandlingen har slutat med ett byte af kristianska skällsord, och i denna

strid har Petros synbarligen dukat under för den munvige gubben med Herakleskiubban.

Annæus Domitius, klädd i en lätt och lysande rustning, utdelade från sin häst befallningar till tribuner och centurioner, som skyndsamt förde dem till härens olika afdelningar.

Den plats han valt tillät honom öfverskåda motståndarens front och tillika hans högra flygel, mot hvilken det var hans afsikt att kasta sina järnsmidda ryttareskaror.

Petros hade återvändt och intagit sin plats vid sidan af Annæus Domitius. Biskopens ögon lyste af stridslust, och hans väsen uttryckte en otålighet och en härskarevilja, som blott med möda kunde tyglas. Men det var i dag prokonsulns beslut att själf befalla. Petros visste det och ville tiga och vara soldat, då han ej fick vara fältherre.

När första linien af det kejserliga fotfolket satte sig i rörelse för att nedstiga i dälden och angripa nybyggarnes för hästfolket oåtkomliga front, syntes på deras sida en ryttare i hvit mantel, kommande från den högra flygeln. Prokonsuln och biskopen igenkände i denne ryttare Krysanteus. Han hade från en höjd vid sidan af förhuggningen skaffat sig en öfverblick af det fiendtliga rytteriets ställning.

I nästa ögonblick framryckte nybyggarnes små kolonner, under stridsropet: Herrens och Gideons svärd mot randen af den branta bergsluttningen för att möta det kejserliga fotfolkets angrepp.

Legionärerna uppmuntrade hvarandra med höga rop, medan de med skölden på rygg och svärdet i hand klättrade uppför berget. Men förrän de hunnit randen af det-

samma angrepos de med vild häftighet af nybyggarne under det förnyade härskriet: Herrens och Gideons svärd, och vordo, innan de hunnit ordna sina leder, med stor manspillan nedkastade i dälden.

De fördes fram att förnya angreppet. De gjorde det, men tveksammare, och tillbakadrefvos för andra gången och förföljdes ett stycke nedför bergsluttningen, efterlämnande ett betydligt antal döde och sårade, hvilkas vapen genast togos som byte af nybyggarne.

Emellertid fylldes dälden med centuria efter centuria, som nedryckte från den bergslätt, på hvilken de kejserliga trupperna voro uppställda, samt företedde slutligen en tät packad massa af krigare, som genom själfva påtryckningen af de efterföljande lederna pressades uppåt till ett ihärdigare och tungt vägande anfall.

Krysanteus red utefter den hotade linien och tillsåg, att de fåtaliga försvarskrafterna voro ändamålsenligt delade på de starkare eller svagare punkterna. Han hade icke att egga sina krigares mod. De brunno af stridslust. En mängd af deras kvinnor hade ilat fram för att understödja de kämpande männen. Den fruktansvärda kolonn, som nu anryckte och hvars sista leder ännu icke hade nedstigit i dälden, när den första hunnit uppför berget, hälsades, innan det kom till handkamp, med ett regn af pilar, kastspjut och stenar, som åstadkom en svår manspillan i den sammanträngda fylkingen. Nejden genljöd af de anfallandes och de anfallnes härskri — af ropet Gud och kejsaren, under hvilket legionärerna stormade an, och det af Herrens och Gideons svärd, hvarmed nybyggarne eldade sig till striden man mot man.

Denna var snart i gång utefter hela linien. Marken

tillät ej de kejserliga trupperna att bilda slutna leder. De förste, som upphunno randen af bergsluttningen, föllo under nybyggarnes svärdshugg och klubbslag, men de fallne ersattes ögonblickligen af andre, som, om de ville eller icke, tvungos fram af den påträngande massan. Stöten, som förorsakades af denna, var fruktansvärd och skulle för en åskådare, som öfverblickat de ringa motståndskrafterna, synts oemotståndlig. Men stridens utgång var gifven, om angriparne lyckades vinna endast en fotsbredd af den jämna marken ofvanför sluttningen, och nybyggarne, som insågo detta, stredo för hvarje tum däraf som för sina lif. Ingen vek från sin plats, och drabbningen, hvilken liksom vaggade på den smala bergkanten, företedde först efter de häftigaste ansträngningar från legionärernas sida en enda punkt, där nybyggarnes linie vardt genombruten.

Och knappt var denna lucka uppstånden, förrän en skara af de kejserlige soldaterna genomträngde henne. Ögonblicket syntes afgörande. Nybyggarnes fältherre var frånvarande, ty striden hade nu börjat äfven på den högra flygeln omkring förhuggningen, och Krysanteus var på denna viktiga punkt. Men han hade förutsett ett fall som detta och uppställt en liten understödstrupp, utgörande en centuria, hvars uppgift var att stärka fronten, hvarhelst den syntes svagast eller i fara att genombrytas.

Denna trupp af idel donatister, män, som kämpat i Afrikas sandöknar och i dälderna kring Parnassos, anfördes af den gamle David.

Donatistprästen och hans män hade med brinnande otålighet afvaktat det ögonblick, då de skulle få deltaga i kampen.

— Bröder, ropade David nu, — där äro de, amoreerna och jebuseerna. Fram I Herrens kämpar! Vi skola slå dem och jaga dem intill det stora Sidon och intill den stora slätten Mizpa österut och förgöra dem, så att icke en igenblifver. Följen mig, I utvalde ur Israel!

Och den lilla donatistskaran störtade emot den framträngande fienden med den vilda stridslustens ohejdade häftighet. Lansar rycktes ur legionärernas händer, hjälmar klöfvos under slagsvärdens hugg, sköldar krossades under de tunga spikklubborna. Några minuters strid, och den del af den regelbundna styrkan, som lyckats få fast fot på berget, låg trampad under donatisternas fötter eller hade i vild flykt kastat sig nedför bergranden, lämnande i segrarnes händer en fana, hvarpå det unga kristna korset prunkade mellan bokstäfverna af den gamla vördnadsvärda inskriften: »Romerska Senaten och Folket».

Från dessa segrar ilade David och hans män till hvarje punkt, där nybyggarnes front tarfvade stöd. Man såg den fruktansvärde gubbens bloddrypande klubba svänga i det tätaste stridsvimlet och hörde hans röst, huru han oaflåtligt manade de sina och eggade sitt eget och deras stridsraseri med ord sådana som dessa:

— Slå dem, slå dem! Förgör dem med svärdsegg, gif dem till spillo såsom Mose Herrens tjänare bjudit hafver! Dräp hvad anda hafver! Skona dem icke!

Under det kampen sålunda rasade på nybyggarnes front, hade Annæus Domitius ridit till sin vänstra flygel och tilldelat den order att angripa de upproriskes flank.

Trumpetstötar ljödo genom de på denna sida till dälden förande passen, och de ryttarskaror, som stodo

till prokonsulns förfogande, sprängde i ordnade leder uppför sluttningen emot förhuggningen.

Nybyggarnes kvinnor och barn, som stodo på de otillgängliga höjderna i bakgrunden, uppgåfvo ett samfäldt rop af häpnad, när denne hitintills osynlige fiende plötsligt uppenbarade sig i den förfärande anblicken af ett våldsamt rytteriangrepp, mot hvilket hvarje hinder syntes vanmäktigt.

Denna ryttarskara hade till sitt utseende intet utom fälttecknen — de gyllene örnarne — som påminde om romerska hästfolket i förflutna tider. De barbente, med lätta harnesk, prydliga hjälmar och korta svärd utrustade ryttarne voro förvandlade till skepnader, höljda från topp till tå i en vidunderlig järndräkt. Det var desse »järnpelare» — så kallades de — af hvilka Rom numera, under krigskonstens allt större förfall, väntade sina segrar i kampen mot perser, göter och allemanner eller mot egna undersåtar. Fotfolket hade endast under Julianus' korta fältherrebana återvunnit sin betydelse för att i andra händer ånyo och för århundraden förlora den.

I desse »järnpelare» hägrade medeltiden.

De anstormande järnböljorna brötos dock emot förhuggningen, hvaröfver endast några få lyckades sporra sina hästar, medan andra försökte intränga genom dess trånga, slingrande öppningar. Lederna råkade i oordning. Trängsel uppstod. De enskilde ryttare, som kommit öfver förhuggningen eller fastnat mellan de hopvräkta trädstammarne, sågo sig lämnade utan bistånd. Några af dem lyckades komma tillbaka till de sina; andra dukade under efter en strid, i hvilken deras rustningar voro ett fåfängt

värn mot de halfnakne men modige fiender, af hvilka de på alla sidor funno sig omgifne.

Annæus Domitius såg med harm utgången af en rörelse, af hvilken han väntat sig en kraftig verkan. När han gaf befallning till densamma, hade han blifvit öfvertalad därtill af rytteriets befälhafvare, en skrytsam och öfvermodig göt, som försäkrat den med »järnpelarnes» egenskaper obekante prokonsuln, att han, den götiske tribunen, i spetsen för sådane krigare tagit förskansningar, svårtillgängligare än denna. Sedan Annæus Domitius gifvit luft åt sin harm i en ström af hedniska eder — och detta vid sidan af den rättrogne biskopen — lät han blåsa till återtåg, som verkställdes i god ordning. Rytteriet nedryckte långsamt i de dalsänkningar, där det förut varit uppställdt, och strax därefter gafs befallning äfven till det i nybyggarnes front kämpande, utmattade fotfolket att draga sig tillbaka och intaga sin förra ställning. Striden afstannade för ett ögonblick på hela linien. De återtågande legionärerna hörde bakom sig novatianernas och donatisternas segerrop. Desse hade efter en halftimmes blodbad icke förlorat en handsbredd jord till den öfverlägsne fienden, och medan deras egna förluster voro oansenliga, var bergsluttningen under dem höljd med slagne legionärer.

Striden uppflammade dock snart ånyo. Prokonsulns kärntrupp, två centurior palatiner, hopsamlade från de i Akajas städer spridda besättningarna, skickades att storma förhuggningen och öppna den för rytteriet. En del af det öfriga fotfolket drogs ifrån sin ställning gentemot nybyggarnes front för att understödja palatinernas anfall.

De kvarblifna centuriorna hade att hålla sig stilla — hvilket de ock behöfde efter den blodiga och envisa kamp,

som de nyss utstått — såvida icke nybyggarne blottade sin front för att bispringa sin hotade flank. I detta fall skulle legionärerna begagna sig häraf och med större utsikt till framgång förnya anfallet på fronten.

Krysanteus hade strängt ålagt de sina att icke lämna sina ställningar, huru nödig deras hjälp på andra hotande punkter kunde synas vara.

David hade dock svårt att finna sig i den overksamhet, hvari han nu genom fiendens tillbakavikande var försatt. Hvad som förbereddes på högra flygeln visste han icke. Han såg däremot, att de trötte legionärernas front på andra sidan dälden var försvagad och tydligen icke väntade något anfall — ty leden hade upplöst sig, och många soldater lagt sig på marken för att hvila.

David ville begagna sig häraf. I spetsen för sitt manskap nedsteg han bland de svårtillgängliga klippor, som på nybyggarnes vänstra flank stängde dälden från hafvet, och lyckades att omärkt komma öfver densamma.

Han följdes af vid pass hundra man, alla stridslystne som sin anförare.

Dragande förmån af markens ojämnhet för att osedd nalkas, hade truppen snart uppnått legionärernas högra flank och med häftighet angripit den oförberedde fienden.

Skaror af legionärer, stadde på vildaste flykt, förkunnade några minuter därefter, att nybyggarne gjort ett angrepp på denna sida.

Tribuner och centurioner hastade att uppställa sina trupper för att mottaga fienden. Annæus Domitius ilade själf till stället, lämnande sin vänstra flygel, där striden nu börjat omkring förhuggningen, i det palatinerna gjorde upprepade försök att taga den.

Annæus Domitius vardt lika öfverraskad som lugnad, då han upptäckte, huru fåtalig den angripande skaran var. Hon hade emellertid tecknat sin väg med blodströmmar. Prokonsuln lät sju till åtta centurior omringa henne. Innan detta hann verkställas, hade donatisternas slagsvärd och klubbor uppstaplat högar af lik. De gingo fram i blindt raseri, nedbrytande hvarje hinder, som de oordnade hopar, hvilka de ända hitintills jagat framför sig, hade sökt ställa i deras väg. Stridsropet Herrens och Gideons svärd skallade med en styrka, som genom det allmänna larmet nådde till novatianernas front på andra sidan dälden och först nu lät desse ana hvad David och hans lilla hop företagit sig.

Först när det kejserliga fotfolket verkställt den rörelse, som prokonsuln påbjudit, och från alla sidor i djupa, ordnade leder framryckte för att innesluta och krossa den lilla skaran, fick denne öga för sin farliga ställning. På alla sidor en skog af lansar, en mur af harnesk, som närmade sig. Det gällde att genombryta en af dessa murar och genom dälden bana sig väg tillbaka, eller ock att falla till siste man.

— Vi äro omringade, ljöd det i Davids öron. — Vi måste försöka slå oss igenom.

Den gamle kämpen hvilade ett ögonblick på sin klubba. Hans ögon öfverforo de fiendtliga skarorna.

— Åt detta håll, mina bröder, åt detta håll, I utvalde kämpar, ropade han och pekade mot de trupper, som spärrade återvägen till dälden. — Fram mot amalekiterna! Herren har i dag gifvit dem i vår hand. Vi skola slå och förfölja dem intill Aseka och Makkeda. Fram!

Donatisthopen, fruktansvärd ännu i trots af sitt ringa

antal, följde den oförskräckte ledaren för att kasta sig mot fiendens lansar och om möjligt bryta sig väg genom hans leder. Deras afsikt gynnades af ett angrepp i truppernas rygg, som deras vapenbröder, lämnande sin starka ställning på andra sidan dälden, gjorde för att komma dem till hjälp. Ett förfärligt handgemäng uppstod. Medelpunkten i det var David. En högväxt, från hjässan till fotabjället järnsmidd centurion hade framträdt för att i tvekamp mäta sig med den fruktansvärde kämpen. Centurionen var, som många i de kejserlige truppernas led, en götisk barbar, tjänande för legopenningar, och då han utmanade David till envig, följde han ett bruk hos sitt folk.

— Hvitskäggige gubbe, hvart rasar du? sade han. — Lägg ned din klubba och gif dig fången. Du, som ej har tänder att tugga soldatens hårda bröd, har du händer ännu att föra ett vapen?

— Son af Magog, svarade David. — Du liknar dina bröder ej blott däri, att du är högväxt som Goliat, utan ock stortalig och inbilsk som han. Hvad hafva du och de dina att skryta öfver? Edra fäder hafva kommit i en myckenhet som gräshopporna öfver Egypti land till att storma våra landsändar, och se, de äro slagne och spridde som agnar af en handfull romare. Men detta hindrar icke din tunga att skräfla. Jag skall tysta henne. Du är i dag och för alltid dödens man.

David emottog på skaftet af sin klubba det hugg barbaren riktade åt hans hufvud. Svärdet gled, träffade Davids vänstra hand och afskar hennes fingrar. Men i nästa ögonblick hade den bloddrypande klubban träffat götens skuldra och inslagit hans harnesk.

Centurionens arm förlamades af slaget. Äfven David kände sig efter det sår han fått oförmögen att längre med kraft svänga sin klubba. De bortkastade därför på samma gång sina vapen och gingo, fradgande af raseri, hvarandra på lifvet. Oaktadt sin ålder ägde David en väldig kroppsstyrka. De båda kämparne omslingrade hvarandra efter en kort knytnäfkamp med sina armar och föllo brottande till marken, hvarvid centurionens hjälmband brast och hans hufvudbetäckning rullade bort. Då framrusade en af Davids män, som nyss i de båda kämparnes omedelbara grannskap utstått en tvekamp och segrat — han skyndade fram till sin anförares räddning och klöf med sitt svärd götens hufvud, men föll själf i samma stund. nedhuggen af en legionär, i sitt offers blod. Den gamle donatistprästen, befriad från sin fiende, reste sig på sina herkuliska ben och grep ånyo efter sin klubba. Rundtomkring honom stredo hans öfverblifne män för sina lif eller hade redan fallit midt inne i fiendens led. Det fanns ingen, som kunde skyla sin anförare, medan han steg upp och fattade sitt vapen; genomborrad af flere lansar föll han till jorden, och de framryckande leden trampade hans lik.

Kampen mellan det lilla antalet nybyggare och de kejserlige soldaterna var på denna punkt snart slutad. Knappt ett tiotal af de förre lyckades undkomma bloddadet och rädda sig med flykten tillbaka till sin ställning på andra sidan dälden.

Men denna kunde icke längre försvaras mot de öfverlägsna trupperna. De män, åt hvilka Krysanteus anförtrott att skydda denna linie, lågo till större delen slagne. Davids självrådighet och glömskan af Krysanteus' befall-

ning hos de nybyggare, som ilat att bispringa honom, afgjorde dagens och hela den lilla härens öde. Annæus Domitius gaf sina trupper tecken att storma höjden. Han såg, att intet allvarligt motstånd mer kunde möta dem på denna sida. Legionärerna anryckte under ropet Gud och kejsaren.

Under tiden hade striden oafbrutet rasat på nybyggarnes flank omkring förhuggningen. Palatinerna och de trupper, som understödde dem, hade gång efter annan stormat förhuggningen och tillbakadrifvits. Striden fortgick ännu mellan de kejserlige, som förde ständigt friska trupper i handgemänget, och de uttröttade novatianerna. Krysanteus hade stigit af sin häst och kämpade, där faran var störst, vid nybyggarnes sida. I och omkring förhuggningen lågo högar af lik.

Ett afgörande ögonblick var nu kommet äfven här. Palatinerna hade, sporrade af biskop Petros, som skyndat att personligen blanda sig i striden, ändtligen lyckats taga en punkt af förskansningen och uppställa sig framför densamma, medan bakom dem deras kamrater undanrödde trädstammarne för att bana väg åt rytteriet, som otåligt afvaktade tillfället att få deltaga i drabbningen.

Det lyckades dem. Tecken gafs till rytteriet att rycka an.

Krysanteus, seende den omedelbara fara, som hotade, men ännu okunnig om hvad som tilldragit sig på frontlinien, samlade alla krafter, som stodo honom till buds, att förekomma eller möta »järnpelarnes» angrepp. Innan desse hunnit fram, hade ett förtvifladt anlopp af nybyggarnes samlade styrka kastat palatinerna öfver skansen. Men i nästa ögonblick inträngde »järnpelarne» genom den

gjorda luckan. De möttes i den smala mynningen af nybyggarnes lilla ryttaretrupp, som försvarade inträdet till ställningen. Luckan i förhuggningen spärrades snart af fallne män och hästar.

Sådant var stridens utseende, då Teodoros, som på Krysanteus' befallning skyndat till frontlinien för att underrätta sig om dess tillstånd, återvände och tillkännagaf, att linien var nästan utan försvar, och att legionärerna just nu nedryckt i dälden för att taga den. Budskapet var knappt framfördt, innan man hörde de stormandes rop.

— Slaget är förloradt, sade Krysanteus, — Teodoros, skynda härifrån och frambär till Hermione min hälsning och välsignelse!

Krysanteus, som åter stigit till häst, återvände till den hopplösa striden. Dess öde var några minuter därefter afgjordt. Den lilla återstoden af nybyggarne angreps från båda sidor af Annæus Domitius' hela styrka. Under ångestskri från kvinnor och barn sågs bergsslätten öfversvämmas från ena sidan af fotfolkets djupa massor, från den andra af »järnpelarnes» skvadroner. Nybyggarnes motstånd upplöste sig i enskilda strider, en mot många. Midt i vimlet sågs ännu en stund en ryttare i hvit mantel. Annæus Domitius och Petros igenkände honom på samma gång och sporrade sina hästar emot den punkt, där han kämpade. Men innan de hunnit fram, hade ryttaren i den hvite manteln försvunnit under järnböljorna, och hans blodige häst galopperade utan herre öfver fältet.

Krysanteus' lik återfanns efter stridens slut. Han låg utsträckt på marken med svärdet i den knutna handen och manteln rödfärgad af blodet från hans genomborrade

bröst. När Annæus Domitius vördnadsfullt nalkades sin fiendes lik, stod Petros betraktande det, och Eufemios, hans adjutant, satte sin platta fot på den sköna hjälteskepnadens bröst och sade:

— Så trampar kyrkan hedendomens hydra.

SEXTONDE KAPITLET.

Slutet.

En afton, en månad efter fälttåget i Sunion, satt presbytern Eufemios hos sin andlige fader biskop Petros just i samma smala, aflånga, med ett gluggfönster försedda rum i biskopliga palatset, där läsaren redan bevittnat ett samtal dem emellan.

Liksom då mätte Petros äfven nu kammargolfvet med lifliga steg, och Eufemios hade intagit sin ödmjuka plats på en stol vid dörren.

Eufemios' låga panna bildade icke längre en hvitgul, utan en brungul strimma mellan det svarta hårfästet och de lika svarta ögonbrynen; ty fälttågets sol hade brynt hans hy. Hans hufvud var som alltid framåtlutadt och hans små svarta ögon riktade uppåt, halft slöjade af ögonhåren.

Petros' anlete bar en stoltare prägel än någonsin. Det lyste af segervisshet. Förmodligen var någon af hans vidtomfattande förhoppningar uppfylld eller på väg att uppfyllas. Den krigiska ära han inlagt i tåget mot kättarenybygget var väl icke tillräcklig att åstadkomma en

sådan verkan, ehuru hon lefde på alla athenske homoiusianers läppar.

När den del af de kejserliga trupperna, som tillhörde besättningen i Athen, intågade i staden, hade man sett Petros, omgjordad med svärdet, rida på en yster häst i spetsen för tåget, som hade ett högtidligt utseende och nästan liknade ett triumftåg. Främst, som vi nämnde, Petros och vid hans sida den jovianske gardestribunen. Därefter en afdelning legionärer. Efter dem en skara män, kvinnor och barn, den sorgliga återstoden af novatianernas och donatisternas nybygge i Sunion — männen endast nio eller tio till antalet, tillfångatagne på slagfältet, höljde af sår och släpande tunga bojor; kvinnorna flere, men likväl få i jämförelse med dem, som efter stridens slut slaktats af de vilde »järnpelarne»; barnen, utgörande största delen af skaran, somliga burna af sina mödrar eller gående vid deras sida, andra åter, som genom förföljelsekriget blifvit fader- och moderlösa, och dessa voro de flesta, vandrande för sig själfva. Bakom fångarne hade man sett en präktigt smyckad vagn, hvarpå befunno sig de heliga kyrkokärlen och midt ibland dem den väldige dopfunten, hvari man efter kättarnes nederlag hade låtit deras barn undfå döpelsens nåd. Bredvid vagnen hade man skådat den svartlockige Eufemios, ridande på en åsna och bärande det heliga korset. Tåget slutade med några centurior fotfolk.

Hermione hade icke varit synlig bland fångarne. Krysanteus' bref kom lyckligt i Annæus Domitius' händer; Hermione, den enda fånge, som han förbehöll sig själf, medan han öfverlämnade de andra åt Petros, hade tagits under hans särskilda hägn och förts till Korintos.

Det hette emellertid nu i Athen, att Krysanteus' dotter hade återkommit till sin fädernestad, i sällskap med prokonsulns maka, den fromma Eusebia, och att den sörjande flickan bodde i det prokonsulariska palatset jämte nämnda ädla romarinna, som i sitt uppförande mot henne sades ådagalägga en systers varma deltagande.

I allmänhet talade man mycket om Hermione under dessa dagar i Athen. Det hviskades bland de kristne och äfven bland den gamla lärans bekännare, att filosofens dotter var af Petros omvänd till kristendomen. Den utmärkte biskopen beredde sålunda sin heliga lära den ene segern efter den andre. Ärkehedningens son och dotter omvända genom Petros! Och denna senare likväl en kvinna, som ej blott från barndomen uppfostrats i hat och förakt emot kristendomen, utan äfven varit iklädd en rustning, som visat sig ogenomträngligare än hatet och föraktet mot den uppenbarade sanningens pilar, nämligen i filosofiens.

Det gick till och med ett rykte, som utbreddes hastigt och troddes allmänt, att Hermione önskade genom dopet varda oskiljaktigt förenad med kristna kyrkan.

Den dag, när detta skulle ske, måste Athens domkyrka öfverfyllas af andäktige åskådare.

Teodoros hade räddat sig med flykten, sedan han framburit Krysanteus' hälsning och välsignelse till Hermione och öfverlämnat det bref, som förvarats i riskojan, till en af de trogne tjänare, hvilka åtföljt Krysanteus från Athen och under striden befunnit sig kring Hermiones person.

Af denne tjänare hade Annæus Domitius mottagit brefvet.

Huru Teodoros flytt är svårt att säga. Måhända hade han begagnat en af de fiskarbåtar, som lågo uppdragna på stranden nedanför de klippor, som skyddat nybyggarehärens ställning. Med en af dessa små båtar kunde han, då hafvet var lugnt, lätt nog hafva rott ett stycke förbi det fiendtliga lägret, därefter sökt stranden och skyndat landvägen till Athen.

Nog af, hans vänner där, och Myro bland dem, hade sett och talat med honom. Att han dolde sig för alla andras blickar var naturligt, ty det var ingalunda hans afsikt att låta fånga sig af det homoiusianska prästerskapet eller den kejserliga rättvisans handtlangare. Han hade mycket att lefva för.

Sedan han där i några dagar förgäfves afvaktat ett tillfälle att få tala med Krysanteus' dotter, hade han från Korintos anträdt en äfventyrlig fotresa, hvars mål var Italien.

Han hade fattat det djärfva beslutet att träda inför västerlandets kejsares ögon, anropa hans beskydd för Hermione och utverka af hans nåd, att Krysanteus' dotter måtte insättas i rättigheten till den förmögenhet, som hennes fader bestämt åt henne i sitt arfsförordnande.

Sitt hopp om framgång grundade han på Gud och på de loford, som för mänsklighet och rättvisa skänktes den grymme och vidskeplige Valens' ädlare broder.

Vi återvända till kammaren, där vi lämnade Petros och Eufemios samtalande.

— Saken har i själfva verket en betänklig sida, försäkrade biskopen, i det han stannade och kastade en blick på den Ptolemeiska kartan.

— Jag kan omöjligen inse det, min fader, förklarade

Eufemios i ödmjuk ton. — Då icke ens Clemens äger något anspråk på arfvet, så har Hermione det än mindre. Kejsaren eller staten, hvilket här är samma sak, har ju indragit upprorsmannens egendom och skänkt den till kyrkan.

— I självva verket förhåller det sig som du säger, men till formen är det annorlunda. Du vet, att det redan finnes ett gudlöst parti, särdeles inom senaten, hären och ämbetsmannaklassen, som höjer sin röst emot den sed, att kyrkan emottager gåfvor och förläningar. Ropet understödjes här i österlandet af homousianerne och alla andra kättare, emedan det icke är deras utan vår egen rättrogna homoiusianska församling, hvilken dessa gåfvor och förläningar komma till godo. I västerlandet däremot, där homousianerna äro de starkare, tiga de självve och det är våra egne rättrogne bröder, som där deltaga i ropet. Nog af, kejsar Valens, som är vår kyrkas uppriktige och nitiske vän, förmenar dock, att det ligger någon sanning i skränet. Hans samvete har fasthakat sig vid sådana missförstådda heliga utsagor som den, att Guds rike icke är af denna världen, och dylika. När fördenskull min fromme vän och vördade förman, patriarken Eudoxos, framställde vårt viktiga ärende för honom, ifrågasatte vi aldrig, att kejsaren skulle omedelbart till kyrkan afstå sin rätt, utan att han af nåd ville insätta Krysanteus' oskyldige son till ägare af hans släkts efterlämnade förmögenhet, och endast som ett bevekande skäl för denna vår bön framlade vi för kejsaren det arfsförordnande, i hvilket Clemens afstår samma förmögenhet åt kyrkan. Således är Clemens här mellanhanden. Men af denna formsak hota nu Karmides' fränder att begagna sig. De anse,

att systerns rätt är tryggad tillika med broderns, och vilja i nödfall vända sig till kejsaren själf för att genomdrifva, att Hermione utfår sin andel af arfvet.

— Vi förstå deras beräkningar, sade Eufemios. — Månne de icke hoppas, att Clemens snart skall dö och Hermione sålunda varda ensam arftagare, för att hennes rätt till slut skall öfvergå på fränderna till Karmides, med hvilken hon, om också endast några timmar, varit förmäld?

— Utan tvifvel är detta deras beräkning.

— Det är en gudlöshet utan like, anmärkte Eufemios.

— Hvad som gör saken i någon mån betänklig, fortfor biskopen, — är den omständighet, att Clemens är kristian och Hermione ännu står utanför den kristna församlingens gemenskap.

— Min fader, hvarför gör detta saken betänklig? frågade Eufemios.

— Kejsar Valens är en fiende till kristianske kättare, men visar stor undfallenhet för den gamla lärans bekännare. Han smickrar sig ty värr af den falska stoltheten att kunna säga, det han skipar rättvisa lika mellan rättrogne kristianer och hedningar. Jag fruktar fördenskull, att han, blott för att undgå skenet af väld, villigare skall lyssna till Karmides' släktingar, när de förfäkta Hermiones rätt.

— Ah, det är således fördenskull, som du skickar mig till Hermione för att om möjligt förmå henne offentligt öfvergå till kristna kyrkan?

— Ja. Själf har jag intet hopp om framgång hos Krysanteus' dotter, ty hon hatar mitt ansikte. Du är vältalig, Eufemios, och har en förmåga att insmyga dig i

kvinnors gunst. Jag hoppas, att ditt försök skall krönas med framgång, så mycket mer som den ädla Eusebia försäkrar, att Hermione är mogen för nådens anammande.

— Det heter allmänt i Athen, att hon är kristen.

— Jag vet det.

— Och att hon med det snaraste skall emottaga dopet...

— Jag vet det äfven. Vi må icke låta folkets tro på vår läras omvändelsekraft komma på skam. Ryktet måste sannas. Vår heliga läras anseende, kyrkans fördel och — jag säger det öppet — min egen fåfänga kräfva detta.

— Du har rätt, min fader.

— Du skall finna bundsförvandter, min Eufemios, i vår fromma Eusebia, som lyckats tillvinna sig Hermiones fulla förtroende; i Clemens, min olycklige fosterson, som dagligen bestormar henne med böner, att hon skall låta döpa sig, samt framför allt i hennes egen genom sorger förkrossade sinnesstämning. Det gifves ännu en omständighet, som skall bidraga att beveka henne. Den läkare, som vårdar Clemens, skall sändas till Hermione och säga henne sin tanke, att ynglingen kunde återställas till sina sinnen genom den glädje, som skulle beredas honom, om Hermione emottoge dopet. Allt detta bör göra dig segern lätt.

— Min fader, sade Eufemios betänkligt, — de bundsförvandter du uppräknar äro mäktiga, men likväl torde min uppgift vara svår att lösa. Hoppas icke en hastig framgång! Jag känner genom Eusebia, att Hermione afskyr kyrkan. Teodoros har ingjutit sitt gift i hennes själ. O, denne Teodoros har skadat oss mer än du

anar. Hon vill icke tro, att andens nådeverkningar på våra hjärtan äro bundna vid vissa yttre handlingar. Hon betraktar nattvarden som blott en minnes- och kärleksfest och döpelsen som blotta tecknet af den rening, som hjärtat bör underkastas. Hon bekänner väl Kristus' namn, men är ännu alltjämt densamma högmodiga, på förnuftet trotsande filosofinnan som förr.

— Detta högmod måste öfvervinnas, sade biskopen, — och skälet hvarför jag öfverlämnat denna uppgift åt dig, min Eufemios, är det, att vår framgång måste varda snar. Vi kunna annars förlora mycket. Jag väntar, att din uppgift inom åtta dagar härefter är löst...

— Min fader...

— Detta är yttersta tiden. Längre får saken icke uppskjutas.

— Men om det nu icke skulle lyckats mig att...

— Så skall döpelseakten likväl äga rum.

— Ah!

— Vi få icke rygga tillbaka för en svårighet, när det gäller kyrkans väl.

— Du har rätt.

— Kyrkan skall emellertid icke glömma de trogna tjänster, som hennes son Eufemios bevisar henne, fortfor Petros. — Det är sannolikt, Eufemios, att du blir min efterträdare på biskopsstolen i Athen.

— Din efterträdare, utbrast Eufemios med sorgsen öfverraskning. — Det är således sant, det nedslående rykte, som förkunnar, att du vill lämna din hjord?

— Jag känner i min själ en stark maning att öfvergifva världen och gå till de fromme munkarne i Nisibis, för att bedja om ett rum bland dem.

— Du må icke göra det, inföll Eufemios lifligt. — Du skulle lämna din välsignelserika verksamhet, medan du är i din kraftigaste ålder och kan verka som mest i vingården! Fader, detta vore en synd!

Petros svarade icke, utan vandrade tigande genom kammaren.

— Annat vore, fortfor Eufemios, sänkande sin röst, — om det är sant, hvad ryktet likaledes förtäljer, att du är kallad till en vida större och för dina krafter lämpligare verksamhetskrets, nämligen till biskopsstolen, den högt ansedda, på hvilken din namne aposteln Petros själf har sutit, i världens uråldriga hufvudstad.

— Ryktet är likt en gammal pladdrande kvinna, sade Petros. — Hvilken orimlighet, att romarne skulle föredraga en okänd österländing framför sina egna utmärkte män! Därtill kommer, att homoiusion, som vi bekänna, i Rom ännu ty värr är det underlägsna lägrets lösen. Huru kan du då tro, att en österländing och homoiusian — jag talar icke om min ovärdiga person, utan om den värdigaste och bäste ibland oss — skall i dessa tider varda delaktig af en sådan ära? . . . Min son, vårt samtal är nu slutadt. Gå att sköta dina plikter!

Eufemios steg upp, bugade djupt och aflägsnade sig.

Några timmar efter detta samtal hade Eufemios ett annat med två män, som nyss anländt från Rom.

Biskopsstolen i Rom hade nu i omkring tre månader varit ledig. Friare till densamma funnos många. De olika meningsflockarne skyndade att samla sig kring sina hufvudmän och framhålla hvar och en sin som den ende värdige att hålla löse- och bindenyckeln i sin hand.

Bland de föreslagne förekom äfven en grekisk bi-

skop, Petros af Athen, hvars namn var vida frejdadt i hela kristenheten och icke minst i Rom. Hvem kände icke det ryktbara pelarhelgonet, som utgjort staden Athens prydnad? Med Simons namn var namnet Petros af Athen nära förknippadt. Det tillhörde den man, som genom sin böns kraft hade uppväckt Simon från de döde. Detta underverk var på ryktets vingar buret öfver världen.

De båda männen från Rom, hvilka vi nyss nämnde, hade stämt möte med Eufemios i en trädgård utanför en af stadstullarne, och samtalet ägde rum efter solnedgången.

Till en början meddelade främlingarne Eufemios, att hans fader biskopen hade stora utsikter att varda aposteln, den helige Petrus' efterträdare på den romerska biskopsstolen.

Eufemios uttalade sin hjärtliga glädje häröfver och lyckönskade ej blott sin fader biskopen, hvilken sålunda erhölle en honom värdig plats i ledningen af kristna kyrkan, utan äfven den romerska församlingen, som omöjligen kunde göra ett ypperligare val.

Eufemios tillade, att det måste vara ett andens verk, med alla kännetecken af ett gudomligt under, att tänkesättet i Rom i sådan mån var stämd till förmån för en man, som annars måste varit föremål för romerska församlingens fördomsfulla ringaktning.

— Du menar, sade den ene främlingen, — att hans egenskap af homoiusian skulle göra honom omöjlig vid biskopsvalet i en församling, som strängare än alla andra håller på nicænska mötets grundsatser?

— Visserligen, svarade Eufemios, — menar jag detta,

— Försynens vägar, återtog främlingen, — äro underbara, och denna svårighet, som för naturliga ögon synes oöfvervinnelig, är af henne i själfva verket undanrödd.

— Hvad menar du? Huru har sådant kunnat ske?

— Bland Roms homousianer går ett rykte, att Petros af Athen ingalunda är den stränge homoiusian, som man förmenar. Detta rykte är isynnerhet inom den talrika klassen af fattige medborgare en orubblig trossats. Han förenar, säga de, ormens list med dufvans fromhet. Han bär en mask, som han skall afkasta, så snart han finner, att rätta tiden är inne och kyrkans fördel bjuder det. Vore han ej i sitt hjärta rättrogen, huru skulle då hans böner ägt kraft att uppväcka Simon pelarmannen från de döde? Så spörja hvarandra de fromme i världsstaden. Det är vår plikt att välja honom, säga de, på det att han må kunna afkasta sin förklädning och därmed lika mycket förödmjuka homoiusion som inför världens ögon upphöja den rättrogna nicænska bekännelsen. Jag talar som folket i Rom talar.

— Men hvarifrån har detta lögnaktiga rykte kunnat uppkomma? frågade Eufemios.

— Kalla det icke lögnaktigt, sade främlingen; — det är måhända ett andens medel för ett stort ändamål och som sådant heligt. Det finnes till och med skarpsinnigt folk, som tror detta rykte. Nog af, Petros är viss om segern. Ur begge de stora lägren skola talrika röster tillfalla honom.

— Han måste dock äfven hafva mäktige motståndare, anmärkte Eufemios.

— Visserligen . . .

— Och till desse motståndare räknas utan tvifvel kejsar Valentinianus själf och hela hans hof tillika med alla de förnäme i Rom, som följa hofvets vink.

— Du misstager dig, sade främlingen. — Räknade han dem bland sina motståndare, så vore hans framgång ingalunda tryggad.

— Kejsaren och hofvet skulle då äfven vara honom bevågna? Men detta är ju förvånande!

— Det låter dock förklara sig, sade främlingen. — Försynen har velat, att din fader Petros just i dessa dagar fått ett medel i ägo, som osvikligt tillvinner honom äfven de kejserlige gunstlingarnes hjärtan.

— Och detta medel? frågade Eufemios bleknande.

— Är penningen.

— Ah, tänkte Eufemios, — jag anade det.

Han tillade högt:

— Främling, du förtalar min fader biskopen. Han skulle icke vara i stånd att bruka detta låga och föraktliga medel för att vinna anhängare och röster . . .

— Håll, inföll mannen från Rom. — Du är böjd för allt för hastiga och orättvisa omdömen. Det vore icke första gången biskopsstolen i Rom köptes. Medlet är helgadt genom fromme mäns föredöme. Låt oss därför icke bespotta det!

— Kan du bevisa ditt påstående? frågade Eufemios.

— Att romerska biskopsstolen mer än en gång köptes.

— Nej, det förflutna rör mig icke . . . jag vill veta, om det är sant, att Petros gjort ett sådant köp.

— Köpet är ännu icke afslutadt, men det underhandlas därom, sade främlingen, — och till bevis för mina ord skall du genomläsa dessa bref. Låt oss gå

till närmaste fackla. Hennes sken skall sanna mitt påstående.

De tre männen lämnade trädgården och begåfvo sig till en i grannskapet af porten brinnande fackla.

Eufemios fick genomläsa några bref, växlade mellan Petros, hvars handstil han igenkände, och en af Valentinianus' inflytelserikaste hofmän. Brefven voro korta och gåtfulla, men den ene af främlingarne utgjorde en lefvande belysning af de mörkare punkterna, och det vardt Eufemios klart, att främlingen hade rätt, och att frågan gällde en betydlig penningsumma.

— Detta, anmärkte främlingen, — utgör blott en ibland de många röster, som din fader biskopen anser nödvändiga att genom penningar tillförsäkra sig. Han uppoffrar en furstlig förmögenhet för sitt ändamåls vinnande, men gör det utan tvekan, emedan han vet, att det vunna ändamålet skall återgälda det med ränta.

— En annan fråga, sade den andre främlingen, som talade en flytande grekiska, ehuru han sade sig vara från Rom, — är den, hvarifrån Petros vill taga alla dessa penningsummor. Hans fiender misstänka, att han för sitt ändamål använder Krysanteus' till kyrkan öfverlämnade ofantliga förmögenhet. Detta är naturligtvis groft förtal.

— Naturligtvis, mumlade Eufemios med likblekt utseende, — naturligtvis, ty denna förmögenhet tillhör icke honom, utan kyrkan, och förvaltningsrätten tillkommer honom uttryckligen endast i hans egenskap af biskop i Athen och är således ärftlig på hans efterträdare . . .

— Som blir ingen annan än du själf, inföll samme främling.

— Hvaraf skulle du veta det? frågade Eufemios

med en varsam men likväl mycket sägande blick på mannen.

— Tala fritt ut, hviskade den ene främlingen till den andre; — det har ingen fara. Man har icke misstagit sig på honom.

— Jag vet det genom patriarken Eudoxos i nya Roma, svarade den tillfrågade.

— Du?

— Jag kommer ifrån honom. Han bekräftar på förhand ditt val, om också endast några röster inom athenska församlingen skulle falla på dig. Eudoxos är förutseende. Han vet, att hjorden i Athen skall inom kort vara utan herde. Petros öfverflyttar till Rom. Du är hans efterträdare. Din bekräftelse i ämbetet finnes i min ficka. Se här! Läs!

Främlingen upptog ett pergament, som Eufemios fattade med darrande händer och genomläste med giriga, granskande blickar. En svag rodnad, som uppsteg på hans kinder, vittnade om rörelsen i hans inre.

Medan han läste denna skrifvelse, hade den andre främlingen aflägsnat sig. Eufemios var ensam med budbäraren från patriarken Eudoxos.

Sedan Eufemios genomläst brefvet, gjorde han min af att vilja återlämna det, men främlingen sade:

— Det är patriarkens vilja, att du behåller det för att därigenom ständigt påminnas om de plikter, som från detta ögonblick åligga dig. Och nu frambär jag Eudoxos' hälsning till sin lydige son Eufemios med frid af Gudi och vår Herre Jesus Kristus.

Eufemios bugade djupt, sammanvecklade omsorgsfullt det viktiga pergamentet och stoppade det i sin gördel,

— Låt oss tala utan omsvep, fortfor främlingen. — Eudoxos väntar, att du gör din skyldighet...

— Jag har lärt att lyda.

— Jag vet det... och han skall ingalunda gäckas i de tankar han hyser om ditt nit för kyrkan, din lydnad och klokhet.

— Hvad fordrar min fader Eudoxos af sin lydige son? frågade Eufemios.

— Att du skall inse, hvad som i detta ögonblick är kyrkans och den athenska församlingens gemensamma fördel...

Eufemios teg och riktade en frågande blick på talaren, som fortfor:

— Och när du insett det, att du handlar därefter.

— Detta är min skyldighet.

— Svara... huru långt sträcker sig denna din skyldighet?

— Så långt som mina krafter.

— Och huru långt dina krafter?

— Därhän att jag uppoffrar min öfvertygelse, mina känslor, mina släktförbindelser, alla enskilda plikter och mitt eget lif på lydnadens heliga altar, svarade Eufemios, härmed upprepande ordalagen af den lydnadsed han som präst hade svurit.

— Godt, sade mannen. — I gärning skall du bevisa det. Hvad tror du om det rykte, som understödjer Petros' sak i Rom? Lägg hjärtat på din tunga, när du svarar!

— Att han själf låtit utsprida det.

— Betviflar du dess sanningsenlighet?

— Jag vet icke, hvad jag skall svara.

— Anser du det möjligt, att Petros skulle kunna öfvergå till nicæanerna?

— Människan, svarade Eufemios, — är i stånd till mycket. Min faders helige namne, klippan, på hvilken vår kyrka är byggd, förnekade icke blott homoiusion, utan Kristus själf.

— Vår förman, patriarken Eudoxos, är af samma mening om biskopen af Athen. För Petros är makten det första och homoiusion det andra. Han skall uppoffra sanningen för makten. Han måste göra det, äfven mot sin vilja, om han vill kvarstanna blott en månad på Roms biskopsstol. Tiberstadens befolkning skall resa sig och förjaga honom, om hon finner, att han svikit henne. Du vet, att redan Konstantius ville hafva två biskopar, en för nicæanerna, en annan för homoiusianerna i Rom. Folket svarade honom med ropet: en Gud och en biskop!

— Det är sant, sade Eufemios med en suck. — Omständigheternas makt skall nödga Petros till ett affall. Det är en upprörande, förfärlig tanke.

— Och därmed har den rättrogna kyrkan lidit en outplånlig skymf, fortfor den utskickade.

— Ja, och våra fiender, de homousianske kättarne, skola jubla mot himmelens sky, tillade Eufemios.

— Det blir en olycka af oberäkneliga följder.

— Ty värr, du har rätt.

— Vi måste fördenskull förekomma henne.

— Ja, vi måste förekomma henne. Men huru?

— Det gifves blott ett medel. Eudoxos lägger det i dina händer med fullt förtroende till ditt nit och din lydnad.

Eufemios suckade och sänkte ögonen till jorden.

— Den rättrogna kyrkan väntar sin räddning af Eufemios, sade den utskickade. — Ve honom, om han sviker sin ed!

— Hvad skall jag göra? Jag sviktar under tyngden af den börda, som kyrkan lägger på min svaga skuldra. Jag älskar min fader Petros ... han har bevisat mig otaliga välgärningar.

— Ett ytterligare skäl för dig att handla beslutsamt. Kärleken må icke vara svag och klemig. Du främjar hans eviga välfärd och hindrar, att glansen af hans ärorika verksamhet fördunklas, när du förekommer detta annars oundvikliga skamliga affall.

Eufemios teg och suckade å nyo.

— Eftervärlden, fortfor den utskickade — skall, när det skett, som bör ske, äga en fläcklös, ren och strålande hågkomst af en sin störste son. Han skall högtidligt tillerkännas helgonglorian ...

— Säger du detta? inföll Eufemios lifligt. — Prisad vare Eudoxos, som beslutit detta! Men det är likväl endast en gärd af rättvist erkännande. Petros skall med ära hälsas i helgonens krets.

— Det beror af dig, om hans minne skall brännmärkas med affallets vanärande stämpel, eller upplysa alla kommande tider med strålarne af sin helgonglans.

— Det beror ej af mig. Jag har blott ett att göra: jag måste lyda.

— Du sade sant. Du uppfattar din plikt. Men lydnaden bör vara dig mindre tung, när du betänker, att du härigenom sparar kyrkan ett nederlag, räddar din fader biskopens själ och förhärligar hans namn.

— Lydnaden bör vara mig mindre tung, upprepade Eufemios.

— Det är således afgjordt, och kyrkan kan lita på dig.

— Ske Guds vilja!

— Det nödvändiga måste ske snart.

— Jag inser det.

— Infinn dig i morgon vid denna tid på vår mötesplats. Jag har mer att säga dig om den unge Clemens' arfsförordnande. Det är din plikt att tillse, att hela denna ansenliga förmögenhet icke må förskingras i sin förste förvaltares hand till främjande af hans enskilda syften.

Eufemios teg.

— God natt, min broder! Vi återse hvarandra således i morgon?

— Ja.

De båda männen åtskildes. Eufemios gick till sin boning i biskopliga palatset.

Samma natt hade Petros ett långt samtal med två andra män från Rom. Athen var i dessa dagar besökt af flere resande från den stora världsstaden, och stämplingarna, som hade afseende på det förestående viktiga valet af romersk biskop, drefvos lika ifrigt här som i Konstantinopel och Rom.

En mulen och regnig afton tre veckor efter ofvan skildrade uppträde sågs prokonsuln Annæus Domitius' maka, den fromma Eusebia, med blekt och upprördt utseende lämna storkyrkan, sätta sig upp i sin utanför porten väntande vagn och köra därifrån.

Skymningen var inne och gatorna till följd af det i strida skurar fallande regnet nästan folktomma.

En fjärdedels timme efter att Eusebia lämnat storkyrkan stängdes dess port, och en flock af präster, väl höljde i sina kåpor emot det fallande regnet, smögo därifrån.

En af desse präster skilde sig från de öfriga och gick med skyndsamma steg till biskopliga palatset. Under hans kåpa skulle man hafva igenkänt den svartlockige Eufemios' ansikte, men blekare än vanligt och stämpladt af djup oro.

När han anländt till palatset och portvaktaren öppnat för honom, frågade han denne med en röst, som han sökte göra lugn, om läkaren under hans frånvaro besökt biskopen.

Portvaktaren jakade till frågan. Eufemios skyndade till biskopens studerkammare.

Biskop Petros hade vid middagstiden, sedan han intagit en lätt måltid och druckit en bägare vattenblandadt vin, känt ett illamående, som tilltog med sådan häftighet, att han hade måst afstå ifrån att öfvervara den i hemlighet förberedda högtidlighet, som på aftonen skulle äga rum i storkyrkan, nämligen Hermiones döpelseakt.

När Eufemios nu inträdde i studerkammaren, satt hans fader biskopen i en med kuddar bäddad soffa, med benen insvepta i ett ylletäcke.

Petros gaf vid Eufemios' inträde ett tecken till den tjänande broder, som var närvarande, att aflägsna sig.

Eufemios hade i försalen aftagit sin regndrypande kåpa och visade sig nu i den prästerliga ornat, som han burit under den högtidliga förrättningen i storkyrkan.

Eufemios' hållning var ödmjukare, hans hufvud mer lutadt, hans blick ostadigare än vanligt, då han nu riktade den på biskopen. Sjukdomen hade under Eufemios' korta frånvaro gjort synbara framsteg. Petros' ansiktshy var askgrå och djupa blå ringar hade tecknat sig under hans ögon; men viljans styrka präglade ännu de slappnande dragen med ett uttryck af kraft, och ögonen, ehuru de märkbart förlorat sin glans, ägde ännu den fasta, genomträngande och bjudande blicken.

— Vördade fader och förman, huru befinner du dig? frågade Eufemios i orolig ton, i det han stannade vid dörren och lade armarne i kors öfver sin hvita, med ett gyllene kors sirade linne-tunik.

— Illa nog, svarade biskopen. — Läkaren har sannat min förmodan, att det är en häftig förkylning. Jag gick i går med bara fötter på kyrkans iskalla stengolf. Där är orsaken. Men stränge herrars välde är kort. Jag hoppas att i morgon vara frisk. Huru är det med dig själf? fortfor biskopen, då han varseblef, huru blek Eufemios var. — Är äfven du illamående?

Och utan att afvakta svaret på denna fråga tillade han med hög röst:

— Döpelseakten! Huru har den aflupit?

— Vördade fader, sade Eufemios, — jag medför en nyhet, som... jag tvekar att till dig framföra...

— Hvad har händt? Inga omsvep! utbrast Petros. — Hade hon fattat misstankar och vägrat infinna sig?

— Nej, min fader, hon misstänkte intet. Hon anlände till kyrkan i sällskap med den ädla Eusebia...

— Nåväl, hade då objudna åskådare infunnit sig till högtidligheten? Jag sade ju, att saken skulle omgifvas

med hemlighet och kyrkodörrarna vara stängda, eftersom det visat sig, att hon icke godvilligt skulle underkasta sig dopet.

— Fader, vi lydde dina ord. Med undantag af den ädla Eusebia och två vittnen voro inga andra än vi präster närvarande, och Hermione hade knappt inträdt i kyrkan, förrän dörren stängdes bakom henne...

— Nåväl, hvad har händt? utbrast Petros otåligt. — Tröga människa, gif vingar åt dina ord! Säg allt med ordning och tydlighet!

— Du vet, att mina mödor att öfvertyga henne om dopets verkliga natur buro inga frukter...

— Jag vet det.

— Vi ville då lämna henne rättighet att tänka hvad helst hon behagade därom, och sökte endast öfvertala henne emottaga dopet i den församlade menighetens närvaro, med frihet för henne att anse det som blott en ceremoni.

— Jag vet det.

— Hon tillbakavisade äfven detta mitt förslag. Jag märkte öfver hufvud, att hon hade förlorat allt förtroende till min person och all aktning för mina läror, sedan vi haft ett samtal om den rätta betydelsen af Kristus' sändning. Jag sökte göra för henne fattligt, att Gud igenom Kristus har gjort det för människan möjligt att lösrycka sig ur djäfvulens våld, och att människosläktet således före Kristus' ankomst var hemfallet åt mörkrets furste. Hon tillbakavisade denna lära med filosofisk spotskhet, förklarande det vara en ovärdig lära, hädisk både emot Gud och förnuftet. Det var under dessa dagar i hennes lynne en märkvärdig blandning af hårdnackenhet och själf-

förtroende, ödmjukhet och vemod. Hennes ögon lyste och hennes mun smålog, liksom af hänförelse, när hon talade om frälsaren; hon välsignade hans namn och kysste hans kors, men ville likväl icke anamma de läror, som kyrkans fäder, ingifne af den helige anda, uppbyggt på hans evangelisters och apostlars grund. Du vet, att jag troget följt den helige Paulos' och din egen varning att vakta mig för filosofien. Jag kunde därför icke byta ord med henne. Hvad var då att göra annat än att draga mig tillbaka och öfverlämna den villfarande kvinnan åt den ädla Eusebias systerliga kärlek?

— Jag vet allt detta, sade Petros otåligt. — Nu till saken!

— Fader, sade Eufemios, — jag påminner dig om detta, icke för att fresta ditt tålamod, utan för att från mitt hufvud vältra skulden för den sorgliga, jag må säga förskräckliga och alldeles oväntade utgången af våra bemödanden...

— Hvad har då händt? utbrast Petros med oron synbart målad på sitt askgrå ansikte.

— Din opasslighet, som med Guds hjälp snart skall vara häfd, har hindrat dig att, som du önskade, själf deltaga i denna sorgliga förrättning. Vi voro på utsatt tid samlade i storkyrkan, och det dröjde icke länge, innan Eusebias vagn stannade utanför portalen. Hermione ledsagade henne. Det hade kostat Eusebia mycket besvär att öfvertala Hermione deltaga i den föreslagna färden, och kusken körde liksom endast händelsevis till kyrkan. Regnet började just nu falla, och denna omständighet understödde Eusebia, när hon föreslog Hermione att söka

skydd i den för tillfället öppna, men tomma kyrkan, där de då tillika kunde förrätta sin bön.

— Vidare, vidare! utbrast biskopen och fattade den bredvid honom stående bägaren, hvari hans läkare hade tillredt åt honom en med kryddor mängd läskedryck. Men han släppte bägaren åter och sade:

— Mina fingrar äro som förlamade. Jag börjar känna samma iskyla i händerna som i mina fötter. Hvad betyda dessa tecken?... Eufemios, för bägaren till min mun!

Presbytern skyndade fram och bistod Petros; men hans hand darrade märkbart.

— Fader, huru befinner du dig? frågade han med ångest i sin röst.

— Illa... men fortsätt, och låt mig i himlens namn få slutet på din berättelse!

— Väl, jag måste då i korthet säga dig, min fader, att sedan Eusebia och Hermione inträdt, stängdes kyrkodörren, i enlighet med din befallning. Vi präster nalkades vördnadsfullt Hermione. Jag sade det vara en Guds skickelse, att hon anländt till kyrkan just nu, då vi uppstått ifrån en bön, i hvilken vi gemensamt anropade Gud, att Hermione, som redan bekände Kristus för sin herre, måtte få hjärtat öppet för åtrån till den närmare förening med honom och hans kyrka, som genom döpelsen vinnes. Hermione vardt synbart förvirrad, så mycket mer som Clemens var närvarande och med sin sorgsna tystnad förebrådde henne denna tvekan. Eusebia omfamnade Hermione och besvor henne att lyssna till våra ord. Och likväl, min fader, framhärdade hon i sin vägran...

— Och sedan?

— Vi måste då anlita det yttersta medel, som stod

oss till buds. Vi förde henne med ömt våld till dopfunten, och ceremonien tog sin början. Hon bad och klagade i sin blindhet, men vi bemannade oss däremot, och när hon började ropa högt om hjälp, måste vi tysta henne med en duk, som stoppades i hennes mun. Den heliga förrättningen skulle därefter utan hinder hafva försiggått, om icke den olycklige Clemens hade stört den. I sitt förvirrade själstillstånd hade han gifvit rum för en känsla af medlidande med den gensträfviga. Han ville befria henne, utan tvifvel inbillande sig, att det vederfors henne något ondt. Vi voro nödsakade att skaffa honom ur kyrkan. Därefter, min fader, fulländades förrättningen, och Hermione emottog dopet i Faderns, Sonens och den helige Andes namn. Hvem anade, att den onde ande, som i dopet besvärjes, skulle så hastigt åter öfverväldiga den döptas själ och locka henne till ett fasansfullt självmord!

— Självmord! Hvad säger du? ropade Petros och ville resa sig upp ur soffan, men sjönk tillbaka.

— Ack ja, min fader! Den helige formeln var ännu icke uttalad, då Hermione genom en oförmodad kraftansträngning lösgjorde sig från dem, som höllo hennes händer, ryckte sin stylus ur gördeln och stötte den i sin barm.

— Ah!

— Hon dignade till golfvet, blodet forsade ur hennes sår, alla stodo häpne och villrådige omkring henne, och när vi ändtligen sansat oss och skyndade att kvarhålla den flyende lifsgnistan, var hon redan borta. Fader, Hermione tillhör icke mer de lefvandes antal.

Några ögonblicks tystnad följde på dessa ord. Biskopen var synbarligen försjunken i oroande tankar.

— En bedröflig tilldragelse, sade han, — som kommer att väcka obehagligt uppseende och utan tvifvel skall nyttjas af mina fiender till min skada. De skola bära saken till de båda kejsarnes öron och ställa den i förbindelse med arfsfrågan. Att dölja händelsen låter sig icke göra. Eufemios, återvänd till din kammare och uppsätt genast med all den klokhet, hvaraf du är mäktig, en berättelse om förloppet, hvilken skall sändas till patriarken Eudoxos och genom honom meddelas kejsaren. Du skall vid händelsens förklaring utgå från den synpunkt, att de båda syskonen Clemens och Hermione haft från mödernet ärftliga anlag till vansinne; att denna sjukdom hos brodern längesedan kommit till öppet utbrott, men hos systern framstått blott i spridda yttringar, af hvilka självmordet var den sista och ty värr alldeles oväntade. Denna uppfattning är min egen, och jag anser den väl grundad. Framhåll äfven, att Hermione frivilligt gick till dopet, tvärtemot hvad illvilliga rykten företagit sig att utsprida. Af hennes uppförande under dopförrättningen kan man ingalunda draga den slutsats, att min åsikt härutinnan är oriktig. Hon älskade redan Kristus för högt, för att icke efterlängta den nådehandling, hvarom här är fråga, och i hvilken det stod henne fritt att inlägga den betydelse hon ville. Tidigt i morgon skall denna berättelse vara färdig för att omedelbart därefter afskickas till Konstantinopel. Gå nu till ditt värf!

Eufemios kastade ännu en skygg, men granskande blick på Petros' ansikte, där sinnesrörelsen öfver den timade händelsen icke förmått uppjaga den svagaste rodnad. Presbytern bugade djupt och aflägsnade sig.

En kort stund efter detta samtal var biskopens till-

stånd så betänkligt, att läkaren å nyo måste efterskickas. Kylan, som Petros kände i ben och armar, utbredde sig mer och mer genom hans lemmar. Läkaren använde fruktlöst uppvärmande drycker och starka gnidningar. Prästerna, som bodde i palatset, samlade sig omkring sin förman och ägnade honom alla möjliga omsorger. Ifrigast bland dem alla var Eufemios. Läkaren försäkrade emellertid, att ingen fara var för handen. Den sjuke trodde så äfven och skulle trott det, äfven om hela världen försäkrat motsatsen, ty han ville lefva och ansåg för orimligt, att han skulle dö nu, då han stod vid slutpunkten af sina lyckligt genomförda planer och var färdig att gripa den romerska krumstafven, som i hans hand skulle förvandlas till en härskarespira öfver världen.

Han anade icke, att de fiendtliga element, som småningom blandade sig med blodet i hans ådror, voro ingenting annat än några droppar af samma saft, med hvilken han hade sänkt sin köttslige fader Simon, kallad pelarhelgonet, i den dödslika dvala, ur hvilken han sedan medelst ett glödgadt järn halp honom till lifvet.

Eufemios hade visat sig vara en lydig son af kyrkan. Lydnaden skulle endast varit ofullkomlig och till ingen nytta, om det hade varit hans mening att uppväcka Petros från de döda, liksom denne uppväckte Simon.

Midt under dessa omsorger, som ägnades biskopens person, anmäldes det, att från Rom anländt ett sändeskap, som önskade företräde. Denna underrättelse åstadkom en underbar verkan på Petros; hans ansikte lifvades, han kände blodet strömma med återvunnen värma i sina ådror. Han befallde, att man skulle flytta honom från studerkammaren till emottagningsrummet och till-

kännagaf, hvilka af hans präster skulle vara omkring hans person, och huru sändeskapet skulle emottagas, när det ankommit till biskopliga palatset.

En timme därefter öppnades palatsets dörrar för beskickningen, som utgjordes af präster och förnäme lekmän, bland hvilka en senator, alla i lysande ämbetsdräkter.

Efter ett långt hälsnings- och lyckönskningstal öfverlämnade dess ordförande församlingens kallelsebref till Petros att emottaga det ämbete, till hvilket hennes vid biskopsvalet tillkännagifna vilja hade kårat honom.

Petros besvarade detta tal med några få ord, hvilkas utsägande kostade honom stora ansträngningar. Hans tillstånd gjorde det nödvändigt, att ceremonien förkortades. Sändeskapet drog sig tillbaka, sedan medlemmarne inbjudits för den följande dagen till biskopens taffel.

Sedan främlingarna aflägsnat sig, lät biskopen åter flytta sig till studerkammaren, där Eufemios på hans befallning kvarstannade hos honom.

Lampan var tänd i den dystra kammaren, och regnet piskade dess enda fönster.

Eufemios kastade sig på knä framför Petros, lyckönskade honom att hafva vunnit den höga plats, hvilken hans stora egenskaper gjorde honom värdig, den höga plats, hvars innehafvare med skäl vore att anse som Kristus' efterträdare, men beklagade på samma gång sig själf, sina medbröder i ämbetet och den athenska församlingen, som nu voro oåterkalleligt dömda att förlora deras älskade fader.

Det såg nästan ut, som om Eufemios haft tårar i ögonen. Han fattade Petros' hand och kysste henne, men

ryste ovillkorligt och bleknade för den dödskyla, af hvilken hans läppar möttes.

Petros svarade honom icke. Hvarje ord skulle kostat honom möda, och nu var hans själ fördjupad i tankarne på den makt, som var lagd i hans hand och om hvars inneboende, världstvingande storhet ingen mer än han hade en aning.

Själf hade han mer än en aning därom. Han kände denna makt. Han såg medlen och målet klart för sina ögon.

Petros öfverskådade i tanken den lefnadsbana, som han genom egen kraft brutit, från de dagar, då han hette Simmias och var en föraktad, okunnig slaf i ett hedniskt hus, intill nu, då han med all sin ärelystnad icke ville byta plats med romerska världens envåldsherre.

Denna blick öfver en lefnad, som fått sin riktning af en enda rådande tanke och okufligt banat sig väg öfver afskräckande hinder emot sitt en gång fastställda mål, var visserligen ägnad att uppfylla honom med stolthet; men hvad var denna känsla, hvars föremål var en ändlig, snart försvinnande varelse, mot den rusande tanken på den makt han ville utveckla till blomma, det system han ville skapa af ännu oordnade elementer, en makt, ett system, som skulle öfverlefva honom själf och, byggdt på den eviga grundvalen af människosläktets omyndighet, sträcka sin spira öfver alla tider!

I denna betraktelse låg för Petros en demonisk tjusning, som för en stund var mäktig att afvända hans uppmärksamhet från de hotande tecken, som spordes i hans kroppshydda. Men dessa framträdde slutligen med en tydlighet och styrka, som trängde sig på hans medvetande, lösslet det från den hänförande framtidsbetraktelsen och

fäste det vid det närvarandes verklighet. Petros kände, huru den hemska dödskylan mer och mer utbredde sig i hans kropp. Hans ben och armar voro förlamade och känslolösa. Han vände sig till Eufemios och befallde honom med ord, som hans ansträngning endast kunde gifva styrkan af en hviskning, att frambära en spegel. Den svartlockige presbytern skyndade att efterkomma befallningen.

Vid skenet af den närmade lampan betraktade Petros sin bild i spegeln och bäfvade tillbaka som för åsynen af ett spöke. Hans ansiktshy skiftade i blått, och dragen voro så slappa, att han icke igenkände sig själf. En plötslig tanke på döden uppsteg i hans själ och kom de nerver, som ännu icke domnat, att darra af förskräckelse. Han sökte kväfva denne tanke. Att dö nu, då hans lefnad egentligen skulle börja, — det vore ju en orimlighet, ett grymt hån af ödet, en oförnuftig lek af det gudomliga förnuftet, således en omöjlighet.

Petros lät tillkalla läkaren, som befann sig i palatset. När denne efter de föreskrifter Hippokrates och Galenus gifvit började en ny pröfning af den lidandes tillstånd, hvilade Petros' öga med ångest på hans ansikte för att utröna hans verklige tanke om sjukdomens beskaffenhet och utgång.

Eskulapen teg, men såg öfverraskad och bekymrad ut. Han hade icke i sina böcker läst om något fall, som liknade detta. Men han tviflade numera icke ett ögonblick, att den sjuke gick en hastig upplösning till mötes.

Petros läste allt detta i hans ansikte, och dödsångesten återvände för att kämpa med viljan att lefva och med tvifvel om möjligheten att dö i en sådan stund.

I detta ögonblick inträdde Clemens i studerkammaren. Han stannade och tycktes med svårighet igenkänna Petros. Men när han öfvertygat sig, att denna döden liknande skepnad var hans fosterfaders, kastade han sig till hans fötter, omfattade hans knän och utbrast i höga klagorop.

Läkaren och Eufemios skyndade att aflägsna den olycklige ynglingen, hvars uppförande synbarligen ökade Petros' oro. Därefter afkläddes den sjuke och lades i säng. Han försökte tillkännagifva, att han icke ville det, men hans tunga var förlamad och hans käkar blytunga och orörliga. De i palatset boende prästerna erhöllo en timme därefter genom Eufemios underrättelse om biskopens högst betänkliga tillstånd. De samlades kring hans säng och vidtogo, sedan läkaren underrättat dem, att biskopens död var nära förestående, de högtidliga anordningar, som voro brukliga vid döendes läger. Vaxljus tändes, de församlade knäböjde, och Eufemios började med andäktig röst uppläsa de öfliga dödsbönerna. Petros såg och hörde ännu hvad som föregick omkring honom, men kunde endast med blicken uttrycka den harm, han kände öfver tillställningen. När man lade hans armar korsvis öfver bröstet, försökte han, ehuru förgäfves, att draga dem tillbaka. Men när han slutligen kände, huru iskylan inträngde i hans bröst och nalkades hans hjärta, sammanträngdes hans medvetande, så länge det ännu var verksamt, i känslan af dödens oundvikliga annalkande, och viljans oförmåga att hejda den. Ödets lek, om oförnuftig eller icke, var en verklighet. Det hade förlamat hans fot, sedan det fört honom till Petrus' tron, förlamat hans hand, sedan det samlat världens tyglar i henne,

Än några ögonblick af självmedvetet lif, hvarunder inbillningskraften framtrollade bilder af Simon pelarmannen och af flaskan, hvarmed han hade försänkts i den dödlika dvalan — än en tanke, en bitter och förfärlig, framkallad just af detta inbillningsspel, en tanke på medtäflarnes anslag, på gift och dvaldrycker — och det sista tecknet af lif var försvunnet. Petros låg som ett lik med stelnade lemmar och slocknade ögon. Läkaren lade handen på hans hjärta och förklarade honom död.

Det var Eufemios, som nu lutade sig öfver den döde och tillslöt hans ögon.

Två dagar därefter skred ett högtidligt liktåg till storkyrkan, i hvars grafhvalf den homoiusianske biskopen nedsänktes. Om någon under den följande natten låtit öppna blykistan, hvari han var lagd, och borrat ett glödgadt järn i hans kött, skulle världen måhända bevittnat en ny uppståndelse ifrån de döda.

Patriarken Eudoxos och den medtäflare om romerske biskopsstolen, som genom Petros' död kommit i besittning af densamma, voro båda enige om att förklara honom för helgon. Föremål för de troendes dyrkan och förespråkare för deras böner, är han antecknad i helgonens skara under namnet den helige Petros af Athen.

Eufemios vardt hans efterträdare på Athens biskopsstol och bör nämnas som en af de fäder, hvilka på de stora kyrkomötena ifrigast och verksammast bidragit att utveckla de dogmer, hvilka ännu gälla som de enda rena.

Eufemios måste upplefva den tid, då homoiusion till följd af en kejserlig kungörelse neddrogs till anseendet af en kättersk och gudlös lära. Eufemios kunde icke rädda homoiusion, men räddade sig själf genom att öf-

vergå till homousion, hvarefter — detta må äfven nämnas — han förenade sig i sina nya trosbröders ansträngningar att med eld och svärd utrota anhängarne af hans förra villfarelse.

Krysanteus' olycklige son var ibland offren för Eufemios' fromma nit. Den stackars Clemens var vansinnig, och homoiusion för honom en nagelfast idé. Han kunde icke omvändas; han måste dö.

Teodoros hade från Italien begifvit sig till Afrika. Genom att aflägga prästdräkten och antaga ett annat namn lyckades han undgå förföljelse, men gjorde sig fullt värd att falla offer för anhängarne af »kyrkans och bekännelsens enhet», ty han lefde och verkade med välsignelse i Kristus' anda allt intill sin ålderdom och vardt en af länkarne i den kedja af protestanter, hvilken genomgår tiden före den händelse, som kallas reformationen — förpostfäktningen till den stundande stora striden emellan Kristus' församling och tvångskyrkan.

Några få år efter Krysanteus' död rullade folkvandringens böljor redan öfver romerska riket, och barbarernas härar stodo utanför Athens och Romas portar. Medeltidens tusenåriga natt föll öfver världen. En ny dag har kommit. Antiken och kristendomen genomtränga hvarandra. Deras sanningar skola förmälas till ett harmoniskt helt, och den sak, för hvilken den siste Athenaren stred förtviflans strid — den politiska, religiösa och vetenskapliga frihetens sak — kämpar ännu, men icke längre förtvifladt utan med segervisshet.

Utgifvarens tillägg och anmärkningar.

Den siste Athenaren, Rydbergs mest berömda prosadikt, skrefs ursprungligen såsom följetong i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, där den började intagas i Februari 1859. Mot slutet af samma år utkom den såsom bok å Hedlund & Lindskogs förlag.

Den skrefs till god del såsom tendensskrift, hvilket till fylles framgår af det märkliga förordet med dess mot den kyrkliga ofördragsamheten, samvetstvånget och formelväsendet riktade udd. I detta afseende utgör »Den siste Athenaren» förberedelsen till Rydbergs teologiska strider under det nästa årtiondet.

Förordet är intaget i första, andra samt, oväsentligt ändradt, i femte upplagan.

Andra upplagan utkom 1866 hos L. J. Hierta; tredje, fjärde och femte 1876, 1880 och 1892 hos Alb. Bonnier. I språkligt afseende äro de senare upplagorna retoucherade.

Romanen är öfversatt i följande tolkningar:

The last Athenian. Translated by W. W. Thomas j:r. Philadelphia 1869.

Den sidste Athenienser. Oversat af Otto Borchsenius. Kbhvn 1874.

Der letzte Athenienser. Culturhistorischer Roman. Aus dem Schwedischen von Emil J. Jonas. Leipzig 1875.

Krysanteus. Uit het Zweedsch door Ph. Wijsman. Amsterdam 1886.

Viimeinen Ateenalainen. Helsingfors 1891. Öfversatt af Aukusti Dahlberg för en tidning i Tammerfors, öfversättningen omarbetad af professor O. A. Tudéer; verserna öfversatta af Kaarlo Forsman.

KARL WARBURG.

INNEHÅLL.

Andra Boken.

